

TALIJANSKI DOKUMENTI

BROJ 120

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
1. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVE-
NIJA—DALMACIJA« O BORBAMA USTAŠA PROTIV PARTIZANA
KOD POSUŠJA¹**

Brzjav

Poslat: 1-I-43-XXI u 22,50 s

**VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO**

**Br. 68
Stiglo 2. siječnja 1943-XXI**

Od Komande XVIII Arm. korp.

Komandi Supersloda — Operativno

Br. 13/Op.

Dostavljam slijedeći brzjav koji je prispio od komande divizije
»Murge« preko VI Arm. korp.:

Br. 20583/Op.

Dejstvo trupa duž pravca Posušje—Studeno Vrelo (XT-BQ) To-
mislavgrad² i Imotski—Postranje (XN-BQ) Roško polje (XN-BS) počelo
je jutros u 7 sati.

U 12 sati desna kolona sastavljena od 8 ustaških četa navodno je
dostigla Bukovicu (XR-BU) pošto je savladala pojedinačni neprijateljski³
otpor u Docu (XT-BN) Mesikovica (XT-BS).

Lijeva kolona je u pomenuto vrijeme navodno zauzela slijedeće
položaje: Kota 1062—kota 1067—kota 1012 (XP-BZ). Sa dostignutih polo-
žaja Hrvati su osmatrali pokret partizanskih jedinica prema sjeveru.

Pretrpljeni gubici jedinica koje su dejstvovale do danas u 12 sati
slijedeći su: 2 mrtva i 8 ranjenih. Neutvrđeni su gubici neprijatelja.

Ovo saopštavam radi znanja.

Osim toga napominjem da hrvatske jedinice dislocirane u Posušju
nisu podređene 6. diviziji već pukovniku Šimiću, koji je i naredio akciju

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 4/10, k. 362.

² Duvno.

³ Odnosi se na jedinice Druge dalmatinske brigade Druge proleterske divizije. Vidi dok. br. 279.

koja je u toku. Nezna se da li je u vezi s tim došlo do sporazuma sa XVIII arm. korpusom. General Negri«.

Izvještavam da nije došlo ni do kakvog sporazuma između ove Komande i pukovnika Šimića.

Dato na uvid Nač. štaba

Za komandanta

Dato na uvid Pom. nač. štaba

general Piazzoni

Upućena kopija I odjeljenja

Kr. karabinjerima

BROJ 121

IZVJEŠTAJ PREFEKTURE U SPLITU OD 1. SIJEČNJA 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O NAPADU PARTIZANA NA CRNE KOŠULJE NA PUTU KAŠTEL STARI—LUNIČI¹

KR. PREFEKTURA SPLIT

Br. 023627/Jav. sig.

Split, 1. siječnja 1943-XXI

Predmet: Aktivnost ustanika.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Kabinetu

Z a d a r

GUVERNATORATU DALMACIJE

Direkcija policije

Z a d a r

i na znanje

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Direkciji policije

R i m

Noću 28. 12. 1942. godine oko 23.30 s. neutvrđen broj ustanika² je napao ručnim bombama na k. 488³ (karta 1 : 100.000 Šibenik BS-TL) posadu od dvije čete 97. jurišnog bataljona crnih košulja. Crnokošuljaši su trenutno odvratili vatrom, i nakon otprilike jednog i po sata borbe uspjeli su rastjerati ustanike.

Na našoj strani trojica je ranjeno, i to dvojica lakše i jedan teže. Gubici neprijatelja nisu poznati. U toku je pročešljavanje rajona.

GUVERNATORAT DALMACIJE

2. siječnja 1943. god.

Br. 1149

Prefekt:

Dr. V. P. Zerbino

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 21/1, k. 572.

² Akciju je izvršila Trogirska partizanska četa.

³ Kota 488 nalazi se na putu Kaštel Stari—selo Luniči.

IZVJEŠTAJ VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD 1. SIJEČNJA 1943. POMORSKOJ KOMANDI PLOČE O NAPADU NA MOTORNI JEDRENJAK »S. EUFEMIA«¹

Pisani brzojav 51 B
———— — 732
10

otpreme
Datum
prijema

Od Maridalmacije 1. I 43 XXI u 23.30 s

Pomorskoj komandi — Ploče
i radi znanja,
Superslodi
VI armij. korpusu
XVIII armij. korpusu

**VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«**

OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 65

Stiglo 2. I 1943.

Br. 40

Danas u 13 sati motornom jedrenjaku »S. Eufemia«, koji je krenuo iz Metkovića za Split i plovio propisnim pravcem, nakon što je naišao na minopolagač »Pašman« ukrstio se put na visini Igrane sa motornim čamcem² koji je otvorio pušчанu vatru bez ikakvog uspjeha. Neka se naredi da promet bude patroliran pri prolazu tom zonom.

Potvrdite prijem.

Admiral Bobbiese

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 19/9, k. 365a.

² Odnosi se na borce Blokovskog partizanskog bataljona. Vidi dok. br. 7, 8 i 198.

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 2. SIJEČNJA 1943. PREFEKTU ZADRA O SITUACIJI NA PODRUČJU ŠIBENIKA¹

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije

Br. 0016979/Kab. Jav. sig.

2. siječnja 1943-XXI

Predmet: Situacija na području Šibenika.

PREFEKTU — ZADAR

Dostavlja se, radi eventualnog nadležnog postupka, prijepis dijela izvještaja br. 4925 od 24. listopada prošle godine, koji je Ministarstvu unutrašnjih poslova dostavio Komesarijat za poslove granične policije područja Trst:

»Politička situacija u Šibeniku ostaje i dalje veoma osjetljiva uz tendenciju sve većeg pogoršavanja. Nama naklonjeno stanovništvo sve više zahvata obeshrabrenje i svakog dana osjeća manju sigurnost za svoj život i svoju imovinu. Ovaj osjećaj neizvjesnosti i malodušnosti prodire i u talijanski elemenat koji je, do sada, gajio nade u mogućnost izvjesne nadmoćnosti naših snaga nad neprijateljskim snagama.

Partizani pojačavaju svoju terorističku i razbijačku djelatnost, i sada se već može reći da su oni gospodari polja i obližnjih sela.

Raspoložive snage i sredstva za odbranu ovog grada smatraju se nedovoljnim.

Odlazak u redove ustanika iz grada i sela u zadnje vrijeme je pojačano i prijeti da zauzme široke razmjere.

Izgleda da je jedan broj osoba koje odlaze u cilju stupanja u ustaničke redove primoran zbog prijetnji okrutnom odmazdom i, u vezi sa ovim, zbog nedostatka odgovarajuće zaštite.

U zadnjoj dekadi je utvrđen odlazak 30 osoba iz sela Mandaline i 80 radnika iz tvornice aluminijske u Lozovcu,² tako da je tvornica bila primorana smanjiti proizvodnju. Neznatna je također bila i pomoć novih snaga koje su na raspolaganje stavile starješine pomenutog sela, kao i ostalih sela.

Torpediranje parobroda »Eneo« koje je, kao što je poznato, uslijedilo 4. ovog mjeseca, imalo je velikog odjeka na javno mnijenje i dalo

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 8/1, k. 579.

² Vidi knj. 4, dok. br. 195.

³ Vidi knj. 4, dok. br. 255.

novi podsticaj neprijateljskoj propagandi, koja se stalno upinje da svaki za nas nepovoljan događaj, čak i beznačajan, prikaže kao nadmoćnost svojih snaga i naše vojne nesposobnosti. Osjetljivost ambijentalne situacije i moral stanovništva pogoduju takvoj vrsti propagande.

Prošle noći se pristupilo hapšenju članova obitelji onih osoba koje su se u zadnje vrijeme odmetnule. Ova akcija nije dala željene rezultate jer su se mnoge obitelji, predviđajući svoju sudbinu, na vrijeme sklonile. Bez obzira na ovo, to je jedna mjera koja se nije pokazala efikasnom u postizanju cilja, čak se, u vezi sa ovim, smatra cjelishodnim predočiti da zadnjih dana kruže glasine o lošim postupcima koji se u koncentracionom logoru na Molatu primjenjuju prema internircima, a te glasine pogoduju raznim špekulacijama.

Odjeljenje javne sigurnosti u Šibeniku nastoji svim silama da u nadležnom području obezbijedi red i sigurnost, ali se ipak ne kriju teškoće u savlađivanju događaja i potpunom suprotstavljanju situaciji.

U nastavku se iznose najznačajniji događaji o aktivnosti partizana u zadnjoj dekadi:

a) 6/10. — Konjevrate: otmica Milovač Dušana Veljka, starog 21 godinu; izvršili su je dvadeset naoružanih osoba odjevenih u sivo-zelenoj uniformi;

b) 10/10. — Bilice: otmica Jakšića Ante, Jakšića Paška, Jakšić Ivanice i Slavica Ivanke; izvršili su je oko trideset naoružanih osoba;

c) 11/10. — Krapanj: presijecanje jednog telefonskog kabla i isticanje crvene zastave;

d) 11/10. — Bilice: otmica Čaleta Marka Milice, stare 14 godina, Čaleta Nikole Marije i Jerolima, starih 18 odnosno 16 godina, Čaleta Vice Ivanke, stare 18 godina, Čaleta Ane Slavomira, starog 20 godina i Čaleta Rade Danice, stare 15 godina;

e) 13/10. — Šibenik — Groblje Sv. Križa: isticanje crvene zastave u blizini groblja strijeljanih i ispisivanje parola sa kojima se veličaju pali za ideju komunizma;

f) 14/10. — Danilo Biranj: otmica Krnića Vice, starog 22 godine; izvršili su je oko 50 naoružanih osoba.

Za guvernera:
potpis: nečitljiv

**IZVJEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA DALMACIJE OD 2. SIJEČNJA
1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O ZLOČINIMA FAŠISTA
U KAŠTEL STAROM¹**

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Odjeljenje službi

Br. II/450-I
1942.

TAJNO

VP 141, 2. 1. 1943-XXI

Predmet: Aktivnost ustanika.
Djela odmazde.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

i na znanje:

GUVERNATORATU DALMACIJE — Kabinet

Z a d a r

[ostale adrese izostavljene]

U vezi sa dopisom komande ispostave u Trogiru, dostavljenog pod Pov. br. II/220 od 15. prosinca prošle godine, izvještavam:

Na dan 13. spomenutog mjeseca, fašistički komesar u Kaštel Starome, Codemo Cristiano, u znak odmazde — nije se moglo ustanoviti da li po vlastitoj inicijativi ili ne — zbog ispisanih subverzivnih parola u mjestu Kaštel Novi, naredio je da se u Kaštel Starome zapali pokušstvo obiteljima odmetnika: Beretina Ivana Ante, Beretina Ante Božidara, Rapića Rajmonda Fabijana, Grgina Ivana Vice i Dujšina Luke Frane.

Ukupna vrijednost zapaljenog pokušstva iznosi oko sto tisuća lira.

Pored toga, naredio je da se podmetne vatra u Kaštel Novome u zgradi čija je vlasnica Arambašin pok. Vice i pok. Menegelo Marije Dušanka, rođena u Kaštel Novome 16. veljače 1917. godine, nastanjena u Splitu u Ulici Costanzo Ciano br. 3, posjednica, arijevska, katolkinja, jer je izdala kuću na isključivo upravljanje izvjesnom Jurić Andriji, nastanjenom u Zagrebu, bratu odmetnika Marka, Roka, Mile i Marije.

U zgradi je bilo malo pokušstva koje je pripadalo Juriću, dok je sve ostalo, isključivo i 6 slika poznatog autora, bilo vlasništvo spomenute Arambašin.

Vrijednost zgrade i pokušstva, također i prema izjavi zainteresirane, penje se na 800.000 lira.

¹ Original (upkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 1/5, k. 571.

Požar se proširio i na susjednu zgradu koja pripada izvjesnom Dobrić Stjepana i pok. Gulica Nake Luki, rođenom u Dobropolju (Zadar) 30. listopada 1902. godine, nastanjenom u Kaštel Novome kod Trogira, penzioneru, arijevcu, katoliku, pričinivši mu štetu od oko 150.000 lira.

Požar je podmetnut također i u stambenoj zgradi u Kaštel Novome vlasništvo Kuzmanića pok. Mate i pok. Mamić Katice Petra, rođenog u Kaštel Novome kod Trogira 30. studenoga 1907. godine, nastanjenog u Splitu, arijevcu, katolika, jer su na fasadi zgrade bile ispisane neke subverzivne parole. Požar je uništio pokućstvo i nešto drvenarije, prozrokovavši štetu od 50.000 lira.

Spomenute akcije su izvršene trenutno i iznenadno, tako da karabinjeri iz Kaštel Novoga nisu imali mogućnosti odmah intervenirati.

Ipak, komandir ispostave u Trogiru, koji je odmah došao na lice mjesta, uspio je uvjeriti spomenutog fašističkog komesara da odustane od podmetanja vatre u ostalim zgradama na kojima su bile ispisane subverzivne parole.

(M. P.)

Komandant Kr. karabinjera
Dalmacije, pukovnik:

Giuseppe Butti

BROJ 125

**IZVJEŠTAJ VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD
3. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O ZAROBLJAVANJU ČETIRI MOTORNA JEDRENJAKA KOD IGRANA¹**

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

Br. 338
Primljen — 3. siječ. 1943-XXI

Predmet: DCL.

Brzovjav

Datum

otpreme

prijema 3/1/1943/XXII. 8.40h

Od Maridalmacije
Superslodi

i na znanje

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 20/9a, k. 365A.

² Pečat prijema.

Kom-di VI-og arm. korpusa
Kom-di mornarice Ploče
Kom-di XVIII-og arm.
korpusa

O. p.³
Vrlo energičan telegram!
Povući robu
Regulirati transport
Kontrolirati ih pomoću
patrola

Pozvati se na ovo i na jučerašnji
događaj

Maridalmacija 166

OP
12
P Danas su u Omiš stigla 4 motorna jedrenjaka koji su pošli iz Metkovića 31. prosinca s tovarom hrane. Kod Igrana su bili zauzavljani od partizanskih motornih čamaca naoružanih mitraljezima i upravljani u Živogošće—Igrane i Drašnice, gde je sva roba bila istovarena, a zatim sakupljeni u Podgori, gde je Komanda parti- zanske mornarice naredila jutros da se puste na slobodu.⁴

Smatram za potrebno izvršiti represalije⁵ i dovršiti čišćenje⁶ zone. Od jučer je naredeno da se prolaz brodova pored Igrana vrši u 11 sati i da jedinica za to vrijeme patrolira isključivo u tim vodama.

Da li da se unese u bilten?⁷

Admiral Bobbiese

³ Primjedba je dopisana modrom olovkom, vjerojatno od strane Giacoma Zanussija, pomoćnika štaba Superslode.

⁴ Prema našim izvještajima, Prva mornarička postaja iz Podgore, uz pomoć Primorskog voda bataljona »Vid Mihaljević«, 31. prosinca 1942. i 1. siječnja 1943. god. zarobila je šest motornih jedrenjaka: »Sv. Ante«, »Otac Vladimir«, »Zdravlje«, »Mali Ivo« i »Evropa«. Vidi dok. br. 8, 14, 18 i 311.

⁵ Iznad riječi »represalije« u originalu je dopisano modrom olovkom: »Da, da«. U vezi s ovim odmah su poduzete mjere i 4. siječnja 1943. godine 5 naoružanih brodova puna četiri sata bombardirali su Podgoru i susjedne luke, pokušavajući da iskrcaju trupe. Međutim, borci Biokovskog bataljona dali su žestok otpor pušćanom i mitraljeskom vatrom i prisilili neprijatelja na povlačenje (vidi dok. br. 133).

⁶ Iznad riječi »čišćenje« u originalu je dopisano modrom olovkom »čišćenje ne«.

⁷ Dopisano crnom olovkom.

IZVJEŠTAJ VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD 3. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENI- JA—DALMACIJA« O NAJNOVIJIM DOGAĐAJIMA¹

Predmet:

Brzojav

Od Maridalmacije

Superslodi

i na znanje

Superslodi — Odjeljenju za vezu
sa Kralj. mornaricom

Kom-di VI-og arm. korpusa

Kom-di XVIII-og arm. korpusa

Datum i sat

otpreme 3. I. 43. XXI

17.30

prijem 4. I. 43. XXI

00.30

(M. P.)

Maridalmacija 200

Aktivnost za posljednjih 24 sata

Torp. T. 5 iz Splita — po zadatku za Supetar—Brač i Hvar.

Torp. T. 6 na patroliranju u zoni Rt Ploča za vrijeme prolaza konvoja Split—Šibenik i obratno.

Dana 1. tek. R. D. (minolovac) »Pašman« tukao s vidnim rezultatima Bašku Vodu i kontrabatirao intenzivno Podgoru, jer je bio napadnut pušcanom i mitraljeskom vatrom.²

Remorker »Instancabile« s njemačkim parobrodom »Norburg« na teglju stigao u Zadar iz Splita.

Dana 31. tek. 4 motorna jedrenjaka koji su išli iz Metkovića za Omiš zaustavljeni su kod Igrana od partizanskih motornih čamaca naoružanih mitraljezima i natjerani da skrenu na mjesto uvala Dula (Živogošće), Igrane i Drašnice, gdje je bila istovarena roba, a zatim su sakupljeni u Podgori, gdje su pušteni na slobodu dana 2. tek.³

Patrolni čamac A. S. 3. »Morongiu« na patroliranju i hidrofonskom prisluškivanju u Bračkom kanalu.

Patrolni čamac A. S. 4. »D'Amato« na hidrofonskom prisluškivanju i protivpodmorničkom gonjenju u zoni Rt Ploča.

Normalni dnevni i noćni nadzor duž dalmatinskih obala, kanala i otoka.

Admiral Bobbiese

¹ Prijevod originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 3/19, k. 365A.

² O ovom napadu vidi dok. br. 198.

³ Vidi dok. br. 4, 8, 14, 18, 125 i 311.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 3. SIJEČNJA 1943. O REZULTATIMA BORBI NA PODRUČJU
RADUČ—LOVINAC—RIČICE U TOKU 27. I 28. PROSINCA 1942.
GODINE¹**

Predmet:

Brzjav

Datum	} otpreme: 3. I. 43-XXI 18.45
i	
sat	

OD KOMANDE XVIII ARMIJ. KORPUSA
SUPERSOLDI — OPERATIV. ODJELJENJU

i radi znanja

KOMANDI V i VI ARMIJSKOG KORPUSA

Br. 152/Op.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 189
Stiglo 4. siječ. 1943-XXI

NOVOSTI OD 3. SIJEČNJA u 18. SATI

Aktivnost ustanika

Primijećena je u zoni Srima (Žirje QH-CK) grupa ustanika,² naoružana ponekim puškomitraljezom, u namjeri da pljačka u zoni.

Sektor »Zara«

— Izviđanja u zoni Smrdelje (Šibenik QO-CU).

Sektor »Bergamo«

— Nastavlja se čišćenje na otoku Hvaru.³
— Izviđanje u zoni Kobiljak (Šibenik SR-TI-BN).

Sektor »Sassari«

Prema daljnjim utvrđivanjima, naši gubici u borbama u zoni Gračac—Lovinac (Novigrad ON-EQ) dana 27. i 28. prosinca javljeni u izvje-

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 3/1, k. 344.

² Primorska partizanska četa.

³ Zbog ranjavanja jednog talijanskog vojnika sredinom prosinca 1942. godine od strane boraca Prvog voda čete »Matija Ivanić« na cesti Svirač—Jelsa Talijani su na Hvar uputili 2. siječnja 1943. godine kaznenu ekspediciju. Vidi dok. br. 50, 128, 132, 198 i 281.

štajima od 29. i 30. prosinca, ovi su: 42 mrtva od kojih 3 oficira, 92 ranjena od kojih 6 oficira, 2 nestala, 15 smrznutih, 18 grla stoke ubijeno, izgubljen jedan top 65/17, jedan mitraljez »Breda« i 2 puškomitraljeza. Protivnički gubici, koji su vrlo teški, nisu se mogli utvrditi.

Sektor »Celere«

— Izviđanje u zonama Danilo (Šibenik RK-CF) i Konjevratu (Šibenik RM-CM).

Napola oblačno.

Za komandanta
general *Piazzoni* 18000301

Upućen prijepis Obavještajnom dojeljenju.

Upućen prijepis kr. karabinjerima.

Upućen prijepis Operativnom odjeljenju
--

BROJ 128

**OGLAS VOJNE KOMANDE OTOKA HVARA OD 3. SIJEČNJA 1943.
U POVODU PODUZETIH ODMAZDI U DOLU, SV. ANA, VRBANJU
I VRBOSKOJ¹**

Prijepis

Prilog uz izvještaj br.
1512/27/A od 6. 1. 1943.

VOJNA KOMANDA OTOKA HVAR

Starigrad, 3. siječnja 1943-XXI

O G L A S

Više komande su smatrale cjelishodnim da poduzmu oštre mjere odmazde zbog ranjavanja jednog talijanskog vojnika i zbog stalnih prijetnji protiv talijanskih posada.

Smatra se da je za ovaj put dovoljna surova lekcija data u Dolu, Sv. Ana, Vrbanju i Vrboskoj.²

Ukoliko se slični događaji ponove, akcija odmazde će sasvim sigurno biti potpuna.

Upozorenja koja je dao general gosp. *Piazzoni*, komandant divizije »Bergamo«, bila su jasna i precizna.

Točnost prijepisa ovjerava:
za Operativni odsjek, kapetan:

Luccarini Luigi v. r.

Komandant, kapetan:
potpisan: *Minutello Fabio*

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—
—T—821, film 298/46.

² Vidi dok. br. 50, 127, 132 i 198.

VDL/Copia

Allegato alla relazione del 6/1/43
n° 1512/27/1

COMANDO MILITARE ISOLA DI LESINA

CITTAVECCHIA, 3 GENNAIO 1943 XXI

A V V I S O

I COMANDI SUPERIORI HANNO RITENUTO OPPORTUNO PRENDERE GRAVI PROVVEDIMENTI DI RAPPRESAGLIA PER IL PERIMENTO DI UN SOLDATO ITALIANO E PER LE CONTINUE MINACCIE CONTRO I PRESIDII ITALIANI.

PER QUESTA VOLTA ESSI HANNO CREDUTO SUFFICIENTE LA DURA LEZIONE DATA A DOL S. ANNA - VERBAGNO E VERBOSKA.

SE SI DOVRESSERO RIPETERE PATTE SIMILI, SICURAMENTE L'AZIONE DI RAPPRESAGLIA SARA' CONTINUA.

GLI AVVERTIMENTI DATI DAL SIG. GENERALE DIAZZONI, COMANDANTE DELLA DIVISIONE BERGAMO, ERANO CHIARI E PRECISI.

IL CAPITANO COMANDANTE
P/to Minutello Fabio



P.C.C.
no. 1000
Divisione (con rami)
M. M. M.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA DALMACIJE OD 3. SIJEČNJA
1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O KOMUNISTIČKOJ ORGANI-
ZACIJI NA PODRUČJU OTOKA ZLARINA I OKOLICE¹**

KOMANDA KARABINJERA DALMACIJE

Odjeljenje službi

Pov. br. 86/12 — 1942.

VP 141, 3. siječnja 1943-XXI

Predmet: Aktivnost neprijatelja na
području Zlarina i okolice

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavnoj upravi policije

Z a d a r

[Ostale adrese izostavljene]

Dopuna izvještaja od jutros.

Još od prošlog mjeseca rujna karabinjeri Zlarina su pritajenim osmatranjem i opreznim prodiranjem u ovu oblast, raspolagali nepo-
bitnim podacima o postojanju širokih i organiziranih neprijateljskih
organizacija na ovom području.

Treba istaći da su na području Zlarina još ranije karabinjeri uspjeli
munjevitom intervencijom otkriti i uništiti druge dvije slične organi-
zacije, i to: jednu u vremenu od 5—7. lipnja 1942. g. kada je otkriveno
i uhapšeno 17 pripadnika, uključivši i jednu ženu. Cilj i jedne i druge
organizacije je bio da zaštite živote, razvitak i aktivnost partizanskih
jedinica.

Nastavljajući aktivnim istragama i mudrim korištenjem pouzdanih
izvora, komandir karabinjerske stanice je početkom mjeseca prosinca,
uz suradnju sa mjesnom posadom, priveo 10 osoba iz Kaprija.² Pod-
vrgnute strpljivim i ponavljanim ispitivanjima, one ne samo da su u
potpunosti priznale pripadnost neprijateljskom pokretu, već su dale i
detaljne podatke o svojoj organizaciji.

Iz ovih podataka proističe da organizaciju sačinjavaju:

- »partija« koja se sastoji od 5 osoba nazvanih »partijac«;
- »Savez komunističke omladine Jugoslavije« (SKOJ), koji se sastoji
od 5 grupa po 5 ljudi, od kojih su tri grupe osposobljene za borbu i
radove, a svaka je pod rukovodstvom vođe grupe.

Ovu organizaciju je ukupno sačinjavalo 30 ljudi koji su, preko ruko-
vodioca grupe — također otkrivenog — primali vojne i političke instruk-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, mikroteka SUP Split, film 1/149—151.

² Vidi dok. br. 138 i knj. 4, dok. br. 317 i 332.

cije i direktive, tako da su za najkraće vrijeme, uz odgovarajuću pripremu, mogli prijeći u redove ustanika.

Od 30 pripadnika ovog udruženja, 24 je uhapšeno uključujući i rukovodioca grupe, kao i 3 simpatizera, i skoro svi su priznali.

Pored toga, zaplijenjeno je: 12 pušaka, 1 pištolj, 2 bajoneta i 19 metaka bivšeg jugoslavenskog porijekla.

Prilikom zaključivanja ove istrage, koja je trajala sve do kraja prosinca, spomenuti karabinjeri iz Zlarina otkrili su u Žirju još jednu sličnu organizaciju, koja je bila na isti način organizirana i imala iste ciljeve.

Od 35 članova Komunističke partije, 32 je uhapšeno i skoro svi su priznali. Ovom prilikom je zaplijenjeno: 8 pušaka, 3 ručne bombe, 5 bajoneta, 1,5 kg eksploziva, 1500 metaka i 2 signalna pištolja — sve jugoslavenskog porijekla.

Istom prilikom uhapšen je 1 simpatizer i 1 ustanički kurir, koji su također priznali.

— . —

Od mjeseca lipnja do danas na području Zlarina, Kaprija i Žirja karabinjeri su uhapsili 93 osobe zbog sudjelovanja u subverzivnim organizacijama, kao i 5 ustaničkih simpatizera.

Ovakvom energičnom akcijom postignuto je da se, sa više nego odličnim rezultatima, u začetku iskorijeni pokret koji je ne samo bio opasan za ovo područje, već je mogao da se uz osjetljive reperkusije proširi na susjedne općine.

O svemu naprijed iznesenom, nadležna komanda karabinjera je detaljno izvjestila Specijalni sud za Dalmaciju radi daljeg sudskog postupka.

M. P.

Komandant Kr. karabinjera
za Dalmaciju
pukovnik,
Giuseppe Butti

IZVJEŠTAJ PREFEKTA U SPLITU OD 4. SIJEČNJA 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O NAPADU PARTIZANA NA TALIJANSKU KASARNU U BLATU NA KORČULI¹

Dešifrirao Ruggeri	TELEGRAM iz Splita Br. 53	Načelnik šifrantskog odjeljenja Prizia
-----------------------	---------------------------------	--

PREFEKT — SPLIT

4. 1. 1943. u 17.50 sati

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Zadar, 4. 1. 1943. u 19 sati

i na znanje:

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Predmet: Napad na kasarnu u
garnizonu Blato (Korčula)

Br. 10139/Kab. Jav. sig. — Oko 18.15 sati, 24. prošlog mjeseca, neutvrđen broj partizana² napao je kasarnu u garnizonu Blato bacanjem bombi, pomoću pračke, sa daljine preko 100 m i pušćanom vatrom. Dočekani jakim protivakcijom, partizani su se poslije desetak minuta povukli.

Gubitaka nema ni na jednoj strani.

Spomenuti partizani također su bacali bombe na krov stambene zgrade civilnog komesara, kao i na zgrade izvjesnih Zaknić Jakomine i Petkovića Ivana.

Ovaj izvještaj je dostavljen Guvernatoratu Dalmacije — policiji i na znanje Ministarstvu unutrašnjih poslova — Rim.

Prefekt: Zerbino

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 3/1, k. 571.

² Akciju je izvršila partizanska grupa na Korčuli.

**IZVJEŠTAJ VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD
4. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVE-
NIJA—DALMACIJA« O NAPADU NA MOTORNI JEDRENJAK
»S. SPIRIDIONE«¹**

Predmet DCL

Pisani brzojav

Datum prijema 4 I 43 XXI u 19.20 s
otpreme 4 I 43 XXI u 17.30 s

Od Maridalmacije

Superslodi

i, radi znanja,

Komandi VI. armij. korpusa

Pomorskoj komandi — Ploče

Komandi XVIII armij. korpusa

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 221
Stiglo 4. jan. 1943-XXI

Br. 252.

Jutros je naoružani partizanski motorni brzi čamac, dolazeći od Sućurja na Hvaru, pokušao napasti motorni jedrenjak »S. Spiridione« koji je krenuo iz Splita u pravcu juga. Odustao je od napada i udaljio se je jer je s juga naišao konvoj motornih jedrenjaka sa pratnjom.

Admiral Bobbiese

Upućen prijepis Obavještajnom odjeljenju.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 24/9, k. 363A.

**BRZOJAV VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 5. SIJEČNJA 1943. POTČINJENIM KOMANDAMA ZA
PODUZIMANJE REPRESIVNIH AKCIJA ZBOG NAPADA NA
TALIJANSKE BRODOVE¹**

Predmet DSL

Operativno

Pisani telegram

V.P. 10, 5. siječanj 1943-XXI

Od Superslode — Oper.

Komandi VI. armij. korpusa

„ XVIII. „ „

Maridalmacija

S.P. a T.M. 3 Supersloda 221 — 114 — 5 I 43 u 20.15 č.

Br. 221 prot.

U vezi teleg. 352 od Maridalmacije, od 4. ov. mes.

Prvo) Odobravam prethodno određene zračne i pomorske represivne akcije i njihovo što brže izvršenje.²

Drugo) Hitno je da VI. armij. korpus uputi u Sućuraj na Hvaru, u slučaju da to nije već učinjeno, odjeljenje artiljerije, o čem u našem brzojavu 24496 od 22. prosinca i da potvrdi izvršenje.

Treće) Neka VI. armij. korpus odmah ispita mogućnosti sadejstvovanja sa nekoliko četa u operacijama prikupljanja plovniha objekata koje je naredila Maridalmacija. Neka se direktno sporazumiju zainteresirane jedinice.

General Roatta

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 25/9, k. 265A.

² O izvršenju ovog naređenja vidi dok. br. 50, 127, 128, 133 i 198.

**IZVJEŠTAJ VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD
6. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENI-
JA—DALMACIJA« O BOMBARDIRANJU PODGORE I OKOLNIH
MJESTA¹**

Prijepis pis. brzjava

Dato na uvid Nač. štaba

Dato na uvid Pomoć. nač. štaba

upućen prijepis Obavještajnom odjeljenju

Datum	{	otpreme: 6. I 1943 XXI u 20.30 s
i		
sat		

Od Maridalmacije
Superslodi
i na znanje
VI. armij. korpusu
Pomor. komandi Ploče
XVIII. armij. korpusu

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 338

Stiglo 7. siječ. 1943-XXI

Br. 598

Nastavak pis. brzjava 352 od 4. ov. mjes.

— Jutros u zoru torpiljarka T. 5, minopolagač »Ugljan« i »Pašman«, motorni patrolni brod A. S. »Morongiu« i naoružani remorker »Poderoso« (Moćni) bombardirali su naselja Podgora, Vrulja, Drašnice, Živogošće, Igrane i Magovice, potopivši ili uništivši 23 čamca.

Prilikom narednog čišćenja sjeverne i južne obale Hvara od Sućurja do meridijana Jebra potopljeno je 16 lađa.

Neprijateljski otpor prouzrokovao je malu štetu na donjim dijelovima palube remorkera »Poderoso«.

Admiral Bobbiese

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 27/9, k. 365A.

² Vidi dok. br. 27, 125, 126, 132, 134 i 135.

**IZVJEŠTAJ VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD
6. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENI-
JA—DALMACIJA« O AKTIVNOSTI BRODOVA¹**

Predmet:

Kopija pisanog brzojava

Datum i sat	{	otpreme 6. I. 1943-XXI
		sati 17.30
	{	prijema 7. I. 1943-XXI
		sati 2.10

Od Maridalmacije
Superslodi
i na znanje:
Superslodi — Odjeljenje za
vezu sa Kr. morn.
VI. arm. korpusu
VIII arm. korpusu

**VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE**

Br. 339
Stiglo 7. jan. 1943. g. XXI

Br. 548

Aktivnost za posljednja 24 sata

— Torpiljarka T.5 iz Splita radi uništenja i zaplijene čamaca u zoni Podgora, Igrane sa minopolagačem »Ugljan«, »Pašman«, remorkerom »Poderoso« i motornim patrolnim brodom A. S. 3 »Morongiu«.²

— Torpiljarka T. 6 u patroliranju u zoni rt Planka za vrijeme prolaza konvoja od Šibenika za Zadar i od Bara.

— Cisterna »Lete« stigla u Split iz Šibenika.

— Cisterna »Pellice« stigla iz Pule u Zadar.

— Motorni patrolni brod A. S. 4 »D'Amato« u hidrofonsko osluškivanje i traženje podmornica u zoni rt Planka.

— Pojačan dnevni i noćni nadzor duž dalmatinskih obala, kanala i otoka.

U akta

7/I ppuk (nečitko)

Admiral *Bobbiese*

¹ Kopija pisanog brzojava (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 6/10, k. 365A.

² O ovoj akciji talijanskih brodova vidi dok. br. 17.

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 7. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLO-
VENIJA—DALMACIJA« O UPADU PARTIZANA U MENZU TALIJAN-
SKIH MORNARA NA KORČULI¹**

Pisani brzoglasnik

V. P. 10 7. siječ. 1943-22.45
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
VRHOVNA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 378
Stiglo 8. siječ. 1943-XXI

KOMANDI VI ARM. KORP.
SUPERSLODA — OPERATIVNOM

i na znanje:

GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDI XIV i XVIII ARM. KORP.
MARIDALMAZIA

Br. 240/op.

KOMINIKE 7. SIJEČANJ U 18 sati

Ništa se novoga ne javlja o aktivnosti ustanika.

Sektor »Murge«: izviđanjem na kratkom rastojanju od strane posade željezničkog sektora nije primjećeno ništa neobičnoga.

Sektor »Messina«: oko 13 sati 5. o. m. grupa maskiranih partizana upala je iznenada u prostorije istaknute osmatračnice Kr. mornarice Korčula dok su mornari ručali i odnijela dva karabina sa municijom, optičke instrumente i kasarnski materijal. Kada su pritrčali drugi vojnici, partizani su se dali u bjekstvo ostavljajući dio odnijetog materijala i dvije zastave sa crvenom zvijezdom.

Noću 5. tekućeg partizani su izvršili prekid puta na dva mjesta u širini od 10 m oba na 3 km od Vela Luke (Kaca BN—DU).

Na položaju kod Vela Luke iznenađeno je i uhvaćeno 10 komunističkih propagandista i jedan partizanski obavještajac. U toku je čišćenje mjesta u pomenutoj zoni.

[...]

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 7/1, k. 342.

Aktivnost u zraku: Bombardirana su sa dobrim uspjehom partizanska pristaništa Podgora (Makarska ZV-AR) Živogošće (KN-AN), Drašnice (XI-RP), Duga (XN-AN), Igrane (XL-AN).²

Izvršeno izviđanje zone Široki Brijeg (Mostar NM-BD) Posušje—Imotski.

Vrijeme vedro.

Zam. komandanta general Negri

Prijepis upućen operat. odjelj.

Prijepis upućen odjelj. I/inform.

„ „ Kr. karab.

BROJ 136

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ČETE U TROGIRU OD 8. SIJEČNJA 1943. O SUKOBU KARABINJERA I VOJNIKA S PARTIZANIMA NA ŠOLTI¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

IX samostalni mob. bat. — TROGIRSKA ČETA

Pov. br. 5/I

Trogir, 8. siječnja 1943-XXI

Predmet: Izvještaj o akciji
protiv ustanika.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

KR. PREFEKTURI

S p l i t

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

VP 118

(Ostale adrese izostavljene)

U zoru, 7. ovog mjeseca, u šumi Hobinus,² općina Grohote, otok Šolta, (sekcija Vis, list 07-X, kvadrat BD-TI), 10 karabinjera pojačani sa 19 vojnika posade Stomorske, sukobili su se s ustanicima neodređene jačine i na njih otvorili vatru.

¹ U odnošenju oružja sudjelovali su neposredno Zvonko Letica, Jakov Jeričević i Bogo Randić. U samoj akciji pomagali su im Eli Altaras, Stipe Malovan i Zdravko Stanić. Pothvat je izvršen u dogovoru s jednim talijanskim vojnikom, porijeklom iz Istre, u času kad se on nalazio na straži.

² Vidi dok. br. 27 i 133.

³ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 7/5, k. 571.

⁴ Tako stoji u originalu.

Ustanici su se odmah dali u bijeg i nestali u šumama. U naše ruke palo je slijedeće: jedna vojnička puška, 49 metaka za pušku i pištolj, jedan koferčić sa političkim dokumentima, razni lijekovi i manje količine hrane i odjeće.

Prilikom naknadnog pročešljavanja rajona, uz negativan ishod, pronađene su samo krvave mrlje, koje potvrđuju podatke da su se ustanici oko podne udaljili s otoka pomoću jednog broda, na koji su ukrkali mrtve i ranjene. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Komandir čete, kapetan:

Ferdinando Malafarina

(M. P.)

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije
13. siječnja 1943-XXI

GUVERNATORAT DALMACIJE

13. siječnja 1943-XXI
Br. 1871

BROJ 137

**PRIJEDLOG KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
8. SIJEČNJA 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE ZA PROGLAŠE-
NJE SRIME I ZABLAČA VOJNOM ZONOM¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Operativno odjeljenje

Br. prot. 427/op.

V.P. 10, 8/1/1943-XXI

Predmet: Vojna zona.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Vojnom kabinetu

Z a d a r

U cilju:

- obezbjeđenja sigurnosti Šibenika sa prilaza s mora;
- zaštite obiju obala kanala Sv. Ante, i prema tome važnih postrojenja Kr. mornarice u mjestu (minski park gdje su uskladištene mine, municija, itd.);
- spriječavanja da se ponove mučki napadi mitraljezima ili drugim na sam grad Šibenik, koji su mogući sa pomenutih poluotoka, kao što se desilo prije nekoliko mjeseci, uz očigledno krnjenje našeg prestiža;

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/3a-2, k. 213.

— otklanjanja poznatog komunističkog žarišta u Srimi, gdje saučesništvo stanovnika i partizana omogućuje ovim posljednjima da nađu oslonac i sklonište za vršenje napada na obližnju teritoriju (na poluotok Srma je i nedavno bila potrebna jedna akcija trupa iz zone);

— osiguravanja važnih veza (telefonske linije, telegrafski kabl) između Šibenika i Zadra, između Šibenika i jedinica, baterija i stanica za osmatranje dislociranih na otocima, duž obale, itd. smatrao bih cjelishodnim da oba poluotoka, Srma i Zablaće, koji zatvaraju šibensko sidrište budu proglašeni vojnim zonama, evakušući odande stanovništvo i zabranjujući prolaz civilima.

Sve u svemu, radilo bi se o evakuaciji nešto više od 400 osoba koje bi, s obzirom na veliki broj interniranih iz šibenske zone, mogli da se smjeste u drugim mjestima.

Dvije pomenute zone bile bi označene i ograničene naročitim sistemom stupova.

Molim Guvernerat da u povodu toga izvoli izraziti svoje mišljenje²

Za točnost prijepisa
načelnik Operativnog odjeljenja
major *Antonio Garlucci v. r.*

Privremeni komandant
divizijski general
Sando Piazzoni

(M. P.)

BROJ 138

IZVJEŠTAJ PREFEKTURE U ZADRU OD 9. SIJEČNJA 1943. MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O IZVRŠENIM HAPŠENJIMA U KAPRIJAMA I ŽIRJU¹

Br. 09628

Zadar, 9. siječnja 1943-XXI

Predmet. — Otok Kakan.

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava javne sigurnosti
Odsjek općih i povjerljivih poslova

R i m

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

(Veza: dopis br. 0016414 od 15. 12. 42).

Dostavlja se prijepis izvještaja komande vanjske čete Kr. karabinjera u Šibeniku od 27. 12. 1942:

² Vidi dok. br. 146, 227, 240, 244, 246, 249, 262 i 264.

¹ Original (tipkan na pisacem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 15/5—6, k. 571.

»Karabinjerima u Zlarinu još od mjeseca rujna bilo je poznato da je subverzivna propaganda uspjela prodrijeti i u Kaprije, otok čiji su stanovnici većinom miroljubivi, i odani radu i organizirati Komunističku partiju. Njezin glavni cilj je bio vojna borbena priprema svih mladih ljudi na otoku.

Komandir stanice na otoku, **vicebrigadir Gori Giuseppe**, zbog nedovoljnog broja karabinjera i nedostatka pogodnih sredstava za vezu, bio je prinuđen tog trenutka svoju aktivnost ograničiti na prikupljanje podataka preko pouzdanih izvora u selu, iskorišćavajući katkad zgodnu priliku da bi krenuo na lice mjesta i neposredno poveo istragu.

Na dan 2. ovog mjeseca, tj. poslije prvog napada na mornarički detašman u Kaknu, komandir stanice je saznao da su na otoku Kaprije primjećene grupe naoružanih ustanika pa je, stoga, izvjestio komandanta posade, poručnika Enea De Marchi, komandira 2. čete »Granatieri di Sardegna«, koji je uspio od Kr. mornarice dobiti jedno motorno vozilo.

Na dan 5. ovog mjeseca, 30 grenadira pod komandom spomenutog oficira i dva karabinjera sa komandrom stanice, krenuli su u Kaprije radi poduzimanja akcije pročešljavanja i hapšenja osoba označenih kao rukovodioci organizacije.²

Stoga su karabinjeri, uz zaista dragocjenu suradnju grenadira, mogli da pristupe hapšenju 10 teško osumnjičenih mještana, koji su odvedeni u mjesnu kasarnu gdje su nakon cjelishodnog, strpljivog i sistematskog ispitivanja priznali da na Kapriju zaista postoji subverzivna organizacija, na čijem se čelu nalazi izvjesni Lakoš pok. Ivana Ante, star 22 godine, rođen i nastanjen u Kaprijama.

Zatim je spomenuti Lakoš uhapšen i saslušan pa je priznao:

— da je rukovodilac organizacije i da je ona formirana u travnju ili svibnju prošle godine;

— da se organizacija dijeli na slijedeći način:

a) Partija: sastavljena od 5 članova nazvanih »partijac«, za koju je on bio odgovoran;

b) SKOJ — Savez komunističke omladine Jugoslavije, formiran od 5 grupa, svaka po 5 ljudi, od kojih su 3 osposobljene za borbu a dvije za rad, pod komandom jednog rukovodioca grupe.

Ovih trideset organiziranih ljudi primali su vojne i moralne instrukcije da bi što prije bili spremni za priključivanje ustaničkim bandama. U ovom cilju jedan ustanički rukovodilac, odmetnik iz Soglia, nazvan borbenim imenom »Nimun«, pažnju je neprekidno obraćao na rukovodioca organizacije Lakoša Antu.

Organizirani članovi još nisu krenuli jer vojnički i duhovno još nisu bili dovoljno pripremljeni za borbu.

Iz grupe u Kaprijama od 30 organiziranih uhapšeno je 24 i tri simpatizera, dok su 6 izbjegli hapšenje jer su odsutni i nalaze se na radu, ali ih neće biti teško uhvatiti.

² Vidi dok. br. 129 i knj. 4, dok. br. 317 i 332.

Neki od uhapšenih priznali su da posjeduju oružje, dok su ostali izjavili da su ga predali ustanicima. Tako su pronađene dvije puške, jedan pištolj, dva bajoneta i 19 metaka — sve tipa bivše Jugoslavije.

U toku istrage saznalo se da slična organizacija postoji i na Žirju. Stoga su poduzete odgovarajuće mjere, koje su omogućile hapšenje rukovodioca organizacije i organiziranih, ukupno 32 od 35 osoba. Trojica koja nisu uhapšena nalaze se na radu u Šibeniku, ali je zatraženo njihovo izručenje.

Neki od uhapšenih priznali su da posjeduju oružje, pa je tako i na Žirju zaplijenjeno 8 pušaka, 3 ručne bombe, 5 bajoneta, 3500 pušaka i dva signalna pištolja — sve tipa bivše Jugoslavije.

U toku je istraga radi pronalaženja ostalog oružja.

I organizator i organizirani, kako iz Kaprija tako iz Žirja, priznali su krivicu.

Također i organizacija na Žirju slična je organizaciji na Kapriju, tj:

— Partija: od 5 članova;

— SKOJ: od 5 grupa, svaka od po 5 članova.

Pored toga, uhapšeni su jedan ustanički kurir i jedan simpatizer; i oni su također priznali krivicu.

Na otoku Kakan grenadiri su ubili izvjesnog Radovčić Krstu jer je počeo bježati kada je ugledao vojnike u akciji pročešljavanja. Ovo se dogodilo 8. ovog mjeseca, tj. nakon zadnjeg napada na detašman mornara na Kaknu.

Saznalo se da ubijeni spada među one koji su pomagali ustanike prikupljanjem životnih namirnica i dr. u selu i, s obzirom da je u toku istrage ustanovljeno da Radovčić posjeduje dvije puške, 5 bombi bivše Jugoslavije i veliki broj metaka koje je čuvao u Kaknu, nije isključeno da je on ovdje došao kako bi sakrio oružje na neko drugo mjesto plašeci se da neko od uhapšenih oda dotadašnje mjesto skrivenog oružja.

Zaplijenjeno oružje nalazi se u karabinjerskoj stanici u Zlarinu.

Prilažu se dva spiska, uhapšenih i traženih, podijeljenih po grupama prema organiziranosti partije.³

Uhapšenici su prebačeni u mjesni zatvor.«

U prilogu se dostavlja prijepis spomenuta dva spiska, uhapšenih i traženih.

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije
16. siječnja 1943.-XXI

Prefekt:

gen. Gaspero Barbera

³ Dokumenta u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 15/5—11, k. 571.

IZVJEŠTAJ VOJNOPOMORSKE KOMANDE DALMACIJE OD 10. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O NAPADIMA PARTIZANSKIH JEDINICA NA TALIJANSKE PLOVNE OBJEKTE I UREĐAJE I O PODUZETIM PROTIV-MJERAMA U TOKU PROSINCA 1942. GODINE¹

VOJNOPOMORSKA KOMANDA
DALMACIJE
Split

Split, 10. siječnja 1943-XXI
Br. prot. 882

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

Operativno odjeljenje

Br. 735

Stiglo 15. siječnja 1943-XXI

Telegrafska adresa:

MARIDALMAZIA SPLIT
Operativno odjeljenje

Pomorski nadzor u prosincu 1942.

POVJERLJIVO

SUPERSLODI (2-a armija)
V. P. 10

1. — Podaci koji se odnose na zračno-pomorski nadzor za mjesec prosinac u dalmatinskim i hrvatskim vodama slijedeći su:

		Razlika u odnosu na mjesec studeni
Broj upotrijebljenih jedinica	82	+ 9
Prijeđeno milja	37254	+ 132
sati u pokretu	5838 ^h 52'	— 101
pregledano brodova	1262	+ 565
zaustavljeno brodova	189	+ 22
potopljeno brodova	21	—
ispaljeno topovskih zrna	830	+ 489
ispaljeno mitralj. zrna	7042	+ 4522

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 15/2—1, k. 213.

LETAČKA AKTIVNOST 183-e ESKADRILE R.M.L.²

Divulje

protivpodmorničkih pratnji	22 sati	32,35'
protivpodmornički lov	2 sata	4,15'
protivpodmornička izviđanja	3 sata	4,10'
Ukupno:	27 sati	41,00'

Kumbor

protivpodmorničkih pratnji	3 sata	11,40'
protivpodmorničkih izviđanja	1 sat	2,15'
Ukupno:	4 sata	13,55'

Izvršen ukupno 31 zadatak za 54^h 55'

Broj brodova koncentriranih u posjednutim mjestima iznosi:

		Razlika u odnosu na mjesec studeni
OBROVAC	193	—
OMIŠ	106	+ 1
SUPETAR (Brač)	330	— 3
METKOVIĆ	305	— 151
KORČULA	948	+ 6
GRUŽ	226	— 155
SUMARTIN (Brač)	71	+ 71
VIS	606	— 80
ŠIBENIK	1588	— 24
	4794	— 405
Ukupno koncentriranih brodova	4794	
Ukupno pregledanih brodova	1262	
Ukupno:	6056	+ 260

2. — U mjesecu prosincu neprijateljska pomorska aktivnost je ostala u granicama prethodnih mjeseci, pokazujući, međutim, težnju za naglašenim napadima na saobraćaj u zoni Podgora—Igrane, korišćenjem priprema izvršenih na kopnu i malog broja čamaca koji su im ostali u rukama prilikom evakuacije mjesta te zone.

Dok se južno od Splita pokazalo da je glavni cilj ma koje od neprijateljskih akcija bio pljačka radi dobavljanja hrane, u zoni Šibenika nije bilo sasvim jasno koji su ciljevi motivisali razne napade na otok Kakan.

² i ⁶ Nepoznata skraćenica. Prema raspoloživim podacima, 183. eskadrila je u svom sastavu imala hidroavione, te je R.M.L. vjerojatno skraćenica za laku avijaciju namjenjenu za pomorsko izviđanje (ricognitori marittimi — leggeri).

U prosincu mjesecu najistaknutiji događaji bili su:

1. **prosinca** — Najprije N.A.P.³ a zatim Psm.⁴ »Pasman« bili su napadnuti rafalima mitraljeza postavljenog u jednoj kući blizu pristaništa u Podgori. Jedan mornar ranjen.

Odgovoreno je snažnom vatrom na naselje.

— U sumrak napad na garnizon kr. mornarice na otoku Kakan. — Jedan mornar ranjen. Napad je odbijen.

— Noću su u Makarskoj uhvaćeni na djelu i uhapšeni pojedinci iz te hrvatske lučke kapetanije kad su pokušavali da pobjegnu noseći oružje.⁵

4. **prosinca** — U toku noći je ponovljen napad na garnizon kr. mornarice Kakan. Jedan stariji vodnik i jedan mornar ranjeni. Napad je odbijen.

— Na jedan hidroavion Cant Z 501 kojim je pilotirao komandant 183-3 R.M.L.,⁶ dok se na povratku sa ratnog zadatka spuštao, na oko 100 metara od obale u blizini aerodroma Divulje, ustanici su, bez ikakvog rezultata, ispalili nekoliko mitraljeskih rafala sa jednog brežuljka koji se nalazi na oko 500 metara od istog aerodroma. Pokazalo se da je početkom mjeseca isti pokušaj izvršen i na jedan civilni avion.

5. **prosinca** — Ponovno noćni napad sa negativnim rezultatom na garnizon kr. mornarice Kakan. Jedan mornar ranjen.

8. **prosinca** — Još jedan napad na garnizon Kakan. Jedan mornar ranjen. Napad odbijen uz učešće N.A.P. 5.

17. **prosinca** — Akcija između jednog čamca sa dva mornara iz svjetionika u Prišnjak, upravljenog ka rtu Sv. Rok (o. Murter), i jedne sumnjive grupe koja je sa kopna ispalila nekoliko pušanih hitaca sa negativnim rezultatom i koja se udaljila poslije reakcije mornara, ostavivši nekoliko komada odjeće.

20. **prosinca** — Na motorni jedrenjak »Mariano«, dok je iz Omiša polazio za Metković, u visini rta Sv. Tekla, kod Podgore, otvorena je paljba iz vatrenog oružja. Istodobno je iz Podgore izišao jedan naoružani čamac da bi ga napao, ali je od toga odustao pri pojavi jednog broda na prolazu.

³ N.A.P. — Natante antipartigiano (protupartizanski brod).

⁴ Psm. — skraćena za: posamine (minopolagač).

⁵ Riječ je o odlasku partizana grupe Velimira Skorpika, poručnika korvete bivše jugoslavenske ratne mornarice. Skorpik je sredinom 1941. godine, kao domobranski oficir, došao na službu u Lučko zapovjedništvo NDH u Makarskoj. Krajem 1941. postao je suradnik NOP-a i u Lučkom zapovjedništvu formirao grupu aktivista. Krajem studenog 1942. godine, na sastanku s partijskim aktivistima u Makarskoj, Skorpiku i drugovima je saopćeno da noću 1. prosinca treba da napuste Makarsku i prijedu na oslobođenu teritoriju, gdje bi formirali mornaričke partizanske jedinice. Toga dana je Skorpik, sa još dva mornarička podoficira, otvorio magazin Lučkog zapovjedništva, odakle su, uz pomoć nekoliko aktivista NOP-a, iznijeli 34 puške, 2 sanduka municije i nekoliko vreća vojničke opreme. Međutim, kad je grupa napustila zgradu naišla je patrola karabinjera i oružnika, koja je počela da puca i alarimirala sav garnizon. Iz općeg meteža grupa je uspjela da se izvuče i stigne u selo Sošiće, na Biokovu, gdje su je prihvatili borci NOP bataljona »Vid Mihaljević«. Sutradan su talijanske vlasti pohapsile sve oficire i podoficire Lučkog zapovjedništva NDH i tek tada primjetile da nema Skorpika i dvojice podoficira. Vidi knj. 4, dok. br. 385.

25. prosinca — Partizani Korčule napali svjetionik Planchetta⁶ odni-jevši optički instrument, 14 kanti petroleja, 2 karabina i municiju. Osoblje nepovrijeđeno.

31. prosinca — 5 motornih jedrenjaka (4 hrvatska i jedan iz split-skog okruga) natovarenih namirnicama, koji su krenuli iz Metkovića za Omiš, bili su napadnuti sa partizanskih brodova u uvali Duba (Živo-gošće), Igrane i Drašnice.⁷

3. — Učešće kr. vojske u operacijama bilo je slijedeće:

5. prosinca — Mornarička desantna četa (Šibenik) sudjelovala je, zajedno sa jednim odredom grenadira Vojne komande Šibenik, u čišćenju otoka Kakan i Kaprija.

7. prosinca — N.A.P. 6 sudjelovalo je u akciji čišćenja Račišća koje je vojna komanda izvršila na Korčuli.

9. prosinca — Torpiljarka T. 5 sa posadom od 60 arditara divizije »Bergamo« sudjelovala je u čišćenju otoka Šćedra.

— N.A.P. 6 i motorni čamac 23 prebacili su iz Korčule u Zavalaticu jedan bataljon koji je imao zadatak da očisti Čaru (Korčula).

— Naoružani remorkeri br. 10, br. 13, br. 16 i M.P.R.⁸ »Nazzareno 1« (B. 92) dva dana su vršili službu pomorske policije u vodama oko poluotoka Sirma,⁹ u Šibenskom kanalu, ušću Krke, za vrijeme akcije čišćenja zone, koje je obavila Vojna komanda Šibenik i u kome je sudjelovala i desantna četa Komande Pomorskog sektora Šibenik.

15. prosinca — Psm »Pasman«, ukrcavši jedan minobacač od 81 mm vršio je s mora akciju odmazde na zonu Podgora sudjelujući u operacijama divizije »Bergamo«.

16. prosinca — N.A.P. 2 i motorni brod »Maria« sa oficijom i mornarima Lučke sekcije Opuzen sadejstvovali su sa divizijom »Mesina« u operaciji čišćenja zone Komaina—Valle Fonda¹⁰—Clesto¹¹ i Blaca.

18. prosinca — Kr. brod »Curzola«, na traženje Vojne komande Korčule, izvršio je bombardiranje Orebića u cilju odmazde. Na isti brod je otvorena neprijateljska vatra bez ikakvog rezultata. Komandant Pomorskog sektora Korčula, poslat sa nekoliko mornara čamcem na kopno radi izviđanja i prenošenja leša jednog financijskog stražara, izvršio je svoj zadatak usprkos jake neprijateljske vatre.

22. prosinca — Naoružani remorker »Lilibeo«, N.A.P. 2 Dizel-čamac N. D. 124 i Psm »Pasman«, zajedno sa odredima divizije »Messina«, izvršili su akciju uništavanja čamaca duž obale između Igrane i Gradac. Usprkos neprijateljskoj reakciji, prikupljen je i potopljen 31 čamac i porušeno više kuća, 1 mornar ubijen a 1 ranjen.

⁶ Svjetionik Planchetta nije pronađen na sekciji 1:100.000. Prema izvještaju Vojno-pomorske komande Dalmacije od 7. siječnja 1943. Planchetta se nalazi u Korčulanskom kanalu (Arhiv VII, arhiva talijanska, reg. br. 4/8—2, k. 365A).

⁷ Brodove su napali jedinice Postaje Ratne mornarice iz Podgore i Primorski vod bataljona »Vid Mihaljević«. Brodovi su zaplijenjeni i odvedeni u Podgoru. Vidi dok. br. 8, 14, 18, 27, 125 i 311.

⁸ Nepoznata skraćena. Vjerojatno: Motopeschereccio (motorna ribarica, čamac).

⁹ Pogrešno. Treba. Srma.

¹⁰ Vjerojatno: Uvala Duboko, sz od Neuma.

¹¹ Vjerojatno: Klještac, ss od Neuma.

23. prosinca — Torpiljarka T. 5, na kojoj se nalazio general komandant divizije »Bergamo«, bombardirala je zonu Baška Voda, odakle je otvorena paljba iz vatrenog oružja na brodove u prolazu.

29. prosinca — U.I.P.¹² iz Trpnja izvršio je raspoloživim jedinicama morskim putem transport jedne kolone kr. vojske, koja je imala zadatak čišćenja poluotoka Pelješac.

POMORSKI SAOBRAĆAJ

1. — Pomorski saobraćaj u lukama u nadležnosti Vojnopomorske komande Dalmacije u mjesecu prosincu bio je slijedeći:

	BRODOVI				JEDRENJACI			
	Stigli		Pošli		Stigli		Pošli	
	br.	tona	br.	tona	br.	tona	br.	tona
Obrovac	9	1184	9	1184	16	116	16	116
Omiš	33	3208	33	3208	81	1637	81	1637
Lastovo	—	—	—	—	25	1413	23	1356
Hvar	18	2070	18	2070	48	547	48	547
Ploče	13	1911	15	2307	5	119	5	119
Brač	14	1470	14	1470	31	340	30	330
Tivat	53	53560	54	59844	76	2699	85	2771
Split	252	76108	249	72420	485	15530	499	16230
Zadar	229	78659	225	77290	403	14965	384	14189
Korčula	108	22708	105	21523	179	6972	175	6787
Gruž	96	42599	101	44672	166	7621	174	8025
Makarska	29	4327	29	4327	47	1980	47	1980
Sumartin	26	1770	26	1770	18	653	18	653
Vis	27	3105	27	3105	35	379	35	394
Sibenik	150	36002	152	36740	85	2437	92	2930
UKUPNO	1050	328682	1057	332230	1710	56408	1722	56164
Ukupno brodova	2107		tona neto 660912					
Ukupno jedrenjaka	3432		tona neto 112572					
			Ukupan zbir		773484			

2. — Istog mjeseca je dopunjeno naoružanje slijedećih brodova:

»Lapad«, »Moschiena«,¹³ »Ston«, »Šipan« topovima 47/44 mm.

»Buccari«¹⁴ i »Arbe«¹⁵ topovima 66/42 mm.

Preostaje da se naoružaju brodovi »Scarpanto« i »Sansego«.¹⁶

PODMORNIČKA AKTIVNOST

1. — Osmatranja izvršena prosinca mjeseca u Jadranskom moru vide se iz priložene skice.¹⁷

¹² U.I.P. — L'ufficio italiano di Porto (Talijanska lučka kapetanija).

¹³ Mošćenica.

¹⁴ Bakar.

¹⁵ Rab.

¹⁶ Sušak.

¹⁷ Vidi Arhiv VII, arhiva talijanska, reg. br. 15/2—8, k. 213.

2. — Dopunjeno je postavljenje podvodnih odbrambenih prepreka osim jedne ispred zone Bar.

SIGNALNA MREŽA

U prosincu mjesecu izvršena su sljedeća identifikovanja:

— neprijateljskih podmornica	
— kr. brodova	628
— brodova	3327
— remorkera	362
— jedrenjaka	3303
— ribarskih brodova	928
— aviona	600
Ukupno:	9148

Kontraadmiral
komandant Mornarice Dalmacije
Antonio Bobiese

[...] ¹⁹

²⁰Najznačajniji incidenti rekapitulirani u izvještaju redovno su javljani Vrhovnoj komandi, na osnovu dnevnih biltena armijskih korpusa i Vojnopomorske komande Dalmacije.

Zapaža se:

— znatna pomoć koju su jedinice Kralj. mornarice pružile jedinicama Kr. vojske u operacijama čišćenja;

— efikasne akcije bombardiranja s mora i često čišćenja sumnjivih brodova, naročito duž obalske zone južno od Podgore.

V. P. 10, 18. 1. 1943/XXI

[...] ²¹

¹⁸ U originalu: L'ammiraglio di divisione (admiral divizije).

¹⁹ i ²¹ Nepoznat parač.

²⁰ Sljedeći tekst dopisan je na pisaćem stroju, na posebnom listu papira, u Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«.

IZVOD IZ OBAVJEŠTAJNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 10. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O AKTIVNOSTI PARTIZANA NA KORČULI I PELJEŠCU¹

15-I-1943.

Komanda VI armijskog korpusa
Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 530) obavješ. prot. POVJERLJIVO V. P. 39, 10. siječ. 1943-XXI

GLAVNA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OBAVJEŠTJANO ODJELJENJE

Br. 740
Stiglo, 15. siječnja 1943-XXI

Bilten novosti br. 614

**VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA«
(2. ARMIJA)**

[ostale adrese izostavljene]

A) Aktivnost neprijatelja

2. zona:

Korčula

a) U vezi biltena novosti br. 607 strana 1: iz podataka dobijenih o ubojstvu mještanke Šurjan Katarine do koga je došlo u Blatu 24 prošlog, saznalo se da su žrtvu ubili revolverskim mecima dva partizana koja su bila prodrli u bolnicu, gdje je Šurjan bila smještena uslijed povreda zadobijenih nekoliko dana ranije od strane istih napadača, dok je zgrada u međuvremenu bila opkoljena od strane drugih 15 ustanika.

Po izvršenju zločina, banda se udaljila zaplijenivši 25 šatorskih krila bivše jugoslavenske vojske koja su čuvana u bolnici.

(obavještaj. odjelj. arm. korpusa.)

b) — Poslije podne 5. tekućeg, jedna grupa maskiranih partizana iznenadila je i opljačkala svjetionik kr. mornarice na Korčuli, odnijevši dva karabina, optičke instrumente i razni materijal iz kasarne.²

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 11/1—1, k. 322.

² i ³ Vidi dok. br. 135.

Uslijed hitnog dolaska ostalog osoblja Kr. mornarice u mjesto, partizani su se razbježali, ostavivši na tornjiću dvije jugoslavenske zastave sa crvenom zvijezdom i jedan dio opljačkanog materijala.

(od pješ. div. »Messina«)

[...]

Pelješac

Pouzdana obavještajac javlja:

— zonom Sparagović (Mljet OI-GO) kreće se jedna grupa od oko 25 partizana pod komandom jednog još neidentificiranog mladića iz Mostara i poznatog agitatora Balda Mekšića, političkog komesara;

— svi pripadnici bande naoružani su ratnim puškama i ručnim bombama, a raspolazu također i sa jednim puškomitraljezom;

— pomenutoj bandi pripadaju slijedeće osobe:

— jedna mlada žena iz Janjine, sa vjerenikom i bratom;

— neki Dijaja iz Mravice (Dubrovnik QK-GM);

— 5 osoba iz Potomja (Mljet IH-GU) od kojih jedno nosi ime Njolić;

— neki Vjeković iz Popove Luke (isto LI-GS);

— neki Dežulović iz Janjine;

— neki Perko Jozo — star 34 godine iz Putničević (Mljet MH-GQ);

— još nekoliko neidentificiranih osoba između 17 i 35 godina starosti;

— nekoliko pripadnika pomenute bande pošlo je 31. prošlog u Marice i G. Selo (Mljet OI-GO) da bi nabavili hrane od imućnijih familija, nagovarajući stanovnike da obaraju telefonske stupove i telefonsku žicu, što im nije uspjelo jer su stanovnici to odbili izgovarajući se strahom od teških represalija koje bi vršili Talijani.

— partizani su također tražili nekog Nika Ledenića, komunistu iz Ledenići (Mljet OI-GO) i sa njime konferirali.

Ledenić, poslije odlaska partizana 1. tekućeg, udaljio se od svoje kuće, a 8. tekućeg predao našem garnizonu u Stonu.

(od pješ. div. »Messina«)

[...]

B) Organizacija naših trupa

Operacije policije

1. zona

Korčula

Povodom izvještaja da su partizani noću uoči 5. tekućeg napravili dva prekida na putu duboko 11 odnosno 9 metara, na tri kilometra od Vela Luke (Gazza VM-GU) noću uoči 6. tekućeg postavljena je zasjeda u blizini pomenutog mjesta.

Uhapšeno je 10 komunista — propagatora, od kojih 3 židova, kao i jedan partizanski kurir (s porukom koju je trebao predati).³

U toku je čišćenje zone.

(od pješ. div. »Messina«)

2. zona

Dubrovnik

7. tekućeg je naše zrakoplovstvo, uz dobre rezultate, bombardiralo partizanska pristaništa: Podgoru (Makarska ZV-AB) — Živogošće (isto XN-AN), Drašnice (isto XI-AD) — Dubu (isto KN-AN) i Igrane (isto XL-AN).

(od obavješt. odjelj. arm. korpusa)

Pelješac

U vezi obavještenja da je u zoni Sparagović prisutna jedna banda partizana (vidi današnji bilten, novosti strana 2) naš garnizon iz Stona je preduzeo potrebne mjere da bi spriječio partizanima bjegstvo morem i 3. tekućeg je bombardirao artiljerijom mjesto Luke gdje je naznačeno da se nalazi pomenuta banda. Prema vjerodostojnom obavještenju artiljerijski meci su padali pored partizanskog logora i natjerali ustanike u bjegstvo.

(od pješ. div. »Messina«)

Makarska

U zoni 6. tekućeg, jedinice kraljevske mornarice su sa brodova bombardirale zonu Podgora (Makarska ZV-AR) — Drašnice (isto KI-AP). Razoreno je i potpoljeno 39 barki. Neprijateljsko protivdejstvo je bilo vrlo jako.⁴

(od Komande XVIII arm. korpusa)

[...]

Divizijski general

Privremeni komadant arm. korp.

Paride Negri

Za točnost prijepisa
Načelnik Štaba, pukovnik

C. Cigliana v. r.

⁴ Vidi dok. br. 27, 133 i 135.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
10. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVE-
NIJA—DALMACIJA« O NAPADU PARTIZANA NA VLAK KOD MRA-
VINACA I RUŠENJU CESTE VODICE—ČISTA MALA¹**

Brzjav — pismo

Datum otpreme -----
i prijema 10. 1. 1943.
sat 23.30 sati

OD KOMANDE
XVIII ARMIJ. KORPUSA
SUPERSLODI OPERAT. ODJELJENJE

i na znanje:

KOMANDAMA V i VI ARMIJ. KORPUSA

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
Br. 525
Stiglo, dne 11. siječ. 1943-XXI

N. 561/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 10. SIJEČNJA

AKTIVNOST USTANIKA

Zapažen je prelazak ustanika s konjima i stokom iz Vinice (Livno ZT-B), upućenih prema jugu.

Isturene jedinice nalaze se oko Lovreč—Makarska (ZP-BL) i Biorine (Livno FU-BO).

Usljed akcija raščišćavanja izvršenih od naših odreda na otoku Hvar,² o čemu je izvješteno 4. 5. i 8. o. m. izgleda da su se ustanici povratili u istočnu zonu otoka.

SEKTOR »ZARA«

Usljed eksplozije triju mina oštećen je most u Velistak (Žirje).

Uklonjena je još jedna mina koja nije eksplodirala, prelaz uspostavljen.

Izviđanje u zoni Varivode (Šibenik QM-CZ).

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, rmg. br. 10/1a—1, k. 344.

² Vidi dok. br. 50, 127, 128, 132, 133 i 198.

³ Napad je izvršila jedna četa Mosorskog bataljona. Vidi dok. br. 27, 142 i 290.

SEKTOR »BERGAMO«

Jutros su ustanici napali vlak Split—Sinj u blizini tunela Mravince (Split UM-BH).³ Odredi koji su brzo intervenirali iz Klisa i Solina natjerali su u bjekstvo partizanske jedinice. Gubici: jedan hrvatski podoficir i jedan vojnik poginuli.

— tri naša vojnika ranjena.

Protivnički gubici: nisu ustanovljeni.

U toku je rasčišćavanje zone.

SEKTOR »SASSARI«

U zoni Gračac—Zrmanja utvrđeno je 20 cm snijega, koji je uslijed upornog trajanja bure, u usjecima željez. pruge dostigao 80 cm.

SEKTOR »CELERE«

U toku izviđanja u zoni Rogoznice (Šibenik RH-BN) pritvorena su dva sumnjiva lica.

Partizani su izvršili prekid na putu Vodice—Čista Mala (kod Gaće-lezi [Žirje] PN-CO) i jedan u blizini Pirovca u toku je uspostavljanje.⁴

Nebo vedro, bura.

General, *Spigo*

⁴ Akcije je izvršila Primorska partizanska četa.

**IZVJEŠTAJ PREFEKTA U SPLITU OD 12. SIJEČNJA 1943. GUVER-
NATORATU DALMACIJE O NAPADU PARTIZANA NA VLAK KOD
SPLITA¹**

Dešifrirao: Dalvit	TELEGRAM iz Splita Br. 160	Načelnik šifrantskog odjeljenja Prizla
-----------------------	----------------------------------	--

PREFEKT — SPLIT

12. 1. 1943. u 12.50 sati

Predmet: Ustanici napali
vlak kod Solina.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Zadar 12. 1. 1943. u 19.15 s.

i na znanje:

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Rim

Br. 10587/Kab. Jav. sig. — Oko 9.30 sati, 10. ovog mjeseca, na ulazu u prvi tunel, koji se nalazi oko 3 km udaljen od Split—Vranjic, neutvrđen broj partizana napao je automatskim oružjem i ručnim bombama vlak br. 732 koji se kretao u pravcu Sinja.²

Do sada je pronađeno 5 poginulih hrvatskih vojnika, među kojima i oficir i 1 podoficir, kao i nekoliko ranjenih među putnicima, službenim osobljem i vojnicima iz pratnje.

U vlaku su se nalazili i agenti pogranične javne sigurnosti željeznice Split, ali su se u svoje sjedište vratili neozljeđeni.

Ovaj izvještaj je dostavljen Guverneratu Dalmacije — policiji i na znanje, Ministarstvu unutrašnjih poslova — Rim.

Perfekt: Zerbino

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 31/1, k. 572.

² Napad je izvršila jedna četa Mosorskog partizanskog bataljona. Vidi dok. br. 27, 141 i 290.

(141)	Decifrato da	TELEGRAMMA IN ARRIVO	Il Capo
	Delvit	da Spalato	dell'ufficio Cifra
		N. 160	Irizzia

Mittente: Prefetto Spalato N. 12/1/43 ore 12/50

Governo Dalmazia Zara, R. " " " ore 19/15

Direk. Gen. Polizia
per: Interni Sicurezza Roma OGGETTO:

Assegnazione:

13

Visione

MA-SG-GM

Assalto treno presso Salona
opera ribelli -

10507 Gab. P.S. Giorno 10 corrente ore 9,30 circa treno 732 diretto Signo veniva attaccato imbocco prima galleria sita circa tre chilometri oltre Salona-Vignizza da numero imprecisato partigiani con armi automatiche et bombe a mano. Finora accertati 2 morti tra militari croati tra cui un ufficiale et un sottufficiale nonché alcuni feriti tra viaggiatori personale viaggiante et militari di scorta. Su treno trovavasi anche agenti di P.S. confine ferrovia Spalato che sono rientrati in sede incolumi.-

Presente est diretto Governo Dalmazia Polizia et per: Interni Sicurezza Roma.-

PREFETTO ZERBINO

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 12. SIJEČNJA 1943. O AKCIJI ČIŠĆENJA RAJONA
BRISTIVICA¹**

Pisani brzojav

V. P. 10, dne 12. siječ. 43-XXI
24 s.

OD KOMANDE XVIII ARMIJ. KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE — OPER. ODJELJENJE

i na znanje

KOMANDI V I VI ARMIJSKOG
KORPUSA

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

N. 608

Stiglo 13. siječ. 43-XXI

N. 674/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI DANA 12. SIJEČNJA

AKTIVNOST USTANIKA:

Ništa novo.

SEKTOR »ZARA«

Izviđanje u zoni Torbidi (Knin QO-DH).

SEKTOR »BERGAMO«

Za raščišćavanje u zoni Bristivica (Šibenik SI-SL-SN-BS) pritvoreno je 170 sumnjivih osoba, spaljene su neke kuće partizana koji se kriju, oduzeta je telefonska žica i zaplijenjeno 60 kvintala soli.

Jedan odred u izviđanju u zoni Jesenice (Omiš US-SH) otvorio je vatru protiv grupe u bjekstvu.

Mi nismo imali gubitaka, protivnici 1 ranjenog.

Artiljerijska paljba protiv Karina (Split-UO-LN) i Baška Voda (Makarska ZN-AK).

SEKTOR »SASSARI«

U vrijeme izviđanja kninskih i hercegovačkih odreda M.V.A.C.² imali su dva mrtva i pet ranjenih, protivnici 15 mrtvih, 2 zarobljena i

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 1/1a—1, k. 344.

² Odnosi se na četnike Dinarske divizije vojvode Momčila Đujića i hercegovačke

neutvrđeni broj ranjenih. Zaplijenjen je jedan puškomitraljez i 5 pušaka. Snijeg je prestao da pada. Željeznički saobraćaj normalan.

SEKTOR »CELERE«

Izviđanja u zonama Čvrljevo (Šibenik RM-CK-ET), Danilo-Kraljice (Šibenik RM-RO-OF).

ZRAČNA AKTIVNOST

Bombardirano je pristanište Podgora (Makarska XV-AR.).

Nebo oblačno.

General *Spigo*

BROJ 144

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD 12. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O NAPADU NA BRODOVE »AIRONE« I »LILIBEO«¹

Predmet:

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

BR. 570

Stiglo 12. siječ. 1943-XXI

otpreme

Datum

prijema 12/1/43 sat 0.10

Od Maridalmacije

Superslodi

i na znanje:

Superslodi — Odjeljenje za vezu sa Kr. morn.

VI. arm. korp. — XVII² arm. korp.

Maridalmacija 1038. — Aktivnost za posljednja 24 sata.

[...]

Na brod »Airone«, prilikom plovidbe, ispaljeni hici iz vatrenog oružja u blizini Brela (Makarska ZI-BD).

Na remorker »Lilibeo«, pri izviđanju obale, izvršenom na dan 9. t. m. sa komandantom mornarice Ploče, otvorena puščana vatra iz mjesta Podgora — mornarica. Mala šteta prčinjena je palubi.

u akta

Admiral *Bobbiese*

12/I ppukov. (nečitko)

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 11/1, k. 365A.

² Omaška. Treba da stoji: XVIII osm. korpus.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 13. SIJEČNJA 1943. O AKCIJI ČIŠĆENJA RAJONA
KRUŠEVO—GUSTIRNA¹**

Pisani brzojav

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
N. 658
Stiglo 14. siječ. 43-XXI

OD XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
SUPERSLODI — OPER. ODJELJ.
i na znanje:

KOMANDI V i VI ARMIJ. KORPUSA

Datum	{	otpreme 13. I. 43-XXI
i		19.45 s
sat		prijema 13. I. 43-XXI
		21.45 s

N. 721/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI DANA 13 SIJEČNJA

AKTIVNOST USTANIKA

Utvrđeno je da su partizanske formacije, ranije razmještene između Gračaca i Zrmanje, oslabljene u posljednjim borbama, povukle se u unutrašnjost radi pregrupiranja. Također se javlja da se jedna brigada premjestila iz Like u zonu Bos. Grahovo.

SEKTOR »ZARA«

Naši su se odredi i M.V.A.C.² za vrijeme izviđanja sukobili sa ustaškim grupicama kod Drenovače (Novigrad PD-DL). Mi nismo znali gubitaka; M.V.A.C. jednog ranjenog. Protivnički gubici 2 mrtva,³ zaplijenjene 2 puške, 2 pištolja, 4 ručne bombe, meci, dogledi i propagandi materijal.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/1a—i, k. 344.

² Antikomunistička milicija.
četnike majora Bačovića.

SEKTOR »BERGAMO«

Raščišćena je zona Kruševa (Šibenik RO-BS), Gustirna (Šibenik SI-BQ). Pritvoreno je stotinjak sumnjivih i spaljene su kuće partizana koji se kriju.

Motorna kolica za inspekciju željez. pruge prouzrokovala su eksploziju eksplozivnih naprava duž pruge kod Sućurca (Split TR-RQ). Nikakva šteta ni materijalu ni osobama, spasene su neke naprave.

Artiljerijska paljba D. Brela (Makarska ZL-BD).

SEKTOR »SASSARI«

Bura je prestala. Tanak sloj sleđenog snijega, željeznički saobraćaj normalan.

SEKTOR »CELERE«

Nema šta da se javi. Kiša, južni vjetar.

General Spigo

BROJ 146

PISMO GUVERNERA DALMACIJE OD 13. SIJEČNJA 1943. KOMANDI OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA U VEZI PROGLAŠAVANJA SRIME I ZABLAČA VOJNOM ZONOM¹

GUVERNATORAT DALMACIJE

Br. prot. 251 G.M.

Zadar, 12. siječnja 1943-XXI

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

(veza dopis 427/Op. od 8. tekućeg)

V. P. 118

Ispitavši prijedlog za stvaranje vojnih zona na oba poluotoka, Srime i Zablache, iako razumijem razloge koji su tu komandu naveli da predpomenute mjere, želim što moram saopćiti da uslijed političkih razloga i nemogućnosti da se smjesti na drugom mjestu, ne smatram cjelishodnom evakuaciju stanovništva iz navedene zone.²

S druge strane, uvjeti analogni onima koji postoje na pomenutim poluotocima, mogu lako da se nađu u drugim zonama šibenskog sektora, u kojima se politička situacija pogoršava u mjeri koja sigurno nije manja nego u pomenutim zonama. Prirodno je stoga da postupajući

¹ U ovom sukobu poginuli su Nikica Popović i Stanko Tišma. Vidi dok. br. 40, napomenu 3, dok. br. 155 i 156.

² Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/3a—3, k. 213.

³ Vidi dok. br. 137, 227, 240, 244, 245, 246, 249, 262 i 264.

slično tome i kad bi se svuda gdje se razvija jedno zabrinjujuće žarište partizanske infiltracije, smatramo da je neophodno pristupiti evakuiranju stanovništva, ovaj guvernerat bi nailazio na sve veće teškoće da smjesti na drugom mjestu isto to stanovništvo, dok u stvarnosti nije moguće u tom smislu osigurati ni kontingente, pa čak i najmalobrojnije.

Bastianini

Za točnost prijepisa

NAČELNIK OPERATIVNOG ODJELJENJA

Major *Antonio Carlucci* v. r.

(M. P.)

BROJ 147

PISMO KOMANDANTA ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 13. SIJEČNJA 1943. MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA NDH O ORGANIZACIJI, POPUNI I ZADACIMA M.V.A.C.¹

Viša k-da oruž. sn.
»Slovenija—Dalmacija«
Komandant

V. P. 10, 13. siječnja 1943-XXI

Ekscelencijo,

U povodu onoga što sam imao prilike usmeno da izložim u Zagrebu, 10. tek., i kao potvrdu toga, saopćavam Vam ovo što slijedi, a u vezi sa Vašom zabilješkom br. V. T. 915/42 od 24. prosinca prošle godine.²

1) — Organizacija pravoslavne Antikomunističke dobrovoljačke milicije (M.V.A.C.)³

— Organizirana je po bataljonima, koji su formirani u skladu sa narednjima talijanskih vojnih vlasti, koje naravno dreduju i komandante.

— Točno je da neke formacije ponekad ističu srpske oznake i da im je do sada nedostajala druga odjeća).

— Točno je, također, da neke formacije sebi dozvoljavaju ponekad manifestacije sa srpskim obilježjem (pjesme — komandiranje i slično).

— Talijanske vojne vlasti spriječavaju takve važnije manifestacije, a namjeravaju da spriječe i one sporedne.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 40/4, k. 313.

² Tom zabilješkom je Ministarstvo vanjskih poslova NDH protestiralo zbog izazovnog i neprijateljskog držanja formacija M.V.A.C. u odnosu na vlast i organe NDH (Arhiv VII, arhiva NDH, reg. br. 40/4, k. 276).

³ M.V.A.C. — Milizia Volontaria Anticomunista.

U tom pogledu postupaju postepeno, kao što sam već imao prilike više puta da izložim, jer sam ubjeđen da se radi o postupcima koji se mogu zanemariti u odnosu na onu bitnu činjenicu, a to je da se pomenute formacije navedu na efikasnu borbu protiv partizana — kao što se do sada uvijek dešavalo.

— Jugoslavenska ili srpska zastava nikad nije bila tolerirana, pa nije u redu da se ona upotrebljava, bar ne u prisutnosti talijanskih jedinica ili vlasti.

2) — Popuna pomenutih formacija

— Kao brojčana snaga, pomenute formacije nisu pretrpjele nikakvu popunu od momenta poznatih sporazuma⁴ pa nadalje. Pristupilo se samo povećanju broja obroka i plata na 3000, što je još ranije bilo odobreno kako bi se regulirano uklopilo i bolje upravljalo sa 3000 ljudi koji su se već borili sa formacijama, ali — budući da nisu snabdjeveni — ponekad su se odvajali radi individualnih dejstava, koja nisu bila odobrena.

— Popuna u naoružanju nije izvršena.

— Tek kada je sa Poglavnikom bilo dogovoreno da se vojno osiguranje nekih zona i dionica pruge povjeri pomenutim formacijama, njima je bilo dodjeljeno oružje (i to većinom kolektivno, odnosno po jedinicama) potrebno za nov zadatak. (Ista stvar je bila učinjena — istom prilikom — za hrvatske jedinice koje su ostale u Lici, u Makarskoj u Imotskom, itd., kao i za nepravoslavnu M. V. A. C.).

3) — Pomoć starješinama

— Talijanski oficiri koji su pored njih nemaju zadatak da im pomažu u pravom smislu te riječi, već u tom smislu da im prenose naređenja nadležnih talijanskih vojnih vlasti, da osiguravaju njihovo izvršenje i da nadgledaju njihovo držanje.

4) — Hapšenja

— U pogledu hapšenja spomenutih u zabilješci na koju odgovaramo, naredio sam istragu.⁵

5) — Oficiri — Srbi i Crnogorci

— U skladu sa preduzetom obavezom, kao što je poznato, ova komanda je pristupila udaljavanju iz pomenutih formacija oficira o kojima je riječ.⁶

⁴ i ⁶ Riječ je o sporazumu generala Roatte sa Pavelićem od 15. listopada 1942. godine »u vezi s četničkim formacijama Dobrovoljne milicije za borbu protiv komunisti« (vidi knj. 4, dok. br. 219).

⁵ U zabilješci se navodi da su talijanske vlasti, na prijedlog četničkih starješina, uhapsile 70 osoba koje nisu htjele da surađuju sa četnicima nego sa NDH (vidi Arhiv VII, arhiva NDH, reg. br. 40/4, k. 276).

— Može biti da i neki od onih koji su ih smijenili, mada okvalifikovani kao Hrvati (činjenica o kojoj talijanske vojne vlasti nisu uvijek u stanju da procjenjuju), budu Srbi ili Crnogorci.

— Pristupit će se novom provjeravanju.

**6) — Formacije koje su se prebacile iz Hercegovine u zonu
18. arm. korp.**

— Do toga je došlo iz poznatih razloga, uz prethodno odobrenje Poglavnika.

— U pitanju je oko 3.000 ljudi iz Hercegovine.⁷

— Nije isključeno da se među njima nalazi i poneki Crnogorac; ali u takvom slučaju radi se o osobama koje s ujoš odavno bile u Hercegovini, u formacijama koje su prebačene.

— Do sada još **nijedna crnogorska formacija** nije prešla na teritoriju Armije.

— Ne predviđa se drugi priliv formacija iz Hercegovine na teritoriju 18. arm. korp.

— Nije predviđeno prebacivanje pravoslavnih formacija M. V. A. C. iz drugih zona u Liku.

7) — Držanje formacija koje su stigle iz Hercegovine

— Točno je da su neki pripadnici ovih formacija sudjelovali u manifestacijama protiv hrvatske vlade.

— Talijanske vojne vlasti odmah su poduzele mjere da ih prekinu.

— Nije poznato da su pomenuti pripadnici demonstrirali protiv Italije.

U svakom slučaju, ne bismo im pridavali značaj, pred bitnom okolnošću, koja je već planirana, da se oni bore rame uz rame sa hrvatskim⁸ i talijanskim trupama protiv partizana.

8) — Prepuštanje zona ili mjesta pomenutim formacijama

— Nikad se nije ni pomišljalo da se pomenutim formacijama prepušti civilna ili upravna vlast u zonama ili mjestima koje talijanske ili hrvatske trupe napuste.

Jedan proglas u tom smislu, koji je na svoju ruku istakao u Gračacu jedan lokalni komandant, odmah je bio povučen i ukinut.

— Radi se, međutim, o tome da se **obrana i vojni nadzor** u određenim zonama i mjestima koja više nisu posjednuta talijanskim ili hrvatskim trupama povjeri izričito određenim formacijama M. V. A. C.

⁷ Odnosi se na četnike pod komandom majora Petra Bačovića dovedenih sredinom prosinca 1942. godine iz Hercegovine u Kninsku krajinu. Vidi knj. 4, dok. br. 148, 391 i 409.

⁸ Riječ je o ustaškim i domobranskim formacijama NDH.

Ovo je bilo dogovoreno uz pristanak Hrvata, da bi se izbjeglo da pomenute zone ili mjesta posjednu partizani.

— U svakom slučaju ova komanda razmatra pitanje da se i 3000 ljudi koji su prebačeni na teritoriju 18. arm. korp. vrati u Hercegovinu, čim to bude moguće.

9) — Ispadi u zoni Vrlika, Knin i Drniš

— U toku su stroge istrage. Bit će poduzete odgovarajuće mjere.

— . —

U pogledu zahtjeva izloženog na margini zabilješke o kojoj raspravljam, saopćavam:

a) — Pristupit će se — kao što je već rečeno — novom provjeravanju oficira.

b) — Crnogorci, za koje je predviđeno da se eventualno angažiraju u zoni Armije, ne mogu se smatrati »četnicima«.

Radi se o lokalnim jedinicama, koje je talijanski Guvernerat Crne Gore odavno formirao od crnogorskih nacionalista — dobrovoljaca, koji su se hrabro borili protiv partizana, a koji su sada slobodni da djeluju drugdje, pošto na onom području vlada mir.

— Kao što je nedavno bilo dopušteno, neke od tih formacija bit će upotrebljene, samo u slučaju potrebe, na južnom dijelu armijskog područja, pod našom komandom, ne pripajajući ih lokalnoj M. V. A. C., u borbi protiv crnogorskih partizanskih formacija. Čim se operacije završe, bit će vraćene u Crnu Goru.

c) — Izdata su dalja naređenja kako bi se spriječile protivhrvatske provokacije pravoslavnih formacija M. V. A. C.

d) — Već su poduzete mjere u željenom smislu.

Molim vašu ekscelenciju da primi izraze mog visokog poštovanja.

General

Mario vitez Roatta v. r.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 14. SIJEČNJA 1943. O ZAROBLJAVANJU VOJNIKA KOD PIROVCA¹

Pisani brzozav

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

N. 714

OPERATIVNO ODJELJENJE

Stiglo, 15. siječ. 1943-XXI

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI OPER. ODJELJ.

i na znanje

KOMANDI V I VI ARMIJ. KORPUSA

Datum	otpreme	14. I. 43-XXI
i		20.10 s.
sat	prijema	14. I. 43-XXI
		22.35 s.

Dato na uvid Nač. štaba

„ „ „ Pom. nač. štaba

Upućen prijepis oper. odjelj.

„ „ infor. odjelj.

„ „ Kr. karab.

N. 779/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI DANA 14. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika

Izgleda da 400 ustanika s Mosora namjerava spustiti se u pravcu Dočine² (Omiš VH-BL) dok su već odaslali patrole u izviđanje.

SEKTOR »ZARA«

Uslijed eksplozije mine oštećeni su mostovi u Sokoluša (Žirje NH-RE) i u Kakma (Žirje IK-RE). U toku su radovi radi uspostave saobraćaja.³

SEKTOR »BERGAMO«

Izviđanja i zasjede u zoni Prapatnice (Šibenik SU-CU-BS), Glavice (Split VH-CF) i D. Humac (Omiš UM-AX).

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 14/1a—1, k. 344.

² Vidi dok. br. 152 i 155.

³ Akcije je izvršila Primorska partizanska četa uz pomoć stanovništva.

SEKTOR »SASSARI«

Puškaranje u cilju ometanja iz automatskog oružja protiv uporišta Knin bilo je učutkano brzim protivdejstvom.

Jučer je 13. o. m. opet počelo da sniježi.

Normalan željeznički saobraćaj.

SEKTOR »CELERE«

Usljed nestanka triju inženjera telefonista na službi kod Pirovca (Žirje OM-CO) izvršeno je izvidanje u zoni Pirovac—Putičanje (Žirje PI-CQ).⁴ Odredi su se sukobili sa grupom ustanika koji su se nakon kratkog neizmjeničnog puškaranja razišli.

Nema traga inženjercima.

Za izvidanje u zoni Krčulj (Šibenik RK-LU), Smrdelovci (Šibenik RH-BS) natjerane su u bjekstvo grupice ustanika i zaplijenjeno je živčnih namirnica i materijala.

Potpuno oblačno, kiša.

General Spigo

BROJ 149

PISMO GUVERNERA DALMACIJE BASTIANINIJA OD 16. SIJEČNJA 1943. GENERALU SPIGU U POVODU IZVRŠENIH PLJAČKI OD STRANE TALIJANSKIH VOJNIKA¹

Zadar, 16. siječnja 1943-XXI

EKSELENCIJI GENERALU UMBERTU SPIGO

komandantu XVIII armijskog korpusa

Vojna pošta 118

Dragi Spigo,

S obzirom da nisam imao prilike da te u zadnje vrijeme vidim u ovim krajevima, pišem ti danas u vezi sa jednim pitanjem o kojem sam želio usmeno razgovarati, a na koje ipak smatram cjelishodnim skrenuti tvoju pažnju.

Zapazio sam, naročito u zadnje vrijeme, da su u porastu slučajevi krađe i otimanja koja su, često uz nasilje, nad dijelovima inorodnog stanovništva izvršili vojnici.

⁴ Radilo se o trojici vojnika antifašista na pošti u Pirovcu koji su uspostavili vezu sa tamošnjim rukovodstvom NOP-a i pružali dragocjene obavještajne podatke. Plašeći se da ne budu otkriveni riješili su da odu u partizane. Njih su dvojica omladinaca iz Pirovca doveli u komandu Primorske partizanske čete odakle su upućeni u Bosnu.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 1/7, k. 535.

Poznata ti je moja stalna briga da se čak i u akcijama pročešljavanja što je moguće više izbjegn timer ovakvi slučajevi, i da se ove akcije ograniče na postizanje svog specifičnog cilja, tj. na otkrivanje i uništavanje ustanika i njihovih pomagača, bez nanošenja štete ljudima i imovini onih koji nisu sumnjivi, i bez oduzimanja stvari, predmeta itd. koji se nalaze u njihovim kućama.

Jasno mi je da, ponekad, u akcijama pročešljavanja nije lako oficirima obuzdati razuzdanost svojih vojnika i apsolutno izbjeći pojavu njihovih pogrešnih postupaka. Međutim, sada mi još teže pada porast slučajeva pojedinačnih krađa ili po nepromišljenoj inicijativi manjih grupa ili posada.

Ne želim ti nabrojati sve slučajeve za koje sam saznao, već se ograničavam na iznošenje samo najznačajnijih.

— U akciji u Primoštenu, ne uzimajući u obzir glavni tok odmazde, dogodio se jedan manji nemio slučaj koji daje dokaza tendenciji najnižih i nasilničkih strasti: jedan lađar, izvjesni Radović Krsto, približavao se svojim brodom obali. Naređeno mu je da odmah pristane i da se legitimira. Kada je, pristavši uz obalu, htio da izvrši naređenje, njegov brod je opljačkan i zapaljen i ovom prilikom pričinjena šteta od 18.000 lira.

— Akcija pročešljavanja na Malom Ižu. Bilo je razne vrsti pljačke koje, ponavljam, iako se ne mogu opravdati mogu se bar shvatiti žestinom ove akcije. Ono što se ne može shvatiti to je da je iz nekih kuća sa metodičnom točnošću pokraden novac, vrijednosti, odjeća čak i male vrijednosti, šivaći strojevi, stoka, plahte, rublje i, što je još gore, sve mreže koje su se nalazile u ribarskim barkama mještana.

— Vojnici baterije iz Žirja zaustavili su jednu barku iz Kale sa šest ribara. Ribari su odvedeni u Zlarin a zatim nakon nekoliko dana zatvora pušteni na slobodu. Kada su se vratili u Žirje, ribari su ustanovili da je iz zaplijenjenog broda odneseno osam mreža i sva hrana posade. Slučajevi kao ovaj, kada ribare zadržavaju naše posade i kada nakon puštanja ribari prilikom povratka ustanove da su im iz broda odnesene mreže i ostala oprema, izgleda da se često ponavljaju.

Ako bi se spomenute akcije analizirale uz dobru volju i tolerantnost, one se mogu smatrati kao nezgodne reakcije nekih naših vojnika koji nisu dovoljno svjesni svojih dužnosti na jednom anektiranom području. Međutim, ono što me je najviše pogodilo, to su krađe koje su 15. i 28. prosinca sa svim vulgarnim osobinama krivičnog djela izvršili vojn timer konjičkog puka »Alessandria« nad dvojicom stanovnika u okolici Skradina.

Uvjeren sam, dragi Spigo, da ovi događaji koji su ti sigurno poznati rastužuju tebe koliko i mene, jer te poznajem kao čovjeka koji sa mnogo ljubavi nastojiš unaprediti jedinstvo i moralni lik svojih jedinica. Kao što ovi događaji rastužuju tebe zbog posljedica koje prouzrokuju u okviru tvojih jedinica, tako i mene ne mogu a da ne zabrinu i rastuže zbog reakcija koje izazivaju u inorodnom ambijentu, gdje se veoma vješto pribjegava uspomenama i nostalgiji prema prošlosti u cilju podsticanja kritike i mržnje protiv nas.

Poznato mi je, nažalost, da se slična nedjela ne mogu pripisati samo vojnicima kopnene vojske. Međutim, što se njih tiče, postavljam sebi pitanje da li bi bilo cjelishodno jednom za svagda najoštrije i drakonski kazniti odgovorne, kako bi kazna služila za primjer malobrojnim nepro-mišljenim delikventima, koji svojim postupcima kaljaju dobar glas naše vojske. Nijemci su u Francuskoj, bar u početku okupacije, u sličnim slučajevima primjenjivali najoštrije kazne. Mada nije potrebno da od njih primamo lekcije i bez pribjegavanja »javnom« kažnjavanju koje su oni primjenjivali a koje bi, možda, imalo i suprotan politički efekat, ipak se pitam ne bi li se pažljivim upoznavanjem svakog pojedinog malog garnizona sa primjenjenim kaznama uspjelo obuzdati ponavljanje sličnih događaja. Na taj način zlonamjerni bi znali kakvom se riziku izvgavaju.

Ponavljam ti, dragi Spigo, ove moje riječi su proizvod brige i iskrene tuge. Naročito te molim da vjeruješ kako ovim mojim sugestijama ni na koji način ne namjeravam utjecati na tvoje rukovođenje i odlučivanje koje si, siguran sam, koristio u vezi sa ovim pitanjem. Međutim, da naše vrijedne vojnike, vrijedne zbog svog samoprijedora, svog ponašanja koje su veoma često dokazali, zbog svoje odanosti domovini, mora da bije zao glas zbog zlodjela pojedinaca, zaista je žalosno.

Siguran sam da ćeš u ovakvom svijetlu znati protumačiti moje riječi, unaprijed ti zahvaljujem na uvjerenju da ćeš o njima voditi računa.

Ipak, nadajući se da će mi se brzo ukazati prilika za naš susret, kada ćemo razgovarati o ovome kao i drugim stvarima, šaljem ti, dragi Spigo, moje najiskrenije pozdrave

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
16. SIJEČNJA 1943. O AKCIJI ČIŠĆENJA NA KORČULI¹**

Prijepis pisanog brzojava

Upućeno 16/I-1943. u 20.10 s

Stiglo 16/I-1943. u 23 s.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 842

Stiglo 17. siječ. 1943-XXI

KOMANDA VI ARM. KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE — OPERAT.

i na znanje:

GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDAMA XIV I XVIII ARM. KORPUSA
MARIDALMAZIA

Br. 643/op. protokola

BILTEN 16. SIJEČNJA U 18 SATI

Aktivnost ustanika: ne javlja se ništa.

SEKTOR »MURGE« izviđanja kratkih razmjera od strane garnizona željezničkog sektora ne javlja ništa neobično.

SEKTOR »MESSINA«: Noćno čišćenje Žrnova (Korčula XI-GV) i okolice Korčule urodili su zarobljavanjem 10 naoružanih partizana koji su strijeljani.

Noću uoči 15. tekućeg naša patrola u rajonu Janjina (o. Mljet LI-GS) zarobila je osobu u kojoj je prepoznat partizan koji se krije.

SEKTOR »MARCHE« I KOTOR: Uobičajena aktivnost patrola i izviđanja.

Prolaznost nepromjenjena.

Uslijed nedavnih kiša visina snijega svugdje u opadanju.

Kišno vrijeme.

Zamjenik komandanta
general *Negri*

Prijepis upućen operat. odjelj.

„ „ odjelj. I (inform.)

„ „ Kr. Karab.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 15/1a-1, k. 342.

**UPUTSTVA GUVERNERA DALMACIJE OD 17. SIJEČNJA 1943.
PREFEKTIMA ZADRA, SPLITA I KOTORA O SPROVOĐENJU PRO-
PAGANDE MEĐU STANOVNIŠTVOM¹**

GUVERNATORAT DALMACIJE

Br. 07047

T A J N O

17. siječnja 1943-XXI

Predmet: Instrukcije.

EKSELENCIJI GASPARE BARBERA KR. PREFEKT	Z a d a r
EKSELENCIJI PAOLO ZERBINO KR. PREFEKT	S p l i t
EKSELENCIJI FRANCO SCASELLATI KR. PREFEKT	K o t o r

Sa ciljem da bi se naša politika što više prilagodila potrebama, skrećem pažnju ekselencijama prefektima triju provincija na slijedeća pitanja:

Akcija propagande među stanovništvom. — Ova akcija, o čijoj osjetljivosti svi trebaju voditi računa, mora se ogledati isključivo u pravilnoj i mudroj aktivnosti onih koji se nalaze na rukovodećim položajima u raznim centrima javnog značaja. Naime, propaganda se ne smije sprovoditi riječima, održavanjem zborova, govora itd., jer ovaj narod niti je spreman to primiti niti je u stanju da to shvati. Propaganda se mora temeljiti na našoj aktivnosti u administraciji, školama, socijalnoj pomoći, Dopolavoru itd., i sprovoditi sasvim pošteno, apsolutno pravedno i mudrim razumijevanjem lokalne situacije.

Prema tome, indirektna propaganda, koja mora utjecati na duševno raspoloženje u usporedbi sa prošlošću, koja treba voditi računa da **narod ne bi mislio kako naš program ima za cilj nametnuti brzu ili, što je još gore, prisilnu talijanizaciju i fašizaciju naroda.**

Moral glavara sela i svećenika. — Cjelishodno je, čak i neophodno, da ove dvije skromne ali veoma važne vrste ljudi od onih koji u mjestu predstavljaju talijansku vlast uživaju posebnu moralnu naklonost koja će, s jedne strane, poslužiti da ih kompromitira pred našim neprijateljima a, s druge, da ih zavarava. S obzirom da su obe vrste ljudi jednako eksponirane kako prema nama, tako i prema svojim zemljacima, njihova ličnost niti je lokalno zanemarljiva niti sporedna.

Molim ekselencije prefekte da na ovo skrenu posebnu pažnju općinskim komesarima, koji će morati uložiti najveći trud na:

a) osobnom poznavanju svih svećenika (katoličkih ili pravoslavnih) na teritoriji općine, njihovom privlačenju, slušanju njihovih zapažanja,

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 35/4-1, k. 578.

pružanju podrške i obavljanju vjerskih obreda, prihvatanju odnosno izvještavanju prefekta o izraženim željama stanovništva, tako da se od njih vješto stvore stvarni suradnici civilnih vlasti;

b) Što češćem pojedinačnom, a, povremeno, i kolektivnom pozivanju glavara sela, iskorištavanju njihovog samoljublja udovoljavajući im neku osobnu želju, predlaganju prefektu prihvatanje njihovih molbi, smireno saslušavanje njihovih izvještaja ispitujući ih...

Akcija policije. — Ako osjećaj duboke humanosti ne bi prožimao djelatnost policije, ona bi se na nedavno anektiranoj teritoriji mogla smatrati više štetnom nego korisnom. Prije svega, starješina policijskih snaga mora se pobrinuti da obezbijedi ne samo ugled već i poštovanje stanovnika, treba biti strog ali i pravičan, uvijek hladnokrvan, miran i bespriekorno pošten.

Vodeći računa o inferiornim mentalnim osobinama ovog naroda i njihove naklonosti ka čestom narušavanju zakona, također i zbog neshvatanja i neznanja, mudra djelatnost policije svodit će se prije svega na akciju preodgajanja, ukazujući na beznačajnije kažnjivo djelo onome koji ga je izvršio ne u cilju primjenjivanja odredbe zakona, nego radi ubjeđivanja krivca da to više ne učini. Razumijevanje prema slučajnim krivcima predstavlja znak humanosti, dok bi popuštanje prema okorijelim delikventima predstavljalo znak slabosti, i bila bi velika uvreda prema pravdi i moralu neprimjenjivanje odgovarajućih pravnih sankcija iz razloga osobne prirode, koristoljublja i sl.

Vodeći računa o tradicionalnim historijskim suprotnostima između katolika i pravoslavaca, policija treba iz ovakve situacije da zna izvući kako korist koju ona može pružiti, tako isto i najpogodnije zaključke u cilju razlučivanja prividnosti činjenica od njihove suštine, istine od laži u prijavama doušnika i prilikom svjedočenja.

Treba zabraniti svako odugovlačenje prilikom saslušavanja i podnošenja prijava, kao i svega što bi moglo dati izgled samovolje prilikom lišavanja slobode. Nasuprot tome, mora biti zastupljena još veća budnost prilikom čuvanja uhapšenika gdje god se oni nalazili.

Partizani — Istovjetni podaci koji o neprijatelju stižu sa raznih strane ukazuju na izvjesnu neodlučnost kod partizana porijeklom s ove teritorije, kojima počinje biti jasno da usprkos teškoćama i izuzetnim prilikama talijanska Dalmacija, za razliku od drugih pokrajina bivše Jugoslavije, uživa izvjestan mir i relativno blagostanje. Pristižu jednostušni izvještaji da je namjera za dezertiranje iz komunističkih bataljona i vraćanje u Dalmaciju veoma rasprostranjena među partizanima na ovoj teritoriji i da su komande crvenih preduzele specijalne mjere budnosti radi sprječavanja ovih dezertiranja. Također se izvještava da bi se usprkos ovim mjerama pojedini partizani vratili na ovu teritoriju i prijavili talijanskim vlastima kada bi imali garancije da neće biti kažnjeni i da će im biti oprosteno.

Molim ekselencije prefekte da poduzmu najprikladnije mjere kako bi se ohrabrila ova namjera izbjeglica, s tim da se garantira nekažnjavanje svima koji se s oružjem prijave talijanskim vlastima, kao i široko

razumijevanje prema svima koji se kao pokajnici ili obmanuti vrate u Dalmaciju.

Ne smatram da je u ovom smislu cjelishodno izdati naredbu jer bi to, s jedne strane, pojačalo podozrenje i nadzor partizanskih komandi a, s druge, s obzirom da nije opravdana nikakvim posebnim prilikama, ona bi mogla biti iskorištena od komunističke propagande kao neki znak naše slabosti.

Molim ekselencije prefekte da sa ovim instrukcijama, koje su samo njima dostavljene, usmeno upoznaju zainteresirane potčinjene vlasti i da im izdaju najcjelishodnija uputstva radi što inteligentnijeg sprovođenja.

Također molim da ovaj dopis, radi informacije, pročitaju i federalni sekretari.

Guverner:

Bastianini v. r.

BROJ 152

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 17. SIJEČNJA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹

Pisani brzojav

Datum	otpreme 17. I. 43-XXI
i	19.50 s
sat	prijema 17. I. 43-XXI
	23.35 s

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

OPERATIVNO ODJELJENJE

N. 904

Stiglo, 18. siječ. 43-XXI

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI OPER. ODELJ.

i na znanje

KOMANDI V i VI ARM. KORPUSA
N. 935/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 17. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika:

U vezi ovoga što je javljeno 14. o.m. utvrđeno je da se oko 150 partizana dolazeći sa Mosora, nalaze u Dočine² (Omiš VH-BL).

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 17/1a-1, k. 344.

² Vidi dok. br. 148 i 155.

SEKTOR »ZARA«

Izviđanja i zasjede u zonama Ljubornik (Žirje OL-CQ), Širitovci (Šibenik RO-CS) i Drinovići (Šibenik RR-CQ).

SEKTOR »BERGAMO«

Odred u noćnom izviđanju sukobio se kod Sućurca (Split TR-BO) sa grupom ustanika. Naši gubici jedan ranjen, protivnički nisu utvrđeni.

Partizani su napali hrvatski garnizon u Satrić (Split BQ-CM), i u Maljkovu (Split UM-CO). Napadi su odbijeni. Zarobljena su 4 ustanika, 2 puške i četiri ručne bombe zaplijenjene.³

Artiljerijska aktivnost protiv Zelova (Split UO-CK) i protiv Neorića (Split UM-CD).

SEKTOR »SASSARI«

Situacija u Gračacu je u toku normaliziranja. Ustanici su se zabarikadirali na koti 616 (Knin QK-EK).

Za vrijeme operacije odredi M.V.A.C. pohvalno su djelovali. Naši gubici dosad javljeni: 1 mrtav i 14 ranjenih. M.V.A.C. 2 mrtva, protivnički nisu utvrđeni. Prekid željez. pruge kod Štikada (Novigrad PN-EK) uspostavljen.

SEKTOR »CELERE«

Odredi Kr. karab. i crn. koš. u izviđanju između Zatona (Žirje OH-CM) i Gaćezezi (Žirje PN-CQ) sukobili su se kod Mrdakovica (Žirje PK-CO) sa grupom ustanika. Borba je trajala 2 sata. Pridošla su pojačanja iz garnizona Zaton. Naši gubici 19 mrtvih i 5 ranjenih, izgubljen 1 puško-mitraljez i 17 pušaka.⁴ Protivnički gubici teški, dosada neutvrđeni.

Dalje pojedinosti naknadno.

Vedro, vjetar sjeveroistočnjak.

General Spigo

³ Vidi dok. br. 32 i 295.

⁴ Akciju je izvršila Primorska partizanska četa. Vidi dok. br. 32, 153 i 162.

IZVJEŠTAJ KOMANDE KR. KARABINJERA IZ ŠIBENIKA OD 17. SIJEČNJA 1943. O BORBI KOD ZATONA¹

PRISPJELI BRZOJAV

17. siječnja 1943/XXI

OD POTPUK. SESTILLI — ŠIBENIK

SUPERSLODI — OBAVJEŠTAJNOM ODJELJENJU

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. J. 1417 str. pov.

Datum dolaska 17. sij. 1943.

Br. 72/3. Ujutro šesnaestog tekućeg četrdeset karabinjera 16. bataljona, ojačani po naređenju komande 1. brze divizije sa šesnaest crnih košulja bataljona »Toscano« iz garnizona Zaton, uputili su u Gaćezezi (Šibenik PN-CO) da bi dobili vijesti o partizanskom napadu na tu karabinjersku stanicu, koji je izvršen uvečer, 14-og da bi se informirali o situaciji u području, koja se progresivno pogoršava, kao i da bi odnijeli leš karabinjera koji je pao u gore pomenutom sukobu. Vod, ukrcan u kamione, koji je krenuo istog jutra iz Vodica radi normalnog snabdijevanja namirnicama garnizona Gaćezezi, pridružio se gore pomenutim vojnicima prevaljujući zajedno dio puta Kovča (Šibenik PW-CO)—Gaćezezi i obratno. U povratku nakon odvajanja od voda ukrcanog na kamione, na manje od dva kilometra od Zatona, karabinjeri i vojnici sukobili su se južno od mjesta Mrdakovica (Šibenik PM-CO), u petnaest i trideset sati s nadmoćnim partizanskim snagama, procijenjenim na oko dvjestu ljudi opremljenim brojnim automatskim oružjem.² Centurion Carocci, komandant garnizona Zaton, pritrčavši sa raspoloživim snagama i lakim minobacačima, pridružio se karabinjerima angažovanim u surovoj borbi koja se produžila do 17 i 40 sati, kad su se naše snage vratile u Zaton. Naši gubici: mrtvih šesnaest karabinjera i tri crne košulje, teško ranjenih tri karabinjera i dvije crne košulje, pored nekoliko lako ranjenih ili kontuzovanih. Nije nestao nijedan. Neprijateljski gubici sigurni, ali nisu utvrđeni. U posljednjoj fazi borbe ustanici su pokušali da opljačkaju poginule, ali su do pada mraka bili odbijeni našim protivdejstvom.

Potpukovnik *Sestilli*

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 10/1a—2, k. 346.

² Napad je izvela Primorska partizanska četa. Vidi dok. br. 32, 152 i 162.

Kr. karabinjeri neće da nauče da
treba da idu pješke. Prostor
Zaton—Vodice—Gaćezezi je previ-
še opasan da bi se išlo kamio-
nima u gomili.
Puk. Carlo³

Dati da se stvari
unesu u skicu
1:100000⁴

BROJ 154

**IZVJEŠTAJ 107. LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD 17. SIJEČNJA 1943.
O RUŠENJU TELEFONSKO-TELEGRAFSKIH STUPOVA IZMEĐU
BILICA I LOZOVCA¹**

Br. 691/B/6

Zadar, 17. siječnja 1943-XXI

Predmet: Rušenje telegrafsko-
telefonskih stupova.

EKSELENCIJI GUVERNERU DALMACIJE

Z a d a r

EKSELENCIJI PREFEKTU PROVINCIJE

Z a d a r

i na znanje:

GLAVNOJ KOMANDI DOBROVOLJNE MILICIJE ZA
NACIONALNU SIGURNOST (Političkom odjeljenju)

R i m

Noću 14/15. ovog mjeseca, između 22 i 23 sata, ustanici su na dionici
linije između Bilice i Tromiglio (raskrižje Mandić), duž puta Šibenik—
—Lozovac, presjekli preko 300 telegrafsko-telefonskih stupova.²

Nekoliko stupova je bačeno na put radi sprječavanja prolaza vozila.

(M. P.)

107. samostalna crnokošuljaška
legija Dalmacije
Zadar

Načelnik Političko-istražnog
odjeljenja:
Console
Ivan Scalchi

GUVERNATORAT DALMACIJE

18. siječnja 1943-XXI

Br. 2680

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije

18. siječnja 1943-XXI

³ i ⁴ Dopisano crnilom.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 6/2—1, k. 572.

² Ovu akciju je izvela Šibensko—drniška partizanska četa. Vidi dok. br. 39.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 18. SIJEČNJA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹**

Upućen prijepis Obavješt. odjel.

Stiglo: 19/I 43-XXI

„ „ Kr. karab.

u 2.25 sati

„ „ Oper. odjelj.

Pisani brzojav

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

OPERATIVNO ODJELJENJE

N. 967

Stiglo, 19. siječ. 43-XXI

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI — OPER. ODJELJ.

i na znanje

KOMANDI V i VI ARMIJ. KORPUSA

N. 982/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 18. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika

Ništa novo.

SEKTOR »ZARA«

Izviđanja i zasjede u zonama Obruč (Knin RH-BH) i Gučevo (Šibenik RM-DE). Dva ustanika ubijena u sukobu kod Drenovače (Novigrad PL-DL), o čemu je jučerašnji izvještaj 13. o. m. bila su identificirana kao poznati vođe Nikola Popović i Stanko Tišma. Bili su u posjedu važnih dokumenata o komunističkoj organizaciji u zoni.²

U toku je potraga i zatvaranje osoba označenih u tim dokumentima.

SEKTOR »BERGAMO«

Jutros je zauzet Sv. Juraj na Hvaru i postavljena je posada.

Artiljerijska akcija protiv Dočine (Omiš RE-BL) i sv. Duh (Split TP-BU).³

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 18/1a—1. k. 344.

² Vidi dok. br. 145 i 156.

³ Vidi dok. br. 148 i 152.

SEKTOR »SASSARI«

Situacija u Gračacu uspostavljena.

Akcija koju su izvele naše snage završena je uspjehom. Ustanici su imali slijedeće gubitke: 300 mrtvih, 40 zarobljenih. Naši gubici: 2 mrtva i 22 ranjena, gubici M.V.A.C: 39 mrtvih od kojih 5 oficira.

Situacija je bila riješena vrlo brзом intervencijom naših snaga, koje su još jednom dale lijep dokaz svog visokog ratnog morala. Naš je prestiž znatno porastao u formaciji M.V.A.C. i u pučanstvu u zoni.

SEKTOR »CELERE«

Uslijed sukoba kod Mrdarkovica (Žirje PN-CO) o čemu javlja jučerašnji izvještaj od 17. o. mj. izvršeno je nasilno izviđanje.

Zaplijenjen je puškomitraljez. Ubijena je jedna potkazana osoba, koja je pokušala da bježi, i zarobljeno je 6 sumnjivih osoba, od kojih je trojica strijeljano.

ZRAČNA AKTIVNOST

Oružano izviđanje i bombardirana zona sv. Juraj na Hvaru i Bogomolje (Makarska ZR-AT).

Vedro.

General Spigo

**IZVJEŠTAJ KOMANDE DIVIZIJE »ZARA« OD 18. SIJEČNJA 1943.
O DOGAĐAJIMA NA PODRUČJU ZADRA, KISTANJA I NA
OTOCIMA¹**

T A J N O

KOMANDA PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »ZARA« (158)

Odjeljenje načelnika štaba — Obavještajni odsjek

Ob. br. 04/147

VP 141, 18. 1. 1943.

Predmet: Obavještajni izvještaj br. 5.

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
Obavještajno odjeljenje

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
Obavještajno odjeljenje

Njihova sjedišta

[Ostale adrese izostavljene]

PODRUČJE ZADAR

1. — Aktivnost ustanika

a) **Diverzije.** — Noću 11. ovog mjeseca, nepoznate osobe su bacile u zrak dva mostića u rajonu Vransko jezero, točnije, jedan u blizini Kakma (sekcija Žirje: MH-DE), a drugi na putu Benkovac—Biograd.

Prilikom naknadne istrage koju su sproveli Kr. karabinjeri, uhapšeno je 29 osoba iz mjesta Kakma, koji su priznali krivnju za akt diverzije.

U toku je hapšenje ostalih osumnjičenih.

b) **Nasilje.** — Na dan 16. ovog mjeseca, nekoliko nepoznatih osoba nastojalo je zarobiti jednog seljaka iz sela Glavan (sekcija Zadar: XN-DX). Kr. karabinjeri iz Nina, koji su odmah intervenirali, otvorili su vatru na nepoznate osobe, ali su one iskoristili pomrčinu i pobjegle.

c) **Priključivanje ustanicima.** — Između 15. i 16. ovog mjeseca, napustilo je svoje domove 6 omladinaca iz Filip-Jakova (sekcija Žirje: LI-CZ) koji su se, vjerojatno, udaljili da bi se priključili ustanicima.

2. — Aktivnost naših jedinica

Nastavak izvještaja br. 214 od 8. ovog mjeseca.

Naknadna istraga koju su sproveli Kr. karabinjeri u vezi s ubojstvom članova obitelji iz Kakma (sekcija Žirje: DE-MK) dovela je do hapšenja još 13 osoba koje su priznale djelo.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—
—I—T—821, film 297/647—650.

Glavar sela, uhapšen 4. ovog mjeseca, ubijen je od naših vojnika prilikom pokušaja bjekstva.

Prije nekoliko dana poduzeto je pažljivo praćenje aktivnosti i kretanja jedinice poznatog rukovodioca Stanka Tišme, koja je djelovala na području Kistanje. Kada je na taj način otkrivena prisutnost spomenute jedinice, kao i mjesto prema kojemu je krenula, i o tome hitno izvještena komanda garnizona Kistanje, odmah je javljeno garnizonu Benkovac preko čije teritorije je prolazio Tišma.

Komandant garnizona Benkovac, pukovnik Lucchetti, sa jedinicama 292. pješadijskog puka i četom antikomunističke milicije napao je, ujutro 12. ovog mjeseca, komunističku jedinicu dijelom u rajonu Dobrići—Mrketnje (sekcija Novigrad: DL/DH-PN/QH) i dijelom u rajonu Drenovača (sekcija Novigrad: DL-PL).

Partizani su na zemljištu ostavili dva mrtva i sobom povelili nekoliko ranjenika.

Dvojica mrtvih su sa sigurnošću identificirani kao rukovodioci Stanka Tišma i Popović Nikola; ovaj drugi, kao politički komesar Bukovice.²

Zaplijenjeno je: dvije puške, dva pištolja, četiri ručne bombe, municije, jedan dalekozor i jedna torba sa dosta velikom količinom propagandnog materijala.

Iz dokumenata koji su pali u naše ruke, zasad je bilo moguće pristupiti hapšenju raznih osoba odgovornih za sudjelovanje u komunističkom pokretu. Sedmorica od njih je ubijeno prilikom pokušaja bjekstva.

Na temelju podataka primljenih od naših doušnika, nekoliko akcija naših dijelova dovelo je do hapšenja tri osobe koje su se bavile krijumčarenjem u rajonu Mala Gospa (sekcija Novigrad: MT-PL) i Bilišane (sekcija Novigrad: DT-DR/PE). Iz njihovih saslušanja, između ostalog, saznalo se da su u zadnje vrijeme prodali dvadesetak vojničkih pušaka, lovačke puške, pištolje i municiju osobama preko granice i na anektiranoj teritoriji.

U toku je daljnja istraga u cilju hapšenja ostalih osoba umiješanih u krijumčarenje.

Na dan 13. ovog mjeseca, dijelovi bataljona »Tevere« izviđali su pećinu u mjestu Ljubornik (sekcija Žirje: DL-CQ), čiji je ulaz bio prikriven kamenjem i busenjem. U pećini su otkrivene i uhapšene četiri osobe, članovi porodica odmetnika. Također je pronađeno: dvije ručne bombe talijanskog porijekla, jedan pištolj sa nekoliko metaka i prazne čaure za pušku.

3. — Podaci o ustanicima

Nastavak izvještaja br. 216 od 13. ovog mjeseca.

Od doušnika se saznaje da se Primorski bataljon, odmah nakon sudara pretrpljenog u operacijama u Vodicama (sekcija Žirje: CK-PN) i Srimi (sekcija Žirje: CK-QH), našao u situaciji da se pobrine o svojoj organiziranosti.

² Vidi dok. br. 145 i 155.

Zaista, doušnici izvještavaju o aktivnoj propagandi među stanovništvom, naročito u rajonu Jagodnje (sekcija Žirje: DH-NE) — vidi izvještaj br. 216 od 13. ovog mjeseca — radi mobilizacije novih boraca i prikrivanja od stanovništva stvarnost o pretrpljenim gubicima u nedavnim borbama.

U najskorije vrijeme poduzet će se jedna akcija u cilju normaliziranja situacije u spomenutom rajonu.

Iz pouzdanih izvora se saznaje da će narednih noći oko stotinak omladinaca s otoka Ugljana, naročito iz Kukljice (sekcija Zadar: AH-XR), Kali (sekcija Zadar: DL-XP) i Preko (sekcija Zadar: DN-XN) napustiti svoje domove da bi se priključili ustanicima.

Ovom prilikom bi trebalo da iz skladišta opljačkaju životne namirnice koje još nisu podijeljene stanovništvu. Napuštanje domova treba da uslijedi jer su, navodno, ustanici obiteljima omladinaca kojima su uručeni pozivi na mobilizaciju zaprijetili teškim represalijama.

Naredene su hitne danonoćne mjere kontrole i osmatranja naselja i obale kako bi se spriječio odlazak. U toku je istraga u cilju hapšenja spomenutih.

PODRUČJE KISTANJE

1. — Aktivnost ustanika

Jedan naš doušnik iz Ivoševaca (sekcija: Knin DH-RM), kojeg su karabinjeri po zadatku uputili u Radučić, još se nije vratio u svoje selo. Smatra se da su ga zarobili ustanici.

2. — Aktivnost naših jedinica

Noću 16. ovog mjeseca, jedan vod 4. čete postavio je zasjedu u rajonu Čučevo (sekcija Knin: DE-RM) jer je javljeno o prisustvu supruge Tišma Stanka. Rezultata nije bilo.

3. — Razno

Iz razgovora jednog našeg doušnika i glavara sela Radušić (sekcija Knin: DL-RQ) sa mjesnim karabinjerima proističe da je situacija sada mirna i bezbjedna. Nama naklonjeno stanovništvo je jednako neprijateljski raspoloženo prema četnicima jer se plaši njihove odmazde.

PODRUČJE OTOKA

1. — Aktivnost naših jedinica

Da dan 3. ovog mjeseca, Kr. karabinjeri na Molatu (sekcija Zadar: DV-DK) uhapsili su jednog drvodjelca iz Brgulje, označenog kao rukovodioca komunističke ćelije.

Zaista, kod njega su pronađena dokumenta koja su dokazivala njegovu ustaničku aktivnost. U toku ispitivanja držao se sasvim suzdržano. Da mu priznanje ne bi bila iznuđena, 10. ovog mjeseca ubio se u svojoj ćeliji.

(M. P.)

Komandant, general:
Carlo Viale

IZVJEŠTAJ PREFEKTURE U ZADRU OD 18. SIJEČNJA 1943. GUVERNERU DALMACIJE O UPUĆIVANJU ČLANOVA PARTIZANSKIH PORODICA IZ RAJONA ZATONA U KONCENTRACIONI LOGOR U VODICAMA¹

KR. PREFEKTURA — ZADAR

Br. 166/Kab.

Zadar, 18. siječnja 1943-XXI

Predmet: Pročešljavanje rajona Zaton.
Upućivanje privedenih osoba
u Vodice.

EKSELENCIJI GUVERNERU DALMACIJE

Z a d a r

Radi znanja, dostavljam prijepis telegrama koji je jutros stigao od Kotarskog povjerenika Šibenik, kao i telegram koji sam dostavio komandi divizije u Šibeniku i na znanje, Kotarskom povjereniku Šibenik.

»Izvištavam da je poslije akcije pročešljavanja rajona Zaton, koju su naredile vojne vlasti, privedeno oko 250 osoba, većinom žene i djeca rodbina ustanika.

Iste vlasti su naredile, a da me nisu izvjestile, interniranje ovih osoba u koncentracioni logor u Vodicama, kamo su i krenule.

Molim za naređenje u vezi sa njihovim eventualnim upućivanjem.»
— Potpisan Armando.

»Saznajem da je ta komanda u akciji pročešljavanja rajona Zaton privela 250 žena i djece i da su isti upućeni u Vodice. Smatram cjelishodnim skrenuti pažnju da je ranije koncentriranje u Vodice imalo privremeni karakter u cilju razvrstavanja, jer to mjesto nije opremljeno kao propisan koncentracioni logor.

Prefektura, pak, nema mogućnosti da organizira novi koncentracioni logor koji traži ta komanda.

Toliko radi znanja u vezi sa mjerama koje te vlasti budu smatrale cjelishodnim poduzeti u cilju utočišta, sanitetsko-higijenskih mjera i opskrbe privedenih, imajući pri tome u vidu da eventualno izdvojene osobe neće moći biti upućene u koncentracioni logor na Molatu, zbog nedostatka raspoloživih mjesta.

Da bi se u buduće izbjegle štetne nesuglasice i zbrke u sličnim akcijama, molim tu komandu da se prethodno dogovara sa nadležnim civilnim vlastima, kako bi one mogle poduzeti potrebne mjere u cilju smještaja, ishrane i drugih potreba za život eventualno privedenih osoba.»

Prefekt:

Gen. Gaspero Barbera

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 17/5-1, k. 571.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 19. SIJEČNJA 1943. O ZAUZIMANJU SLIVNA OD STRANE PARTI- ZANA I AKCIJI ČIŠĆENJA NA PELJEŠCU¹

Pisani brzjav

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
Br. 1022
Stiglo 20. I 43.

KOMANDA VI ARM. KORP.-OPERAT.
KOMANDI SUPERSLODE-OPERAT.

i na znanje

KOMANDAMA XIV I XVIII AK
GUVERNATORATU CRNE GORE
MARIDALMAZIA

Br. 785/op.

Upućen prijepis Odjel. I
" " Kr. karab.
Podnijeto na pregled Nač. štaba
" " " Pom. nač. štaba
Upućen prijepis operat. odjelj.

BILTEN 19. SIJEČNJA U 18 SATI

Aktivnost ustanika: Javlja se da su partizanske formacije koje dolaze vjerojatno iz zone Lovreč (Makarska ZP-BL) napale i zauzele Slivno (XN-XP-AX) protjeravši ustaške odrede.²

SEKTOR »MURGE«: Izvršen autotransport iz Posušja u Mostar dvije poznate čete hrvatskih dobrovoljaca, koje su bile određene za Zadvarje.

SEKTOR »MESSINA«: Rezultat čišćenja zone Česvenica (o. Mljet ON-SO) Sparegović (OI-GO), o čemu je objavljeno jučer, jesu tri mrtva partizana, dva partizana zarobljena, od kojih jedna žena; prikupljeno: tri puške, jedna mitraljeska cijev i razni materijal.

SEKTOR »MARCHE« I KOTOR: Uobičajena aktivnost izviđanja i patrole.

AKTIVNOST U ZRAKU: Hrvatski avion P.V.I. koji je 17. o.m. krenuo iz Mostara za Sarajevo, do danas nije stigao do cilja. Kao posada bili su hrvatski pilot vodnik, hrvatski potporučnik izviđač i talijanski aeronautički geometar.

Prolaznost nepromijenjena.

Najniža temperatura: Nevesinje —7, Gacko —6, Prozor —6, rudokopna zona —9, Ljubuški —2 (Mostar (NK-HP) — Bileće —8.

Vrijeme vedro.

Zamjen. komandanta
general *Negri*

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 18/1a—1, k. 342.

² Slivno su zauzele jedinice Četvrte dalmatinske brigade. Vidi dok. br. 27, napomenu 6 i dok. br. 31 i 35.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 20. SIJEČNJA 1943. O DOGAĐAJIMA NA PODRUČJU
DALMACIJE¹**

Pisani brzojav

dato na uvid Načel. štaba
" " " Pomoć. nač. štaba

Datum	otpreme	20. I. 43
i		20.45 s.
sat	prijema	21. I. 43.
		1.30 s.

OD KOMANDE XVIII ARMII. KORPUSA
SUPERSLODI OPERATIV. ODELJ.

i na znanje

KOMANDI V i VI ARMIJSKOG KORPUSA

Upućen prijepis infor. od.

" " Kr. karab.

Upućen prijepis Operat. odjeljenju

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

N. 1077

Stiglo 21. siječ. 43-XXI

N. 1138/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI DANA 20. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika

Grupa ustanika, o kojoj je javljeno u jučerašnjem izvještaju 19. o.m. u zoni Orlić (Šibenik SR-DE) Markovac (Šibenik SR-CZ) nastavila je pritisak u pravcu Kosovo (Šibenik SP-CZ) i Kaldurma (Šibenik SP-DE) uvijek zadržavana od mjesta M.V.A.C. formacija.

SEKTOR »ZARA«

Zarobljena su u zoni Kakma (Žirje ..H-DS) i Jagodnja (Novigrad ..H-NK-DM) 23 sabotera koji su priznali oštećenje mostova Sokoluša (Žirje NH-DE) i Kakma, o čemu je izvješteno dana 14 o.m.²

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijarska, reg. br. 20/1a—1, k. 344.

² Akciju je izvršila Primorska partizanska četa. Vidi dok. br. 148.

Po podacima uzetim iz nađenih dokumenata na lešinama komunističkih vođa Tišme i Popovića, o čemu je izvješteno dana 18. o.m. bilo je uhapšeno oko Žegara (Knin QK-DR), Komazeca (Knin QK-DP) i Dobropoljaca (Novigrad PN-DH) 12 komunista, od kojih 4 žene, od njih 7 je ubijeno u naknadnom pokušaju bjekstva.³

Za vrijeme izviđanja u zoni Bokotić (Šibenik RM-CU) zarobljena je jedna sumnjiva osoba.

Pritvorena su na zadarskim otocima 62 organizatora masovnog odvođenja mladića sa otoka.

SEKTOR »BERGAMO«

Za vrijeme rasčišćavanja istočne zone na otoku Hvaru otkrivena je oko Bogomolje (Makarska ZR-AI) partizanska komanda, bolnica i živuće namirnice.⁴

Nastavlja se rasčišćavanje u zoni Zastrazišće (Makarska VU-AL).

Odred na izviđanju uklonio je kod Dubaca (Makarska ZI-BF) nekoliko magaznih mina.

Partizani su oborili 40 stupova telefonske linije Split—Sinj između Grlo (Split UM-BS) i Vučipolje (Split JQ-BS).

SEKTOR »SASSARI«

Stanje snijega nepromijenjeno.

Uslijed obavještenja o prisutnosti ustanika između Cerovca (Knin QO-EH) i Malovana (Knin RK-DX) u toku je izviđanje duž željez, pruge da se provjeri eventualni prekid. Saobraćaj će biti uspostavljen kad se izvrši izviđanje.

SEKTOR »CELERE«

Izviđanja i zasjede duž električnog voda Šibenik—Lozovac (Šibenik RH-CO-CM).

Vedro.

General Spigo

³ Vidi dok. br. 145, 155 i 156.

⁴ Vidi dok. br. 51 i 163.

**NAREĐENJE KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
20. SIJEČNJA 1943. ZA PRIPREMU PREDSTOJEĆE ČETNIČKE
OPERACIJE¹**

1118/Op.

TAJNO — ŽURNO

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Odjeljenje službi

Br. 482/Sl.

V. P. 118, 20. siječnja 1943-XXI

Predmet: Priprema za izvođenje
predviđene četničke
opracije.

KOMANDI DIVIZIJE »BERGAMO« (Prilog 1)

VP 73

[Ostale adrese izostavljene]

Nastavak dopisa ove komande Op. br. 1111 od danas (za jedinice i ustanove koje su ga primile).

1. — Uskoro će četničke jedinice, sa polaskom iz Knina, poduzeti akciju koja će trajati 15 dana.²

U ovoj akciji će sudjelovati oko 3000 četnika.³

Za organizaciju će se pobrinuti divizija »Bergamo«, tako što će prethodno kod komande sektora u Kninu prikupiti potrebne zalihe.

2. — Što se tiče službi, naročito treba poduzeti slijedeće mjere:

a) Sanitetska služba:

— bolesne i ranjene četnike prihvatit će 574. poljska bolnica u Kninu. Stoga, sanitetska uprava prethodno treba bolesnike koji se mogu transportirati iz te bolnice evakuirati u Split ili Šibenik;

— moli se divizija »Bergamo« da poduzme potrebnu radi žurnog preuzimanja sanitetskog materijala za četnike, koji je diviziji »Sassari« naređenjem broj 3/31/Sa. od 4. siječnja već dodijelila Sanitetska uprava armije. Za naknadne potrebe obratite se ovoj Komandi.

b) Intendantska služba:

— diviziji »Bergamo« će prethodno u Kninu uskladiti odgovarajuće količine borbenih potreba za 20 dana, u zavisnosti od brojnog stanja sudionika u pomenutoj akciji;

— divizija »Bergamo« će poduzeti mjere da se sudionicima akcije podijeli 2000 košulja i 1500 šatorskih krila, koje će uzeti iz kontingenta od 3500 košulja i 3000 šatorskih krila, koji će za potrebe četnika u Knin

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—
—T—821, film 298/181—184.

² Odnosi se na četničku akciju u rejonu Vrljike. Vidi dok. br. 38, 43, 172, 188. i 340.

³ Riječ je o hercegovačkim četnicima, pod komandom majora Petra Bačovića.

poslati baza br. 18 (telegram Intendantske uprave armije Int. br. 1314/2 od 16. siječnja, koji se za komandu divizije »Bergamo« prilaže u prijepisu);

— komanda divizije »Bergamo« će se za eventualne naknadne potrebe obratiti ovoj komandi.

c) Artiljerijska služba:

— moli se komanda artiljerije da, u sporazumu sa komandom divizije »Bergamo«, naredi potrebno kako bi se u Knin uputilo sljedeće:

— 6 minobacača 81 mm (koji su u tu svrhu upućeni odjeljku artiljerijskog skladišta u Splitu) i 2000 mina;

— 800 granata za dva oruđa 75/15 već upućena u Knin, ukoliko spomenuta municija nije još stigla u navedeno mjesto;

— 7000 metaka 8 mm za mitraljez »Breda«;

— 6000 ručnih bombi (predviđa se da će u Split stići iz baze u Dubrovniku);

— 350.000 metaka za pušku »Mauzer« iz zalihe od 400.000 metaka za koju je javljeno da stiže u Split.

Komanda divizije »Bergamo« može također narediti da se izda 300.000 metaka za pušku »Mauzer« iz zalihe od 438.800 metaka koja se nalazi u Kninu;

— moli se komanda artiljerije da udovolji zahtjevima divizije »Bergamo« u pogledu zimskog maziva i potrošnog materijala za oruđe koje se upotrebiti u akciji.

d) Inženjerijska služba:

— moli se komanda inženjerije da poduzme potrebno za izdavanja saonica, ukoliko bi za operaciju bile potrebne, a na temelju traženja komande divizije »Bergamo«.

e) Transportna služba:

— dodijeljivanje diviziji »Bergamo« ojačanja u motornim vozilima — bez promjene;

— transport u vezi sa opskrbom u toku akcije obavljat će četničke jedinice svojim sredstvima.

f) Automobilska služba:

— moli se komanda divizije »Bergamo« da poduzme mjere, kako bi se u Kninu stvorile zalihe pogonskog goriva i maziva za 20 dana za vozila koja će, eventualno, upotrijebiti četničke jedinice za opskrbljivanje kolona u toku akcije. Pritom, po potrebi, odgovarajuće zahtjeve dostavljat će automobilskom odjeljenju ove komande.

Po naređenju:

načelnik Štaba, pukovnik

Pietro Barbero

**UPUTSTVO GUVERNATORATA DALMACIJE OD 21. SIJEČNJA 1943.
PREFEKTU I UPRAVNIKU POLICIJE U ZADRU U VEZI RAZMJENE
ZAROBLJENIKA¹**

GUVERNATORAT DALMACIJE

Kr. načelnik Vojnog kabineta

Br. 542/Voj. kab.

Zadar, 21. siječnja 1943-XXI

Predmet: Razmjena zarobljenika.

EKSELENCIJI PREFEKTU, GLAVNOM UPRAVNIKU POLICIJE

Sjedište

Na temelju današnjeg usmenog dogovora sa vašom ekselencijom, u Prilog dostavljam prijepis spiska traženih osoba, koji je jedna partizanska komanda poslala vojnim vlastima radi razmjene sa našim zarobljenicima, među kojima su obuhvaćena i slijedeća civilna lica:

- Cesare Truilio Achille, službenik tvornice u Lozovcu;
- Gatto Mario, službenik tvornice u Lozovcu;
- Bonivento Giovanni, službenik tvornice u Lozovcu;
- Brozeghini Matteo, učitelj;
- Reich Augustino, učitelj;
- Bachini Aurelio, cestar.

Komanda XVIII armijskog korpusa neposredno je zainteresirala prefekturu Zadar i Split radi dostavljanja izvještaja, ukoliko je njima nešto poznato u vezi sa pronalaskom spomenutih u spisku, s obzirom da ne postoji sigurnost u točnost podataka primljenih od partizana, naročito u pogledu podcrtanih imena za koje se ne raspolaže nikakvim podacima.

Ekselencija guverner je na spomenuti spisak stavio slijedeću napomenu:

»... Međutim, u vezi sa ovim, ukoliko se drugi put bude dostavio prijedlog, ponavljam: mogu se razmijeniti samo članovi obitelji ustanika ali ne oni koje je Vanredni sud za Dalmaciju osudio, jer bi se na taj način ohrabrila partizanština i njezina aktivnost na anektiranoj teritoriji.

Ja se protivim oslobađanju:

- osuđenih;
- osoba koje očekuju suđenje zbog teških zločina.

U protivnom, svi simpatizeri partizana će biti ohrabreni da zločinački djeluju protiv nas, sigurni da će prvom prilikom biti razmjenjeni.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka SUP — Split, lim 1/261—264.

Riječ je uvijek o članovima obitelji ustanika, jer se na taj način poštuje i zakon i pravica, a anektirana teritorija se oslobađa nepoželjnih obitelji. Prema tome (za ekscelenciju Nurino), narediti da obitelji razmjenjenih budu odmah protjerane s ove teritorije, a uzeti prijepis ovog spiska, radi protjerivanja obitelji navedenih čim svi budu pronađeni.«

Pukovnik:
Eugenio Morra

BROJ 162

IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKE ORGANIZACIJE U VODICAMA OD 21. SIJEČNJA 1943. FEDERALNOM SEKRETARU U ZADRU O NAPADU PARTIZANA NA TALIJANSKE VOJNIKE KOD ZATONA¹

**NACIONALNA FAŠISTIČKA STRANKA
FEDERACIJA ZADAR**

Borbena fašistička organizacija — Vodice

Pov. br. 103

21. siječnja 1943-XXI

Predmet: Zaseda u rajonu
Zaton, Šibenik.

FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

S obzirom na moje odsustvovanje iz sjedišta, sa zakašnjenjem izvještavam da je 15. ovog mjeseca u Gaćezezi ubijen karabinjer, koji se nalazio na kasarskoj straži. Njega je metkom iz puške pogodio jedan partizan.

Slijedećeg dana, jedinica karabinjera i pripadnika bataljona skvadrasta »Toscano« sa sjedištem u Zatonu, krenula je u pravcu Gaćezezi radi preuzimanja leša poginulog karabinjera.

Prilikom povratka u Zaton, na nekoliko km od ovog mjesta, jedinica je upala u unakrsnu vatru ustanika raspoređenih na dva susjedna brežuljka, između kojih se nalazi put kojim se kretala naša jedinica. Naši su se branili primjernom hrabrošću i izdržali preko jedan i po sat, do samog svršetka borbe.

Iznenadjeni od partizana, naši su na zemljištu ostavili 20 poginulih, i to: 17 karabinjera i 3 skvadrasta.²

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka CK SKH — Zagreb, film 49A/1011.

² Vidi dok. br. 32, 152 i 153.

Sa poginulih je skinuta sva odjeća i nad njima su izvršena svirepa zvjerstva.

Zbog ove zasjede, ovih dana su dijelovi bataljona »Vespri«, »Tevere«, »Toscano«, pripadnici mornarice i konjice, pod komandom komandanta sektora Šibenik i podsekretara Tijesno, preduzeli akciju pročešljavanja ovog rajona, ali nisu naišli na partizane.

Očigledno je da su oni očekivali našu reakciju i da su se privremeno sklonili u neki drugi rajon.

(M. P.)

Fašistički sekretar
Mario Moggi

BROJ 163

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 21. SIJEČNJA 1943. O AKCIJI ČIŠĆENJA NA HVARU
I PODRUČJA VODICE¹**

Pisani brzojav

Datum otpreme 21. siječ. 20.10 s.
i
sat prijema 21. siječ. 23.30 s.

OD KOMANDE XVIII ARMIJ. KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE-OPER. ODELJ.

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORPUSA

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

N. 1124

Stiglo 22. siječ. 43-XXI

N. 1180/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 21. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika

Kaže se da je 300 partizana naoružanih i sa dva artiljerijska oruđa i šest minobacača, otišlo iz Korčule da napadnu hrvatski garnizon u Makarskoj. [Dopisano]:² kad bi bilo istinito, lijepog li rasčišćavanja.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 21/1a—1, k. 344.

² Dopisano u Komandi Druge armije. O akciji čišćenja na Korčuli vidi dok. br. 150.

SEKTOR »ZARA«

Redovna aktivnost izviđanja i zasjede.

SEKTOR »BERGAMO«

Odredi koji su izvršili rasčišćavanje u istočnoj zoni otoka Hvara, o čemu je izvješteno dana 19. i 20. o.m. premjestili su se morskim putem u pravcu Jelse (Omiš VR-AL) da rasčiste dio otoka.³

Akcija je u toku.

Izvršena su izviđanja kod Kose Split (UO-RQ).

Snabdijevač ustanika ubijen je u pokušaju bjekstva, zaplijenjena su dokumenta, propagandni materijal i barut za mine.

Odred u izviđanju uklonio je i uzeo kod Kutleša (Omiš VS-BF) nagaznu minu.

SEKTOR »SASSARI«

Željeznička pruga prekinuta za dvije šinske dužine između Malovana (Knin RK-DX) i Cerovca (Knin Q =-EH).

SEKTOR »CELERE«

U toku je rasčišćavanje zone Vodice (Žirje QH-CK) uz pomoć Kr. mornarice koja je iskrcala kod Srime (Žirje KH-CK) jedan bataljon divizije »Zara« i odrede M.V.A.C.

Partizani su oborili 100 stupova telegrafsko-telefonske linije između Šibenika i Vrpolja (RM-CD).

Upućen prijepis infor. odjeljenju

General Spigo

„ „ Kr. karab.

Upućen prijepis operat. odjeljenju

³ Vidi dok. br. 50, 51 i 159.

IZVJEŠTAJ KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 23. SIJEČNJA 1943. O DOLASKU PARTIZANA U ZONU RUNOVIĆ I NAPADU NA VLAK KOD DIKLIĆA—DUBROVNIK¹

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
Br. 1260

Stiglo 23. sij. 1943-XXI

Pisani brzopjav

Stiglo 23. sij. 1943. u 24 sata

KOMANDA VI ARM. KORPUSA
SUPERSLODI — OPERAT.

i na znanje:

GUVERNATORATU CRNE GORE
KOMANDANTIMA XIV i XVIII ARM. KORP.
MARIDALMAZIA

Br. 990/op.

BILTEN 23. SIJEČ. U 18 SATI

Aktivnost ustanika: Grupa partizana zauzela je zonu Runović (Markarska XP-BD) ne naišavši na otpor od strane hrvatskih trupa koje su se povukle na Smjenvaki most (XR-BF) i na Kamenmost (XN-BF).

SEKTOR »MURGE«: Uobičajena aktivnost.

SEKTOR »MESSINA«: U toku je čišćenje naselja Kuna (o. Mljet IH-GZ).

SEKTOR »MARCHE«: Sinoć u 23.10 vojnički transport u pravcu Dubrovnik, kod Diklići (Dubrovnik RQ-GK) iskočio je iz šina usljed sabotaže na pruzi. Lokomotiva i tri vagona izišli su iz šina i prevrnuli se.

Konvoj je jednovremeno napadnut od grupe partizana koji su napadali rafalnom vatrom iz mitraljeza i ručnim bombama i razoružali su četiri naša vojnika među kojima i jednog oficira.

Reorganizirana zaštita brzo je odgovorila i odbila napadače koji su pobjegli u planinu.

Rezultat je dva ranjena talijanska vojnika i nestao jedan hrvatski podoficir. Rezeviramo se za točnost do završene istrage.

Vjerojatno je da će se linije obnoviti u roku od dva dana.

SEKTOR KOTOR: nema novosti.

PROLAZNOST I VISINA SNIJEGA: nepromijenjeno.

NAJNIŽA TEMPERATURA: u manjem porastu.

Oblačno.

Zamjen. komandanta
general Negri

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 22/1a—1, k. 342.

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ISPOSTAVE U TROGIRU OD 23. SIJEČNJA 1943. O KRADI VEĆE KOLIČINE SOLI I BAČAVA IZ TVOR-NICE SARDINA U VINIŠĆU¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

IX mob. bataljon — Ispostava u Trogiru

Br. 48/2/III

Trogir, 23. siječnja 1943-XXI

Predmet: Pljačka u tvornici »Sardina«
u Vinišću kod Trogira.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

VP 118

KR. PREFEKTURI

S p l i t

[Ostale adrese izostavljene]

Na dan 22. ovog mjeseca, karabinjeri mornarice u Trogiru su saznali da je, u mjesecu prosincu prošle godine, u Vinišću kod Trogira (sekcija Šibenik: BL-SI) iz neaktivne i neosigurane tvornice Società Anonima »Sardina« iz Splita ukradena velika količina soli i praznih drvenih bačava.²

Lice zaduženo za povremeni nadzor tvornice, nastanjeno u Drveniku, izjavilo je da je pljačku ustanovio 27. prosinca prošle godine, da je ukradeno 550 kvintala soli i 50 praznih drvenih bačava, u ukupnoj vrijednosti oko 10.000 lira.

Nikakva prijava nije u to vrijeme podnesena karabinjerima.

Istraga je u toku.

Komandir Ispostave, poručnik:

Gianretto Rogani

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije

27. siječnja 1943-XXI

GUVERNATORAT DALMACIJE

Primljeno:

Br. 4219

27. siječnja 1943-XXI

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 11/15, k. 572.

² Akciju je vjerojatno izvela Trogirska partizanska četa.

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE GRUPE U ZADRU OD 23. SIJEČNJA 1943. O NEUSPJELOM HAPŠENJU OMLADINACA U IŽU VELIKOM¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

XXII mob. bataljon (grupa Zadar)

Pov. br. 109/29—27—1942.

Zadar, 23. siječnja 1943-XXI

Predmet: Iž Veliki: hapšenje sumnjivih omladinaca koje treba internirati na Molat.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

KR. PREFEKTURI — Kabinet

Z a d a r

KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »ZARA«

VP 141

[Ostale adrese izostavljene]

Na temelju naređenja Kr. prefektуре, karabinjeri i druge jedinice pristupili su, 22. ovog mjeseca uvečer, okruživanju mjesta Iž Veliki radi hapšenja 31 omladinca, koje je kao sumnjive elemente trebalo internirati na otok Molat.

Prilikom samog početka akcije, svi omladinci iz mjesta, otprilike oko 300, znajući šta se desilo na otoku Ugljanu, pojedinačno su se udaljili iz mjesta, iskoristivši ispresijecanost zemljišta i pomrčinu. Neki su se silom probijali iz okruženja, tako da je protiv njih bilo potrebno otvoriti vatru. Ovom prilikom dvojicu omladinaca su ubili karabinjeri a dvojicu ostali vojnici.

Jedinice koje su se ovdje već bile prikupile, ojačane raspoloživim dijelovima iz ovoga mjesta, poduzele su akciju pročešljavanja, a motorni jedrenjak Sv. Josip, sa borbenim čamcem Kr. kvesture i jednim drugim plovilom koje je odmah traženo od Kr. mornarice, isplovili su u cilju osmatranja morske površine oko otoka.

Po potrebi dostavit će se naknadni izvještaj.

(M. P.)

Komandant, major:

Efizio Ligas

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 1/6, k. 579.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 24. SIJEČNJA 1943. O NAPADIMA PARTIZANA NA KUČICE
I RUPE KOD KONJEVRATA¹**

Pisani brzojav

Datum otpreme.....
i prijema 24. I. 43.
sat 23.55 s

OD KOMANDE XVIII ARMIJ. KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE

i radi znanja

KOMANDI V i VI ARMIJ. KORPUSA

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

N. 1330

Stiglo, 25. siječ. 43-XXI

N. 1377/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 24. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika: Noću uoči 24. o.m. ustanici naoružani također minobacačima napali su hrvatsku žandarmerijsku postaju u Kučići (Omiš US-BH-BF).² Napad je odbijen. Dosad javljeni hrvatski gubici 4 ranjena, protivnički nisu utvrđeni.

Jutros su partizani napali naselje Rupe³ (Šibenik RB-GL). Napad je odbijen od mjesnih formacija M.V.A.C.⁴ Gubici M.V.A.C. 2 mrtva i 3 ranjena, protivnički nisu utvrđeni.

SEKTOR »ZARA«: odred u izviđanju zarobio je i strijeljao kod D. Karin (Novigrad OL-DP) jednog ustanika naoružanog puškom. Jedinice M.V.A.C. u izviđanju sukobile su se kod Varivode (Šibenik OŽ-CZ) sa ustanicima. Gubici M.V.A.C. jedan mrtav, protivnički: jedan mrtav:

Kr. karab. pojačani drugim trupama izvršili su hapšenje radi dalje internacije Tadića iz Velog Iža (Zadar RI-BL), četvorica su ubijena u pokušaju bjekstva.

SEKTOR »BERGAMO«: jučer 23. o.m. jedinica ustanika bila je opkoljena kod Supetra (Omiš OU-ED) od odreda u izviđanju.⁵ Ustanici su

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 24/1a-1, k. 344.

² Napad su izvršile jedinice Mosorskog bataljona. Vidi dok. br. 170, 172, 300 i 310.

³ i ⁴ Akcije su izvele jedinice Sjevernodalmatinskog bataljona.

⁴ Antikomunistička milicija.

⁵ Odnosi se na ilegalne radnike i omladince, simpatizere NOP-a.

se predali bez borbe. Uhapšeno i zarobljeno 9. Tri pištolja, jedna lovačka puška, municija i drugi materijal zaplijenjen.

SEKTOR »SASSARI«: napredovanje dejstvjućih odreda nailazi na znatan otpor na cijelom frontu. Naše snage osvajajući kotu po kotu stigle su do Blanuše Sud (Knin QM-EQ) i k. 734 (Knin QO-EQ). Naši gubici preko 60 što mrtvih što ranjenih, protivnički nisu utvrđeni.

SEKTOR »CELERE«: Jučer 23. o.m. kasno poslije podne ustanici su napali na tri km. sjeverno od Konjevrata (Šibenik RM-CM) autokolonu koja je dolazila iz Drniša prenoseći ugalj za Lozovac.⁶ Pratnja se suprotstavila zametnuvši borbu koja je kratko trajala. Posada Konjevrata odmah pritrčavši u pomoć došla je na mjesto kad su se ustanici već razišli. Naši gubici: tri mrtva i četiri ranjena osim jednog poginulog radnika i drugog ranjenog. Protivnički nisu utvrđeni. Autokolona je nastavila put za Lozovac.

ZRAČNA AKTIVNOST: Bombardirano je i mitraljirano mjesto Vrlika (Split TR-CU).

Nebo oblačno.

General Spigo

BROJ 168

IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKE ORGANIZACIJE U ŠIBENIKU OD 24. SIJEČNJA 1943. FEDERALNOM SEKRETARU U ZADRU O NAPADU PARTIZANA NA TALIJANSKE VOJNIKE KOD LOZOVCA¹

NACIONALNA FAŠISTIČKA STRANKA

Borbena fašistička federacija — Zadar

Borbena fašistička organizacija — Šibenik

Br. 2969/1

T A J N O

Šibenik, 24. siječnja XXI

Predmet: Subverzivna aktivnost.

FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

Jučer poslije podne, oko 16,40 sati, ustanici naoružani teškim mitraljezima i puškama postavili su zasjedu koloni koja je pod osiguranjem jedinice iz 7. bataljona »Milano« prevozila lignit iz rudnika Siverić (Hrvatska) u Lozovac (Šibenik).²

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 16/1—2. k. 576.

² Vidi dok. br. 167, napomenu 6.

Napad je uslijedio oko 8 km od Lozovca, na jednoj okuci, na ravničastom zemljištu okruženom zidićima iza kojih su se ustanici sakrili.

Odmah poslije prvih pucnjava, ubijeni su crnokošuljaški desetar Antinini i crnokošuljaši Caserotti i Carrozzi, dok su druga četvorica i vozač pridat 7. bataljonu ranjeni.

Crnokošuljaši su prebačeni u poljsku vojnu bolnicu 170. Trojica su lakše ranjena, dok je četvrti teže ranjen vatrenim oružjem u lijevu podlakticu.

Jedinica koja je osiguravala odgovorila je na vatru ustanika i rastjerala ih.

Pobjediti!

Fašistički sekretar
skvadrista *Giuseppe Alacevich*

BROJ 169

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 25. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O AKTIVNOSTI PARTIZANA NA PODRUČJU KORČULE, PELJEŠCA, VRGORCA I MAKARSKE¹

30-I-1943.

Gl. kom-da oružanih snaga
»Slovenija—Dalmacija«
operativno odjeljenje

Br. 1652
Stiglo 30. siječnja 1943-XXI

Komanda VI armijskog korpusa
Štab — operativno odjeljenje

Br. 1330/obavješt. prot. **Povjerljivo**

V.P. 39, 25. siječnja 1943-XXI

Bilten novosti br. 629

Glavnoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« (2. armija)
[ostale adrese izostavljene]

A. — Aktivnost neprijatelja

1. zona:

Korčula:

Noću uoči 11. tekućeg, nekoliko komunista iz Žrnova (Korčula XI GU) su prikucali na vratima kuće nekog Belić Jakova jedan neprijateljski letak, čija se kopija prilaže u talijanskom prijevodu.

(od pješ. div. »Messina«).

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 26/1a—1, k. 322.

2. zona:

Pelješac:

a) Iz dobijenih obavještenja proizlazi da neki Poljanić Anton i Kresalja Ivan iz Potomja (Mljet IH-GU) rukuju neposrednim snabdijevanjem odbjeglih partizana.

Jedan dio ovih ima svoje sjedište u Gradini gdje postoje pećine, drugi u Dingaču gdje se nalazi njihov vođa i gdje je instaliran jedan prijemni radio-aparat.

b) Noću uoči 20. tekućeg, stanovništvo Malog Stona (o. Mljet PI-GO) je bilo napadnuto puščanim mecima. Naša neposredna vatrena protivakcija je rastjerala napadače; prilikom naknadnog čišćenja, pronađena je jedna napunjena puška »Mauser« i primjećeni su krvavi tragovi na terenu.

(od pješ. div. »Messina«)

Gradac:

a) 20. tekućeg, jedan motorni jedrenjak koji je dolazio iz Makarske, dok je plovio pored obale u visini Igrana (Makarska XV-AI) napadnut je mnogim puščanim mecima.

b) 21. tekućeg, osmatrač naše baterije u Gradcu jasno je primijetio pokret naoružanih ljudi sa stokom na stazi za Sv. Margareta (isto XV-AI). Nekoliko artiljerijskih rafala ispaljenih u mjesto rastjerali su grupu naoružanih ljudi.

c) Pouzdan obavještajac potvrđuje da se broj partizana raspoređenih u dijelu obale Zaostrog (isto XT-AL) Tučepi (isto ZV-AT) penje na oko 700 naoružanih sa komandom u Podgori (isto ZV-AR).²

(od pješ. div. »Messina«).

[...]

Vrgorac:

a) Zamjenik komandanta 4. čete M.V.A.C.³ iz V. Prologa (Mostar LI-AN) Salinović Srećko i predsjednik općine u Vrgorcu, Vukosav Andrija, primili su poštom pismo kojim se pozivaju da daju ostavku na svoje položaje i surađuju sa »Oslobodilačkim općinskim komitetom u Vrgorcu«. Prilaže se prevedena kopija pomenutog prijetećeg pisma.⁴

(od pješ. div. »Messina«)

b) Od jednog žandara koga su partizani⁵ zarobili 18. tekućeg prilikom operacija u Slivnu, a koji je zatim pobjegao u redove naših M.V.A.C. dobijene su slijedeće vijesti:

— partizanske formacije, poslije okupacije Slivna, prikupljaju se na kotama sjeveroistočno od zone prema Drinovcima (Mak., Mostar XT-XV-AX);

— ukupna jačina je procijenjena na 950—1000 ljudi među kojima ima oko 100 žena;

— na zauzetim kotama ustanici su izvjesili hrvatske zastave da ne bi bili bombardirani iz zraka;

² Na ovom području se nalazio Odred Ratne mornarice i Biokovski bataljon.

³ Odnosi se na hercegovačke četnike.

⁴ Dokument u Arhivu VII, Arhiva talijanska, reg. br. 26/1a—3, k. 322.

⁵ Odnosi se na Četvrtu dalmatinsku brigadu. Vidi dok. br. 27, 31, 35 i 158.

— namjera pomenute formacije je: napasti Imotski zajedno sa formacijama iz Zagvozda i brigadom smještenom sjeverno od Posušja (ovim se potvrđuje ono što je objavljeno u biltenu novosti br. 628, strana 3).⁶

c) Nekontrolirani izvor javlja da je formacija od oko 1000 naoružanih ljudi, koja je zauzela Slivno, treba da je ona ista koja je naznačena u zoni Kozica (u situaciji priloženoj biltenu novosti br. 622).

d) Noću uoči 19. tekućeg, jedna grupa partizana je prodrla do Marinića (Makarska XR-AX), ali je bila primorana na povlačenje uslijed jakog protivdejstva vatre naših katoličkih M.V.A.C. iz bataljona u Ljubuškom.

e) Dislokacija partizanskih snaga na dan 21. tekućeg vidi se iz sljedećih koncentracija: Sv. Trojstvo — sjedište komande (Makars. XP-AX) — Anići (isto XR-AX) — Brdo Gestina (isto-isto).

(od pješ. div. »Messina«)

Makarska

Pouzdana izvor javlja:

— partizanske formacije koje se nalaze oko Makarske (zona Gornje Igrane) imaju jačinu od oko 2 čete i pripadaju bataljonu u Kozici (Makarska XP-AT) iz brigade koja ima sjedište u Nevistina Stina (ovo obavještenje mijenja — samo u pogledu dislokacije — partizanski raspored naznačen u prilogu biltena novosti br. 622);

— u Orahu (isto KI-LI-AP) partizani imaju stalnu patrolnu službu;

— isključeno je da partizani namjeravaju da napadnu Makarsku.

(od pješ. div. »Messina«)

[...]

B. — Operacije naših trupa

Operacije policije

1. zona:

Korčula

a) 15. tekućeg su uhapšene tri osobe koje su priznale da surađuju sa partizanima.

b) 20. tekućeg su u Korčuli uhapšena tri komunistička organizatora i zadržano 10 osumnjičenih osoba.

(od pješ. div. »Messina«)

[...]

Gradac

21. tekućeg su naše trupe uz sudjelovanje Kr. mornarice zaplijenile jednu partizansku motornu barku i uništile druge dvije u pristaništu Zaostrog.

(od pješ. div. »Messina«)

[...]

Za točnost prijepisa
pukovnik načelnik štaba

Carlo Cigliana

Privremeni komandant arm. korpusa
divizijski general,

Paride Negri

⁶ Vidi dok. br. 59 i 69.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 25. SIJEČNJA 1943. O BORBAMA PARTIZANA I USTAŠA KOD OMIŠA¹

Pisani brzopjav

Datum otpreme
i prijema 25. I. 43-XXI
sat 22 s.

OD KOMANDE XVIII ARMIJ. KORPUSA
SUPERSLODI — OPERAT. ODJELJENJE

i na znanje

V i VI ARMIJ. KORPUSU

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

N. 1394

Stiglo, 26. sij. 43-XXI

N. 1432/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI DANA 25. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika:

— Ništa novo

SEKTOR »ZARA«

Redovna aktivnost izviđanja i zasjeda.

SEKTOR »BERGAMO«

— Usljed napada ustanika na stanicu hrvatske žandarmerije Kučići (Omiš US-BH-BF),² o čemu je izvješteno jučer 24. o. m. poslat je u Omiš hrvatski odred za pomoć, koji je za vrijeme pokreta bio angažiran u borbi i nije mogao da stigne u Kučiće.

Naša kolona, pravovremeno upućena, oslobodila je odred puščanom paljbom protiv ustanika raspoređenih duž desne obale Cetine i raščistila je zonu Podšpilje (Omiš VQ-BF).

Mi nismo imali nikakvih gubitaka, Hrvati dva mrtva od kojih jedan oficir, protivnički gubici nisu utvrđeni.

Povodom najavljene koncentracije partizana u Srinjine (Omiš US-BL) izvršena je efikasna artiljerijska paljba.

Puškaranje u cilju uznemiravanja blokadnog mjesta Stobreč (Split UM-BN) i garnizona Kamen (Split UM-BN) bila su učutkana brzim protudejstvom.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 25/1a—1, k. 344.

² Vidi dok. br. 167, 172, 300 i 310.

SEKTOR »SASSARI«

— Dejstvujući odredi, savladavši znatan otpor koji su dale ustaničke grupe naoružane automatskim oružjem, razvrstane na dominirajućim položajima, stigli su do Bruvno (Knin OM-EU) našavši ga pusto i porušeno.

Brojni tragovi krvi dokazuju ozbiljne gubitke koji su nanijeti ustanicima.

SEKTOR »CELERE«

— Izviđanje u zoni Konjevrate (Šibenik RM-CM) s jedne i druge strane puta Šibenik—Lozovac (Šibenik RH-CO-SM).

ZRAČNA AKTIVNOST:

Intenzivno tučen je malim bombama pokret duž ceste Priluke (Livno ZB-CS) Bos. Grahovo (Drvar TN-DT) i bombardirana su naselja Kazanci (Drvar US-DH) i Bos. Grahovo vidljivim uspjehom.

General Spigo

BROJ 171

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ISPOSTAVE U VISU OD 25. SIJEČNJA 1943. O ODLASKU OMLADINACA S VISA U PARTIZANE¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE — ZADAR

IX samost. mob. bataljon — Ispostava na Visu

Pov. br. 10/I

Vis, 25. siječnja 1943-XXI

Predmet: Masovni odlazak omladinaca sa otoka Visa.

GUVERNATORATU DALMACIJE

— Glavna uprava policije —

Z a d a r

KR. PREFEKTURI

S p l i t

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

VP 118

[Ostale adrese izostavljene]

Noću 18/19. ovog mjeseca, iz Visa i Komiže (sekcija Vis: XD-SN, AO-RQ) udaljilo se 19 omladinaca sa namjerom, kako se pretpostavlja, da se priključe ustanicima. Oni su napustili otok u toku noći.

Dosad poduzete akcije pročešljavanja nisu dale rezultata.

**Kmandir Ispostave,
potporučnik**

(M. P.)

Federico Demarchi

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije

28. siječnja 1943-XXI

GUVERNATORAT DALMACIJE

Primljeno:

28. siječnja 1943-XXI

Br. 4406

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 12/15, k. 572.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
26. SIJEČNJA 1943. O BORBAMA NA PODRUČJU DALMACIJE
U TOKU 25. SIJEČNJA¹**

**PREDMET:
BRZOJAV**

**VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
Br. 1458**

Stiglo 27. sij. 1943.

GOD. XXI

**OD KOMANDE XVIII ARMIJ. KORPUSA
SUPERSLODI — OPER. ODJELJENJU**

i, radi znanja:

KOMANDI V i VI ARMIJSKOG KORPUSA

Datum otpreme
i prijema 26. siječnja
sat 23.30 sati

Br. 1053/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI DANA 26. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika:

Jake grupe,² dolazeći sa sjevera, stigle su jučer 25. o. m. u Golubić (Knin SN-SP-DP); odredi M.V.A.C. povukli su se iz mjesta u pravcu Knina.

U toku su operacije sa odredima iz Knina.³

Izgleda da su se jučer, 25. o. m. kod Vukovića (Makarska XL—BF) dogodili jaki sukobi između hrvatskih odreda iz Imotskog i ustaničkih formacija,⁴ sa gubicima na objema stranama.

SEKTOR »ZARA«

Odred u izviđanju zarobio je jučer kod Benkovca (Novigrad OI-DL) i strijeljao jednog partizana naoružana sa dvije puške i pištoljom.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 26/1a—1, k. 344.

² Druga proleterska NOU divizija, ojačana Kombinovanom brigadom Grahovskog sektora i dijelovima Ličkog NOP odreda.

³ i ⁵ Odnosi se na četničku akciju u rajonu Vrljke. Vidi dok. br. 160, 188 i 340.

⁴ Odnosi se na dijelove Četvrtke dalmatinske NO brigade.

SEKTOR »BERGAMO«

Jučer, 25. o. m. započeta je, sa hercegovačkim odredima dodijeljenim diviziji i sa M.V.A.C., popa Đujića, operacija protiv zone Vrlika.⁵ Kolona M.V.A.C. popa Đujića, dolazeći iz Knina, dostigla je kotu 825 (Sekavica) (Šibenik TL-CS) ne naišavši na jak otpor. Hercegovci pod komandom majora Baćovića, koji su krenuli iz Knina, stigli su jutros do Crne glavice (Knin TI-DL), savladavši jak otpor,⁶ i lagano su napredovali; odredi pod komandom divizije, dolazeći iz Sinja, rasporedili su se između Drage (Split UM-CQ), Gradine (Split UM-CO) i Potravlja (UM-OU-CM).

Za vrijeme rasčišćavanja zone Skriv (Omiš UQ-AX) zaplijenjene su u pećinama tri lovačke puške, tri pištolja, tri bodeža, čaure eksploziva i razni materijal. Tri osobe koje su pokušale da pobjegnu bile su ubijene.

Ustanici,⁷ za vrijeme napada na Kućice (Omiš US-BU-BF), o čemu je izvješteno jučer, 25. o. m. srušili su, izgleda topovskim zrnima i minobacačkim minama, kasarnu hrvatske žandarmerije. Žandari se sa svim oružjem i sa 4 ranjena povukli u pravcu Omiša.

Prilikom napada partizani su imali ove provjerene gubitke: 7 mrtvih, 4 ranjena i jednu pušku.

SEKTOR »SASSARI«

Iz saslušanja zarobljenih proizlazi da odredi koji su zauzeli Bruvno i koji su se zaustavili na dostignutim položajima imaju protiv sebe jednu proletersku brigadu⁸ u jačini od 5 ili 6 bataljona.

SEKTOR »CELERE«

Za vrijeme izviđanja zone Mrdakovica (Žirje PN-CO), gdje se dogodio sukob o kojemu je javljeno izvještajem od 17. o. m., nađeno je pet leševa ustanika.

Vedro. Vjetar sa sjeveroistoka.

General Spigo

Dato na uvid Načelniku štaba

„ „ „ Pomoć. nač. štaba

Upućen prijepis Operativ. odjeljenju

„ „ Obavješt. odjeljenju

„ „ Kr. karab.

⁵ Otpor je pružio Dinarski bataljon koji je privremeno bio pridat Trećoj dalmatinskoj NO brigadi. Vidi dok. br. 38, 43, 160, 188 i 340.

⁷ Dijelovi Mosorskog bataljona. Vidi dok. br. 167, 170, 300 i 310.

⁸ Prva NOU brigada Seste ličke divizije.

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE SEKTORA DINARA OD 26. SIJEČNJA
1943. KOMANDI OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA O NAPADU
PARTIZANA NA PLAVNO, GOLUBIĆ I STRMICU¹**

ŽURNO — APSOLUTNA PREDNOST
TELEGRAM — Op. br. 298

26. siječnja 1943-XXI u 23.35

KOMANDA SEKTORA DINARA
KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Kapetan Katanić² moli da se izvjesti eksekucija Spigo³ i vojvoda Trifunović⁴ o slijedećem:

Operacija Vrlika izvršena uspješno. Vrlika pala.⁵ Izvješteni o našem pokretu, komunisti su koncentrirali preko 3.500 naoružanih ljudi i napali Plavno, Golubić i Strmicu.⁶ Plavno i Golubić su okupirani. Strmica je okružena i odoljeva preko 36 sati. General Giannuzzi⁷ i major Stude⁸ mobilizirali su sve raspoložive snage u cilju konsolidiranja situacije, ali bez uspjeha. U suglasnosti sa majorom Studom, tražim odlaganje akcije na Vrliku, kako bi se snage najžurnije koncentrirale prema Strmici.

Molim eksekuciju Spiga da iz Splita, Šibenika ili Zadra uputi pojačanje radi pružanja pomoći. Također molim da se naredi bombardiranje okolice Strmice iz zraka, i spuštanje hrane i municije u Strmicu u toku jutra 27. ovog mjeseca. — Kapetan Katanić. Komanda područja Dinara 26. 1. u 19.30 sati.

Potpisan: general *Giannuzzi*

KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »BERGAMO«

VP 73

[...] s molbom da se ispituju navodi Katanića i da se, eventualno sa tim u vezi poduzme potrebno, imajući u vidu da se nikako ne može računati na pomoć divizije »Zara« i »Brze« divizije.

General armijskog korpusa, komandant
U. Spigo

Točnost prijepisa ovjerava:
major *Carlucci*

Oficiru na službi pješad. divizije »Bergamo« — Sa ovim telegramom odmah upoznati načelnika štaba divizije.

Major *Carlucci*

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—T—621, film 298/340.

² Iz štaba Dinarske četničke divizije.

³ Umberto Spigo, komandant talijanskog Osamnaestog armijskog korpusa.

⁴ Ilija Trifunović-Birčanin, komandant četničkih jedinica zapadne Bosne, Like i Dalmacije.

⁵ Vidi dok. br. 160, 172, 188 i 340.

⁶ Vidi dok. br. 29A, 45, 55 i 175.

⁷ Komandant Dinarskog sektora.

⁸ Iz štaba Dinarske četničke divizije.

IZVOD IZ OBAVJEŠTAJNOG BILTENA KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 26. SIJEČNJA 1943. O DOGAĐAJIMA NA KORČULI I BLOKOVU¹

Komanda VI armijskog korpusa
Štab—Obavještajno odjeljenje

Br. 1380/obavješt. prot.

Povjerljivo

Gl. komanda oružanih snaga
»Slovenija—Dalmacija«
Operativno odjeljenje

Br. 1768

Stiglo

Bilten novosti br. 630

Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« (2. armija)
[ostale adrese izostavljene]

A) Aktivnost neprijatelja

2. zona:

Korčula

— Navečer 16. tekućeg, jedno dvadesetak naoružanih partizana napalo je općinski rasadnik u Blatu (koji je od mjesta udaljen oko 3 km) uništivši agrarni ured i odnijevši 290 kg pšenice koja je tu bila smještena.

— Poslije podne 15. tekućeg, na periferiji Vele Luke jedan partizan naoružan karabinom upao je u stan nekog Favro Đorđa, koji se smatra talijanskom povjerljivom osobom, i na nju ispalio tri revolver-ska metka, od kojih je ova zadobila lakše povrede. Vrš se istraga.

— 17. tekućeg, neki Radovanović Antonio, Bačić Bufalo Priamo i Bacetić Ban Marko, uhapšeni zbog partizanske aktivnosti, pobjegli su iz zatvora u Korčuli. Istraga koja je odmah izvršena, dosada je dala negativan rezultat.

— 9. tekućeg su naši Kr. karabinjeri uhapsili u Blatu nekog Cetinić Petra Ivana, kod koga su pronađena dva napunjena automatska pištolja i jedno anonimno pismo adresirano na Kr. karabinjere u Blatu, kojim se sam Cetinić optužuje.

(od obavješ. odjelj. arm. korpusa)

[...]

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 27/1a—1, k. 322.

b) — Naš Centar za prikupljanje vijesti javlja:

— (u vezi biltena novosti br. 628, strana 3): partizani, pošto su u jutro 23. tekućeg zauzeli Kamenmost (Mak. XN-BF), bili su odbijeni s one strane Perića (isto-isto) istog jutra.² Njihov pritisak na čitavi raspored je znatno oslabljen. Osim Podbablja (isto XN-XP-BF) i Runovića (isto XP-XR-BD), partizani još drže položaje koje su zauzeli navečer 21. tekućeg;

— iz hrvatskog izvora se javlja da je ovih dana oko 20 pravoslava iz Crnogoraca (isto XI-BH) i Nebrijeva (isto XN-BF) odbjeglo u šumu. 23. tekućeg je jedna hrvatska patrola koja je prolazila ovim zadnjim mjestom bila napadnuta puščanim mecima;

— potvrđeno je da je cjelokupno stanovništvo Poljica (isto XI-XL-BF) koje je prethodno simpatiziralo partizane, sada potpuno pristupilo uz njih;

[...]

— iz ispitivanja jednog partizana koga su 22. tekućeg zarobili Hrvati u zoni Runović, saznalo se slijedeće:

— u zoni Zagvozd, postoji jedan koncentracioni logor za zarobljenike, gdje se nalazi 60 talijanskih vojnika, među kojima jedan oficir i nekoliko podoficira, kao i 40 ustaša i domobrana od kojih je jedan dio stupio u partizanske redove;

— u Runoviću je učestvovao u borbama jedan naš vojnik-dezertjer, neki Eustacchio star 25 godina, koga je partizan vidio da puca iz jedne »Brede 37«. Prema ovome, Eustacchio je prije dva mjeseca pobjegao iz Ploča jer je »trebao biti strijeljan«;

— četiri naša zarobljena vojnika su dodijeljena za pravljenje ručnih bombi u zoni Zagvozd (već javljena vijest), a druga dva talijanska vojnika (od kojih jedan brigadir) koji su prije mjesec dana zarobljeni na otoku Braču, treba da se nalaze u blizini Livna;

— zarobljeni partizan je pripadao IV dalmatinskom bataljonu nazvanom »Vid Mihaljević« koji je zajedno sa II nalazi u zoni Runović. Pomenuti bataljon je došao iz Slivna.

— na dan 21. tekućeg, u Slivnu su se nalazili: jedan komandant bataljona, dva politička komesara, tri komandira četa, 9 komandira vodova, svi Dalmatinci, osim komandanta bataljona i jednog političkog komesara. Partizani su naoružani puškama sa 70—80 metaka na pušku i ručnim bombama raznog tipa; svaka desetina od 14—15 ljudi, snabdijevana je sa jednim puškomitraljezom. U Slivnu se također nalaze i tri žene u muškom odijelu, naoružane puškama, koje vrše funkciju bolničarki;

— svaki partizanski bataljon ima sa sobom jednu grupu bolničara, a eventualno i jednog ljekara; teži ranjenici se upućuju prema Biokovu, vjerojatno u Zagvozd;

— u Slivnu je održan jedan govor baziran na slijedećim principima: »...mi se borimo protiv ustaša, četnika i Talijana ne za Rusiju, već da bi oslobodili našu zemlju«;

² Odnosi se na Četvrtu dalmatinsku NO brigadu. Vidi dolje, br. 27, 35 i 158.

— prema obavještenjima prikupljenim od hrvatskog vojnog izvora, proizlazi slijedeće.

— vrhovni vođa partizanskih snaga na Biokovu treba da je neki Savo Drljević,³ Crnogorac, star oko 40 godina, sin Sekule Drljevića, bivšeg jugoslavenskog ministra i vođe crnogorske komunističke partije za vrijeme bivše kraljevine Jugoslavije;

— Drljević je imao namjeru da 22. tekućeg zauzme Imotski,⁴ kako kaže u jednom svom pismu upućenom 18. tekućeg jednom prijatelju u Livnu: »kroz tri dana, kada bude zauzet Imotski, doći ću u mom automobilu da te posjetim«;

— otprilike prije 10 dana, partizani su u zoni Zagorje razdijelili stanovništvu letke sa parolama: »Živio kralj Petar II — živjela velika Jugoslavija«.

(od obavješt. odjelj. arm. korpusa)

Vrgorac

23. tekućeg su partizanske snage napale naše katoličke formacije M.V.A.C. iz Nogala (Makarska XT-AX) i Babice (isto XT-AX) koje su se, poslije jakog otpora, povukle prema Lupoglavu (isto XT-AX).

(od obavješt. odjelj. arm. korpusa)

[...]

B) Operacije naših trupa

Operacije policije

[...]

Korčula

17. tekućeg je strijeljan neki Tasovac Petar koji je uhapšen za vrijeme čišćenja Žrnova od strane naših trupa (Korčula XI-GU). Tasovac je za vrijeme ispitivanja potvrdio da je partizan i jedan od pokretača komunističkog pokreta u selu.

(od obavješt. odjelj. arm. korpusa)

2. zona:

Dubrovnik

Na zahtjev XVIII armijskog korpusa, naše zrakoplovstvo je bombardiralo mjesto Srinjine (Omiš US-BL), gdje je bilo naznačeno koncentriranje partizana.

(od obavješt. odjelj. arm. korpusa)

Za točnost prijepisa
pukovnik načelnik štaba

Carlo Cigliana v. r.

(M. P.)

Privremeni komandant arm. korpusa
divizijski general

Paride Negri

³ Komandant Četvrte dalmatinske NO brigade.

⁴ Imotski je oslobođen 10. veljače 1943. godine.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 27. SIJEČNJA 1943. O BORBAMA NA PODRUČJU KNINA
I BRUVNA¹**

PREDMET:

TELEGRAM

Dato na pregled Načelniku štaba
Dato na pregled Pomoć. nač. štaba

Upućen prepis Obavješt. odjeljenju
„ „ kr. karab.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 1524
Stiglo 28. sij. 1943.

God. XXI

Datum otpreme
i prijema 27. I. 43.
sat 23.30

OD KOMANDE XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
SUPERSLODI

i, radi znanja:

KOMANDI V ARMIJ. KORPUSA

„ VI „ „

Br. 1550/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI DANA 27. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika:

Partizanske formacije,² naoružane artiljerijom i minobacačima, koje se cijene na nekoliko tisuća, dolazeći sa sjevera, zauzevši Plavno (Knin SL-DR) i Golubić (Knin SN-SP-DM-DP) i opkolivši Strmicu (Knin SR-DR), koja odolijeva pritisku ustanika od 25. o.m. usmjerene su prema Kninu i prema željez. pruzi te ugrožavaju vezu za Gračac. Naređeno je da se vrate odredi M.V.A.C. koji djeluju u zoni Vrljika,³ i upućen je u Knin jedan bataljon divizije »Bergamo« da uspostavi situaciju.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 27/1a—1, k. 344.

² Druga proleterska NOU divizija, ojačana sa Kombinovanom brigadom Grahovskog sektora. Vidi dok. br. 29A, 45, 55, 173 i 237.

³ Odnosi se na hercegovačke četnike majora Bačovića i Đujićeve četnike. Vidi dok. br. 160, 172, 188 i 340.

Sektor »Zara« i »Celere«:

Redovna aktivnost izviđanja i zasjeda.

Sektor »Bergamo«:

KOLONA POPA ĐUJIĆA:

Savladavši slab otpor zauzeta je Vrlika koja je bila evakuirana od partizana.

HERCEGOVAČKA KOLONA:

Sukobivši se između Vršine (Knin TI-TL-DN) i Vršića (Knin TI-DN) sa znatnim snagama ustanika,⁴ nije mogla stići do svojih ciljeva.

Gubici Hercegovaca: devet mrtvih i šesnaest ranjenih; protivnički: četrdeset mrtvih.

Zarobljeno i strijeljano 8 partizana.

KOLONA SINJ:⁵

Izvršeni su kratki izviđački napadi i artiljerijska paljba sa položaja rasporeda, o čemu u izvještaju od jučer 26. o.m.

Po koji hitac iz puške protiv patrole kod Mrta (Šibenik TI-BN) ućutkan protivdejtstvom. Nema traga onima koji su pucali.

Sektor »Sassari«

Dejstvujući odredi izvršili su napade na Krajnoviće (Knin QO-EQ) i Radakoviće⁶ (Knin UC-EU) i nanijeli ustanicima gubitke od tri mrtva i neutvrđenog broja ranjenih.

Mi nismo imali gubitaka.

Za vrijeme drugog napada na Rudopolje (Knin QK-EU) odredi su naišli na jako protivdejtstvo⁷ koje je dolazilo iz Stolca (Knin QK-EU). Naši i protivnički gubici nisu dosad utvrđeni. Zaplijenjen je jedan puškomitraljez.

XV bataljon bersaljera, dolazeći iz Zrmanje, izvršio je napad na Srb (Knin SI-EO) ne naišavši na jači otpor.

Rasturio je grupe ustanika, nanijevši im gubitke od osam mrtvih, bez vlastitih gubitaka.

Vedro.

General Spigo

⁴ Manji dijelovi Treće dalmatinske NO brigade.

⁵ Talijanske jedinice iz sastava divizije »Bergamo«.

⁶ Odnosi se na borbe između talijanske kolone iz sastava divizije »Sassari« i dijelova Prve NOU brigade Seste liske divizije u rajonu Bruvno.

⁷ Drugog bataljona Prve NOU brigade Seste liske divizije.

**IZVJEŠTAJ KOMESARA OPĆINE IŽ VELIKI OD 27. SIJEČNJA 1943.
PREFEKTU U ZADRU O IZVRŠENOJ AKCIJI ČIŠĆENJA NA OTOKU¹**

OPĆINA IŽ VELIKI

Predmet: Izvještaj.

Iž Veliki, 27. 1. 1943-XXI

EKSELENCIJI PREFEKTU

Z a d r

Navečer 22. ovog mjeseca, brodom »Miramare« ovdje je iz Preka stigao karabinjerski potporučnik Pizzi sa zadatkom da organizira akciju hapšenja 31 omladinca, označenih u ranijem spisku. Izvjestio je da će točno u 21 sat u luku stići brod »S. Giuseppe« sa 20 vojnika da bi surađivali sa snagama ovog garnizona.

Cijelo ovdašnje stanovništvo je znalo za akcije pročešljavanja koje su na Ugljanu izvršene tri dana ranije. Usprkos mojim demantima, svi su posumnjali da će i na ovom otoku uslijediti slična akcija. Stoga, hapšenje 31 omladinca, koji su bili na oprezu, postalo je veoma teško. Nisam propustio da spomenutom oficiru ukažem na ovakvu situaciju.

Prisutne snage navečer, 22. ovog mjeseca, bile su slijedeće: 18 grenadira, 4 karabinjera i 8 pripadnika financijske straže — ukupno 30 ljudi. Kada se oduzmu požarni i kasarnske straže, ovaj broj se svodio na jedva 20 ljudi, što je bilo sasvim nedovoljno da bi se mogao uspostaviti gušći обруč oko mjesta. Za jednu ovakvu akciju, na koju se već posumnjalo (trebalo je izvršiti istodobno sa akcijom na Ugljanu), nedovoljne su bile i snage koje su trebale da stignu.

Stoga je naredeno da snage koje su već stajale na raspolaganju, pola sata prije dolaska broda »S. Giuseppe« (20.30 sati), zatvore sve glavne izlaze iz mjesta.

Iako policijski sat ovdje počinje u 18.30 sati, sigurno je da u 20.30 sati još nitko nije toliko utočio u san da ne bi čuo buku motornog jedrenjaka. Na taj način, imajući u vidu prethodne događaje na Ugljanu koji su uznemirili duhove, kao i zbog drugih sumnjivih simptoma (dolazak karabinjerskog potporučnika), većina označenih omladinaca, koji su bili na oprezu, pobjeglo je čim su čuli buku motora broda »S. Giuseppe«. Mnogo je metaka ispaljeno iz pušaka na bjegunce ali je обруč bio toliko rastresit, tako da je 66 omladinaca uspjelo pobjeći u pomrčinu. Poginuo je samo jedan kojega je sustigao metak.

Akcija pročešljavanja, koja je poduzeta pomoću snaga pristiglih u toku nedjelje, nije dala rezultate.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 30/6-1, k. 578.

Od tridesetjednog omladinca koje je trebalo internirati, samo dvojica nisu pobjegla. Oni se nalaze u pritvoru u očekivanju da budu sprovedeni na otok Molat. Za dvojicu u pritvoru postoji molba dostavljena od predstavnika mjesta (koju prilažem) kojom se traži obustavljanje postupka. Veoma pažljivo sam proučio ovu molbu i održao sastanak sa predstavnicima sela. Svi se slažu da je jedna čistka bila potrebna, ali bi ipak više voljeli **Molat** nego »šumu«. Pažljivo sam saslušao i dvojicu pritvorenih. Njihovi podaci ništa ne kažu, a oni su slabašni i bojažljivi. Obitelj Cvitanović je veoma cijenjena (jedan stric je oficir u našoj Kr. mornarici), dok je obitelj Žuvića, koji boluje od otvorene tuberkuloze, skromna. Izgleda da su više bili zaplašeni od odbjeglih osoba nego što su elementi prema nama odlučno neprijateljski.

Odmah sam poduzeo mjere predviđene dopisom br. 177 od 19. siječnja, tj. uskratio sam izdavanje živežnih namirnica, konfiskovao namirnice koje sam smatrao kao suvišne itd. Dostavljam spisak bjegunaca, kao i spisak članova njihove rodbine.

Slijedećih dana moraju se ispitati podaci 173 osobe, članova obitelji 66 bjegunaca.

Zbog ove selekcije, kao i zbog cjelishodnog razrješavanja problema života 110 mladih od 15—30 godina starosti koji su ostali na otoku, bilo bi potrebno, kao što sam već naveo u drugom dopisu, da se moje odsustvo odloži bar do 10. veljače.

Općinski komesar
G. B. Romboli v. r.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 28. SIJEČNJA 1943. O BORBAMA NA PODRUČJU KNINA
I SINJA¹**

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

N. 1580

Stiglo, 29. sij. 43-XXI

OD KOMANDE XVIII ARMIJ. KORPUSA
SUPERSLODI — OPER. ODJEL.

i na znanje:

KOMANDI V I VI ARMIJ. KORPUSA

Datum otpreme

i 28. I 43. XXI, 20,45 s.

sat prijema 29/I 43-XXI

5.00 s.

Dato na uvid Eks. Robotti

„ „ „ Načelniku štaba

„ „ „ Pomoć. nač. štaba

upućen prijepis infor. odjelj.

„ „ Kr. karab.

N. 1611/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI DANA 28. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika:

Javlja se o koncentraciji od oko 500 partizana u zoni Nova Sela (Split VO-BQ).

Jučer ograničena aktivnost ustanika u zoni sjeverno od Knina.

Sukobi između hrvatskih odreda iz Imotskog i ustaničkih formacija kod Vukovići (Makarska KL-BF), o čemu je izvješteno 26. o.m. još uvijek traju.

SEKTOR »ZARA«

Noću uoči 27. o.m. nepoznate osobe izvršile su neznatan prekid mostića u blizini Benkovca koji je odmah bio uspostavljen.

Uhapšeno je 10 sumnjivih osoba.

Redovna aktivnost zasjeda i izviđanja.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 28/1a—1, k. 344.

SEKTOR »BERGAMO«

Izvršena je koncentracija odreda za akciju deblokiranja Strmice.² Pokret je započeo današnjim danom.

Kolona Hercegovaca u dejstvu na obroncima sjevero-zapadno od Dinare vratila se jučer u Knin.

U borbama dana 25. i 26. o.m., o čemu je izvješteno 26. i 27. o.m. zadati su ustanicima ovi gubici: utvrđeno 130 mrtvih i 36 zarobljenih strijeljano.

Jučer Presjpv. Plana³ (Split VM-BZ) patrola M.V.A.C. sukobila se sa grupom partizana koji su pokušali da pređu lađom Cetinu.

Ustanici su natjerani u bjekstvo a čamac spašen.

Gubici M.V.A.C. 2 ranjena; partizanski gubici: nisu utvrđeni. 2 su ustanika ranjena od ustaške patrola u blizini mjesta Makarska.

Jutros u prvim satima, 120 ustaša prve čete »Pripremna«, u zonama Vrlika i Maovice, iskoristivši mrak, izigravši budnost komandanta, pored pažljivih odredaba i pored točnih uputstava, prikupilo se kod Koljana (Split UZ-CS) da produže za Vrliku, bojeći se da njihove porodice ne stradaju od dejstvjućih kolona M.V.A.C. Iz daljnjih vijesti proizlazi da su stigli do Vrlike našavši je ispražnjenu od četnika i Hercegovaca.

U toku su provjeravanja i mjere.

SEKTOR »SASSARI«

Dejstvjuću odredi izvršili su napad na Sedlo kota 818 (Knin QO-BZ). Ustanici koji su prethodno pobjegli i opet se pojavili kod Sedla, pri povratku odreda, bili su zaustavljeni od brze artiljerijske vatre.

Noću uoči 27. o.m. napad ustanika na uporište Bruvno bio je odmah odbijen brzim protivnapadom.

SEKTOR »CELERE«

Redovna aktivnost zasjeda i izviđanja.

ZRAČNA AKTIVNOST:

Bombardirano je Bos. Grahovo (Drvar TN-DT), Peulje (Drvar UM-DP), Kazanci (Drvar US-DH) i mitraljirana kola i naoružani ljudi na putu.

Oružana izviđanja iznad garnizona Strmica (Knin SR-DR), iznad Plavno (Knin SL-DR) i Golubić (Knin SN-SP) (DM-DP).

General Spigo

² Vidi dok. br. 44, 45, 173 i 178.

³ Tako stoji u originalu.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR- PUSA OD 29. SIJEČNJA 1943. O PODUZETOJ AKCIJI ZA DEBLOKADU STRMICE¹

Pisani brzjav

dato na uvid Eks. Robotti
" " " Načelniku štaba
" " " Pomoć. nač. štaba

Prijepis upućen Oper. odjeljenju
" " Obavješt. "
" " Kr. Karab.

**OD KOMANDE XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
SUPERSLODI — OPERAT. ODJELJ.**

i na znanje:

KOMANDI V I VI ARMIJ. KORPUSA

Datum otpreme _____
i prijema 30. I. 43.
čas 1.20 sat

**VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
N. 1639
Stiglo, 30. siječ. 1943-XXI**

N. 1661/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 29. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika

Primjećena je između Podgrude (Makarska (VU-BH) i Zvečanje (Omiš VO-BH) jedna partizanska brigada u jačini od 1000 ljudi.

Sektor »Zara«

Redovna aktivnost zasjeda i izviđanja.

U Brgulje (Zadar VU-DV) pritvoreno je 7 sumnjivih osoba.

Sektor »Bergamo«

Jučer je počela akcija deblokade Strmice² (Knin SR-DR) sa tri kolone koje su navečer stigle do obronaka Bobija (Knin SL-DT), do raskršća Novaković (Knin SP-DR) i Borova glava (Knin TI-DP).

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 29/1a—1, k. 344.

² Vidi dok. br. 44, 45, 173 i 177.

Jak partizanski otpor onemogućio je da se dostigne jučeu Strmica. Ustanici drže Plavno i Pleševicu (Knin SM-DP). Akcija je u toku.

Puščana vatra i f¹⁺/ protiv patrole u blizini Kaštel Stari (Split TN-BQ) učutkana je brzom protivakcijom uporišta.

Sjeverno od istog mjesta jutros je eksplodirala nagazna mina bez posljedica pri prolazu tenka.

Noću uoči 29. o. m. puščana vatra protiv stanice Kr. karabinjera Kaštel Lukšić (Split TR-BQ).

Noću uoči 29. o. m. u blizini Prosjeke (Split US-BU) skinuto je 90 met. kolosijeka na željeznici Sinj. Izviđaji su u toku.

120 ustaša, o kojima je izvješteno jučer, vratilo se izvješćujući da su u zoni Vrlika utvrdili ne prevelike štete, koje su najvećim dijelom počinili mjesni Srbi.

Sektor »Sassari«

Odredi u akciji jučer su se zaustavili na pozicijama dostignutim prethodnih dana.

Divizija »Celere«

Redovna aktivnost izviđanja i zasjeda.

Vedro.

General Spigo

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA OD 30. SIJEČNJA 1943. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOV
I PO HRVATSKE NA PODRUČJU DALMACIJE I JUŽNE LIKE¹**

PREDMET: dst

BRZOJAV

OD KOMANDE XVIII ARMIJ.
KORPUSA
SUPERSLODI — OPERATIV. ODJELJ.

i, radi znanja:

KOMANDI V ARMIJ. KORPUSA
" VI " "

Dato na uvid Načelniku štaba
" " " Pomoćniku načel. štaba

Upućen prijepis Obavještaj. odjeljenju
" " Kr. karab.

Datum otpreme 30. I. 43. 19,45
i
sat prijema 30. I. 43 — 22.00

Br. 1709/op.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
«SLOVENIJA—DALMACIJA»
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 1694
Stiglo 31. siječnja 43-XXI

IZVJEŠTAJ U 18 SATI DANA 30. SIJEČNJA

Aktivnost ustanika

Ništa novo.

Sektor »Zara«

— U raščišćavanju zone Filip-Jakov (Žirje LI-CZ), Turanj (Žirje LI-DE), Sikovo (Novigrad L-DH) pritvoreno je 70 sumnjivih lica, a u zoni Jagodnja (Novigrad NH-DH), Rašević (Novigrad NK-DL) pritvoreno je 35 potkazanih.

— Pri pokušaju bjekstva ubijena su 3 pljačkaša.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII. arhiva talijanska, reg. br. 30/1a—1, k. 344.

Sektor »Bergamo«

— Jučer je završena akcija deblokiranja Strmice, o čemu izvještaj od 20. o. m.² U mjesto je stigla kolona kasno poslije podne, natjeravši u bjekstvo partizane, koji su se povukli prema sjeveru.³

— Kolona koja je danas 28. o. m. zauzela Bobiju (Knin SL-DT), jako angažovana jučer je zauzela Kurozeb, Konjsku gl. (Knin SL-DV) i Gologlav⁴ (Knin SN-DT) gdje je prenoćila. Naknadno ćemo saopćiti točne gubitke.

— Gubici u akciji Vrljika,⁵ o čemu je izviješteno prošlih dana, utvrđeni su: na našoj strani nema gubitaka; hercegovački M.V.A.C.: 22 mrtva i 47 ranjenih; partizanski: 180 mrtvih i 37 strijeljanih.⁶ Zaplijenjeno: 10 puškomitraljeza, jedan mitraljez, više desetina pušaka i mnogo municije.

— Prilikom raščišćavanja Ložišća i Murvice (Omiš UH-UK-AX) zarobljena su dva ustanika i ubijen jedan pri pokušaju bjekstva. Zaplijene su kuće partizana koji se kriju.

— Grupa partizana koja je pokušala da se približi blokadnom mjestu istočno od Makarske natjerana je u bjekstvo brzim protivnapadom.

— Prekid želj. pruge Sinj, o čemu je izviješteno jučer, odmah je jutros uspostavljen. Kod Prosjeke (Split US-BU) puščana paljba, bez posljedica, na vlak u pravcu Sinja.

Sektor »Sassari«

— Noću uoči 29 o. m. odredi u akciji odbili su napade na kotu 756 (Bruvno) (Knin QO-EQ). Naši gubici: 2 mrtva i 10 ranjenih; partizanski gubici sigurni ali nisu utvrđeni. Zaplijenjeno je nekoliko pušaka.

— Nakon što su savladali jak otpor, odredi su jučer u 16 sati, zauzeli Mazin (Knin RH-EZ). Naši gubici: 1 mrtav i 4 ranjena, među kojima i 1 oficir. Partizanski gubici: 50 mrtvih.

Sektor »Celere«

Noću uoči 29. o. m. puščana paljba protiv mornaričkog garnizona na otoku Kakan (Žirje ON-CQ) i rafali iz automatskog oružja na garnizon Putičanje (Žirje PI-CQ) učutkani su brzim protivdejtstvom.

Iste noći most na Velištaku (Žirje PL-CS) bio je prekinut.

Vedro.

General Spigo

² Vidi dok. br. 44, 45, 173, 177 i 178.

³ Odnosi se na dijelove Druge proleterske divizije.

⁴ Ove položaje je držala i na njima vodila borbu jedna četa Prvog udarnog bataljona Ličkog NOP odreda.

⁵ Vidi dok. br. 332.

⁶ Ovo se odnosi uglavnom na stanovništvo sela na putu Knin—Vrlika i Drniš—Vrlika, u kojima su četnici, po naređenju Talijana, vršili zločine. Vidi dok. br. 45, 301, 302 i 303.

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 31. SIJEČNJA 1943. O AKTIVNOSTI PARTIZANSKIH SNAGA NA
PODRUČJU IMOTSKI—POSUŠJE—VRGORAC—MAKARSKA¹**

20 G/2

AKTIVNOST I SITUACIJA USTANIČKIH SNAGA

na dan 31. siječnja 1943-XXI

I

Zona Imotski—Posušje—Vrgorac—Makarska

U periodu od 15. do 31. proš. mjeseca, važni događaji koji su okarakterizirali pritisak partizana u gore pomenutoj graničnoj zoni između VI i XVIII arm. korpusa jesu:

— zauzimanje Slivna od strane oko tisuću naoružanih ljudi koji su došli iz zone Kozica (Makarska NX-XP-AT), a koje se dogodilo 18. siječnja ove godine i koje je prinudilo ustašku posadnu četu da se paviče na Drinovci (Mak. Mostar XT-XV-IH-AX).²

— napad, započet 20. siječnja, od strane oko 600 partizana, koji su došli iz zone Medov Dolac (id. ZT-BH), na hrvatske položaje jugo-zapadno od Imotski (Poljica, Podbablje, Runović) i zadržan od strane Hrvata uz pomoć pojačanja iz Imotski. Partizanski pritisak ponovio se 21-og uz pojačanje od oko 600 naoružanih ljudi iz formacije koja je zauzela Slivno. Otpor Hrvatskih i ustaških trupa primorao je partizane da se zaustave na liniji: Lokvičić (id. ZV-BH) — Krivi Dol (id. HI-BH) — Sušet (id. HL-BH) — Poljica (id. HL-BF) — Sebisna (id. XT-AX).³

Prema onome što je javljeno izgleda da je partizanska komanda, odustajući trenutno od napada na Imotski uslijed nedolaska pojačanja, nastoji da privuče i zarobi što veći broj patrola iz garnizona, sa ciljem da ga postepeno oslabi i olakša njegovo zauzimanje.

U zoni dolazi i dalje do malih lokalnih sukoba, ali je situacija skoro nepromijenjena;

— napad na položaje koje su držali naši M.V.A.C. zapadno od Nogala (id. XT-AX) i na Babici (id. itd.), izvršen 23. proš. m. od strane oko 300 naoružanih ljudi, primorao je A.C. da se povuku na Lupoglav (id. id). Na dan 27. proš. m. partizanska formacija se nalazila na k. 716/id. XR-AX) i zapadno od Nogalo.

Prema posljednjim obavještenjima, partizanske snage zapadno i jugo-zapadno od Imotskog cijenile bi se na oko 2500 ljudi,⁴ raspoređenih ovako:

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 2/1a—8, k. 323.

² ³ Borbe je vodila Četvrti dalmatinska NO brigada. Vidi dok. br. 27, 31, 35 i 158.

- 100 naoružanih ljudi u zoni Slivno sa patrolama na M. Cestini (id. XR-AX);
 - 300 u zoni Podosoj, u blizini crkve Puljizi (id. XP-BD);
 - oko 200, između k. 546 i k. 528 (id. XN-BF-XL-BF);
 - oko 1000 između Metković—Skako i crkve Sv. Ana (id. XI-BF);
 - oko 1000 naoružanih Crnogoraca između Klenovca (id. ZV-BH)
- Krivi Dol i Crnogorci (id. XI-BH).

Naoružanje napred pomenutih formacija sastojalo bi se od pušaka, ručnih bombi i puško-mitraljeza, svaki bataljon bi raspolagao sa jednim mitraljezom »Schwartzlose«, ali izgleda da nije sve ljudstvo naoružano.

Partizanske snage na južnom Biokovu u zoni Zavojane i u Gor. Primorje, sastavljene od jedne brigade sa sjedištem u Nevistina Stina (Mak. XL-AR), procijenjene na oko 3—3500 naoružanih ljudi, izgleda da se, izuzev nekih izmjena, nalaze u rasporedu kako je objavljeno prilogom biltena br. . . . i to:

— **Južno Biokovo:** uslijed premještanja formacije koja se je nalazila u Ravči (id. XV-AP), snage raspoređene u Kozici iznose oko 100 naoružanih ljudi;

— **Zavojane:** jedan bataljon od oko 400 naoružanih ljudi u zoni Dragljane (id. XR-AR);

— jedna formacija od oko 1000 naoružanih ljudi između Stilja (sjedište komande) Prapatnica—Kokorići—Klenak—Ravča (50 naoružanih ljudi). Ova formacija bi raspolagala sa 3 minobacača;

— **Poljica:** oko 400 naoružanih ljudi sa sjedištem komande u Igrišće (id. XR-AV);

— **Gor. Primorje:** jedan bataljon od oko 5—600 naoružanih ljudi od 5 četa razmještenih u: Tučepi, Podgora selo (sjedište komande)—Drašnica—Zaostrog i Grčenik.

Razne čete se često premještaju uslijed potrebe da se nadzire dio obale Gradac—Makarska.

Partizani izgrađuju put od Poljica i Zavojana da bi se omogućilo snabdijevanje kamionima sjevernih operativnih zona (Runović—Imotski).

Izgleda da je i dalje namjera partizana da napadnu Vrgorac i da sudjeluju, sa formacijama koje se nalaze sjevernije, u napadu na Imotski.

Prema posljednjim obavještenjima izgleda da je za sada napušten plan napada na Makarsku.

Zona Livno—Tomislavgrad⁵

Prema posljednjim izvještajima, glavnina partizanskih snaga, koja prelazi preko 4000 naoružanih ljudi sa 5 topova, izgleda da je napustila zonu sa ciljem da krene prema Kninu a zatim da nadire preko Vrlike ka Sinju ili ka Bosanskom Grahovu, ostavljajući ukupno u zoni Mrkovdol (Livno XR-BU), Brisnik (id. XP-XR-BU), Bukovica (id. XR-BU),

⁴ Odnosi se na dijelove Druge proleterske divizije i Četvrtu dalmatinsku brigadu.

⁵ Duvno

Mesikovina (id. XT-BS), Studeno Vrelo (id. XT-BQ) oko 500 naoružanih ljudi sa 2 topa postavljena u Stipanići (id. XL-CF).

Livno i Tomislavgrad, posjednuti su kako izgleda, svaki sa 100 naoružanih ljudi. Neprestano se šalju patrole u Seonica (id. XV-BU), Borčani (id. XT-XV-BZ) — Kongora (id. XV-BZ) radi nabavke hrane, odjeće kao i radi vršenja propagande za mobilizaciju novih ljudi od 18 do 45 godina.

[...]

V

Zona Pelješac

Broj naoružanih ljudi koji se nalaze na poluotoku izložen je neprekidnim izmjenama uslijed prometa koji se održava sa južnim Biokovom.

Nedavna čišćenja u zoni Trpanj—Lovišta izazvala su cijepanje formacije od oko 150 naoružanih ljudi koja je operirala na poluotoku, na male grupice koje su se rasturile u raznim pravcima.

Situacija, koja je sada znatno bolja, također i zbog toga, što se partizani uzdržavaju od neprijateljstava, bojeći se našeg protivdejstva i odmazde nad taocima, mogla bi se pogoršati u slučaju povratka oružanih ljudi sa Biokova.

Komandant partizana je Ivo Mordin koji raspolaže brzim motornim čamcem, pomoću koga održava vezu s obalom.

Zona Korčula

Efekat neprekidnih čišćenja i energičnih mjera poduzetih protiv partizanskih pomagača, utjecao je odlučno na napadačku aktivnost protiv naših garnizona 300—400 partizana koji se kreću otokom. U periodu od 15. do 31. pr. mj. desili su se samo napadi i ubojstva naših obavještajaca ovdašnjih ljudi, poneki usamljeni slučaj pljačke i nešto slučajeva subverzivne propagande.

VI

U unutrašnjosti teritorije arm. korp. prisustvo partizanskih grupa izrazilo se je:

— u zoni Diklići (Dubrovnik RQ-GK), gdje je 22. i 30. prošl. m. bio izbačen iz šina voz Dubrovnik—Mostar; nije poznata točna jačina grupe koja bi morala biti malobrojna;

— u zoni Slivnica (Dubrovnik — RQ-FX) gdje su primjećene partizanske »trojke«;

— u zoni Vlahovići (Nevesinje SL-AB) gdje je primjećeno 50 partizana;

— u zoni obuhvaćenoj Vrgorcem i ušćem Neretve, gdje bi se nalazilo oko 500 naoružanih ljudi. Jedna formacija od oko 200 ljudi bila bi koncentrirana u zoni Desne (Mostar MH-AF-AD) sa ciljem da onemogući slobodno kretanje između partizanskih formacija na Biokovu i na Neretvi.

I) Zaključak

— U unutrašnjosti arm. korp. iako je situacija uglavnom bila mirna, karakterisala se je buđenjem aktivnosti uznemiravanja, čiji su ciljevi pljačke i sabotaže; ovo buđenje moglo bi se pretvoriti u pokret većeg obima ako bi partizanske formacije, za sada procijenjene da nisu veće od 700—800 naoružanih ljudi rasturenih u raznim zonama, uspjele da povećaju svoj sastav.

— Na granicama prema XVIII arm. korp. vjerojatan odlazak glavne partizanske snage, koja je boravila u Livno—Tomislavgrad, trenutno je ublažilo situaciju. U zoni između Prozora i mora, međutim, nalaze se i dalje formacije procijenjene ukupno na 7—8000 naoružanih ljudi, koje predstavljaju neprekidnu prijetnju za naše istaknute garnizone i za sigurnost rudnika i pruge a naročito za hrvatske garnizone u Imotskom i Posušju, koje ova komanda ne bi nikako mogla pomoći.

BROJ 180

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
31. SIJEČNJA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVE-
NIJA—DALMACIJA« O NAPADU PARTIZANA NA STRMICU
I MAKARSKU¹**

Pisani brzojav

Datum otpreme _____
i prijema 31. I. 43.
sat 22.20

OD KOMANDE XVIII ARMIJ. KORPUSA
SUPERSLODI — OPERATIV. ODJELJ.

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARMIJSKOG KORPUSA

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

N. 1745

Stiglo 1. veljače 43-XXI

N. 1765/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 31. SIJEČNJA 43-XXI

Aktivnost ustanika

Zapažena je koncentracija u zoni brdo Kom (Knin RO-DR), grupice u Očestovu (Knin SI-DL); Radučić (Knin RO-DL), tri bataljona na Oštroj

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII arhiva talijanska. reg. br. 31/1a—i, k. 344.

Glavici (Knin TI-DH), Pakovo Brdo—Kozjak—Tulić (Šibenik TI-TL-CZ-DE) i Radonić (Šibenik SR-CZ).

Izgleda da su u zoni Bos. Grahovo (Drvar TP-DP) devet brigada sa poznatim vođom Titom u namjeri da opet zauzmu Strmicu i da napadnu kolonu Knin sa sjevera i juga između Knina i Drniša.

SEKTOR »ZARA«

Izvršena je artiljerijska akcija na Klaićev stan (Knin OM-DP) gdje je primjećena koncentracija ustanika.

Redovna aktivnost zasjeda i izviđanje.

SEKTOR »BERGAMO«

Ustanici su jučer pokušali novi napad na Strmicu. Upućeno je pojačanje hercegovačkih odreda.

Puščana paljba iz Bobana (Split UK-BS) protiv stražarskog mjesta na željeznici učutkana je našom protivakcijom.

Jučer je odbijen novi napad protiv blokadnog mjesta Makarska; gubici u napadu dana 29. o čemu je izvješteno jučer: 6 mrtvih, nekoliko ranjenih.

Gubici u akciji Strmica, o čemu je izvješteno prethodnih dana, do sada su ovi: naši nikakvi: MVAC 53 mrtva; ustanički: 46 mrtvih, od kojih tri komandanta.²

SEKTOR »SASSARI«

Odredi u operaciji zaustavili su se jučer na dostignutim položajima.

Utvrđeno je da su partizanske formacije, koje su se suprostavile proših dana, bile sastavljene od pet bataljona prve brigade koji su se rasporedili u Solobanici, kota 818 (Knin QO-EZ), Uzalj (Knin RH-BU)

Put Bruvno—Mazin zakrčen je dijelom snijegom i ledom.

Čišćenje je u toku.

SEKTOR »CELERE«

Redovna aktivnost izviđanja i zasjeda.

Potpuno oblačno.

General Spigo

² O borbama za Strmicu vidi dok. br. 45, 55, 173 i 175, 178 i 237.

**IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ČETE U ŠIBENIKU OD 31. SIJEČNJA
1943. O NAPADU PARTIZANA NA GRUPU KARABINJERA I CRNIH
KOŠULJA KOD GAČELEZI¹**

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Vanjska četa Šibenik

XVI mob. bataljon

Br. 30/2/III

Šibenik, 31. siječnja 1943-XXI

PREDMET: Izvještaj.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

KR. PREFEKTU

Z a d a r

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

VP 118

[Ostale adrese izostavljene]

U 9.30 sati, 31. ovog mjeseca, 4 karabinjera i 6 crnokošuljaša iz posade u Gačelezi, koji su krenuli prema Čista Mala radi preuzimanja kruha, napadnuti su kod sela Dragošići (PN-CQ) od jednog odjeljenja ustanika.²

U borbi je ubijeno 3 karabinjera XVI bataljona i 5 crnokošuljaša iz 68. bataljona »Toscano«.

Dječak, sin vlasnika kola određenih za prevoz kruha je ranjen, dok su dva konja ubijena.

Posada Čista Male je na lice mjesta odmah uputila pojačanja. Međutim, i njih su vatrom iz automatskog oružja napala druga dva odjeljenja ustanika, ali nisu pretrpili gubitke.

Autokolona koja je iz Vodica krenula sa komandantom te posade, stigla je u Dragošće i prihvatila naše poginule. Ustanici su oduzeli oružje od poginulih, kao i jedan crnokošuljaški puškomitraljez.

Neprijateljski gubici nisu poznati.

Komandir čete, kapetan:

Francesco De Lorenzis

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 36/9-1, k. 575.

² Akciju je izvršila Primorska partizanska čta. Vidi dok. br. 56, 152, 153, 162 i 182.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 1. VELJAČE 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹

PREDMET:

Dato na uvid Eksel. Robotti-u
 " " " Nač. štaba
 " " " Pom. nač. štaba,

Brzojav

Prijepis upućen obavješt. odjeljenju
 " " Kr. karab.

Stiglo 1/2/43 u 22,40

OD XVIII A. K.

SUPERSLODI — OPERATIVNO ODJELJENJE

i na znanje:

V ARM. KORPUSU
 VI ARM. KORPUSU

VİŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
 »SLOVENIJA—DALMACIJA«
 OPERATIVNO ODJELJENJE
 Br. 1800
 Stiglo 2. veljače 1943.

Br. 1821/op.

IZVJEŠTAJ ZA 1. VELJAČE 1943. U 18 SATI

Aktivnost ustanika:

Formacije zapažene između Knina i Drniša² o čemu jučerašnji izvještaj, izgleda namjeravaju da se premjeste prema zoni Promina (Šibenik SL-SN-CV-OZ).

Potvrđena vijest o zbijenom rasporedu partizana između Tiškovca (Knin SR-DV), Bos. Grahova (Drvar TP-DT), zapadnih padina Dinare i Polače (Šibenik TL-DE).³

SEKTOR »ZARA«

Izviđanja i zasjede u zoni Tinj (Novigrad MH-DK-DH) gdje je uhapšen prokazani starješina mjesta i u zoni Jagodnje (Novigrad NH-NK-DK) gdje su uhapšene dvije sumnjive osobe.

SEKTOR »BERGAMO«

Protekle noći izvršen prekid pruge između Perkovića (Šibenik SI-CD) i Unešića (Šibenik SN-CK). Radovi u toku. Redovna aktivnost zasjeda i izviđanja.⁴

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 1/2a-1, k. 344.

² Riječ je o dijelovima Treće dalmatinske NOU brigade.

³ Odnosi s na Drugu proletersku NOU diviziju, Kombinovanu brigadu Grahovskog sektora (sastav: Dinarski, Primorski i Drvarski bataljon i Tiškovska četa) i dva bataljona Ličkog NOP odreda. Vidi dok. br. 29A.

⁴ Akciju izvršila Šibensko-drniška partizanska četa.

SEKTOR »SASSARI«

Prošle noći napad ustanika na garnizon Bruvno u cilju uznemiravanja.

Naši gubici: dva ranjena; partizanski: neutvrđeni.

SEKTOR »CELERE«

Jučer se patrola od 10 cr. košulja i karabinjera, idući iz Gaćezezi (Žirje PN-CQ) za Malu Čistu (Žirje PN-CS), sukobila sa ustanicima. Naši gubici: 8 mrtvih, 1 puškomitraljez, 5 karabina i 4 pištolja.⁵

Istodobno su partizani napali garnizon Gaćezezi⁶ ali su se uslijed intervencije jedinica garnizona Vodice (Žirje PN-CK) razišli prema Brinama (Žirje QH-CQ). Naši gubici: nijedan; protivnički: neutvrđeni. Naknadno daljnja saopćenja.

Noću uoči 31-og mali prekid na električnom provodniku između centrale Krka i tvornice Lozovac (Šibenik RH-CM).⁷ Oправка u toku.

U toku napada, dana 16. siječnja, na Mrdakovicu⁸ (Žirje PN-CO), o čemu izvještaj od 17-og prošlog mjeseca, utvrđeno je da su ustanici imali gubitak od 5 mrtvih.

Oblačno.

General Spigo 18000102

BROJ 183

IZVJEŠTAJ PREFEKTURE U ZADRU OD 1. VELJAČE 1943. GUVERNERU DALMACIJE O SUKOBU KARABINJERA I PARTIZANA U ZATONU KOD NINA¹

Pov. br. 396

Primljeno: Pov. br. 10/Pers.
16. veljače 1943

KR. PREFEKTURA — ZADAR

Pov. br. 990/Pers.

Zadar, 1. veljače 1943.

Predmet: Komesar općine Nin:
advokat Carmelo Bandieramonte.

EKSELENCIJI GIUSEPPE BASTIANINIJU² GUVERNERU DALMACIJE

Hotel Excelsior
Rim

Dužnost mi je istaknuti držanje komesara općine Nin, advokata Carmela Bandieramonte koji se, izvršavajući moje direktive, priključio

⁵, ⁶, ⁷ i ⁸ Napad je izvršila Primorska partizanska četa. Vidi dok. br. 56, 152, 153, 182 i 181.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 6/4-1, k. 570.

² Dužnost guvernera Dalmacije primio je 14. veljače 1943. Giunta. Vidi dok. br. 207.

odjeljenju formiranom od Kr. karabinjera i pripadnika financijske straže da bi sudjelovao u akciji u Zatonu (Nin), o kojoj ukratko iznosim slijedeće:

Oko 19 sati, 30. siječnja, na temelju podataka primljenih iz pouzdanih izvora da će se u kući izvjesnog Peroš Mile Ivana, iz Zatona (Nin), održati sastanak komunista. Kr. karabinjeri i pripadnici financijske straže, uz sudjelovanje civilnog komesara Bandieramonta, postavili su na više mjesta zasjede konvergentno prema navedenoj kući.

Oko 24 sata, spomenuti vojnici su se sukobili sa neutvrđenim brojem omladinaca koji su prelazili put pred njima, na udaljenju oko 500 m od njihovog položaja.

Nakon prvog sudara, veoma ubitačnog zbog obostranog bacanja ručnih bombi i puščane vatre, neprijateljska grupa je sve više ojačavala, tako da je za nas bilo cjelishodnije povući se u pravcu šume koja omeđuje selo i odatle tražiti pojačanje iz karabinjerske stanice u Privlaku.

Čekajući u zasjedi, sa više strana su primijećeni svjetlosni signali koji su očigledno ukazivali na namjeru da se pokuša okruživanje malih snaga našeg odjeljenja. Međutim, ovo okruživanje zbog mraka nije uspjelo.

Prekinuvši dodir, vojnici su uspjeti da osujete namjere ustanika i da se vrate u Nin sa pet lakše ranjenih, među kojima se nalazio i civilni komesar i komandir stanice.

U nastavku već izloženog, komanda divizije je naredila da se na lice mjesta uputi jedan karabinjerski oficir sa pojačanjem karabinjera, dok je iz Benkovca pristizala jedna formacijska četa.

Krenuo sam odmah na lice mjesta dok su jedinice okruživale selo.

Uhapšeni su glavar sela, vlasnik kuće u kojoj je održan sastanak i jedan omladinac ranjen u lijevu ruku koji nije mogao dati iscrpnija objašnjenja o svome stanju.

U međuvremenu, civilnom komesaru sam izdao slijedeća naređenja u cilju kažnjavanja stanovništva:

1. — Policijski sat za sva sela općine počinje u 17 sati.
2. — Oduzimanje i neposredno prebacivanje u Nin svih životnih namirnica već odobrenih za prvih 15 dana mjeseca veljače, i to:

- 36 kvintala brašna;
- 2 kvintala šećera;
- 4 kvintala tjestenine;
- 6 kvintala soli.

Ukupno: 48 kvintala.

3. — Kontroliranje stanovništva, kako bi se saznalo o eventualnom odlasku pojedinaca. Sada je opravdano odsutno 19 muškaraca i 4 žene.

Imam stvarni dojam da je glavni cilj sastanka bio konkretiziranje načina kako da se opljačkaju namirnice koje su toga dana stigle u Zaton.

Pozvao sam župnika da pozove stanovnike da pod prijetnjom obustave izdavanja namirnica prijave sudionike sastanka.

Izveštavam, radi znanja, da je svaka obitelj opskrbljena drugim namirnicama porijeklom iz lokalnih izvora. Bogata stočna imovina to očevidno dokazuje.

Jutros su se u mjesto vratile jedinice kako bi nastavile kontroliranje stanovništva.³

(M. P.)

Prefekt:

Gen. Gaspero Barbera

BROJ 184

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ISPOSTAVE U ŠIBENIKU OD 1. VELJAČE 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O AKCIJI ČIŠĆENJA ZAPADNO OD ŠIBENIKA¹

	TELEGRAM iz Šibenika Br. 446	Načelnik šifrantskog odjeljenja Prizia
--	------------------------------------	--

UNUTRAŠNJA ISPOSTAVA KR. KARABINJERA — ŠIBENIK

1. 2. 1943. u 20 s.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Zadar, 2. 2. 1943. u 9 sati

Predmet: Akcija pročešljavanja
rajona Zaton.

Br. 76/1. — U 6 sati, 1. ovog mjeseca, u mjestu Zaton (sekcija 1:100.000: CM-RO), prilikom akcije pročešljavanja koju je noću i ujutro spomenutog dana izvršila jedinica sastavljena iz dijelova »Brze divizije«, dobrovoljne milicije i karabinjera u rajonu zapadno od Šibenika (sekcija 1:100.000: CM-RM, CM-RO, OK-RK, CK-RM i CK-RO), vojnici su otvorili vatru i ubili dvije osobe koje su na poziv da stanu počele bježati. Jedna od njih je identificirana kao Ilovac Karla Marko iz Radučića, star 20 godina, dok druga osoba nije mogla biti identificirana.

U istom rajonu, u 7.40 sati, u mjestu Seneta (sekcija: 1:100.000: CR-RM), ubijen je Seneta Marka Josip, star 25 godina, iz Seneta, poznat kao zagriženi komunista i pomagač ustanika.

³ U povodu ovog uspjeha Guverner Dalmacije je 26. veljače 1943. godine pohvalio komesara općine Nin Carmela Bandieramonte: »... Pohvaljujem vas za držanje koje ste ispoljili, 30. siječnja 1943—XXI, u toku borbe u Zatonu između velikog broja partizana i malog odjeljenja karabinjera i financa.

Vaše neposredno sudjelovanje u borbi i rana koju ste u toj borbi zadobili, pokazali su da znate dostojno braniti interese domovine ne samo u sprovođenju svoje specifične dužnosti, već i oružjem u ruci.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 16/9—1, k. 571.

U toku akcije privedeno je ukupno 73 osobe.

Izvještaj je dostavljen Guverneratu, a vojne vlasti su informirane.

Komandir Unutrašnje ispostave
Kr. karabinjera, poručnik
Tarini

BROJ 185

**IZVJEŠTAJ KOTARSKOG KOMESARA U SIBENIKU OD 1. VELJAČE
1943. PREFEKTURI U ZADRU O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI
U KOTARU¹**

Pov. br. I

1. veljače 1943-XXI

KR. PREFEKTURA

Z a d a r

Predmet: Vojno-politička si-
tuacija u kotaru.

Na temelju događajaj ispoljenih zadnjih dana i raznih primljenih podataka, o kojima u nastavku iznosim sažet izvještaj, očividno je da se u kotaru pojačava partizanski pokret koji može da izazove izvjesnu zabrinutost.

Vojne vlasti su stalno u toku događaja u cilju preduzimanja nadležnih mjera. Usprkos tome da je komandant 1. brze divizije »Eugenio di Savoia« sasvim aktivan i veoma često poduzima akcije, rezultati su ipak skromni.

Ovakvo stanje proističe isključivo iz poznate pokretljivosti ustaničkih jedinica, mnogobrojnih podzemnih skrovišta kojima partizani raspolažu i savršene obavještajne službe. Sve su to elementi koji osjećuju akcije naših jedinica.

Moje je uvjerenje da na ovom području nije prikladna upotreba brzih velikih jedinica (dvizija) i da bi mnogo bolje rezultate mogla postići slična pješadijska jedinica, kako zbog toga što prva ima slabiju snagu od druge, tako i iz razloga što konji predstavljaju smetnju i još više umanjuju inače nedovoljnu efikasnost jedinica.

Na temelju prednjeg, iznosim najvažnije podatke prikupljene u vezi sa aktivnošću ustanika.

1. — Prisutnost značajne količine skrivenog oružja u Vodicama, spremnog da se od stanovništva formiraju partizanske jedinice koje bi

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 40/16, k. 577.

trebale djelovati u suradnji sa ustaničkim bandama. U ovom cilju će se u najskorije vrijeme poduzeti akcija pročešljanja mjesta.

— U 8.30 sati, 27. prošlog mjeseca, kada je jedan brod koji je plovio prema Šibeniku stigao u kanal Sv. Ante nasuprot mjesta »Baba«, jedna nepoznata osoba naoružana puškom, pored koje je bilo još devet naoružanih ustanika, pozvala je brod ka obali i uz prijetnju primorala da se vrati. Vidjevši to, drugih 5—6 brodova koji su plovili za prvim, svojevrijedno se vratilo u polaznu luku. Još jedan brod, koji je kasnije plovio, također je zaustavljen ali mu je dozvoljeno da nastavi plovidbu jer je vlasnik izjavio da ide u Šibenik radi nabavke životnih namirnica za stanovništvo.

Bilo bi potrebno da Kr. mornarica odredi jedinice koje bi patrolirale duž obale...

2. — Izgleda da je komandant 1. partizanskog primorskog bataljona, Živković Drago, svratio u Šibenik kod izvijsnog dr Novaka i da preko njega održava vezu sa partizanima u gradu.

Organi javne sigurnosti i karabinjeri vode istragu.

3. — Pouzdani doušnik je, 30. siječnja, izvjestio da se jedna jaka partizanska grupa 29. siječnja u 13 sati nalazila na logorovanju u selu Mrdaković (PN-QH) u očekivanju Talijana.

4. — Pismonošu iz Vodica, koji se 26. prošlog mjeseca u 1 sat vraćao na biciklu iz Tribunja gdje je službeno svratio, zaustavila su tri naoružana partizana na oko 1,5 km od Vodica i od njega tražila podatke o jačini vojske u Vodicama, tko je komesar u općini, koliko ima ulaznih vrata u općinu, koliko pisanih strojeva, gdje se nalaze radio-aparati itd.

Zatim su mu zaprijetili da o tome nikome ne smije govoriti.

5. — Na dan 25. prošlog mjeseca, u 0.30 sati, oko 180 naoružanih ustanika, pod komandom Draga Živkovića, okružili su selo Čista Velika (Čista Mala), ubili jednog seljaka koji je odbio da pođe sa njima i zarobili 14 osoba, od kojih je jedna već bila podnijela molbu za prijem u antikomunističke redove. Zatim su od sedam obitelji opljačkali stoku, životne namirnice i novac, u ukupnoj vrijednosti preko 710.000 lira, i otišli ometani jedino od nekoliko bezopasnih rafala koje su ispalili karabinjeri iz Čiste Male i posada toga mjesta.

— Oko 2.30 sati, komandiru posade u Čista Maloj došli su glavar sela i 7 ljudi i ispričali šta se dogodilo. Pritom su tražili pomoć i izvijestili da su ustanici u pravcu Gradine kod Putičanje (PL-OS). Tek u 9 sati slijedećeg dana komandir posade i komandir karabinjerske stanice posjetili su Čista Veliku i priveli četiri osobe.

Na dan 26. siječnja, Kr. karabinjerima u Čista Maloj prijavilo se 13 od 14 osoba koje je dan ranije zarobio Živković, izvijestili o svome zarobljavanju, jačini i naoružanju ustanika.

Stanovništvo Čista Velike noću napušta selo i sklanja se u Čista Malu, gdje su poduzete mjere za njihovo prihvatanje.

Ovaj događaj daje dokaza o punoj slobodi akcije ustanika, koji bezobzirno iskorištavaju saznanje da se naše posade noću zatvaraju u kasarnama.

6. — Na temelju podataka koje je primio komandant 1. brze divizije, izgleda da partizani namjeravaju u Dalmaciju uputiti dva bataljona radi obnavljanja veze između komandanta Tita i komunističkih snaga u Dalmaciji.

Dva bataljona koja pristižu iz Bosne, trebalo bi da se prebace u rajon Vodice.

Ovaj podatak potvrđuje neophodnost da se značajno pojača obrambene sposobnosti Vodica, naročito pri sadašnjoj situaciji u mjestu, i jačina posade kako bi se spriječilo da se ona zatekne između dvije vatre.

7. — Oko 100 ustanika, 27. prošlog mjeseca, diglo je u zrak most u Putičanje. Zatim su ustanici pobjegli u pravcu šume Brune (QH-CQ), ometani jedino od nekoliko bezopasnih metaka koje je ispalila mjesna posada.

8. — Nekoliko akcija razbojništva izvršeno je, 29. i 30. prošlog mjeseca, u Sonkoviću (CQ-QH) i Jusiću (CU-QO).

9. — Na dan 1. ovog mjeseca, iz pouzdanog izvora je potvrđeno prisustvo jakih ustaničkih snaga oko Zatona.

Izgleda mi da je zbog našeg ugleda i spriječavanja goreg neophodno primijeniti mnogo strožije metode od dosadašnjih. One bi mogle obuhvatiti čak i uništavanje čitavih sela vatrom, čime bi se onemogućilo opskrbljivanje ustanika, uz eventualno prethodno evakuiranje stanovništva, koje uputiti u određena mjesta ili ga čak primorati da se priključi ustanicima, da bi se oni natjerali da sa njima dijele inače nedovoljne zalihe.

Kotarski komesar:
general armijskog korpusa,
Enrico Armando

BROJ 186

IZVJEŠTAJ PREFEKTA U ZADRU OD 1. VELJAČE 1943. GUVERNERU DALMACIJE O UBOJSTVU ČETVORICE RODOLJUBA U VODICAMA¹

PREFEKT ZADRA

Pov. br. 988/Pers.

Zadar, 1. veljače 1943-XXI

EKSELENCIJI GIUSEPPE BASTIANINIJU
GUVERNERU DALMACIJE

Hotel Excelsior
Rim

U nastavku mog izvještaja br. 248/Kab. od 29. siječnja ove godine, koji se odnosi na situaciju u Vodicama, čast mi je izvijestiti vas da je,

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 16/10—1, k. 571.

prilikom primjene dostavljenih i od vas odobrenih naređenja, za vrijeme trajanja policijskog sata, 31. prošlog mjeseca, četiri stanovnika Vodica ubijeno kada su na poziv da stanu pokušali pobjeći.

Nastavlja se istraga i intenzivna kontrola u mjestu Vodice, vodeći računa o teškoćama koje moraju savladivati posade određene za osmatranje obrambenog pojasa uslijed konfiguracije zemljišta oko mjesta.

U svim naknadnim događajima izvještavat ću Vašu ekscelenciju.

Gen. Barbera v. r.

(M. P.)

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije
16. veljače 1943-XXI

BROJ 187

**IZVJEŠTAJ KOMANDE SEKTORA DINARA OD 1. VELJAČE 1943.
KOMANDI DIVIZIJE »BERGAMO« O PLANU I CILJU IZVOĐENJA
ČETNIČKE OPERACIJE »SRB«¹**

KOMANDA SEKTORA DINARA

Op. br. 347

VP 73a), 1. veljače 1943-XXI

Predmet: Četničke operacije (Srb).²

KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »BERGAMO«

VP 73

1. — Operacije koje je dopisom Op. br. 512 od 26. siječnja naredila ta komanda, mogu početi tek. 4. 4. ovog mjeseca s obzirom da su četničke jedinice umorne a, naročito, prljave i bore. Njima je potreban koji dan odmora i bar minimum fizičke čistoće ako se želi da, nakon akcije pročešljavanja područja na pravcu Drniš—Knin—Strmica—Bos. Grahovo, budu sposobne iskoristiti eventualan uspjeh i da bez obaveznog kontinuiteta nadiru u pravcu Srba i Drvara.

2. — Cilj operacije:

— uništiti ustaničke jedinice u toku koncentracije na spomenutom pravcu;

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—T—821, film 298/360—363.

² Vidi dok. br. 196.

— iskoristiti uspjeh u cilju uništavanja preostalih neprijateljskih dijelova;

(nijedan cilj striktno teritorijalno).

3. — U toku vremena koje je još potrebno radi pripremanja operacije, smatram cjelishodnim pustiti da se ustaničke jedinice još više nagomilaju prema Kninu (kao što izgleda da namjeravaju učiniti) i koncentriraju na uži prostor, a također im omogućiti da u ovom cilju ponovno zauzmu Strmicu i Plavno sjeverno, i M. Polača i Kozjak istočno od Knina. Kada se to dogodi, brzina u akcijama dobila bi značajno u žestini i, vjerojatno, omogućila da se ustaničke jedinice primoraju na vođenje borbe u uvjetima koji im ne daju mogućnost za proboj kroz prirodni обруч pritegnut našom akcijom. Izborom pravaca kretanja naših kolona trebalo bi težiti da se ustaničke jedinice potisnu prema našim garnizonima i da se na taj način odsijeku od njihovih baza.

4. — Izvođenje operacije razvijat će se onako kako situacija u zadnjem satu bude nalagala, a postavljena u glavnim crtama prema slijedećem, s tim da se vodi računa o do danas poznatoj dislokaciji ustanika koja je navedena u dopisu u Prilogu 1;

— sa tri bataljona »Dinara«, koji su već koncentrirani i nalaze se u fazi reorganiziranja u Zrmanji (1000 ljudi), zatvoriti liniju Zrmanja—Tiškovac;

— sa talijanskim jedinicama zatvoriti na jugu liniju Pađene—Knin;

— sa Hercegovcima³ nastupati sa istoka pravcem Kosovo—Dinara po zapadnim padinama planine, ili po istočnim padinama (Uništa), sa ciljem Bos. Grahovo;

— dostigavši Tiškovac i Bos. Grahovo, poduzeti akciju pročešljanja sa sjevera prema jugu.

5. — Za svaku eventualnost, na liniji Drniš—Vrlika treba predviditi upotrebu talijanskih jedinica koje nisu pod nadležnošću sektora Dinara.

6. — Naziv operacije: »SRB«.

7. — Da bi operacija mogla otpočeti, apsolutno je potrebno da u toku sutrašnjeg dana, 2. ovog mjeseca, u Kninu raspolazem sa svim onim što je obećano četnicima, kao i sa onim što sam tražio svojim dopisom br. 192 od 20. siječnja, tg.:

a) — za Hercegovce:

— 2900 košulja;

— 2900 gaća;

— 2900 šatorskih krila;

b) — za jedinice »Dinara«:

— 1200 košulja;

— 1200 gaća;

— 1200 šatorskih krila;

— 1200 pokrivača;

c) — za sve:

— 300.000 metaka za pušku »Mauzer«;

— 100.00 metaka za pušku »Lebel«;

³ Hercegovački četnici pod komandom majora Petra Bačovića.

— 350.000 metaka za puškomitraljez;

— 100.000 metaka za mitraljez.

(Za pušku »Mauzer« imao sam svega 200.000 metaka, dok 400.000 koje sam imao utrošeno je u operacijama Vrlika—Strmica).

(M. P.)

Komandant, general

Ettore Giannuzzi

PRILOG BR. 1 uz dopis komande sektora
Dinara Op. Br. 347 od 1. veljače

VJEROJATAN RASPORED PARTIZANA NAVEČER 31. 1. 1943-XXI

(na temelju podataka vjerodostojnog doušnika)

— Selo Vranjkovići (Knin: DT-BL): dvije brigade sa tri haubice; oko 1000 ljudi raspoređeno između: Trvanov Do—Vukobrat—Cunić i Radujci (Knin: DV-TI-TL).

— Selo Zaselak (Knin: DT-SR): jedan bataljon 180 ljudi

— U selima Bilek—Begluk—Radujci (Knin: DV-SR): 1 bataljon.

— Jelino Polje (Knin: DT-DR-TL): jedna brigada sa jednim protuavionskim topom.

— Na Risovcu, točnije, u Marićev St. (Drvar: DR-DP-TN): dvije brigade.

— U Crnogorčevi St. (Knin: DL-TI-TL): jedna brigada sa 6 minobacača 81 mm.

— Selo Radulović (Knin: DL-TL): jedna brigada od 600 ljudi.

— Na Kozjaku (Šibenik: DL-CZ-TI-DL): jedan bataljon od 200 ljudi.

— U Vrljici (Split: CU-TR): garnizon od 400 ljudi.

— Na Promini (Šibenik: CZ-CU-SL-SN): jedna brigada od 250 ljudi.

— Selo Raljci (Šibenik: CQ-CO-PL): jedna četa.

— Selo Luka (Drvar: DR-TR): jedna brigada u rezervi sa tri brdska topa. Ovdje se također nalazi i poznati komandant Tito sa partizanskom Vrhovnom komandom i štabom.

— Blizu kuća Razuljne kod Pećenci (Drvar: RT-NT): jedan top 105 mm sa 20 sanduka municije.

— U rajonu Sedramić—Planjani (Šibenik: CO-CM-SL-SN-SP): 580 partizana.

— U Borovači (TL-DV): velika skladišta životnih namirnica iz kojih se vrši podjela stanovništvu.

(M. P.)

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 2. VELJAČE 1943. KOMANDI ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA O
GUBICIMA HERCEGOVAČKIH ČETNIKA U OPERACIJI VRLIKA¹**

Kopija

Op. odjeljenje 1			
Br. prot.	Datum prijema		
1473	2	2	43
Telegram A	Fasc. 17	Vrsta 2	

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.
KOMANDI VI ARM. KORP.

Br. 1700/op. Veza brojeva 1465/1 od 28. t. m.

Saopćavaju se podaci o gubicima hercegovačkih četnika u operaciji Vrlika: 22 mrtva, 47 ranjenih, 18. arm. korpus 18003001. Primljeno u 22.30 sati 1/2/43.²

Data kopija odjelj. »I«

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska reg. br. 4/3a, k. 424.

² Vidi dok. br. 172 i 340.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 2. VELJAČE 1943. O POKRETIMA JEDINICA NOV, BOR-BAMA U RAJONU MAZINA I AKCIJI ČIŠĆENJA NA PODRUČJU ŠIBENIKA¹

PREDMET:

BRZOJAV

V.P. 10. 2/2/43-XXI, sat. 01.—

Dato na uvid Eksel. Robotti-u

„ „ „ Nač. štaba

„ „ „ Pom. nač. štaba

Prijepis upućen Obavješt. odjelj.

„ „ Kr. karab.

OD KOMANDE XVIII A. K.
SUPERSLODI
OPERATIVNO ODJELJENJE

i na znanje:

KOMANDI V i VI A. K.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

— OPERATIVNO —

Br. 1844

Stiglo 3. veljače 1943-XXI

Br. 1868/op.

IZVJEŠTAJ ZA 2. VELJAČE U 18. SATI

Aktivnost ustanika:

— Pokret patrola na brdima oko Strmice (Knin SR-DR). Izgleda da se partizani iz zone Livno,² naoružani su mnogo automatskog oružja, bacačima i sa dva topa od 75 mm, premještaju prema prevoju Turija (Makarska XI-AX) uslijed pritiska njemačkih i hrvatskih trupa sa sjevero-istoka prema Bos. Petrovcu i Glamoču (Jajce VU-DL).

SEKTOR »ZARA«

— Patrola M.V.A.C.³ u zoni Popovići (Novigrad OL-DN) uhapsila dvije naoružane osobe. Patrola Kr. karab. i Kr. granične straže⁴ sukobila se snažnom grupom ustanika.⁵

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 2/2a—1, k. 344.

² Odnosi se na Drugu proletersku NOU diviziju.

³ Antikomunističke milicije.

⁴ Riječ je o graničnoj straži na granici između fašističke Italije i NDH, koja je na području Dalmacije išla linijom: Obrovac—r. Zrmanja—Pađane na r. Krki, zatim išla južno od Drniša na Kozjak (primorski) i sjeverno od Splita na obalu.

⁵ Odnosi se na Primorsku partizansku četu.

Naši gubici: 5 ranjenih; partizanski neutvrđeni.

SEKTOR »BERGAMO«:

Prilikom premještanja za Drniš—Ružić (Šibenik SR-CO), odred hrvatskih žandara se sukobio sa grupom ustanika i ubio dvojicu, bez vlastitih gubitaka.

Odredi M.V.A.C. Dinara jučer su napustili Strmicu usprkos naređenju popa Đujića koji je sa malim brojem ljudi otišao osobno da je posjedne.

Uspostavljen željeznički saobraćaj za Knin.

SEKTOR »SASSARI«

— Jedinice upotrebljene u operaciji zauzele Bajići (Knin RK-EZ). U noći odbijen ustanički napad na pomenuto mjesto: zaplijenjena dva tronošca za mitraljez i redenik.

Naših gubitaka nema, kod partizana jedan mrtav.

Započet pokret na G. Lapac.

SEKTOR »CELERE«

Prilikom čišćenja zone jugoistočno od Konjevrata (Šibenik RM-CM) uhapšeno 46 sumnjivih, 1 ranjen a 3 ubijena pri pokušaju bjekstva. Noću uoči 2-og tek. u Vodicama (Žirje ZN-CK) ubijene tri sumnjive osobe koje su se dale u bjekstvo na poziv naše patrole; jedna je ranjena.

Oblačno, vetar.

General Spigo

**INSTRUKCIJA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—
—DALMACIJA« OD 3. VELJAČE 1943. POTČINJENIM KOMANDAMA
ZA NORMALIZIRANJE STANJA NA OTOCIMA¹**

VIŠA KOMANDA OR. SN. — »SLOVENIJA—DALMACIJA«

2. Armija
Operativno odjeljenje

STROGO POVJERLJIVO

Br. prot. 1300 Op.

V. P. 10, 3. veljače 1943-XXI

Predmet: Normaliziranje otoka.²

KOMANDI V ARMIJSKOG KORPUSA	Vojna pošta 41
KOMANDI VI ARMIJSKOG KORPUSA	Vojna pošta 39
KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA	Vojna pošta 118

i na znanje:

KOMANDI ARTILJERIJE SUPERSLODA	Vojna pošta 10
KOMANDI INŽINJERIJE SUPERSLODA	Vojna pošta 10
VOJNOPOMORSKOJ KOMANDI DALMACIJE	Split
KOMANDI MORNARICE	Rijeka
AEROTATTICO	Vojna pošta 10
INTENDANTURI SUPERSLODA	Vojna pošta 10

I) — Nedavno je pristupljeno organiziranju obalske obrane sa mjerama koje se na nju odnose.

Potsjećam na glavne naredbe izdate u tom pogledu:

— okružnica br. 23100 od 23. studenog 1942, koja u svom prilogu govori o povećanju snaga posada na otocima i obalskim područjima;

— okružnica br. 23300 od 3. prosinca 1942. koja govori o osnovnim kriterijima pomenute obrane;

— okružnica br. 830 od 16. siječnja 1943. koja govori o sigurnosti plovidbe (odgovarajuće mjere bit će zasad pripremljene, s time da po stanju izvršne kad to bude zahtijevao razvoj trenutne situacije);

— okružnica br. 1200 od 1. veljače 1943. koja govori o novom rasporedu obalske artiljerije i artiljerije koja ima funkciju obalske.

Sada se radi na tome da se pristupi normalizaciji otoka i obalskih područja koja imaju najveću važnost za svrhe obrane. Koji su to otoci

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/1a—1, k. 211.

² Vidi dok. br. 213.

i koja obalska područja, jasno je određeno za svaki armijski korpus na osnovu kriterija o kojima je bilo riječi u pomenutoj okružnici br. 23300, koji pridaju najveću važnost:

— **otočkim kordonima koji »pokrivaju«** obalu koja je iza njih (kao Lapad—Mljet—Peljesac—Korčula za VI armijski korpus; Hvar—Brač—Šolta—Drvenik i Žirje—Zadarsko otočje—Premuda za XVIII armijski korpus; Pag—Rab—Krak za V armijski korpus);

— **na »otvorenim«** **otsjecima obale** (kao što su dubrovačko područje za VI A.K., područje rta Planka za XVIII a. k.).

II) — Operacije o kojima je riječ vršene su i vrše se sa dobrim, sad osrednjim, sad nikakvim rezultatima; ali kažimo to ipak iskreno, **nikad korenitim.**

Tako se dogodilo da na otocima ili obalskim područjima više puta čišćenim od strane naših jedinica i dalje postoji ustanički pokret, manifestirajući se ne samo u terorističkim atentatima, nego i u djelatnosti partizanskih formacija u pravom smislu, organiziranih i znatnih.

Očigledno, takvo stanje stvari je nedopustivo. Treba, po svaku cijenu i u najkraćem mogućem vremenu, učiniti otoke i obalu od većeg vojnog značaja, učiniti **stoprocentno sigurnim**, ako nećemo mi sami da poklonimo neprijatelju otkoćnu dasku za buduće operacije na Jadranu.

Sad je problem sasvim rješiv, ako se ima u vidu oblik i protezanje otoka, oskudan broj stanovnika na njima i naše vladanje morem. Reći ću čak da je, za sva pomenuta područja, operativni problem najlakše rješiv od svih sa kojima se Armija hvatala u koštac, samo ako im, kao i svim problemima, priđe **metodski i u kontinuitetu.**

Metod je u suštini jedan: da bi se učinili sigurnima otoci i obalska područja koja nas interesiraju, **potrebno je »isprazniti«** iz njih **sve muškarce sposobne za nošenje oružja** (od 15 godina naviše), **koji ne ulivaju apsolutnu sigurnost da su naše pristalice.**

Za ustanike koji su **uhvaćeni na djelu** postoji samo momentalna likvidacija; za sve druge (**sumnjive ili uopće nesigurne**) internacija; kao što ću kasnije reći, bez prejudiciranja u pogledu eventualnih kaznenih mjera koje se tokom vremena pojave na njihovu štetu.

Drugim riječima, na otocima i u oblaskim područjima o kojima se radi, treba da ostanu **isključivo:**

— muškarci stariji od 15 godina **koji su sigurno naše pristalice;**

— djeca, starci i žene.

Sve ostale ukloniti (stijeljati ili internirati).

Prilikom primjene gornjeg treba naravno sklopiti potrebne sporazume sa civilnim vlastima, o čemu ću kasnije.

III) — Snage kojima raspolažemo za normaliziranje nisu ogromne, ali su dovoljne.

Za svaki armijski korpus u pitanju je, u krajnjoj liniji, čišćenje izvjesnog broja otoka i obalskih područja čija se važnost u vojne svrhe može odrediti prema jednom prethodnom naređenju.

Na tim otocima su dislocirane (ili će biti, prema novom koji je stigao od Armije) naše posade teritorijalnih ili sličnih trupa koje su u stanju

da »održe« ovo ili ono mjesto od naročitog interesa, ali svakako ne da sami vrše gore pomenutu operaciju. Da bi nju izvršili, pridodat će im se, na osnovu gore navedene prethodne zapovijesti, druge pokretne snage povučene iz potčinjenih velikih jedinica (od 1 čete s artiljerijskim oruđima do više bataljona s artiljerijom), sa kojima će operirati, ako bude potrebno, jedinice Kr. mornarice i zrakoplovstva.

Kad se na jednom otoku, na totalan način koji sam pomenuo, eliminiira svako žarište ustaničkog pokreta, pažljivim čišćenjem svake kuće, svakog brda i svakog klanca i ne ostavljajući iza sebe ništa što ne bi bilo ili sigurno neškodljivo ili sigurno prijateljsko, ove iste pokretne ili druge jedinice ići će da ponove iste operacije na preostalim otocima.

Može biti da se na nekima od njih, kad se operacije izvrše, privremeno mogu povećati normalne posade. Ali ukoliko »čišćenje« bude stvarno korenito, neće biti potrebe za velikim pojačanjima (što je razlog više da se korenitosti prida ona važnost koju zaslužuje).

IV) — U pogledu načina interniranja, treba se već od sada postarati za:

a) **koncentracione logore** armijskih korpusa (jedan ili više) na **unutrašnjim** otocima (hrvatskim ili talijanskim, sporazumjevši se, u ovom posljednjem slučaju, koliko je potrebno sa Guvernementom Dalmacije ili Prefekturom Kvarnera) ili u naročito pogodnim obalskim mjestima.

Kapacitet 2—3.000 ljudi, smještaj prema prilikama i postepen (imajući u vidu i godišnje doba koje dolazi), apsolutna izolacija od naselja (idealno bi bilo obrazovanje logora na krajevima otoka ili poluotoka, tako da bar sa tri strane bude okruženi morem), režim i mjere sigurnosti drakonski;

b) u **koncentracione logore** Intendature, iz kojih u drugom periodu isprazniti glavninu interniranih u centre armijskih korpusa.

Za logore pod b), već se radi. Za centre pod a) neka se odmah postaraju armijski korpusi, uz potrebne sporazume sa Komandom inžinjerije Armije, smanjujući uređaje, a time i troškove, na neophodno, i imajući na umu da za kraj veljače isti centri treba da budu u stanju da funkcioniraju za najmanje 500—1.000 osoba.

V) — Zimske operacije koje su u toku ne dozvoljavaju armijskim korpusima da započnu na širokoj skali rad na gore pomenutoj normalizaciji. Oni će morati, prije svega, da se ograniče na to da zasad izvode jedan **operativni program**, koji treba izvršiti kad Armija zauzme novi raspored (koji će omogućiti da se povećaju normalne posade otoka i da se raspolaže sa većim pokretnim snagama). Molim da mi se dostavi taj program, izvještavajući da u toku travnja, ili najkasnije svibnja, treba da bude završena akcija normaliziranja.

Naznačeni komandant Armije
General

M. Roatta v. r.

6. veljače 1943-XXI

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KOR- PUSA OD 3. VELJAČE 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹

Brzjav

Dato na uvid Nač. štaba
 „ „ „ Pom. nač. štaba
 prijepis upućen obavješt. od.
 „ „ Kr. karab.

OD KOMANDE XVIII A. K.
 SUPERSLODI — OPERATIVNO

V.P. 10, 3/2/43, sat 23,30

i na znanje:

KOMANDI V i VI A. K.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
 »SLOVENIJA—DALMACIJA«
 — OPERATIVNO-1894 —
 Stiglo 4. veljače 1943 XXI

Aktivnost ustanika:

Pojedinačni odredi se još nalaze u Polači (Šibenik TL-DE) i Kozjak (Šibenik Ti-TL-CZ). Izgleda da se glavnina formacija povlači prema Vrlici (Split TP-CU) i Muću (Split UK-CD).

Druge grupe primjećene u Debeli Umac i Bagočim (Šibenik SN-CF).

SEKTOR »ZARA«

Redovna aktivnost postavljanja zasjeda i izviđanja: u zoni Nin (Zadar XM-DX) uhapšeno sedam sumnjivih. U Kistanju (Šibenik RH-DE) 4 ustanika se predala Kr. karabinjerima i M.V.A.C.

SEKTOR »BERGAMO«

Izgleda da je artiljerijska paljba na Oštroj glavici (Knin TI-DH) i Pakovom brdu (Šibenik TI-DE) prouzrokovala ustanicima gubitke od 63 mrtva.

Jučer blizu Proseke (Split US-BU) eksplozija dvije mine prouzrokovala lako oštećenje pruge Sinj, koja je odmah popravljena; otklonjena je jedna neeksplodirana.

U Trogiru patrola uhapsila tri prokazane osobe.

SEKTOR »SASSARI«

Savlađujući jak otpor, odredi u operaciji su dostigli liniju kota 819, 980 i 1064.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 3/2a—1, k. 344.

Naši gubici: 8 ranjenih od kojih jedan oficir; partizanski su procijenjeni na 20 mrtvih.

SEKTOR »CELERE«

Redovna aktivnost postavljanja zasjeda i izviđanja.

ZRAČNA AKTIVNOST

Oružano izviđanje zone Radulovići (Knin TI-DH) i Vrljika (Split TR-CU) gdje je primjećeno slabo kretanje u unutrašnjost naselja i po putovima. Bacanje malih bombi i mitraljiranje ustaničkih grupa oko Vrljike. Na okolnoj ravnici zapaženo mnogo stoke i osedlanih konja.

Oblačno.

General Spigo

BROJ 192

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4. VELJAČE 1943. O HAPŠENJU RODOLJUBA U BIOGRADU I NAPADU PARTIZANA NA BROD U BIBINJU¹

Brzobjav

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

— OPERATIVNO —

Stiglo 5. velj. 1943—XXI

Datum odlaska: 4. II 1943.
i 20.45
sat dolaska: 4. II 1943.
24.00

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.
SUPERSLODI-OPERATIVNO

Kopija upućena »O« odjelj.
„ „ Kr. karab.
„ „ Operativnom

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORP.

Br. 1961/Op.

VIJESTI U 18 S. 4-OG VELJAČE 1943.

Aktivnost ustanika: ništa novo

SEKTOR »ZARA«: redovna aktivnost zasjeda i pretraživanja: u Biogradu uhapšena 31 osumnjičena osoba.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 4/2a, k. 344.

Ostrovica (Žirje OH-CZ-DE) Patrola M.V.A.C.² sukobila se sa grupom ustanika ubivši jednoga a bez vlastitih gubitaka i zaplijenivši jednu pušku, ručnu bombu i razne dokumente. Jučer je izvršen napad na brod koji je pristao u Bibinje (Zadar ZR-DN) i na isti ispaljeni su rafali iz automatskih oružja. Pratlja je pružila otpor pa je brod uspio odmah da pode.³

Gubici: poginuo 1 vojnik i jedan civil; dva vojnika ranjena.

SEKTOR »BERGAMO«: Redovna aktivnost izviđanja i zasjeda.

SEKTOR »SASSARI«: Jedinice u dejstvu odbile napad na koti 980 (Knin RK-PG). Naši gubici: nijedan; partizanski: dva poginula. Zaplijenjena jedna automatska puška i nekoliko pušaka.

SEKTOR »CELERE«: Noću između 2-og i 3-eg na području Gulin (Šibenik RH-CM) naša jedinica našla je 8 mina kod Tralići — električna linija Lozovac (Šibenik RH-CN). Nebo vedro.

General Spigo

BROJ 193

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 6. VELJAČE 1943. O IZVRŠENOJ ODMAZDI U BIBINJU I UPADU PARTIZANA U ŽELJEZNIČKU STANICU PERKOVIĆ¹

Kopija brzovanja

Datum
i dolaska: 7/2/43 00,35
sat polaska: 6/2/43 21.10

OD KOMANDE XVIII A.K.
SUPERSLODI — OPERATIVNO

i na znanje:

KOMANDI V A.K.
KOMANDI VI A.K.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO

Br. 2079
Stiglo 7. veljače 1943.

Br. 2053/op.

IZVJEŠTAJ ZA 6. VELJAČE 1943. U 18 SATI

Aktivnost ustanika

Nikakve aktivnosti.

SEKTOR »ZARA«

Povodom napada na brod,² o čemu izveštaj od 4-og tekućeg, i reakcije sa kopna od strane odreda koji je jučer otišao za Bibinje (Zadar

¹ Vidi dok. br. 54, 61 i 192.

² Antikomunističke milicije.

ZR-DN), otvorena je artiljerijska paljba na naselje i pohvatani su stanovnici koji su odvedeni u Biograd radi provjeravanja.

Na povratku je otvorena artiljerijska paljba i na Savar (Zadar ZR-DL) zbog vatrenog dejstva iz naselja.

Prilikom izviđanja zone Rupe (Šibenik RH-CS) nađen je leš ustanika.

SEKTOR »BERGAMO«

Povodom napuštanja Ružić (Šibenik SR-CU) od strane hrvatskih žandara, o čemu jučerašnji izveštaj, naše jedinice su izvršile čišćenje i zatekle Otavice (Šibenik TI-CO) i Ružić potpuno ispražnjene. Slaba obostrana puščana paljba bez posljedica sa odredima u bjekstvu prema Svilaji.

Uslijed skidanja zavrtnjâ na pruzi između Solina i Kaštel Starog (Split TN-BQ) jutros je iskočila iz šina dresina milicije prilikom izviđanja. Lica nepovrijeđena.

Linija je već uspostavljena.

Jučer je prekinuta telefonska linija Trogir—Split. Radovi u toku.

Protekle noći ustanici su ušli u želj. stražarnicu 138. između Perkovića (Šibenik SI-CD) i Doca (Šibenik SD-BZ) i odnijeli cio telefonski uređaj.

Izviđanje i postavljanje zasjeda u zoni Skriv i Dol (Omiš US-AX) gdje su pritvorene 3 sumnjive osobe, i u Vinišće (Omiš SL-BL) gdje je ranjena sumnjiva osoba koja se dala u bjekstvo ostavivši jedan bajonet i tri ručne bombe.

SEKTOR »SASARI«

Magla i jak protivnički otpor ometali su i spriječili pokret jedinica za operaciju koje su se zadržale na dostignutim položajima.

Naši gubici: 1 mrtav, 2 oficira i 8 vojnika ranjeni, 7 se smrzlo;

Partizanski gubici: neutvrđeni.

Stanje trupa »Sassari« — osrednje.

Temperatura niska.

SEKTOR »CELERE«

Redovna aktivnost izviđanja i postavljanja zasjeda.

Nebo vedro.

General Spigo

Dato na uvid Nač. štaba

„ „ „ Pom. nač. štaba
prijepis upućen Obavešt. od.

„ „ Kr. karab.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 6/2a—1, k. 344.

² Vidi dok. br. 54, 61 i 192.

**PRIJEDLOG KOMANDANTA OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 6. VELJAČE 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE ZA REPRESALIJE NAD STANOVNIŠTVOM ZBOG SABOTAŽA¹**

8. II 1943.

T A J N O

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Op. br. 2044

VP 118, 6. veljače 1943-XXI

GUVERNATORATU DALMACIJE

Z a d a r

i na znanje

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA «SLOVENIJA—DALMACIJA»
(2. ARMIJA)

VP 10

Predmet: Represalije protiv ustaničkih
sabotaža i odmetništva.

Na dan 31. siječnja i 3. veljače po prvi put su izvršene i pokušane sabotaze na električnom dalekovodu Krka—Lozovac—Šibenik.

Veoma žalosno iskustvo u vezi sa dalekovodom Kraljevac nalaže žurno usaglašavanje postupaka za obranu električnog dalekovoda Krka, jer na njemu treba očekivati sabotaze većih razmjera.

Posade i obrambeni radovi predviđeni za centralu i tvornicu u Lozovcu — djelomično već u toku a, djelomično, nedavno od mene naređeni — ne mogu biti dovoljni da garantiraju sigurnost dalekovoda. Za njegovu zaštitu treba omogućiti pribjegavanje odgovarajućim mjerama od slučaja do slučaja, čak i represalijama.

Iskustvo je pokazalo da represalije, na način kako su do sada primjenjivane, ili ne postižu cilj ili ga postižu kroz mržnju uz suprotan efekat.

Isti je slučaj i sa kaznenim mjerama (interniranjem) koje se primjenjuju protiv članova obitelji odmetnika. Činjenica da kad talijanske vlasti interniraju obitelj ispada kao preimućstvo, skoro kao ohrabrenje odmetnika, koji se u takvom slučaju oslobađaju svih briga oko izdržavanja i zaštite svoje obitelji, za koje talijanska vlada besplatno preuzima teret njihovog zbrinjavanja.²

Stoga predlažem, da se za sabotaze na dalekovodima, raznim objektima i drugim uređajima poduzimaju, u cilju eksperimenta, slijedeće kaznene mjere:

¹ Snimak originala (tiskanog na pisaćem stroju), u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—T—821, film 405/1364—1366.

² U Komandi 2. armije ovaj dio teksta je podcrtan crnilom i na margini napisano rukopisom: »To je ono na što sam jutros ukazao u pismu!«

a) trenutno upućivanje kamiona sa pratnjom na lice mjesta;
b) ukrcavanje stanovnika najbližih mjesta sabotaže u kamione, odnosno članove obitelji osoba koje su se odmetnule, sa svim stvarima koje mogu sobom ponijeti i zalihom hrane (po potrebi uz našu brigu) koja će biti dovoljna za petnaestak dana.

c) prisilno prebacivanje ukrcanih (ljudi i stvari) van političke granice, a također van vanjskih zona pod našom okupacijom, uz zabranu povratka u prvobitno mjesto. Riječ je, naime, o protjerivanju prema unutrašnjosti, dalje od teritorija koje smo mi okupirali.

Ovakve mjere pokazuju slijedeće odlike:

a) potpuno nas oslobađaju nepoželjnih gostiju;
b) po svojim karakteristikama, ne mogu se smatrati nehumanima;
c) partizanima nameću teško podnošljiv teret, a nas oslobađa teškoća oko interniranja i zbrinjavanja;
d) odmetnike lišava baze za opskrbljivanje, špijuniranje i spletkarenje, koju sačinjavaju rodbina i članovi obitelji.

Hrvatska vlada nikako ne bi trebala da se ovome protivi, jer se protjerivanje vrši u pravcu teritorije otrgnute od njezine stvarne nadležnosti, tj. u pravcu partizanske teritorije. Uostalom, čak i na ostaloj teritoriji hrvatske vlasti su skoro neaktivne.

Na kraju, ukazuje se na cjelishodnost da se:

— lokalno osoblje, za koje je predviđena zamjena našim ljudima sa Poluotoka, kao i sva sposobna i nedovoljno povjerljiva lica na ovoj teritoriji, uputi na Poluotok kako bi se iskoristili za produktivan rad u sličnim strukama.

Na taj način oni će se otrgnuti od utjecaja partizana i naučiti da bolje upoznavaju i, možda, cijene našu domovinu, uz prednosti i za budućnost.

Spomenute mjere ne bi trebalo biti teško izvodljive, kada se posmatra skromni opseg lokalnog stanovništva i mogućnost raseljavanja ovih interniraca, ako se rasporede izolirano na veliki dio nacionalne teritorije.

Pored ostalog, slične mjere, ali većih razmjera, uspješno su primjenjene u Njemačkoj gdje se — samo Ukrajinaca — na radu nalazi 710.000 (službeni podaci).

Komandant
general armijskog korpusa
Umberto Spigo

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«

Br. 1642/Civ. posl.

Primljeno: 8. veljače 1943 XXI

**IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ČETE U ŠIBENIKU OD 8. VELJAČE
1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O SUKOBU TALIJANSKIH
VOJNIKA I PARTIZANA U RAJONU BILICE¹**

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Unutrašnja četa u Šibeniku — IX mob. bataljon

Br. 20/15/III

Šibenik, 8. veljače 1943-XXI

Predmet — Izvještaj.

GUVERNATORATU DALMACIJE — Kabinet

Z a d a r

GUVERNATORATU DALMACIJE — Vojni kabinet

Z a d a r

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
(Obavještajno odjeljenje)

[Ostale adrese izostavljene]

Noću i ujutro, 8. ovog mjeseca, konjički puk »Saluzzo«, zajedno sa jedinicama bersaljera, tenkova i karabinjera, poduzeo je akciju pročešljanja rajona Bilice.² (sekcija Šibenik 1:100.000 CM-CM-CM-QO). U toku ove akcije naše jedinice su se sukobile sa partizanskim dijelovima, naoružanim puškama i ručnim bombama.

Na našoj strani bilo je tri ranjena, dok se neprijateljski gubici penju na 32 poginula (provjereno).

Zaplijenjeno je: dvije jugoslavenske puške, jedan talijanski karabin, koji je ranije pripadao u borbi ubijenom karabinjeru XVI bataljona, i razni propagandistički materijal.

Privredeno je 106 osoba, od kojih je 83 zadržano radi provjeravanja.

Komandir čete, kapetan

Giuseppe Bungaro

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 58/9, k. 575.

² Članovi Kotarskog komiteta KPH-a Šibenika s vodičkog terena, na povratku sa konstituirajućeg dvodnevnog sastanka u Dubravi, zadržali su se noću 7/8. veljače na partizanskom punktu u Bilicama. Te noći Talijani su upali u Bilice i zapalili ih. Aktivisti NOP-a koji su se zatekli u selu izvršili su skromnim snagama proboj neprijateljskog obruča oko sela. U tom proboju poginuli su članovi KK-a i ujedno sekretari općinskih komiteta Vodica i Tijesna Ante Grgurov-Tonči i Roko Frkić-Ljutac. Grupa, s Vitomirovom Gradiškom i Ivom Marasom, uspjela je da se probije. Talijani su ubili još 30 osoba koje se nisu uspjele skloniti ili pobjeći. Vidi dok. br. 196, 197, napomenu 10 i dok. br. 201.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 9. VELJAČE 1943. O DEJSTVIMA POTČINJENIH
JEDINICA U TOKU 8. I 9. VELJAČE¹**

BRZOJAV

Datum dolaska: 10/2/43
i 5.25
sat

OD KOMANDE XVIII A.K.
SUPERSLODI-OPERATIVNOM ODJELJENJU

i na znanje:

KOMANDI V i VI A.K.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
— OPERATIVNO —
Br. 2228
Stiglo 10. veljače 1943 XXI

Br. 2206/op.

IZVJEŠTAJ ZA 9. VELJAČE U 18 SATI

Aktivnost ustanika

Nema novosti.

SEKTOR »ZARA«:

Vatra iz automatskog oružja na naselje Božava (Zadar ZL-DR) prekinuta brзом reakcijom našeg garnizona.

U blizini naselja Dragove (Zadar ZN-DP) motorni čamac Kr. mornarice mitraljiran sa kopna, bez posljedica.

U moreuzu Sette Bocce (Zadar ZI-DT), noću uoči 7-og, drugi motorni čamac Kr. mornarice napao dvije grupe ustaničkih čamaca, koji su uspjeli da se razidu.

Povodom akcije na smirivanju zone Kruševo (Novigrad OI-OL-ON-DR-DT) stanovništvo je predalo 40 pušaka.

SEKTOR »BERGAMO«

Redovna aktivnost izviđanja i postavljanja zasjeda.

SEKTOR »SASSARI«

Jedinice upotrebljene u operacijama zajedno sa snažnim crnogorskim patrolama² nalaze se u kontaktu sa neprijateljem koji pruža jak otpor.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 9/2a—1, k. 344.

² Odnosi se na hercegovačke četnike, koji su, u sadejstvu sa Talijanima, napadali na pravcu Otrić—Srb.

Kolona Zanotti, dostigavši kote 899 i 798 — Velika glava (Novigrad PN-FG), produžuje pošto je prethodno popravila 5 prekida.

Odredi sektora Dinara izvršili napad prema Srbu (Knin SI-EO). Temperatura niska.

SEKTOR »CELERE«

Noću uoči 8-og naši odredi su smjelom akcijom uspjeli da iznenade veće grupe ustanika³ u zoni Bilice (Šibenik QO-CK-CM), i da zametnu borbu koja je trajala do kasno ujutru. Naši gubici: tri ranjena, 2 mrtva.

Gubici partizana: 19 mrtvih, 11 strijeljanih, 83 zarobljeno. Zaplijene tri puške, nekoliko bombi, razni materijali i dokumenti. Protekle noći između stanica Vrpolje (Šibenik RK-CD) i Šibenik ustanici⁴ su bacili u zrak most sa rasponom od 3 metra, oštetivši 70 metara kolosijeka.

Popravak u toku.

Nebo djelimično oblačno.

General Spigo

Dato na uvid Nač. štaba

„ „ „ Pom. nač. štaba

Prijepis upućen Obavješt. odjelj.

„ „ Kr. karab.

BROJ 197

IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKOG FEDERALNOG SEKRETARA DALMACIJE OD 9. VELJAČE 1943. SEKRETARU NACIONALNE FAŠISTIČKE STRANKE U RIMU O AKCIJAMA PARTIZANA NA PODRUČJU ŠIBENIKA I ZADRA¹

Pov. br. 310

T A J N O

9. veljače 1943-XXI

EKSELENCIJI

SEKRETARU NACIONALNE FAŠISTIČKE STRANKE

R i m

Sjedište Littoria

Izvještavam o nekim incidentima koji su se dogodili ovih zadnjih dana.

Fašistička borbena organizacija u Šibeniku

— U 14.30 sati, 16. siječnja, jedna grupa od 40 karabinjera i deset crnokošuljaša, koji su krenuli da prihvate posmrtno ostatke jednog

³ Vidi dok. br. 195, napomenu 2.

⁴ Šibensko-drniška partizanska četa.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 32/1, k. 576.

karabinjera ubijenog prethodnog dana, upala je u zasjedu koju je na oko 2 km od Zatona postavila jača grupa ustanika.²

U borbi koja je trajala više od 2 sata, ubijeno je 16 karabinjera i 3 crnokošuljaša iz bataljona »Toscano«, dok je osmorica ranjeno, od kojih dvojica veoma teško.

Svi poginuli, koje su ustanici potpuno svukli, prikupljeni su slijedećeg jutra i prebačeni u Šibenik.

— u 17 sati, 18. siječnja, u blizini Lozovca, ponovo je prekinuta telefonska linija sa Zadrom. Linija je popravljena slijedećeg jutra.

— Poslije podne, 10. siječnja, oko 16.30 sati, tridesetak naoružanih partizana silazilo je pjevajući sa planine Jelinjak u pravcu vale Grebaštica. Usput su pomoću eksploziva oborili tri telefonska stupa i nekoliko prepilali.³

— Noću 19/20. siječnja, na putu Ražine—Vrpolje na udaljenosti oko 100 m od Ražina, ustanici su presjekli tridesetak telegrafskih stupova, tako da je telefonska linija prekinuta.⁴

— Poslije podne 23. siječnja, oko 16.40 sati, ustanici naoružani teškim mitraljezima i puškama postavili su zasjedu koloni koja je, pod pratnjom jedne jedinice 7. bataljona »Milano«, iz ugljenokopa Siverić (Hrvatska) prevozila lignit u Lozovac (Šibenik).⁵

Napad je izvršen na udaljenju oko 8 km od Lozovca. Odmah nakon prvih pucnjava, ubijeni su crnokošuljaški kaplar Antonini, crnokošuljaši Caserotti i Carrozzi, dok su još četvorica i vozač ranjeni.

— Ujutro 25. siječnja, zametnula se borba s ustanicima u rajonu Knin. Teži ranjenici smješteni su u bolnicu u Kninu, dok su 72 lakše ranjena prebačena u bolnicu u Šibeniku.

— Navečer 28. siječnja, oko 18.30 sati, jedan potporučnik bivše jugoslavenske mornarice, izvjesni Kovač,⁶ kada se vraćao svojoj kući napadnut je od jedne nepoznate osobe udarcima toljage u blizini civilne bolnice u Šibeniku.

Pretpostavlja se da je riječ o političkoj osveti s obzirom da je Kovač posrednik između obitelji bivših oficira i naših vlasti pa je, stoga, često u kontaktu sa mjesnim talijanskim elementima.

— Noću 31. 1/1. 2., ustanici su na željezničkoj pruzi između Perko-
vića i Unešića postavili dvije mine.⁷

Prilikom prolaska jedne crnokošuljaške naoružane motorne drezine eksplozirala je jedna od dviju mina ali nije prouzrokovala bilo kakvu štetu, dok je druga, postavljena ispod jednog mosta, svojom eksplozijom izazvala rušenje mosta i odgovarajući prekid pruge na dužini oko 50 m.

— Ujutro 1. veljače, karabinjeri su prilikom izviđanja na putu Šibenik—Vrpolje pronašli leševe jednog muškarca, starog oko 43 godine, i jedne žene, stare oko 33 godine, seljačkog staleža.

Na glavi leševa, koje nije bilo moguće identificirati, otkrivene su rane od vatrenog oružja.

^{2, 8, 12 i 13} Ove akcije izvršila je Primorska partizanska četa Sjevernodalmatinskog bataljona. Vidi dok. br. 32, 56, 152, 153 i 162.

^{3, 4, 5 i 7} Ove akcije je vjerojatno izvršila Šibensko-drniška partizanska četa Sjevernodalmatinskog bataljona. Vidi dok. br. 167 i 168.

⁶ Franc Kovač, član četničkog odbora u Šibeniku.

Pretpostavlja se da je riječ o osveti ustanika.

— Ujutro 1. veljače, oko 9.30 sati, jedna grupa crnokošuljaša i karabinjera, koja je iz Gaćezezi krenula u Malu Cistu, upala je u zasjedu postavljenu od jedne grupe ustanika.⁸

U okršaju je ubijeno pet crnokošuljaša i tri karabinjera.

— Noću 1. veljače, aktom sabotaze prouzrokovan je kratki spoj na električnom dalekovodu, koji iz električne centrale na Krki strujom napaja tvornicu aluminija u Lozovcu.⁹

Rad tvornice, već ranije reducirana na samo pet od 54 postojećih peći, prekinut je i, s obzirom da su se peći ohladile, moraju se demonstirati i ponovo zidati, uz ne baš zanemarljivu štetu.

— Ujutro 7. veljače, oko 9 sati, u Šibeniku je jedna nepoznata osoba bacila ručnu bombu tipa »Sipe« bivše Jugoslavije na jednog bivšeg jugoslavenskog oficira, izvjesnog Carevića, koji je uspio da se spasi bacivši se na zemlju.

Carević, pravoslavne vjere, poznati je pomagač četnika pa se, stoga, pretpostavlja da je riječ o političkoj osveti.

— Noću 7/8. veljače, jedinice puka »Saluzzo« naišle su prilikom pročešljanja rajona Stubanjan na jaku grupu ustanika. U borbi koja se zametnula, 18 ustanika je ubijeno i 14 strijeljano. Uhapšeno je 209 osoba.¹⁰

Fašistička borbena organizacija u Vodicama

— Noću 19/20. siječnja, nekoliko osoba¹¹ provalilo je u prostorije općinskog »Dopolavora« koji se nalazi na mjesnom trgu, gdje se također nalazi i sama Komanda mjesta.

Nakon što su razbijene slike Kralja i Ducea, kao i propagandističke fotografije odnijeto je sve što se nalazilo unutra.

Provala, čisto političkog i protutalijanskog karaktera, izvršena je nevjerovatnom smjelošću. Svi prilazni putevi mjestu bili su blokirani a na istom trgu, gdje je sjedište »Dopolavora«, nalazila su se dva tenka i tri naoružana kamiona pod stražom.

— Navečer 5. veljače, malo dalje od obale pristaništa u Vodicama, metkom iz karabina ubijen je fašistički ml. vodnik Bongiorno Pietro iz bataljona »Toscano«.¹²

Fašistička borbena organizacija u Skradinu

— Noću 30/31. siječnja, oko 20 sati, jedna grupa naoružanih ustanika zaustavila je dva kamiona, vlasništvo braće Kisić iz Dubraveice (Skradin) na udaljenju 1,5 km od rudnika i naredila vozačima da skinu

⁸ Dijelovi Sjevernodalmatinskog bataljona.

¹⁰ Vidi dok. br. 195, napomenu 2.

¹¹ Akciju je izvršilo jedno odjeljenje boraca Primorske partizanske čete preobučenih u talijanske uniforme.

gume koje su postepeno prebacili u obližnju šumu. Ovaj posao je trajao oko 4 sata, tj. od 20—24.

— Na dan 3. veljače, u kući glavara sela okupilo se nekoliko seljaka. Oko 20 sati, jedna ustanička jedinica približila se spomenutoj kući i otvorila vatru. Tako se zametnuo žestok okršaj koji je trajao skoro 4 sata. Nekoliko ustanika se popelo na sam krov i podmetnulo vatru. U nastaloj gužvi ubijeni su: Mišković pok. Đorđa Ivan i Zorica pok. Ante Luka, dok je nekoliko osoba ranjeno.

— Na dan 3. veljače, jedna jača ustanička jedinica¹³ stigla je u selo Sonković, provalila u kuću jednog zemljoradnika i ubila ga, a zatim opljačkala stoku, životne namirnice i odjeću.

Fašistička borbena organizacija na Lastovu

Na dan 30. siječnja, na jednom zidiću u blizini komande dobrovoljne milicije za nacionalnu sigurnost, bijelom kredom ispisana je parola: »Duce govno«. Intervenirali su karabinjeri, koji sada vode istragu.

Fašistička borbena organizacija u Preku

Na dan 3. veljače, u 17 sati, ustanici su iz stana odveli izvjesnog Jassa Karla, našeg simpatizera, i njegovog sina. Sin je uspio pobjeći, dok mu je otac ubijen.

Fašistička borbena organizacija u Božavi

Poslije podne, 3. veljače, ustanici su u pristaništu Bibinje napali parobrod koji saobraća na liniji Zadar—Sali.¹⁴

Fašistička borbena organizacija u Biogradu

Noću 7/8. veljače, partizani su iz sela Ždrelac odveli učitelja, njegovu suprugu, učiteljicu i druge osobe.

Federalni sekretar:
Paolo Quarantotto

¹⁴ Vidi dok. br. 56, 61, 192 i 193.

IZVJEŠTAJ VOJNOPOMORSKE KOMANDE DALMACIJE OD 10. VELJAČE 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O NAPADIMA PARTIZANSKIH JEDINICA NA TALIJANSKE PLOVNE OBJEKTE I UREĐAJE I O PODUZETIM PROTUMJERAMA U TOKU MJESECA SIJEČNJA¹

VOJNOPOMORSKA KOMANDA
DALMACIJE
Operativno odjeljenje

Split, 10. veljače 1943. XXI

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 2477
Prispjelo 14. veljače 1943.

Predmet: Pomorski nadzor mjeseca siječnja 1943. XXI

POVJERLJIVO

SUPERSLODI (2. armija)

V. P. 10

1. — Podaci koji se odnose na zračno-pomorski nadzor za mjesec siječanj u vodama Vojnopomorske komande Dalmacije su slijedeći:

Broj angažiranih jedinica	82
prijeđeno milja	37.661
sati vožnje	5.954h35 ^m
pregledano brodova	941
predato brodova	90
potopljeno brodova	54
ispaljeno topovskih hitaca	886
ispaljeno mitraljeskih hitaca	7.160

LETAČKA DJELATNOST 183. ESKADRILE R.M.L.²

Kumbor	protivpodmorničkih pratnji	32 sati	59.10
	protivpodmornički lov	4 „	9.20
Divulje	protivpodmorničkih pratnji	6 „	21.40
	protivpodmornički lov	7 „	11.35
Ukupno:		49 „	101.45

¹ Original (tiskan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br 16/2—1, k. 213.

² Nepoznata skraćenica.

2. — Broj brodova koncentriranih u posjednutim mjestima iznosi:

Obrovac	193	Korčula	955
Omiš	109	Vis	605
Hvar	438	Šibenik	1.708
Otok Brač	118	Trpanj	89
Metković	118	Ploče i ušće	
Gruž	218	Neretve	222
Ukupno koncentriranih brodova			4.999
„ pregledanih „			941
SVEGA:			5.940

3. — Poslijednjih dana prosinca prošle godine i početkom siječnja neprijatelj je ponovo pokušao da nastavi svoju djelatnost na moru, tako da je čak formirao »Komandu partizanske mornarice« (KPM) u zoni između Splita i luke Ploče.³

Bilo je dovoljno pojačati već postojeće mjere, a koje se i dalje pokazuju veoma efikasnim, pa da nakon prvih pokušaja ponovo nastupi normalna situacija.

Međutim, s obzirom na pojedinosti i način kako je došlo, u zoni Podgore, do zarobljavanja i puštanja nekih hrvatskih motornih jedrenjaka koji su išli iz Metkovića za Omiš, očevidno je da razlog za akciju nije bio nikakav politički ili vojni motiv već samo pitanje snabdijevanja namirnicama u dogovoru sa saučesnicima u polaznim lukama.⁴

4. — Poslije prvih mjera represalija, praćenih mjera usmjerenim na ograničavanje plovidbe motornih jedrenjaka u vodama između Hvara i Igrana na samo nekoliko dana i sati u tjednu, uz patroliranje u zoni, i pojačavajući te mjere okupiranjem Sućurja na Hvara, sve se smirilo.

5. — I dalje postoji upornost da se brodovi ne puštaju da se približe nezaposjednutoj obali dalje od granice dometa automatskog oružja. Treba priznati da u tom pogledu partizanski obrambeni uređaji uvijek blagovremeno stupaju u dejstvo, iako ne isto toliko efikasno, uslijed dobrog obalskog nadzora, veoma jednostavnog i elastičnog, koji su formirali na obali koja je u njihovim rukama.

Jedinicama za nadzor se često dešava da primijete kako se javlja za njihovo kretanje među osmatračnicama, postavljenjim na točkama koje se međusobno mogu vidjeti, i upotrebom veoma prostih signala, ali čiji je lanac neprekidan.

U pogledu ovog nadzora može se shvatiti kako su naše jedinice nadziravane i kako ih je moguće izbjeći noću na osnovu izvještaja tih osmatračnica.

Ovo, međutim, ne treba da navodi na pomisao da partizanski pokreti na moru imaju obično karakter pravih pravcati ekspedicija: oni imaju veoma sporadičan karakter, ograničen, i koji je jako teško potpuno eliminirati.

³ Vidi dok. br. 14 i 18.

⁴ Vidi dok. br. 4, 8, 14, 18, 27, 125, 311 i 139.

6. — Prividno mirna situacija na moru ne smije, međutim, da prevari. Sama činjenica postojanja KPM navodi na razmišljanje o dobro poznatom pomorskom cilju ovog rata, i o tome koji mogu da budu lokalni ciljevi te komande i njene mogućnosti.

7. — Ciljevi mogu biti samo napadanje i uznemiravanje našeg saobraćaja, da bi nam se stvorile smetanje, i nabavka namirnica gusarskim podvizima:

— obezbjeđenje obalske obrane, koja bi, pored toga što bi spriječavala iskrcavanja, morala da stvori na moru jednu dovoljno zaštićenu zonu radi vršenja zaštićenog obalskog saobraćaja i koja bi morala omogućiti lokalni ribolov;

— kontroliranje i koordinacija saobraćaja sa otocima sa ono malo brodova koji im ostaju;

— postaviti sredstvima kojima raspolažu zasjede plovidbi i vršiti napade na plovidbu i lučke uređaje.

8. — Mogućnosti koje sada ima KPM ne treba zanemarivati, pošto su one, iako ograničene, koncentrirane na malu površinu mora i primaju pomoć iz inozemstva. Međutim, isključuje se, bar zasad, da obala Albia⁵ može da postane podmornička baza.

Sredstva kojima raspolaže KPM zasada se svode na mali broj brodova, od kojih se neki mogu eventualno naoružavati, i na neutvrđeni eksplozivni materijal za koji pokazuju očitu namjeru da se njime služe, što je u vezi sa nedavnim najavljenim regrutovanjem ljudstva sa bivših jugoslavenskih torpiljarki.

Treba također imati na umu da neprijatelj sa malim sredstvima može da vrši sabotaže u lukama postižući znatne rezultate. U tom cilju je u toku primjena naročitih uređaja i mjera za nadzor, koje je naredio štab Mornarice.

9. — Operacije iskrcavanja koje KPM može da predvidi i izvrši mogu biti, kako se smatra, jedino tipa operacija komandosa.

One moraju biti utvrđene bez naročitih teškoća, dok ne počne funkcionirati obalski nadzor predviđen dopisom 23300 (Operativno odjeljenje te komande) od 16. prosinca.— A kad će moći da počne funkcionirati?⁶

10. — Ova komanda je već ispitala sve pomenute probleme, i u onom dijelu za koji je nadležna predvidila je također mjere za brzu intervenciju, koje treba poduzimati u izvjesnim slučajevima, kao i preventivne mjere koje su potrebne radi otežavanja njihovog ostvarenja.

Međutim, očividno je da nije moguće potpuno ih spriječiti i, ako će oni predstavljati iznenađenje u pogledu izbora trenutka i mjesta, potčinjene komande neće biti pripremljene za neposrednu reakciju.

11. — Najistaknutiji događaji u mjesecu siječnju bili su:

1. siječnja — Jedan neprijateljski motorni brod pored Igrana pokušava da napadne motorni jedrenjak »S. Eufemia«, koji plovi između Metkovića i Splita. Rezultat je negativan.

⁵ Riječ je o pojasu obale pod planinom Biokovom (»u krilu Biokova«).

⁶ Posljednju rečenicu dopisao je, crvenom tintom general Robotti.

— Minopolagač »**Pasman**« bombarduje luku Baška Voda usprkos žestokoj reakciji iz pušaka i mitraljeza.

2. siječnja — U Omiš stižu, nakon što ih je pustila Komanda partizanske mornarice, 4 hrvatska motorna jedrenjaka, koji su 31. prosinca partizanski brodovi odveli u mjesta Živogošće, Igrane i Drašnice, gde je sa njih iskrcan teret, a zatim su bili koncentrirani u Podgori, odakle su pušteni da nastave put za Omiš.⁷

3. siječnja — Operacija čišćenja koju je izvršila jedinica mornarice iz Ploča do Sućurja na Hvaru duž obale južno od Igrana.

— Minopolagač »**Pasman**« vrši represalije na Drašnice, Igrane i Živogošće. Na rtu Sv. Tekla uništeno je šest brodova. Iz topova su gađani Podgora, Igrane i Drašnice, odakle je reagirano vatrom iz automatskog oružja.

5. siječnja — Naoružani remorker »**Lilibeo**« za vrijeme patrolne službe potopio je u Drveniku jedan brod od šest tona, čija se posada dala u bjekstvo.

6. siječnja — U zoru, torpiljarka T. 5, minopolagač »**Ugliano**« i »**Pasman**«, vedeta A.S.3 »**Marongiu**« i naoružani remorker »**Poderoso**« bombardiraju Podgoru i Igrane, potapajući 39 brodova. Remorker »**Poderoso**« lakše je oštećen neprijateljskom reakcijom.

8. siječnja — Minopolagač »**Ugliano**« nakon što je ukrcao dva minobacača Kr. vojske, bombardira mjesto Mrovice,⁸ gdje je poznato da se nalaze partizanski uređaji.

— N.A.P. 12 Talijanskog lučkog ureda Omiš u mjestu Kuzmanići je potopio jedan brod a zarobio tri.

— U toku službe nadzora minopolagač »**Pasman**« uništio je tri broda maskirana na kopnu u mjestu Franičević.

9. siječnja — U toku obalskog izviđanja, koje je mornarički komandant iz Ploča izvršio sa naoružanim remorkerom »**Lilibeo**«, ovaj je obasut paljbom automatskog oružja iz Podgore, pretrpivši nešto štete na natpalublju.

10. siječnja — Parobrod »**Airone**«, koga je jaka bura natjerala pod obalu, obasut je neprijateljskom vatrom blizu Brela, bez posljedica.

11. siječnja — Minopolagač »**Ugliano**« bombardira Mrovice,⁹ gdje postoje partizanski uređaji i potapa dva čamca.

Započinje obavezna konvojska pratnja na putu od Korčule i Metkovića za Split i obratno, uz prolaženje u obavezne sate vodama uz Sućuraj na Hvaru, pod nadzorom patrolnih jedinica.

14. siječnja — Motorna barka A.S. 126 iz Talijanskog lučkog ureda Hvar uništila četiri broda skrivena u uvali Prapatno na Hvaru.

16. siječnja — Nepoznate osobe oštećuju svjetionik na školu Galera (Trogir), razbivši optiku.

⁷ Vidi dok. br. 27, 133 i 135.

⁸ i ⁹ Mjesto Mrovice nije nađeno na sekciji 1:100.000 U dnevnom izvještaju Vojno-pomorske komande Dalmacije od 13. siječnja 1943. navodi se da je R. D. »**Ugliano**« izvršio bombardiranje »mjesta Mrovice kraj Ivaniševići uništivši dvije barke (Makarska AR—ZT)«. Prema datoj kodiranoj oznaci, ta mjesta nalaze se u rajonu Tučepa (Arhiv VII, reg. br. 12/1—1, k. 365A).

18. siječnja — Motorna barka MB 23 u službi nadzora obasuta je kod Korčule neprijateljskom paljbom pored Samograda. Bez posljedica.

19. siječnja — Formiran je Talijanski ured u Sućurju na Hvaru.

— Talijanski lučki ured u Supetru na Braču pretvoren je u odvojenu sekciju Talijanskog lučkog ureda Sumartin na Braču.

23. siječnja — Pomoćni brod »Curzola« prilikom službe nadzora južne obale Hvara zaplijenio je jedan brod sakriven u zalivu rta Pelinovik i uništio ih je četiri u uvalama Arsica¹⁰ i Orsina.¹¹

24. siječnja — Torpiljarka T-1, koja prati cisternu »Cassala«, napala je jedna podmornica blizu rta Menders. Napad ne uspjeva. Podmornica je potopljena dubinskim bombama.

25. siječnja — Svi brodovi iz Orebića koncentriraju se u zalivu Uš na Korčuli.

— U toku noći, dva broda sa neutvrđenim brojem ljudi pokušavaju da se iskrcaju kod svjetionika Prišnjaka.¹² Otjerani su brzom reakcijom ljudstva koje je tamo na straži.

— U Maslinici (Solta) ubijen je tamošnji obalski delegat.

27. siječnja — Na sidrištu Badija (otok Murter) konstatirano je postojanje jednog potopljenog motornog jedrenjaka natovarenog vinom. Nema nikakvog traga ni posadi ni imenu. Do danas istraga nije dala nikakvog rezultata.

— Talijanski lučki ured Hvar, sa brodom A.S. 3, u uvali Duboka (Hvar) zaplijenio je jednu motornu barku od oko 30 tona, veoma dobro skrivenu, a čije karakteristike odgovaraju karakteristikama broda koji je postavljao zasjede blizu Igrana početkom prošlog mjeseca.

28. siječnja — Uzastopni noćni napadi na garnizon Kr. mornarice Kakan.

12. — U sadejstvu sa operacijama Kr. vojske napominje se slijedeća djelatnost:

10. siječnja — Pomoćni brod »Curcola« i N.A.P. 6 sadejstvuju sa trupama otoka Korčula prilikom čišćenja Berne (Korčula).

18. siječnja — Torpiljarka T. 5, prilikom okupiranja Sućurja na Hvaru, sadejstvuje sa jedinicama divizije »Bengamo«, prevozeći komandu ekspedicije.

22. siječnja — Četa za iskrcavanje Mornaričke komande Šibenik sadejstvuje sa brzom divizijom »Eugenio di Savoia« prilikom čišćenja zone podsektora Vodice.

— Operacija čišćenja u Zaostrogu sadejstvom mornaričke jedinice Ploče sa divizijom »Messina«.

29. siječnja — Pomorski okrug Trogir, svojim remorkerom »Polluce« sadejstvuje u operaciji tamošnje komande sektora na otoku Šolti (Maslinica).

¹⁰ Arsica nije nađena na sekciji 1:100.000.

¹¹ Orsina nije nađena na sekciji 1:100.000.

¹² Na svjetionik se iskrcalo jedno odjeljenje Primorske partizanske čete. Tom prilikom zarobljena su dva neprijateljska vojnika koja su čuvala svjetionik. Zaplijenjene su 2 puške i oprema tih čuvara a uređaji na svjetioniku uništeni (Vitimir Gradiška: »Primorska četa«, Šibenik, 1969).

POMORSKI SAOBRAĆAJ

1. — Saobraćaj u vodama Vojnopomorske komande Dalmacije u mjesecu siječnju vidi se iz slijedeće tablice:

Luka	PAROBRODI				MOTORNI JEDRENJACI			
	stiglo		otišlo		stiglo		otišlo	
	broj	netto tona	broj	netto tona	broj	netto tona	broj	netto tona
Tivat	43	30602	40	25569	83	3093	84	2954
Sibenik	145	32004	147	32996	82	2304	91	2716
Split	242	72172	244	72790	352	12667	365	13757
Ploče	30	3546	29	3158	12	510	9	278
Gruž	112	40371	108	38125	177	7392	182	8144
Zadar	347	95449	344	94962	478	19696	451	19273
Lastovo	—	—	—	—	16	747	13	679
Sumartin na Braču	26	2630	26	2630	75	3429	75	3429
Hvar	17	1955	17	1955	39	570	36	530
Omiš	34	3544	34	3544	107	1973	102	1857
Trpanj	34	4196	34	4136	58	730	58	730
Supetar na Braču	26	2630	26	2630	39	530	40	540
Korčula	97	38820	97	38820	92	6117	88	6032
Vis	25	2911	25	2911	36	615	31	508
Obrovac	8	1056	9	1188	12	88	12	88
Vela Luka	17	1955	17	1955	43	553	40	476
UKUPNO	1203	333787	1197	327369	1701	61014	1677	61991
Svega ukupno parobroda					24000	neto tona	661156	
„ „ mot. jedrenjaka					3378	„ „	123005	

Ukupno neto tona 784161

2. — Poboljšane su veze sa Makarskom cjelishodnim mjerama sigurnosti prilikom pristupanja. Na osnovu toga, a na zahtjev komande XVIII armijskog korpusa, Pomorska direkcija Dalmacije je naredila da se pristajanje u Makarskoj vrši svakog trećeg tjedna, a ne svakog tjedna.

3. — Sućuraj na Hvaru je također postao linijska luka, zasada samo tjedna.

4. — Parobrodi »Skarpanto« i »Sansego« još nisu naoružani. Međutim, topovi su stigli u Split 30. siječnja.

5. — Obalski saobraćaj je obustavljen samo jednom između Gruža, Tivta i Albanije, uslijed prisustva jedne podmornice kod rta Menders.

6. — Saobraćaj preko Jadrana bio je obustavljen jednom sa lukom Puglije, a jednom s Anconom, uslijed podmornica.

PODMORNICE

1. — Podaci o primjećenim neprijateljskim podmornicama u Jadranu vide se iz priložene karte.¹³

¹³ Vidi arhiv VII, arhiva talijanska, reg. br. 12/2—13, k. 213.

2. — Njihova djelatnost bila je naročito intenzivna u posljednjoj dekadi mjeseca kad je, istodobno, bila jedna podmornica u sjevernom Jadranu a jedna u južnom i srednjem Jadranu.

3. — Zapažanje u blizini Visa od 4. o. m. je veoma sumnjivo, pošto se radi o primijećenom navodnom tragu periskopa od strane osmatračke stanice na rtu »Culmine«.¹⁴

4. — Povodom izvještaja o prepuštanju nominalnoj jugoslavenskoj vladi američke podmornice »Seadragon«, 17. siječnja poduzete su naročite mjere za nadzor u vodama između Korčule i Tivta. Za tu svrhu jedan motorni jedrenjak je opremljen sa dva torpeda i, pošto je cjelishodno kamufliran, dislociran je na sektoru Gruža za dugotrajni nadzor na pučini. Istodobno se u Tivtu oprema još jedan motorni jedrenjak za istu svrhu.

5. — 24. o. m. konvoj cisterni »Casala« i T. 1 napala je jedna podmornica blizu rta Menders. Na osnovu pojedinosti reakcije, po načinu izronjavanja podmornice poslije druge bombe, i iz provjeravanja izvršenih u zoni slijedećih dana, nema nikakve sumnje o njenom potapanju.

— Komandant torpiljarke br. 1 je poručnik bojnog broda **Bartoli Bruno**.

6. — U mjesecu siječnju završeno je postavljanje obrambenih prepreka između Premude i Bara.¹⁵

7. — Osim toga, ponovo su osposobljene dvije oštećene prepreke blizu otoka Kornata, gde su pored postojećih postavljene još dvije.

SEMAFORSKA MREŽA

1. — U toku mjeseca bilo je ukupno osmatranja:

Kr. brodovi	461
Remorkeri	3096
Parobrodi	316
Ribarski brodovi	834
Motorni jedrenjaci	3054
Avioni	642
Svega:	8403

2. — Javlja se za slijedeće pokušaje partizana da napadnu semaforšku mrežu:

5. siječnja — U 12.30 sati, jedna grupa partizana iznenada je napala osmatračku stanicu na brdu »S. Biagio«¹⁶ (Korčula), odnoseći oružje i municiju, od čega je jedan dio kasnije vraćen.

Na osnovu mišljenja VI armijskog korpusa o bezbjednosti zone, naredio sam da se osmatračka stanica prebaci na teritoriju grada, odakle je isto tako moguće nadziranje Korčulanskog kanala.

¹⁴ Hum.

¹⁵ Na margini dokumenta dopisano olovkom: »Zabilježiti«.

¹⁶ Brdo S. Biagio (Sv. Blaž) nije pronađeno na sekciji 1:100.000.

12. siječnja — U toku noći, uzbuna u osmatračkoj stanici na brdu Planjo¹⁷ (Mljet) uslijed kretanja nepoznatih osoba.

17—21. siječnja — Osmatračka stanica na brdu Planjo¹⁸ sadejstvuje svojom radio-stanicom u operacijama divizije »Marche«.

Kontraadmiral
Vojnopomorski komandant
Dalmacije
Antonio Bobiese

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

— Pomorski nadzor u mjesecu siječnju

— Interesantno je zapaziti:

— vijest o formiranju »Komande partizanske mornarice« i ispitivanje ciljeva i njenih sadašnjih mogućnosti;

— vijest prema kojoj bi podmornicu koja je napala konvoj cisterni »Casala« 24. I trebalo smatrati sigurno potopljenom;

— kompletiranje polaganja obrambenih prepreka između Premude i Bara.

Poslati na uvid Obavještajnom odjeljenju.

15. II. p. puk [...].¹⁹

[Dopisano crvenom tintom]: — Vidjeti moje zabilješke

16. II — Robotti
[...] ²⁰ [...] ²¹

[Nalijepljena je ceduljica sljedećeg sadržaja]:

Superslada Načelnik štaba

Ne bi trebalo učiniti historijski osvrt u vezi sa potapanjem podmornica.

[...] ²²

¹⁷ i ¹⁸ Vjerojatno Planjak.
¹⁹, ²⁰, ²¹ i ²² Nečitak paraf.

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE GRUPE U ŠIBENIKU OD 10. VELJAČE 1943. O AKCIJAMA PARTIZANA NA PODRUČJU ŠIBENIKA I KISTANJA¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Grupa u Šibeniku — XV mob. bataljon

Br. 2/24

VP 97, 10. veljače 1943-XXI

Predmet: Izvještaj

KOMANDA 1. BRZE DIVIZIJE »EUGENIO DI SAVOIA« VP 18

KOTARSKOM POVJERENIŠTVU Šibenik

KOMANDI KR. KARABINJERA DALMACIJE Zadar

KOMANDI GRUPE KR. KARABINJERA DALMACIJE Zadar

1. — U vezi sa toč. 5. jutarnjeg izvještaja od 9. ovog mjeseca, željeznička pruga je popravljena.

2. — **Perković (CD-SI)**

Ujutro 9. ovog mjeseca, u znak sabotaže prekinuta je telefonska linija Perković—Vrpolje (CD-RN); pokidan je sprovodnik na dužini od 1 km.

3. — **Laskovica (CU-RI)**

Oko 24 sata, 7. ovog mjeseca, deset nepoznatih osoba provalilo je u stan seljaka, katolika, Tepića Frane i odnijele razne namirnice u ukupnoj vrijednosti od 2000 lira.

4. — **Šibenik**

U vezi sa toč. 4 jutarnjeg izvještaja od 8. ovog mjeseca, u šibenskom polju strijeljano je četiri seljaka, katolika, iz Bilica, zbog dokazane odgovornosti za materijalno izvršenje sabotaža, pripadanje naoružanim bandama, kao i za otmice osoba, čak i talijanske nacionalnosti.

Nastavlja se istraga nad ostalim privedenim osobama.

Među ubijenim ustanicima 14 je identificirano.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 5/10—1, k. 575.

5. — Kistanje

U 5 sati, 10. ovog mjeseca, karabinjeri i 4. antikomunistička četa preduzeli su akciju pročešljavanja na području: Archiromani² (Knin: DH-RM), granica Krka—Kasum (SI-DL), put Kistanje—Radučić—Oče-stovo.

Oko 9 sati, naše jedinice su došle u dodir sa neodređenim brojem partizana, koji su se utvrdili u kućama sela Radučić. Nakon oko 1/2 sata intenzivne pušćane vatre, partizani su se povukli i, gonjeni, razbježali po pošumljenom zemljištu. Popaljeno je nekoliko kuća u Radučiću.

U 10.45 sati, uspostavljen je drugi dodir sa ustanicima.³ Borba je trajala oko jedan sat. Ubijeno je 8 ustanika i zaplijenjeno: 2 puške, 2 pištolja, stotinjak metaka, 7 bombi i razni drugi materijal.

U 13 sati, ustanik koji je izbjegao našoj prethodnoj akciji, naišao je na lijevo krilo našeg rasporeda. Ubijen je nakon kratkog otpora. Imenovani je identificiran kao poznati komunistički rukovodilac Dubajić Vojin,⁴ iz Radučića.

U mjestu Bilušić (DH-RQ) uništena su dva prelaza i četiri broda.

U akciji zajedno sa četnicima iz Pađena, zarobljeno je šest osoba koje su prethodno pobjegle pred našim dijelovima.

Privedeno je šest sumnjivih osoba i provjeravanje je u toku.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Komandant grupe:
potpukovnik,
Gualtierio Sestilli

² Supljaja.

³ Odnosi se na omladince pohvatane po selu koje su Talijani ispitivali gdje se nalaze partizani i kada im nisu ništa priznali svih su postrjeljali.

⁴ Vojin Dubajić, član Kotarskog komiteta SKOJ-a Knin.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
11. VELJAČE 1943. O DEJSTVIMA POTČINJENIH JEDINICA NA
PRAVCU OTRIČ—SRB I STRMICA—TIŠKOVAC¹**

Brzjav

Datum polaska: 11. 2. 43-XXI
i 21.00
sat dolaska: 12. 2. 43-XXI
3.30

**VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO**

Br. 2331
Stiglo 12. veljače 1943-XXI

OD KOMANDE XVIII A.K.
SUPERSLODI — OPERATIVNOM ODJELJENJU

i na znanje:

KOMANDI V i VI A.K.

Br. 2332/op.

IZVJEŠTAJ ZA 11. VELJČE 1943-XXI u 18 SATI

Aktivnost ustanika:

— Primijećena sve veća koncentracija ustanika u zoni Danilo Kraljice (Šibenik RQ-CF), Ljubostinje (Šibenik SI-CF) i Podumci (Šibenik SI-CK).

SEKTOR »ZARA«

— Jučer u ranim satima naše jedinice u sadejstvu sa M.V.A.C. izvršile su akciju čišćenja u zoni koja se nalazi između Krke i mjesta Arco Romano² (Knin RM-DN), Radučić (Knin RO-DL), Očestovo (Knin SI-DL).

— Blizu Radića (Knin RO-DH) jedinice su se sukobile sa partizanskim grupama,³ koje su uspjele da se razbježe gonjene po šumovitom i neprohodnom terenu.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 11/2a—i, k. 344.

² Supljaja.

³ Odnosi se na dijelove Prominsko-bukovičke partizanske čete.

Borba je nastavljena blizu kote 274 (Knin RQ-DM) i produžila se do poslije podne kod Kasuma (Knin SI-BL).

Naši gubici: nema.

Partizana 9 mrtvih, među kojima poznati vođa ustanika iz te zone.

Zaplijenjeno: 2 puške, 2 pištolja, ručne bombe, municija i razni materijal.

— U mjestu Lozići (Knin SI-DH) otkrivena dva prolaza i uništene 4 barake.

Akcija je organizovana u saglasnosti sa M.V.A.C. iz Pađana (Knin RQ-Si-DN) koji su raspoređeni na unaprijed utvrđenim položajima, uhvatili 6 ustanika koji su umakli operišućim odredima.

U zasjedi kod Raševića (Novigrad NK-DL) uhvaćeno 15 osoba koje su priznale krivice i djela sabotaže.

SEKTOR »BERGAMO«

— Danas po podne sedamnaestogodišnji mladić⁴ teško ranio pištoljem zamjenika federalnog sekretara Savo i dva vojnika koji su priskočili da razoružaju atentatora, koga su karabinjeri uhapsili.⁵

— Ove noći su partizani napali na svjetionik otoka Murvica (Otok Vis RO-BH) i odnijeli dokumenta. Osoblje je nepovrijeđeno.⁶

— U zasjedi kod Mravinaca (Split UM-BN-BQ) jedna sumnjiva osoba.

SEKTOR »SASSARI«

— Snijeg visok jedan do dva metra spriječio pokrete jedinica upotrebljenih u operaciji.

NEPRIJATELJSKA AKTIVNOST: Uvijek snažna.

— U toku je čišćenje zone Urlaj S. (Knin RH-EU) i Buhovac (Knin RK-EU) gdje je koncentrirano oko 500 partizana koji ugrožavaju put; očišćena je zona Mandića draga (Knin RH-EU) i Vojnovičevo polje (Knin RK-EZ).

— U toku je raščišćavanje snijega na putovima i na prevoju kote 980 (Knin RK-FG) koji je neprohodan.

— Odredi sektora Dinara koji su 9-og ponovo zauzeli Strmicu, o čemu naš izvještaj od 10-og tek. jučer su nastavili akciju prema prolazu Srb (Knin SI-EK) koji je lijeva kolona skoro bila dostigla.

— Desna kolona, zadržana borbom koja je trajala cijele noći na brdima oko Tiškovca i u samom mjestu (Knin SN-DX), jutros je nastavila pokret.

— Gubici M.V.A.C. 4 ranjena; partizanski neutvrđeni.

— Ustanici su se povukli u neredu prema Uilici (Knin SR-EH).

— Gubici u akciji Strmica na dan 9-og: M.V.A.C. — 2 ranjena, partizanski — 19 mrtvih.

⁴ Ante Čerina.

⁵ Vidi dok. br. 117, 202 i 257.

⁶ Vidi dok. br. 206 i 237.

— U Terpljuhu (Šibenik SN-CS-CU) patrola M.V.A.C. ubila 2 ustanika.

SEKTOR »CELERE«

— Bombardirana naselja Gizdovac (Split UK-BZ) i Muć (Split UK-CD).

— U ovom kraju primijećen veliki pokret ustanika.

— Nebo vedro.

General Spigo

BROJ 201

IZVJEŠTAJ KOMANDE 107. LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD 11. VELJAČE 1943. GUVERNERU DALMACIJE O UBOJSTVU RODOLJUBA U RAJONU BILICE¹

VEOMA TAJNO

DOBROVOLJNA MILICIJA ZA NACIONALNU SIGURNOST

Komanda 107. legije crnih košulja »Rismondo«

Političko-istražno odjeljenje

Br. 952/B/6

Zadar, 11. veljače 1943-XXI

Predmet: — Akcija pročešljavanja u
rajonu Bilice (Šibenik).

EKSELENCIJI GUVERNERU DALMACIJE Z a d a r

EKSELENCIJI PREFEKTU PROVINCIJE Z a d a r

i na znanje:

GLAVNOJ KOMANDI DOBROVOLJNE MILICIJE ZA
NACIONALNU SIGURNOST

(Politička služba) Rim

U nastavku dopisa br. 931/B/6 od 9. ovog mjeseca, dostavljaju se naknadni podaci u vezi s akcijom pročešljavanja, izvršenoj u rajonu Bilice (Šibenik).²

Broj mrtvih koje su ustanici ostavili na zemljištu popeo se na 32. Saslušavanje privedenih osoba dalo je značajne rezultate, priznanja i podatke o ustanicima.

Od privedenih osoba, 14 je strijeljano.

Načelnik

Političko-istražnog odjeljenja
console:

(M. P.)

Ivan Scalchi

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 20/7, k. 578.

² Vidi dok. br. 195, napomenu 2.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
12. VELJAČE 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVE-
NIJA—DALMACIJA« O ATENTATU NA VICEFEDERALA U SPLITU¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Personalno odjeljenje

Prot. br. 2347/pers.

V.P. 118, 12. veljače 1943-XXI

**VIŠOJ KOMANDI ORUŽ. SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. armija)**

Vojna pošta 10

Predmet: Ranjavanje dvojice vojnika i vicefederala u Splitu

U vezi saopćenja učinjenog jučerašnjim izvještajem, dostavljam po-
jedinosti:

Oko 13.45 sati 11. ov. m. na trgu Peristil, izvjesni Ante Čerina, mladić od 18 godina rodom iz Splita, opalio je dva metka iz pištolja na vice-federala Giovanni Savu, ranivši ga.²

Dva vojnika iz 93. pješadijskog puka »Messina« (desetar Francesco Rotondi pokojnog Vitantonio, i borac Alessandro Chiotti, Caruninov, šetajući se tuda, pojurili su da uhapse napadača, koji je tada ispalio na njih još dva metka iz pištolja, ranivši ih i zatim se dao u bjegstvo.

Progonjen i pod vatrom iz pištolja od strane karabinjera i vojnika, napadač je sustignut i uhapšen.

Ranjenici, nakon što im je ukazana hitna pomoć, smješteni su u Poljsku bolnicu br. 48.

Njihovo stanje je prilično teško i liječnici su za sve njih rezervirani u pogledu davanja prognoza.

Bez obzira na slučajne okolnosti iz kojih možda potječe ovaj doga-
đaj njega treba uvrstiti u ukupnu sliku izloženu toj komandi aktom
10044 pov. od 5. prosinca prošle godine, kojim se raspravlja o »Situaciji
u Dalmaciji«, a na koji sam slobodan da skrenem svu pažnju viših
komandi.

[Dopisano:]³ — nije stiglo
na dan 11—12 na pregled
naš protokol I/23203/s.

Ništa se nije promijenilo u situaciji prema onome kako je tada pred-
stavljeno; čak, sa neke točke gledišta, može se ista smatrati i pogorša-

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 26/1a-1. k. 346.

² Vidi dok. br. 117, 206, i 257.

³, ⁴ i ⁵ Dopisano u Komandi Druge armije.

nom, budući da se ništa novo nije poduzelo što bi doprinijelo popuštaju zategnutosti na političkom polju, a sljedstveno tome i djelomično razoružanju duhova.

[Dopisano:]⁴ 21. II 1943.

Ovakva ukupna situacija od naročito je interesa za ovu Komandu, koja raspolaže sa jednom jedinom četom, kao pokretnim elementom, za spriječavanje unutrašnjih i vanjskih eventualnosti u jednom gradskom centru od važnosti kao što je Split, gradu sa 60.000 stanovnika, koji je pravi centar Dalmacije i pozadinska i operativna baza za sve trupe Armijskog korpusa razmještene u unutrašnjosti.

[Dopisano:]⁵ ovo izgleda da je jedna od grešaka koje treba ispraviti.

General armijskog korpusa k-dant
Umberto Spigo

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
Br. 2966
Stiglo 21. veljače 1943-XXI

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA«

Prot. br. I/4925/s Obavještajno odjeljenje

V.P. 10, 18. veljače 1943-XXI

OPERATIVNOM ODJELJENJU SUPERSLODE

. na nadležnost

Sjedište
pukovnik šef odjeljenja
V. Carla v. r.

IZVJEŠTAJ PREFEKTA U SPLITU OD 12. VELJAČE 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O UPADU PARTIZANA U KAMENOLOM KOD SEGETA¹

Dešifrirao: Prizia	TELEGRAM iz Splita Br. 641	Načelnik šifrantskog odjeljenja Prizia
-----------------------	----------------------------------	--

PREFEKT SPLIT

12. 2. 1943. u 10.45 sati

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Zadar, 13. 2. 1943. u 10 sati

i na znanje:

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Javna sigurnost

Predmet: Ustanici zapalili kamion
i odnijeli gume i benzin.

Br. 1028845. — Oko 10 sati, 8. ovog mjeseca, u Segetu kod Trogira, naoružani ustanici su provalili u kamenolom kojim rukovodi poduzeće inženjera Karlovac Mirka iz Splita. Zatim su četvorici radnika naredili da pođu sa njima, ali su ih sutradan pustili. Vlasnika kamenoloma i rukovodioca spomenutog poduzeća obavezali su da napuste mjesto. Prije odlaska iz kamenoloma, ustanici su uzeli gume, benzin i drugi prenosni materijal sa kamiona, vlasništva općine Split, koji se ovdje zatekao radi prevoza potrebnog kamena za popločavanje ulica u ovome gradu, a zatim su kamion zapalili.

Ovaj izvještaj je dostavljen Guvernatoratu Dalmacije — Policiji i na znanje, Ministarstvu unutrašnjih poslova — Javnoj sigurnosti, Rim.

Prefekt Zerbino

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 37/3—1, k. 572.

PISMO KOMANDANTA ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 12. VELJAČE 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE U VEZI INTERNIRANJA ŽIDOVA NA KORČULI¹

KOMANDA VI ARMIJSKOG KORPUSA

Odjeljenje civilnih poslova

Br. 11/98/Civ. posl.

12. veljače 1943-XXI

Predmet: Otok Korčula: internirani Židovi.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Z a d a r

i na znanje:

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. ARMIJA)

Odjeljenje civilnih poslova

VP 10

Na otoku Korčuli razvija se i sve više pojačava aktivna komunistička propaganda, jako potpirivana od Židova, političkih zatočenika, koji se slobodno kreću na otoku.

Iz razloga vojnog karaktera i iskorjenjivanja ove aktivnosti Židova na otoku, koji stalno održavaju kontakte sa partizanima, neophodno je da svi budu internirani u posebnom koncentracionom logoru.

Interniranje ovih političkih zatočenika, oko 400 osoba, ne zahtijeva neku naročitu sistematizaciju na otoku. Privremeno će svi zajedno biti internirani u hotelu »Savoia« u Korčuli i drugim izoliranim objektima, a spavat će na podu na slamaricama.

Kasnije će biti potrebno, i to što prije, smjestiti ih tako da se osigura:

— mogućnost življenja u međusobnim zajednicama (starci, žene i djeca);

— funkcioniranje odgovarajuće higijenske i sanitarne službe.

Otok Korčula ne raspolaže opskrbnim kapacitetima za koncentracioni logor, jer mu nedostaju lokalni izvor pa je, stoga, neophodno dodijeliti sve vrsti potrepština i životnih namirnica.

Međutim, ova Komanda će biti zahvalna tom Guvernatoratu ako ispita mogućnost da se spomenuti Židovi prebace na neko drugo mjesto.

Molim da se radi kontrole, ovoj Komandi dostavi spisak Židova koje je taj Guvernatorat internirao na otok Korčulu.

Naznačeni komandant armijskog korpusa

Paride Negri

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—T—821, film 405/365.

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 14. VELJAČE 1943. O DOGAĐAJIMA
U DALMACIJI¹**

Brzjav

Datum dolaska 15/2/1943
sat 0.15

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
— OPERATIVNO —

Br. 2518
Stiglo 15. veljače 1943-XXI

OD KOMANDE XVIII A. K.
SUPERSLODI — OPERATIVNOM

i na znanje:

KOMANDI V i VI A. K.

Br. 2498/op.

IZVJEŠTAJ ZA 14. VELJAČE 1943. U 18 SATI

Aktivnost ustanika:

Noću uoči 13-og snažne grupe ustanika upale u zonu Opor (Šibenik T-BS) i odnijele stoku, namirnice, odjeću, primoravajući veći broj mladića da ih slijedi.

Dvije grupe od ukupno 90 mladića uspjele su da izbjegnu regrutovanju sklonivši se u Labin (Šibenik SR-BS) i želj. stražarnicu Prgomet (SP-BU).

Iste noći u blizini Prosika (Split US-BU) na liniji Sinj ustanici skinuli zavrtanje na 30 metara pruge. Linija je odmah uspostavljena.

SEKTOR »ZARA«

Prilikom čišćenja u zoni kanala između otoka Ugljana i Pašmana otkriveni su radovi za postavljanje automatskog oružja i nađene su namirnice koje su ustanici ostavili.

SEKTOR »BERGAMO«

U blizini garnizona Sv. Juraj — Hvar (Makarska XN-AI) nađen je čamac sa radioaparatom.

[...]

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 14/2a-1, k. 344.

SEKTOR »CELERE«

Redovna aktivnost postavljanja zasjeda i patroliranja. U Vodicama (Žirje PN-CK) izvršen pretres sumnjivih stanova i uhapšene dvije prokazane osobe.

Nebo vedro.

General Spigo

Prijepis upućen Ekselenciji
" " Obavješt. odjelj.
" " Kr. karab.
Dato na uvid Nač. štaba
" " " Pom. nač. štaba.

BROJ 206

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD 14. VELJAČE 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O AKCIJI NA OTOK MURVICU¹

Predmet:

Pisani brzojav: V. P. 10, 14. veljače 1943-XXI sat 1.40

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 2471
Stiglo 14-2-43.

OD MARIDALMACIJE — SPLIT
SUPERSLODI

i na znanje:

ODJELJENJU ZA VEZU SA KR. MORNARICOM
VI ARM. KORPUSU
MORNARICI — RIJEKA
XVIII ARM. KORPUSU

4154 — MARIDALMACIJA

AKTIVNOST ZA POSLJEDNJA 24 SATA

[...]

Noću između 10. i 11. partizani naoružani puškomitraljezima, pristali su uz škoj Murvicu² (o. Vis BH-RO) sa barkom i odnijeli potrošni materijal i službeni prepisku.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 3/2, k. 365A.

² Vidi dok. br. 200 i 237.

Prije nego što su se udaljili prema Rogoznici pitali su svjetioničara o jačini vojnika i naoružanju u blizini položaja Kr. vojske.

Admiral Bobbiese

Dato na pregled nač. štaba. Upućena kopija odjeljenju »I«

Dato na pregled pomoć. nač. štaba. Upućena kopija Kr. karab.

BROJ 207

LETAK GUVERNERA DALMACIJE BASTIANINIJA OD 14. VELJAČE 1943. S POZDRAVOM DALMATINCIMA U POVODU ODLASKA NA NOVU DUŽNOST¹

DALMATINCI!

Pozvan na druge zadatke² sa sažaljenjem ostavljam Vašu zemlju poslije dvadeset mjeseci upravljanja, za koje vrijeme u ime Uzvišenog Vladaoca i pouzdanjem Duce-a, tražio sam sa svim mojim snagama da ostvarim Vaše dobro.

Kroz dvadeset mjeseci upoznao sam Dalmaciju i njezinu pravu dušu, uvidio sam Vaše moralne i materijalne potrebe, ocijenio sam Vaše vrline, osjetio sam Vaše boli. I to neću zaboraviti. Kao što zlo ne može da pomrači dobro, tako ni vrijeme neće izbrisati uspomenu. Mome nasljedniku pada u dio zadatak da proširi i privede kraju programa rada koji je Duce ocrtao da dovede Dalmaciju do njezinog blagostanja.

Pozivljam Vas da gledate s mirnim pouzdanjem na Vašu jadransku budućnost i da odbacite ludu propagandu onih koji bi htjeli da u vašim kućama na mjestu slika i uspomena svetih Bogu i čovječanstvu postave znakove komunističkog barbarstva.

Pozivljam Vas da vjerujete u sebe i u Italiju i u zajednički rad koji bratimi ljude i narode i da branite s Rimom civilizaciju svijeta i Vaše tradicije. Pozdravljam Vas Dalmatinci sa čvrstim pouzdanjem u našu zajedničku budućnost blagostanja pravde i mira.

Iz Guvernerove rezidencije
dana 14. februara 1943-XXI

Bastianini

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 3/1, k. 570.

² Giuseppe Bastianini, dotadašnji guverner Dalmacije postavljen je na položaj ministra vanjskih poslova u talijanskoj vladi, a na njegovo mjesto je imenovan Francesco Giunta, advokat iz Firenze.

PREGLED BROJNOG STANJA ČETNIKA PO GARNIZONIMA U DALMACIJI I NJIHOVIH KOMANDANATA 15. VELJAČE 1943. GODINE¹

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Predmet: Brojno stanje dobrovoljne milicije za borbu protiv komunista 15. 2. 1943-XXI

Redni broj	FORMACIJA	Pod komandom divizije	Komandant	Dislokacija	Jačina	NAORUŽANJE						
						Minobacača		Mitraljeza	Puškomi-traljeza	Pušaka	Pištolja	Automata
						81	45					
1	Strmica (mob. bat.)	»Sassari«	Božović Marko	Strmica	244							
2	„ (terit. bat.)	„	„	„	256							
3	Bosansko Grahovo	„	„	„	420							
4	Gračac	„	Vukanović Mile	Gračac—Zrmanja— —Grab	600							
5	Zrmanja	„	Babić Mihailo	Zrmanja—V. Popina	1071							
6	Krupa	„	Bjanko Obrad	Krupa	607							
7	Pađane	„	Novaković Vlado	Pađane—Plavno— —Žagrović	635							
8	Kosovo	„	Miović Novak	Kosovo	690							
9	Vrbenik	„	Amanović Božo	Vrbenik	55							
10	Golubić	„	Vuković Ilija	Golubić	171							
11	Žitnić	„	Sremac Jova	Žitnić	118							
12	Knin	„	Šoškić David	Knin	142							
SVEGA pravoslavaca: ²					5009	1	16	30	73	4865	161	6

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—
—T—821. film 31/221.

² Odnosi se na četnike Dinarske divizije pod komandom vojvode Momčila Đujića.

Redni broj	FORMACIJA	Pod komandom divizije	Komandant	Dislokacija	Jačina	NAORUŽANJE						
						Minoba- cača		Mitraljeza	Puškomi- traljeza	Pušaka	Pištolja	Automata
						81	45					
13	Plavno	»Sassari«	Starčević Vojislav	Plavno	660							
14	Kosovo	„	Vidović Milan	Kosovo	1112							
15	Golubić	„	Janičić Ivan	Golubić	792							
16	Strmica	„	Keković Lazar	Strmica	193							
17	Knin	„	Baćović Petar	Knin	50							
	SVEGA: Hercegovaca ³				2807	—	—	3	65	2708	30	6
18	Dicmo	»Bergamo«	Radanović Mirko	Dicmo—Prisoje— —Sičani—Krai	171							
19		„	Sikirica Nikola	Trilj—Košute	73							
20	Bisko	„	Akrap Božo	Bisko	49							
21	Obrovac	„	Bilobrk Pavao	Obrovac	28							
	SVEGA: Hrvata ⁴				321	—	—	—	1	391	2	—
	U K U P N O:				8137	1	16	33	139	7892	193	12

³ Odnosi se na hercegovačke četnike pod komandom majora Petra Baćovića.

⁴ Odnosi se na seosku miliciju koju su naoružali Talijani.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE 1. BRZE DIVIZIJE »EUGENIO DI SAVOIA«
OD 17. VELJAČE 1943. KOMANDI 18. ARMIJSKOG KORPUSA O
NAPADU NA AUTO-KOLONU NA PUTU VODICE—MALA ČISTA¹**

KOMANDA 2. ARMIJE
OP. ODJELJENJE

Br. 2653
17. veljače 1943.

HITNO
POVJERLJIVO

KOMANDA 1. BRZE DIVIZIJE
»EUGENIO di SAVOIA«

Odjeljenje Nač. štaba — 1. Odsjek

Op. br. 954

VP 18, 17. veljače 1943/XXI

Predmet: borba 16. veljače kod k. 144
na putu Vodice—Mala Čista

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Operativnom odjeljenju

Vojna pošta 118

U nastavku telegrama Op. br. 949 od jučer.²

1. — Na dan 15. ovog mjeseca naredio sam pukovniku Da Zara Guido, komandantu Podsektora Vodice, da izvrši rekognosciranje garnizona Gaćezezi i Mala Čista i da ispita mogućnost za smještaj ljudstva, kao i potrebne mjere za obranu.

Naređeno je da u ovom rekognosciranju sudjeluju načelnik štaba ove komande, major Salustri Ernesto, poručnik Gentile Giuseppe, komandir 7. čete Dobrovoljačke milicije za borbu protiv komunista i inžinjerijski poručnik Castelli Giuliano.

Naredio sam da u auto-koloni bude jedna radio-stanica, kao i da o pokretu budu obaviješteni zainteresirani garnizoni, što je urađeno.

2. — Ujutro 16. ovog mjeseca, oko 9.30 sati, načelnik štaba s ostalim oficirima stigao je u Vodice pomorskim putem.

Oko 10 sati iz Vodica je krenula auto-kolona u slijedećem sastavu:

1 laki tenk, 2 kamiona, 1 oklopni automobil, 1 kamion sa životnim namirnicama za garnizone Gaćezezi i Mala Čista i 1 putnički automobil. U putničkom automobilu su se nalazili pukovnik, komandant konjičkog puka »Alessandria«, načelnik štaba divizije i poručnik, komandir 7. čete Dobrovoljačke milicije za borbu protiv komunista.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—
—T—821, film 298/384—390.

² Redakcija ne raspolaže tim telegramom.

Inženjerijski poručnik Castelli se nalazio u oklopnom automobilu.

U osiguranju auto-kolone nalazili su se:

— jedan vod crnokošuljaša iz bataljona »Toscano« pod komandom crnokošuljaškog kapetana Cantini Armanda, ojačan jednim mitraljeskim odjeljenjem istog bataljona sa dva teška mitraljeza; ukupno oko 60 ljudi.

Auto-kolona je nastupala sa motornim vozilima na međusobnom odstojanju od 50—60 m, a osiguravali su je laki tenk sa čela i oklopni automobil sa začelja.

Kolona je cio put u odlasku prešla bez ometanja. Kod k. 53 (PN-CM) auto-kolna je morala da se zaustavi 10 minuta zbog popravke manjeg kvara na lakom tenku. Za vrijeme zastanka na odstojanju od 300 do 400 m primjećena su dva ustanika, koja su pobjegla (10.35 sati).

Kolona je nastavila kretanje, stigla u Gaćeze i zatim je, oko 11.30 sati produžila za Malu Čistu.

Za vrijeme zastanka u Maloj Čisti, vjerojatno zbog primjećenog sa k. 53, pukovnik Da Zara je, što se pokazalo kao veoma cjelishodno, uputio telegram slijedeće sadržine:

»Komanda Podsektora Vodice — Četvrti eskadron i mitraljeski vod na motornim vozilima, sa dva tenka duž puta Vodice—Mala Čista, odmah da se prebace južno od Okit (k. 53). Odmah poslije iskrcavanja vojnika i vraćanja motornih vozila u Vodice, poduzeti pročešljavanje duž puta radi osiguranja kolone. Naročito obratiti pažnju prema istoku. — Potpisan Da Zara.«

O upućivanju ovog brzojava pukovnik je upoznao crnokošuljaškog kapetana Cantinija, koji se nalazio u čelnom kamionu, preporučivši mu da skrene pažnju i obavijesti crnokošuljaše kako ne bi greškom otvorili vatru na naše vojnike.

3. — Prilikom povratka, oko 13.15 sati, u visini k. 144 (PN-CO), oko 1000 m južno od raskrsnice puta Mala Čista—Zaton, crnokošuljaški kapetan na pomenutoj koti je primijetio izvjesno kretanje ljudstva, zaustavio kolonu i naredio zauzimanje položaja. Ljudstvo još nije počelo ni da silazi iz vozila kada je sa kamenih ograda na udaljenju 30—40 m od puta na naša vozila otvorena jaka puščana i mitraljeska vatra.³

U međuvremenu su i oficiri izašli iz putničkog automobila i počeli da izdaju naređenja za dejstvo.

Pošto je odmah rasporedio automatska oružja, crnokošuljaški kapetan se uputio prema kolima pukovnika radi prijema naređenja. Međutim, prije nego što je i stigao do kola pali su smrtno pogođeni pukovnik, major Salustri i poručnik komandir čete Dobrovoljačke milicije za borbu protiv komunista. Stoga je kapetan preuzeo komandu nad ljudstvom, nastavio borbu i naredio svojim vojnicima da, s obzirom na nedovoljnu količinu municije, otvaraju vatru samo na sigurne ciljeve i mirno sačekaju pojačanja.

³ Napad na kolonu su izvršile Prominsko-bukovička i Primorska partizanska četa. Vidi dok. br. 74 i 77.

Oko 13.45 sati, videći da se eskadron »Alessandria« još ne pojavljuje, crnokošuljaški kapetan je u Vodice uputio oklopni automobil u kome su se nalazili prvi teški ranjenici. U toku kretanja otvorena je na pomenuti automobil više puta vatra iz mitraljeza i bacane zapaljive bombe; utrošivši pušчанu municiju, i sa mitraljezom u zastoju, kola su uspjela da stignu u Vodice bez dvije gume, ali uspješno izvršivši povjereni zadatak.

Oko 15 sati crnokošuljaši su primijetili dejstvo 4. eskadrona »Alessandria« u pravcu k. 144 pa je, zatim, crnokošuljaški kapetan uspostavio prvi dodir pomoću tenka iz sastava kolone. Međutim, borba je bez prekida nastavljena sve do 15.30 sati, kada su naše jedinice uspostavile materijalnu vezu i kada su ustanici, primjetivši da će se naći u okruženju, napustili borbu otvarajući vatru sa okolnih visova pod zaštitom kamenih ograda i ispresijecanog zemljišta.

4. — Četvrti eskadron »Alessandria«, ojačan jednim vodom mitraljeza shodno naređenju primljenom od pukovnika, krenuo je iz Vodica oko 12.40 sati i na motornim vozilima stigao u visinu brda Okit (PN-CM). Iskrcavši se iz motornih vozila, eskadron je poduzeo nastupanje sa dva voda istočno od puta, jednim vodom zapadno od puta, dok su se komandni vod i mitraljeski vod kretali putem.

Odmah poslije prelaska preko brda Okit, komandir eskadrona, potporučnik Fornarola, čuo je jaku mitraljesku i pušчанu vatru sa pravca sjevera, točnije — sa visova k. 144 i k. 163 (PL-CO). Smatrajući da je kolona napadnuta, ubrzao je kretanje i prebacio se sa komandnim vodom i mitraljeskim vodom prema k. 144. Pod zaštitom mitraljeske vatre počeo je da se penje na pomenutu kotu, na koju je stigao pod dejstvom neprijateljske vatre. Sa vrha je jasno ugledao, na oko 300 m, zaustavljenu auto-kolonu koja se nalazila pod jakom i preciznom vatrom sa okolnih položaja.

Pojavom naših vojnika na koti, oko 60 partizana podjeljenih na male grupice od 2—3 čovjeka, počelo je da se povlači ostavivši na zemljištu oko 7 mrtvih.

Eskadron se spustio sa visa goneći bjegunce u pravcu k. 163, koju su zauzeli jedno naše mitraljesko i jedno streljačko odjeljenje, dok se ostatak eskadrona uputio prema autokoloni.

Stigavši u njenu blizinu, potporučnik Fornarola je zatekao crnokošuljaškog kapetana Cantiania kako se brani od sve jačeg neprijatelja. Pojavom eskadrona partizani su ublažili pritisak i, produživši paljbu, povlačili se prema k. 169 (PN-CO).

Pošto su prikupljeni ranjeni i poginuli, auto-kolona je ponovo formirana i počela pokret prema Vodicama pod zaštitom eskadrona, na koji je sa okolnih visova otvarana slaba vatra. Jedinice su se vratile u Vodice oko 16.45 sati.

Četvrti eskadron je u akciji sudjelovao sa 3 oficira, 60 vojnika i sa 4 puškomitraljeza i 24 mitraljesca sa 3 mitraljeza.

5. — U međuvremenu je zamjenik komandanta puka u Vodicama, oko 15.30 sati, s obzirom da nije primio nikakve druge vijesti, prikupio

sve raspoloživo ljudstvo garnizona (oko 40 ljudi) i krenuo u susret jedinicama.

6. — Naši gubici

Poginuli:

- pukovnik Guico Da Zara, komandant puka »Alessandria«;
- major Ernesto Salustri, načelnik štaba 1. brze divizije;
- poručnik Giuseppe Gentile, komandir 7. čete Dobrovoljačke milicije za borbu protiv komunista;
- crnokošuljaški ml. vodnik Paolo Riceputi, iz 68. bataljona »Toscano«;
- crnokošuljaški ml. vodnik Cezare Cristiani, iz 68. bataljona »Toscano«;
- crnokošuljaški desetar Ezio Cappè, iz 68. bataljona »Toscano«;
- crnokošuljaš Vasco Lani, iz 68. bataljona »Toscano«;
- vodnik Carlo Pisano, iz puka »Alessandria«.

Svi su iz vatrenog oružja pogodeni u glavu osim majora Salustria koji je pogoden u desnu polovinu grudnog koša. Svi su poginuli na bojištu osim majora Salustria koji je umro u Vodicama.

Ranjeni:

- dva vodnika iz puka »Alessandria«;
- jedan ml. vodnik iz puka »Alessandria«;
- jedan desetar iz puka »Alessandria«;
- jedan karabinjer iz ispostave u Vodicama;
- jedan crnokošuljaški ml. vodnik iz 68. bataljona crnih košulja »Toscano«;

Nema nestalih. Nikakvo naoružanje ni oprema nisu izgubljeni. Oklopni automobil je pogoden na više mjesta i izgorjele su mu dvije gume na točkovima. Uništene su dvije gume za kamion.

Gubici ustanika. — Treba smatrati da su ustanici pretrpjeli dosta teške gubitke u ljudstvu.⁴

Zaplijenjeno: 2 puške, 6 ručnih bombi, nekoliko pušanih okvira i jedna tašna sa raznim dokumentima.

Podaci o ustanicima: — Jačina ustanika procijenjena je na oko 300 ljudi naoružanih raznim automatskim oružjem.

Na osnovu zaplijenjenih dokumenata smatra se da se u ovoj jedinici nalaze mnogi iz rajona Varivode (QO-CZ). U spisku su pronađena imena koja do sada nisu bila poznata.

Protiv oklopnog automobila — u blizini Sv. Ivana (PN-CO) — upotrijebljene su boce sa zapaljivom tekućinom. Komandir 4. eskadrona je našao dvije u nagaravljenim komadićima. Ovo je prvi put da partizani — na ovom području — upotrebljavaju ovo ofenzivno sredstvo.

7. — Poduzete mjere i izdata naređenja bili su cjelishodni i u duhu postojećih pravila.

⁴ Na margini dokumenta dopisano olovkom: »Bar 4 ranjena... a bar 7 mrtvih utvrđeno«.

Garnizoni su bili unaprijed obaviješteni; čak je jedna jedinica iz garnizona u Gačelezima sa jednim puškomitraljezom zaposjela k. 124 u blizini raskršnice za Zaton (PN-CO).

Vjerojatno je bilo cjelishodno da se za kraće vrijeme odloži pokret u cilju povratka iz Male Čiste kako bi se omogućilo 4. eskadronu da se više približi koloni, kao što je, vjerojatno, bilo cjelishodnije da su se oficiri, umjesto da svi zauzmu mjesta u putničkom automobilu, rasporedili u razna motorna vozila. Međutim, ovo već spada u slučajnosti rata.

Starješine i potčinjeni, svi su se veoma dobro držali; svi su veoma brzo pritekli na znak vatre.

Usprkos tuzi radi pretrpljenih teških gubitaka, moral jedinica je na dostojnoj visini.

Ne mogu nikog da posebno istaknem već da pohvalim držanje svih.

8. — U 16.15 sati, čim sam obavješten, krenuo sam u Vodice sa pukovnikom komandantom puka »Saluzzo« i 1. bataljonom (reducirane jačine) ovog puka.

Ujutro, 17. veljače, ove jedinice, zajedno sa jedinicama iz garnizona Vodice, izvršile napad na ovo područje i poduzeti mjere odmazde.

Komandant
divizijski general
C.⁵ Lomoglio

⁵ Cesare.

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG
ARMISKOOG KORPUSA OD 17. VELJAČE 1943. O DOGAĐAJIMA
U DALMACIJI¹**

Brzjav

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
— OPERATIVNO —

Br. 2689
Stiglo 18. veljače 1943.

Datum polaska 17/2/43
i sat 20,30
sat dolaska 17/2/43
sat 23.50

Dato na uvid Nač. štaba
„ „ „ Pom. nač. štaba
Prijepis upućen objavješt. od.
„ „ Kr. karab.

OD KOMANDE XVIII A. K.
SUPERSLODI — OPERATIVNO

i na znanje:

KOMANDI V i VI A. K.

Br. 2657/op.

IZVJEŠTAJ ZA 17. II 1943-XXI U 18 SATI

Aktivnost ustanika:

— noću uoči 15-og snažna grupa ustanika opkolila naselje Radušino (Žirje OL-QU) i ubila seljaka koji je namjeravao stupiti u antikomunističku miliciju, izvršila otmicu dvije povjerljive osobe i opljačkala stoku, odjeću i novac.

SEKTOR »ZARA« I »CELERE«

— redovna aktivnost postavljanja zasjeda i patroliranja.
— U zoni most Blato (Makarska VU-BL) noću uoči 16-og hrvatski odred se sukobio sa partizanima koji su čuvali most. Hrvatski gubici: 2 mrtva i 2 ranjena; protivnički: 3 mrtva, broj ranjenih neutvrđen.

[...]

General Spigo

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 17/2a—1, k. 344.

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 18. VELJAČE 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹

Brzjav

Datum dolaska 19/II/43. 1.15 sati

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 2754
Stiglo 19-II-43

Kopija upućena Pom. nač. štaba

„ „ Obavješt. odjelj.

„ „ Kr. karabinjerima

OD XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI — OPERATIVNO

i na znanje:

V ARM. KORPUSU

VI ARM. KORPUSU

ŠTABU BOBBIO PRI KOMANDI LITERS (preko tal. misije Zagreb)

Br. 2714/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 18. VELJAČE 1943.

Aktivnost ustanika:

I dalje pristižu mladići tražeći zaštitu protiv prinudne mobilizacije od strane partizana: iz oblasti anektirane Dalmacije 80 ih se prijavilo garnizonu Trogir i Solin; iz zone Livno 50 ih se prijavilo garnizonu Hrvace (Split US-CK), a oko 50 iz Tučepi (Makarska ZT-AT) i Drašnice (Makarska XI-AV) garnizonu Makarska. Sada ih pridobijaju za formacije M.V.A.C.

Uočena koncentracija preko 2000 partizana u zoni Muć (Split UK-CD) i oko tisuću, naoružanih sa četiri topa malog kalibra, u zoni Livno, sa namjerom da napadnu Sinj (Split BH-CF).

Izgleda da su jake grupe pripadnika ustaničkih formacija, koje su izbjegle poznatoj operaciji, došle sa sjevera preko Zrmanje uputivši se prema primorju da bi se pripojile grupama koje operiraju u anektiranoj Dalmaciji.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 18/10a—1, k. 98.

SEKTOR »ZARA«

Redovna aktivnost. Zasede i izviđanja.

SEKTOR »BERGAMO«

Noću uoči 18-og nekoliko artiljerijskih hitaca prema Podstrani (Omiš UQ-NBL), gdje su primijećeni svjetlosni signali.

Jučer 17-og izvršena akcija čišćenja sa tri kolone usredsređene prema Nojevi (Šibenik SI-BQ) gdje su bile primijećene grupe ustanika. Jedna kolona se sukobila sa protivnikom u zoni Vranjica (Šibenik SN-BN). Naknadno slijede pojedinosti.

Istog dana na motorni brod u službi nadzora, za vrijeme pregleda dva čamca ispred Vranjica (Šibenik SN-BN) bila je otvorena vatra sa kopna u blizini Kamena (Split UM-BN).

Grupe ustanika ispalile rafale iz automatskog oružja na našu radnu jedinicu, ali bez posljedica.

Premинуo je jedan od vojnika ranjenih prilikom atentata na podsekretara faš. saveza Savo, o čemu naš izvještaj od 11-og.²

SEKTOR »SASSARI«

Jedinice koje su u toku čitave noći bile angažirane na raščišćavanju snijega, jutros u 4 h uspjele su da otvore put između G. Lapac i Mazin, te su mogle da započnu poznati pokret.

Jedinica napadnuta u blizini Boričevac (Bihać RM-FL), o čemu izvještaji 15. i 16. izgubila je i jedan top 65/17.

Dva ranjena oficira spomenuta u jučerašnjem izvještaju (17/II) jesu:

* Art. kapetan Bruno Severino, komandir prateće baterije 152. pješ. puka i poručnik Guido Saulie iz XXVI 4. bers. puka.

SEKTOR »CELERE«

Jučer 17-og izvršeno čišćenje zone Vodice (Žirje PN-CK), brdo Okit (Žirje PL-PN-CM), koja je već bila evakuirana. U pećini nađeno 40 kg. soli i nekoliko paketa eksploziva.

Vedro.

General *Spigo* 18001802
19/II paraf *Robotti*

² Vidi dok. br. 117, 200, 202 i 257.

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 19. VELJAČE 1943. O AKCIJAMA
JEDINICA NOV I PO NA PODRUČJU DALMACIJE¹**

Brzjav

dolaska: 20/2/43

Datum

sat 4.00

polaska: 20/2/43

sat 20.30

**VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO**

Br. 2844

Stiglo 20. veljače 1943-XXI

**OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI — Operativnom odjeljenju**

i na znanje:

KOMANDI V A. K.

KOMANDI VI A. K.

GRUPI BOBBIO PRI KOMANDI

LÜTHERS (Preko tal. misije — Zagreb)

Br. 2769/op.

IZVJEŠTAJ ZA 19. VELJAČE 1943. U 18 SATI

Aktivnost ustanjka

Oko 80 mladića izbjeglo ustaničkom regrutovanju i prijavilo se garnizonu Sinj, koji ih je uzeo pod zaštitu.

Primijećen nadolazak ustaničkih formacija² u zoni Uništa (Drvar UH-DL) sa namjerom da se premjeste prema Vrlici (Split TP-CU) i u zonu istočno od Drniša (Šibenik SL—CQ).

U zoni Bos. Grahovo (Drvar TN-DT) koncentrirane dvije partizanske brigade.³

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 19/2a—1, k. 344.

² Druga proleterska NOU divizija.

³ U rajonu Bos. Grahovo nalazila se Deseta krajiška NO brigada.

SEKTOR »ZARA«

Redovna aktivnost postavljanja zasjeda i patroliranja.

SEKTOR »BERGAMO«

Završeno čišćenje zone Nojevi (Šibenik SI-BQ) o čemu jučerašnji izvještaj; zona je bila napuštena — nađena 1 puška, 1 pištolj i razni materijal.⁴

U zoni Vranjica (Šibenik SM-DN) naša kolona se sukobila sa grupom ustanika koji su uspjeli da pobjegnu. Nema gubitaka. Partizanski gubici neutvrđeni.

Jučer, 18-og, izvršena s mora akcija iz minobacača na naselje i pristanište Podgora (Makarska ZV-AR) gdje su primijećena dva opremljena čamca i partizani na blokadnom mjestu u Tučepima (Makarska ZT-AT).

Uslijed pritiska ustanika, na dan 17-og t.m. garnizon M.V.A.C. napustio Srb (Knin SI-EO) povlačeći se na Zrmanju (Knin RO-DT).

Prilikom čišćenja zone Trubar (Knin SR-EO) odredi M.W.A.C. se sukobili sa grupama ustanika. Gubici M.W.A.C. 2 mrtva i 7 ranjenih; kod partizana — neutvrđeni.

[...]

SEKTOR »CELERE«

Uvečer 17-og, napad ustanika⁵ na garnizon Čista Mala (Žirje PN-CS) odbijen brzom reakcijom. Naši gubici: 1 ranjen; protivnički neutvrđeni.

Uvečer 18-og mala grupa partizana⁶ napala je obrambeni pojas Šibenika blizu tvornice Sidalma, gdje su zapalili 2 drvene barake radničkog naselja. Brzom reakcijom protivnik natjeran u bjekstvo. Naših gubitaka nema; partizanski neutvrđeni.

Nebo vedro.

General Spigo

⁴ Vidi dok. br. 211.

⁵ Napad je izvršila Primorska partizanska četa. Vidi dok. br. 77.

⁶ Iz Šibensko-drniške čete.

**DOPIS KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 20.
VELJAČE 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—
—DALMACIJA« U POVODU NORMALIZIRANJA STANJA NA
OTOCIMA¹**

STROGO POVJERLJIVO

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 3031
Stiglo 22. veljače 1943.

**KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
OPERATIVNO ODJELJENJE**

Odgovor na dopis od 3. veljače 1943. V. P. 118, 10. veljače 1943-XXI
Br. 1300/op
Br. prot. 2187/op

**VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA« (2. armija)**

Vojna pošta 10

Predmet: Normaliziranje otoka.²

Pozivam se na dopis te komande br. 1300/Op. od 3. veljače.

Pri razradi programa, o kome u točki 5, pojavila su se neka pitanja koja se ovdje iznose.

1. — Otoki i obalska područja (rt Planka za ovaj armijski korpus) sa kojih bi trebalo ukloniti sve sposobne muškarce, imaju oko 80.000 stanovnika, tako da će osoba koje će trebati internirati biti bar 25.000.

Iz toga proizilazi da će naše operativne snage (točka II) i koncentracioni logori Armijskog korpusa i Intendanture (točka IV) morati da budu prilagođeni tom broju, a u svakom slučaju znatno veći od predviđenog.

2. — U pogledu dogovora sa Guvernatoratom Dalmacije, o čemu se napominje u točki IV, pošto se oni podjednako odnose i na XVIII i na

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 14/1a—1, k. 211.

² Vidi dok. br. 190.

VI armijski korpus, postavlja se pitanje nije li bolje da dogovore vodi komanda armije, a da bi se odjednom riješila sva odgovarajuća pitanja.
[Dopisano rukom]³

»Da, primjetio sam da okružnica 1300⁴ nije bila poslata Guvernatu Dalmacije, niti je došlo do pismenih dogovora s njom. To treba odmah učiniti, iako istodobno treba da te dogovore započne XVIII korpus.«

3. — S obzirom — kao što je rečeno pod 1 — na proporciju i složenost operacije, daleko veće nego što je predviđeno, postavlja se pitanje ne treba li ponovo ispitati čitav problem, kako bi mu se dalo potpuno definitivno i jedinstveno rješenje u smislu predloženom dopisom 378/AC od 30. siječnja (»Protjerivanje nepouzdanih elemenata«), 2044/Op. od 6. veljače (»Represalija protiv sabotaza i protiv bježanja u ustanički tabor«) i 554/AC od 17. veljače (»Osobe koje su tražile da budu prebačene u Italiju«).
[Sa strane dopisano rukom]:⁵

»Ovo rješenje je lakše, ali, po mom mišljenju, ne dovodi do praktičnih i konkretnih rezultata.«

Tim prije što — prema onom što javljaju novine (»Corriere sera« od 13. veljače), Ministarstvo rata i korporacija izrađuju jedan zakonski prijedlog radi korišćenja ratnih zarobljenika u Kraljevini u korist poljoprivredne i industrijske proizvodnje; a također u vezi sa civilnom mobilizacijom nacije i odgovarajućom novom orijentacijom po svojoj materiji.

General armijskog korpusa, komandant
Umberto Spigo v. r.

26. II. Roboti⁶
rzb.

Izgleda da XVIII a.k. nije shvatio da:

— **snage koje treba upotrijebiti** za »čišćenje« otoka neće biti odmjerene prema potrebama jedne operacije koja predviđa istodobno čišćenje svih otoka i obalskih područja armijskog korpusa;

Da, ali radeći tako ustanici će bježati s otoka na otok, a zatim će se vratiti.

— to čišćenje treba da bude postepeno i to da se **svrši otok po otok** (ili najviše po grupama otoka) sjedinjujući od slučaja do slučaja **namjerno glavninu** snaga potrebnu za tu svrhu (Suhozemna vojska, i eventualno Mornarica, Zrakoplovstvo) kao što je jasno rečeno pod poglavljem III našeg dopisa 1300;

³ I⁵ Ovaј dio teksta dopisao je rukom komandant Druge armije.

⁴ Vldi dok. br. 190.

⁶ Paraf komandanta Druge armije.

— S obzirom na gornje nije potrebno predvidjeti koncentracione logore armijskih korpusa za više od 2—3000 osoba svaki, ukoliko, između čišćenja jednog otoka i čišćenje drugog slijedećeg, osobe očišćene sa jednog mogu biti »dostavljena« u koncentracioni logor Intendanture, ili likvidirani na drugi način;

— dobro je da u međuvremenu isti armijski korpus po pravilu izvrši dogovor sa Guverneratom Dalmacije, postepeno, i samo u cilju koordinacije.

Stoga:

— problem ne treba uopće ponovo da ispitujemo mi, nego treba da ga ispituju i rješavaju (bez toliko teškoće) armijski korpusi na osnovu naših naređenja također suviše jasnih (navedeni dopis 1300) i **sa mnogo praktičnog smisla**. Nemamo ništa protiv da se, rješavajući ga, armijski korpus upravlja prema pojedinostima najpogodnijim za postizanje potpunog i definitivnog rješenja;

— što se tiče daljeg korištenja interniranih, potrebno je da prvo bude interniranih, pa će se poslije vidjeti što će se s njima činiti.

U svakom slučaju je potrebno djelovati, djelovati brzo, bez cjepidlačenja.

Odgovoriti armijskom korpusu da se pridržava naređenja o kojima u našem 1300 i da sastavi i dostavi nam u međuvremenu zahtjevani operativni program.

V.P. 10, 23/2/43-XXI

[Dopisano rukom]:

— U redu. Kazati mu to jasno. (Međutim, treba paziti... da se ustanici ne bi igrali žmurke sa otoka na otok). Na svaki način, ono što je gore rečeno je pravilno. Naređenje je dato. Neka se izvrši, a kasnije ćemo pogledati da nađemo lijeka eventualnim nezgodama.

26. II Robotti.

Vidjeti moje pribilješke na dopisu od Spigoa.

Ponijeti sa sobom prilikom
predstojećeg putovanja
Primieri

**BRZOJAV KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
21. VELJAČE 1941. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVE-
NIJA—DALMACIJA« O TRAŽENJU JEVDIČIĆA DA SE HERCEGO-
VAČKI ČETNICI VRATE U HERCEGOVINU¹**

BRZOJAV

Primljeno: 20. 2. 43. u 23.10

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODA — OPERATIVNO

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
Primljeno: 21. veljače 1943-XXI

Br. protok. 2821/Op.

Jevđević² je preko VI armijskog korpusa dostavio slijedeći brzojav:

»Da bi se spasila situacija u Hercegovini, naredili smo majoru Baćoviću da sa svojih 2700 ljudi odmah produži iz Bos. Grahova za Livno.

Molimo da Baćoviću olakšate zadatak ustupivši mu životne namirnice i, eventualno, talijansku pomoć jer, po svaku cijenu, mora da se kreće.

Jevđević

Odgovoreno je:

»Molimo da saopćite Jevđeviću da je samo ova komanda nadležna za izdavanje naređenja hercegovačkim formacijama Baćovića. Imajući također u vidu veliku opasnost u izvršenju pokreta i nemogućnost da se olakša zadatak pružanjem eventualne pomoći, pomenutim formacijama neće se odobriti izvršenje naređenja Jevđevića.«

Sektoru Dinara je naređeno da ne izvještavaju Baćovića o naređenjima Jevđevića, kao i da ne dozvole izvršenje Jevđevićevih naređenja ili eventualnu inicijativu u ovom pogledu.

General Spigo

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 46/7a—1, k. 316.

² Dobrosav Jevđević.

**IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE GRUPE U SPLITU OD 22. VELJAČE
1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O BATINANJU UČENIKA
MUŠKE REALNE GIMNAZIJE U SPLITU¹**

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije

25. veljače 1943-XXI

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Grupa u Splitu (IX mob. bataljon)

Br. 160/2/III

Split, 22. veljače 1943-XXI

Predmet: Talijanski učenici izba-
tinali hrvatske učenike.

GUVERNATORATU DALMACIJE — KABINET

Z a d a r

GUVERNATORATU DALMACIJE

— Glavna uprava policije —

(Prilog uz dopis br. 6867 od 8. o. m.)

Z a d a r

EKSELENCIJI PREFEKTU

(Prilog uz dopis br. 741 od 11. o. m.)

S p l i t

Na dan 27. prošlog mjeseca, zamjenik komandanta GIL-a² u Splitu, dr Barberis, zamolio je upravitelja Muške realne gimnazije, prof. Erosa Lugimbuhlia, da u 17 sati u pratnji prof. Sarnon, suradnika GIL-a, uputi u njegovu kancelariju učenike poznate zbog prototalijanskih osjećaja, odnosno filokomunističkih tendencija. Učenici koje je trebalo pozvati su slijedeći:

— Kalodera Marko, Benzon Siniša, Bezić Ivan, Budimir Berislav, Ravlić Nenad i Brkljačić Ivan — svi iz VIII A razreda; Kesić Josip, Kečkemet Obren, Nonveiller Ante, Kasandrić Petar i Kunjić Mirko — iz VIII B razreda; Domazet Josip, Tudorić Gojko i Bašić Ante — iz VII B razreda.

Nakon upućivanja poziva za sastanak u ova tri razreda, nekoliko učenika koje je obavijestio razredni starješina VIII B razreda, Brainovich Igor, izrazilo je svoje negodovanje i nije htjelo da potpiše poziv neznaajući za razlog pozivanja. Najzad je intervenirao upravitelj, uspio da ih nagovori, pa su svi potpisali da su primili k znanju.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka CK SKH — Zagreb, film 49A/900—902.

² Gioventù Italiana Litorio (Omladinska fašistička organizacija).

Usprkos tome, u određeno vrijeme nisu bili prisutni učenici Kalođera, Benzon, Ravlić, Bezić, Kesić i Kasandrić, koji su inače bili najsumnjiviji.

Rukovodilac Barberis strogo je zamjerio sudionicima sastanka i opomenuo ih da vode računa kako će se u buduće ponašati.

Sutradan u 12.30 sati, i učenici koji su prethodnog dana bili odsutni prof. Sarnon je dopratio u zgradu GIL-a. S obzirom da prilikom ulaska u zgradu Benzon nije pozdravio stražu, Barberis, koji je stajao na ulazu da ih sačeka, išamarao je Benzona.

Oni su također opomenuti i saopćeno im je da će biti smatrani kao taoci i podvrgnuti represalijama u slučaju da se sazna sa rovanjenje među učenicima.

U vezi sa spomenutim sastankom, jedino roditelji Bežića i Kečkemeteta su se zabrinuli i došli kod upravitelja Lugimbuhlija, izjavivši da će oni odgovorati za postupke svojih sinova.

Ujutro 4. ovog mjeseca, u zgradi GIL-a izbio je poznati požar.

Navečer istoga dana, nastavnik fizičkog odgoja, profesor Bocco, izvjestio je upravitelja Lugimbuhlija da je komanda GIL odlučila, sutra u 11.30 sati, poduzeti opće batinanje ranije opomenutih učenika Muške realne gimnazije i da je, stoga, potrebno ove mladiće pustiti ranije, tj. prije svršetka predavanja, kako bi se time olakšao posao kaznenom odjeljenju.

Upravitelj, uznemiren, požurio je da odmah izvjesti profesora Volpija, koji je zamjenjivao odsutnog školskog nadzornika, kako bi isti na vrijeme poduzeo potrebne mjere. Ovaj je zaista na vrijeme, sutradan, upoznao kvestora i dr Spolidora iz Kr. prefektуре, jer nije uspio neposredno izvijestiti ekselenciju prefekta.

Upravitelj Lugimbuhlija istog je jutra, sa svoje strane, telefonirao zamjeniku komandanta Barberisu da bi ga posavjetovao, predočivši mu necjelishodnost intervencije protiv njegovih učenika, koji nemaju nikakve veze sa požarom, kao i na necjelishodnost da batinanje poduzme upravo i neposrednoj blizini škole. Istodobno mu je saopćio da će predavanja završiti u uobičajeno vrijeme.

Barberis je potvrdio da će akcija ipak biti ostvarena i uvjerio ga da će se on sa ostalim fašistima nalaziti podalje od škole, na kraju ulice D. Alighieri, upravo zbog toga da ne bi omalovažio školu.

Tako su predavanja kao i redovno završena u 12.30 sati.

Prof. Bocco je u gimnastičkoj dvorani držao sat VIII B razredu i, po završenom predavanju, pozvao također i VIII A razred pod izgovorom da mora sastaviti košarkaške momčadi koje će zastupati boje dva razreda radi održavanja međusobnog takmičenja.

Nekoliko minuta kasnije, zadržavši učenike koje je odredio da predstavljaju boje odgovarajućih razreda — slab izgovor da bi daleko od poprišta zadržao mladiće upisane u GIL — ostale je pustio. Čim su ovi napustili gimnastičku dvoranu, iznenada su ih napali i zlostavljali fašisti

GIL-a, koji su bili sakriveni iza stupova u predvorju škole. Nekoliko učenika je pokušalo bježati ali su ih fašisti gonili sve do ulaza u školu, kao i u dvorištu Klasične gimnazije.

Svjedoci ovog uzbudljivog događaja su: tajnica Realne gimnazije i školski podvornici.

Ovo kazneno odjeljenje pod rukovodstvom Barberisa sačinjavalo je: ađutant komandanta, načelnik gimnastičko-sportskog odjeljenja, administrator, prof. Scarfatti, sportski službenik ustanove, i nekoliko fašista, među kojima i izvjestan Bonavia, kojeg je prepoznao jedan od napadnutih učenika. Svi su bili odjeveni u građansko odijelo.

Nakon obavljenog posla kada su, zadovoljni, htjeli da se vrate, prof. Scarfatti je, da bi se upotpunilo veselje, predložio da se obrade i drugi učenici, koje je prof. Bocco bio zadržao. Prijedlog su sa oduševljenjem prihvatili ostali kamerati, pa su se rasporedili kao i ranije.

Na taj način su učenici koje je sa toliko licemjerstva mislio prof. Bocco da će ih spasiti, ipak sačekani i napadnuti sve dok nije uspio utuviti u usijane glave razdraženih batinaša koji su — pogrešno — mlatili upravo one koje nije trebalo batinati.

Tako se završila kaznena akcija koju je Muškoj realnoj gimnaziji obećao zamjenik komandanta Barberis.

Na dan 6. ovog mjeseca, roditelji slijedećih, dosta ozbiljno premlaćenih učenika uložili su prigovor [...]

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 23. VELJAČE 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹**

BRZOJAV

Datum odlaska: 23-II-43.
i 19.50 s.
sat dolaska: 24-II-43.
2 s.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO
Br. 3114
Stiglo 24. veljače 1943-XXI

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI — OPERATIVNO

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORPUSA

Br. 3006/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 23. VELJAČE 1943.

Aktivnost ustanika:

U potvrdu onoga što je javljeno izvještajem od 16-og tek. proizlazi da je više aviona za koje se smatra da su ruske ili engleske nacionalnosti nadlijetalo Velebit dana 15-og i 16-og tek.

Na području Velići (Split VQ-VS-BU) primjećene ustaničke koncentracije koje izgleda namjeravaju da napadnu uporište Trilj (Split VM-BU).

Ustaničke snage dislocirane na području Rajevac (Knin QO-FG-EZ) i Vojnovičevo polje (Knin RK-EZ) pokušavaju da ometaju pokrete div. »Sassari« prema Bruvnu i Gračacu.

SEKTOR »ZARA«

Za vrijeme izviđanja područja Jankolovica (Žirje MK-CZ) nađen je poljski telefonski aparat u ispravnom stanju.

SEKTOR »BERGAMO«

Izviđanje na području Biočić (Šibenik SP-CU) Miočić (Šibenik SR-CS).

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 23/2—1, k. 344.

Na ustanički pokret duž staze između Sv. Lovre i kote 569 na Kozjak (Split TP-BS) ispaljene minobacačke mine.

SEKTOR »SASSARI«

Jedinice u dejstvu nastavljaju pokret na Gračac koji će vjerojatno biti dostignut 25-og tek.

SEKTOR »CELERE«

Uslijed dejstva na području Gaćeze (Žirje PN-CC) naselje je porušeno.

Posada i stanovništvo evakuirani u Mala Čista (Žirje PN-CS).

Dvije sumnjive osobe, na poziv da stanu, bacile su ručne bombe na patrolu karabinjera iz Šibenika i pobjegle. Jedna je ubijena, a za drugom se traga. Mi nismo imali nijedan gubitak.

AKTIVNOST ZRAKOPLOVSTVA

Bombardiranje područja Neteka (Knin Si-EQ) i Mazin (Knin ZH-EZ) i pokret duž puta Mazin—G. Lapac.

Nebo vedro.

General Spigo

Upućene kopije: Ekselenciji

Pom. nač. štaba

Op. odjelj.

»O« odjelj.

Karabinjerima

IZVJEŠTAJ KOMANDE 107. LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD 24. VELJAČE 1943. O RUŠENJU TELEFONSKO-TELEGRAFSKIH STUPOVA IZMEĐU DABRA I PERKOVIČA¹

VEOMA HITNO

DOBROVOLJNA MILICIJA ZA NACIONALNU SIGURNOST

Komanda 107. legije crnih košulja »F. Rismondo«

Političko-istražno odjeljenje

Br. 1106/B/6

Zadar, 24. veljače 1943-XXI

Predmet: Sjeća telegrafsko-telefonskih
stupova na liniji Šibenik—Split.

EKSELENCIJI GUVERNERU DALMACIJE

Z a d a r

EKSELENCIJI PREFEKTU PROVINCIJE

Z a d a r

i na znanje:

GLAVNOJ KOMANDI DOBROVOLJNE MILICIJE
ZA NACIONALNU SIGURNOST

(Politička služba)

R i m

Prošle noći partizani su presjekli 200 stupova telegrafsko-telefonske linije između Dabra i Perkovića, duž željezničke pruge Šibenik—Split.

Ova linija, koja je već jednom prekinuta i nedavno osposobljena, bit će popravljena u roku od jednog tjedna.

GUVERNATORAT DALMACIJE

Priljeno:

25. veljače 1943-XXI

Br. 10351

Načelnik

Političko-istražnog odjeljenja
console

Ivan Scalchi

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 20/4—1, k. 572.

**IZJEŠTAJ KARABINJERSKE ČETE U ŠIBENIKU OD 24. VELJAČE
1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O BACANJU BOČICE S
PRLJAVOM VODOM NA TALIJANSKOG KAPETANA U ŠIBENIKU
OD STRANE PIONIRA¹**

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Unutrašnja četa u Šibeniku — IX mob. bataljon

Br. 20/31/III

Šibenik, 24. veljače 1943-XXI

Predmet: Izvještaj.

GUVERNATORATU DALMACIJE — KABINET Z a d a r

GUVERNATORATU DALMACIJE — VOJNI KABINET Z a d a r

GUVERNATORATU DALMACIJE — GLAVNA
UPRAVA POLICIJE Z a d a r

KOMANDANTU XVIII ARMIJSKOG KORPUSA VP 118

[Ostale adrese izostavljene]

U 11.45 sati, 24. ovog mjeseca, u poprečnoj ulici Calle Large u Šibeniku, dva dječaka od 7 odnosno 10 godina, bacili su bočicu sa prljavom vodom na kapetana liječnika Matitti Attilia, na službi u vojnoj bolnici 170, i lakše mu isprljali uniformu.

Spomenuti dječaci su privedeni i predati mjesnom Povjereništvu javne sigurnosti.

Komandir čete,
kapetan:

potpisan: *Giuseppe Bungaro*

(M. P.)

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 40/10—1, k. 575.

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE TALIJANSKOG OSAM-
NAESTOG KORPUSA OD 25. VELJAČE 1943. O DOGAĐAJIMA U
DALMACIJI¹**

Predmet: Ge

Datum dolaska: 25/2/43
i sat 23,35
sat polaska:

OD KOMANDE XVIII A.K.
KOMANDI SUPERSLODE
i na znanje:
KOMANDI V ARM. KORP.
KOMANDI VI ARM. KORP.
GRUPI DOBBIO

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OPERATIVNO Br. 3234 Stiglo 26. veljače 1943-XXII
--

(Pri komandi Lüthers — preko tal. misije)
Br. 3138/op.

IZVJEŠTAJ ZA 25. VELJAČE 1943. U 18 SATI

Aktivnost ustanjka:

Zapaženi partizanski odredi u zoni Ostrogasica (Šibenik SI-SL-CM). Sabotaža telegrafske linije blizu Primorskog Doca (Šibenik SL-BZ) (oborena 32 stupa). U toku je uspostavljanje.

SEKTORI »ZARA« I »CELERE«

Redovna aktivnost izviđanja i postavljanja zasjeda.

SEKTOR »BERGAMO«

Dinarska formacija se sukobila sa ustanicima u zoni Svrlaja (Split UK-CM). Gubici M.V.A.C. jedan ranjen; protivnički — jedan mrtav i dva ranjena.

[...]

ZRAČNA AKTIVNOST

Bombardiranje i mitraljiranje luke Podgora (Makarska ZV-AR) i Tučepi (Makarska ZT-AI). Potopljeni čamci, oštećeno pristanište i sje-dište partizanske komande. Nebo vedro.

General Spigo

8 k o p i j a

1 Ekselenciji

1 Nač. štaba

1 Pom. nač. štaba

2 Operativnom odjelj.

1 Obavještaj. odjeljenj.

1 Kr. karab.

1 odjeljenju za vezu

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 25/2a—1, k. 344.

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD 26. VELJAČE 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O POTAPANJU MOTORNOG JEDRENJAKA »SRETNI OTAC«¹

PREDMET:

Datum otpreme 26. veljače 43.
i prijema:
sat

Pisani brzojav:

OD MARIDALMACIJE

SUPERSLODI

SUPERSLODI — ODJELJ. ZA VEZU SA KR. MORN.

VI. ARM. KORPUSU

MORNARICI — RIJEKA

XVIII ARM. KORPUSU

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 3309

Stiglo 27. velj. 1943. XXI

Br. 5454 prot.

AKTIVNOST ZA POSLJEDNJA 24 SATA

[...]

Mlađi vodnik, signalista i mornar-osmatrač u Grpašćaku (Dugi Otok), pri povratku iz nabavke hrane i soli, zarobljeni su od strane partizana. U 10.25 izvršeno je zračno izviđanje i fotografiranje Podgore, kojim se otkrilo da su skoro potpuno potopljene i uništene plovne jedinice u pristaništu i da su prčinjene štete gatu i zgradama.

Motorni jedrenjak koji je potopljen noću između 22. i 23. pred Poveljom (Brač) jeste »Sretni otac« iz Povelja od 30 tona, čijeg su vlasnika izgleda zadržali ustanici.² Cisternu »Cassala« prati torp. T. 1, Torp. »Giovannini« iz Zadra u Split sa komandantom 18. arm. korpa.

Pojačan nadzor nad podmornicama iz zraka i s mora.

27. II.

MR

Admiral Bobbiese

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 16/2, k. 365A.

² Vidi dok. br. 237.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA DALMACIJE OD 26. VELJAČE
1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O SPROVEDENOJ MOBILIZA-
CIJI ZA PARTIZANE U SPLITU I OKOLICI¹**

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Odjeljenje službi

Pov. br. 64/7

VP 141, 26. veljače 1943-XXI

Predmet: Mobilizacija partizana.
Raspored ustanika.

GUVERNATORATU DALMACIJE — VOJNI KABINET Z a d a r

i na znanje:

GUVERNATORATU DALMACIJE — KABINET Z a d a r

GUVERNATORATU DALMACIJE — POSEBNOM
SEKRETARIJATU Z a d a r

Dostavlja se, radi znanja, prepis slijedećeg dopisa karabinjerske grupe u Splitu, od 24. ovog mjeseca, dostavljenog Komandi divizije »Bergamo« i Komandi područja Split:

»Iz pouzdanog izvora se saznaje da su se ustanici raspoređeni u Žrnovnici prebacili u pravcu Bosne, nakon što su u ovom rajonu mobilizirali sve muškarce od 17—40 godina starosti. Sličnu, prinudnu mobilizaciju sprovedli su u selima: Podstrana (sekcija Split, razmjera 1:100.000: UQ-BL), Poljica, Kučine i Mravince (sekcija Split, razm. 1:100.000: UM-BN).

Opća mobilizacija koju su ustanici sprovedli na svim teritorijama bivše Jugoslavije dostiže, po svemu sudeći, 80.000 ljudi.

Ima osnova vjerovanju da je među splitskim mladićima podijeljeno oko 1200 regrutnih poziva i da su se mnogi od njih odazvali uslijed propagande koja je, kako izgleda, sprovedena među đacima.

Komandant
Kr. karabinjera Dalmacije
pukovnik:
Giuseppe Butti

(M. P.)

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 25/4—1, k. 572.

**NAREĐENJE VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—
—DALMACIJA« OD 27. VELJAČE 1943. KOMANDI 18. ARMIJSKOG
KORPUSA ZA PODUZIMANJE KOMBINIRANE REPRESIVNE AKCIJE
U ZONI ŽIVOGOŠĆE—IGRANE—DRAŠNICE ZBOG PARTIZANSKIH
NAPADA NA TALIJANSKE PLOVNE OBJEKTE¹**

RSA/

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. armija)

3. ožujka 1943.

OPERATIVNO ODJELJENJE

V. P. 10, 27. veljače 1943-XXI

Prot. br. 3325 — Povjerljivo

Predmet: Ugušivanje partizanskog gusarstva:
kombinirana represivna dejstva.

KOMANDI 18. ARM. KORPUSA

V. pošta 118

KOMANDI RATNE MORNARICE DALMACIJE

Split

i na znanje:

KOMANDI 6. ARM. KORPUSA

V. pošta 29

KOMANDI ZRAKOPLOVSTVA ORUŽ. SNAGA

»SLOVENIJA—DALMACIJA«

V. pošta 10

— Taktičko zrakoplovstvo

K-DA 2. ARMIJE

Primljeno 2. ožujka
1943.

Br. 3506

Pozivam se na telegram K-de Mornarice Dalmacije br. 4830 od 20 tek.²

— U vezi posljednjeg stava navedenog brzojava, ističem da akcija odmazde, u zoni Živogošće—Igrane—Drašnice, koju je odobrila ova ko-

¹ Snimak prijepisa originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—T—821, film 298/11—12.

² Tim telegramom je Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« obavještena da represivna akcija u zoni Živogošća nije izvršena zbog nemogućnosti sudjelovanja jedinica sa kopna i da je obalski nadzor, koji spada u nadležnost mornarice, potpuno ostvaren, ali da to nije slučaj i na kopnu (Arhiv VII, arhiva talijanska, reg. br. 17/2, k 213).

manda 3. siječnja, još do danas nije mogla biti izvršena, jer je izostalo predviđeno dejstvo jedinica KoV.³

Iako sam svjestan ograničenja koja nameću višestruki zahtjevi poručenih komandi združenih jedinica, napominjem da je apsolutno nepodopustivo, naročito za naš prestiž, da se može ostaviti nekažnjen bilo kakav gusarski akt partizana.

Neophodno je, međutim, da svakoj partizanskoj gusarskoj aktivnosti odmah uslijedi naša energična odmazda, koju treba izvršiti pomoću svih kopnenih, pomorskih i zračnih sredstava koja su na dohvat ruke ili se za kratko vrijeme mogu prikupiti.

Dodajem da ta kombinirana dejstva, pored neposrednog rezultata suzbijanja i odmazde, doprinose stvaranju boljih uvjeta opće sigurnosti u zoni; stoga ih treba smatrati utoliko potrebnijim i korisnijim ukoliko je obalska okupacija ograničena, tako da se povremenim prisustvom sile postigne kontinuitet teritorijalne kontrole, koju nam ograničeno raspolaganje snagama onemogućava da vršimo.

— U posebnom slučaju na koji se odnosi gore navedeni brzopis, s obzirom da je u istoj zoni u kratkom vremenskom odstojanju uslijedio incident koji je prouzrokovao smrt lučkog kapetana Gregoritića,⁴ smatram da ovu stvar ne treba pustiti da prođe. Stoga potvrđujem potrebu za brzim i energičnim našim dejstvom.

Komandant
general Robotti

Za točnost prijepisa

Načelnik štaba
brigadni general

(M. P.)

Clemente Primieri

³ Akcija je naređena zbog zarobljavanja četiri motorna jedrenjaka od strane partizanskih motornih čamaca kod Igrana. Vidi dok. br. 125.

⁴ Kapetan Bruno Gregoritti je ubijen prilikom napada posade partizanske pomorske postaje Igrane na talijanski brod »NAP-2« 7. veljače 1943. godine, kod Drvenika. Vidi dok. br. 67, 223 i 237.

**TELEGRAM VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—
—DALMACIJA« OD 28. VELJAČE 1943. POTČINJENIM KOMANDAMA
ZA PODUZIMANJE REPRESIVNE AKCIJE NA ZAOSTROG ZBOG
UBOJSTVA KAPETANA GREGORETIJA¹**

rzb

Brzjav

V. P. 10. 28. veljače 1943-XXI

OD SUPERSLODE — OPERATIV. ODJELJENJE
XVIII ARM. KORPUSU
MARIDALMACIJA — SPLIT

i na znanje:

AEROTAKTIČKOJ KOM-DI SUPERSLODE

Nr. 3333 prot.

Dostavljam izvod telegrama 5518 poslatog od Maridalmacije ovoj komandi 27. t. m.

Počinje/ ./.

»Smatram za potrebu da se svi obalski centri između Makarske i Graca metodički podvrgnu bombardiranju iz zraka sa osobitom pažnjom na Zaostrog u cilju represalija zbog ubojstva kapetana Gregorettija.² Pomenuta bombardiranja bi morala biti najavljena Maridalmaciji da bi se izbjeglo da se jedinice nadzorne službe nađu u zoni za vrijeme bombardiranja. Admiral Bobbiese.«

Završava.

Kom-de XVIII-og arm. korpusa i Maridalmacije, neposredno nadležne, zamoljene su da poduzmu što prije snažnu zračno-pomorsku akciju represalija na Zaostrog, imajući u vidu da takve akcije moraju da se izvrše smjesta i energično, jer naš prestiž zahtjeva da se ne (kažem ne) ostave nekažnjeni postupci partizanskog gusarstva, kao što se tvrdi u aktu 3325 ove komande od 27. t. m. Direktni sporazumi u vezi toga između zainteresiranih komandi. Želio bih da budem upoznat s rezultatima akcije.

General Robotti

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/9, k. 365A.

² O pogibiji kapetana Gregorettija vidi dok. br. 67, 222 i 237.

**IZVJEŠTAJ SEKRETARA FAŠISTIČKE STRANKE U ZADRU OD 2.
OŽUJKA 1943. FAŠISTIČKOM FEDERALNOM SEKRETARU O
POLITIČKOJ SITUACIJI U DALMACIJI¹**

NACIONALNA FAŠISTIČKA STRANKA

Borbena fašistička federacija — Zadar

Br. 483/NB

T A J N O

Zadar, 2. ožujka 1943-XXI

POLITIČKO ODJELJENJE

Predmet: Politička situacija

FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

Vrijeme tiranije primorava me da vam slikovito izložim neke aspekte situacije u Dalmaciji i, usput, neke osobitosti koje, po mom mišljenju, utječu na političku situaciju.

Prelazim preko mnogih grešaka koje su se ispoljile za vrijeme administracije Bastianinija² da bi ih izrazio jednom lakonskom izrekom: »Dalmacijom se upravlja, ona nije poprište visoke diplomacije!«

Administracija u Dalmaciji bila je dosad zbrkana. Kruto organizirana, birokratizirala je javnu službu i omogućila korupciju a istodobno oduzela potrebnu elastičnost i izvršnu brzinu.

Prema jednom mišljenju koje kruži, funkcionirala je »opskrbna struktura Guvernatorata« ali, to je samo jedno mišljenje da je i ona ipak stvorila ustanove »zatvorenog ciklusa« paralizirajući inicijativu pojedinca koja je ranije bila inteligentno ekspeditivna.

S.A.C.A. (Jadransko trgovačko akcionarsko poduzeće), filijala Nacionalne banke rada preuzela je na sebe monopol talijansko-hrvatske razmjene, a to je odskočna daska za jednu grupu špekulanata. Dovoljno je navesti slučaj ogrijevnog drveta koje je S.A.C.A. prodala za 60 lira po kvintalu na temelju kupovne cijene od 40 lira, a prodavcu hoće sada nametnuti (braći Miljuš iz Obrovca) cijenu od 28 lira po kvintalu. Prilikom svake razmjene S.A.C.A. zaračunava odvratne namete, kao u slučaju kompenziranja kožne robe u zamjenu za lokalne cigarete (Martinielli Leonardo).

Režim otkupa, uveden uz mnogo apriorističan kriterij, ozbiljno je utjecao na političku situaciju i često se pretvarao u teške krvave incidente (Božava). Svojina u Dalmaciji je, kao što je poznato, veoma usit-

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 4/2—1, k. 576.

² Giuseppe Bastianini guverner Dalmacije do 14. veljače 1943. godine. Vidi dok. br. 207.

njena a skromna produktivnost pojedinca je, nažalost, ravna njegovim obiteljskim potrebama. Pored toga, pojam svojine uхватио je tako dubok korijen u dalmatinsko stanovništvo da veoma često i među braćom dolazi do teških krvavih obračuna zbog beznačajnih interesnih nespo- razuma. Poznato je da seljaci ponekad propješaće po nekoliko kilome- tara da bi sišli u grad i prodali samo 4 jaja. Često se događalo da se ovim seljacima silom oduzimaju jaja uz mnogo nižu cijenu od one koju su preprodavci S.A.D.A.C. određivali za preprodavana jaja iz hladnjaka koja su puštali u promet.

Nisam bez razloga započeo ovaj dopis izvjesnim ekonomskim poda- cima, jer u mudroj ekonomskoj administraciji leži tajna javne službe u Dalmaciji.

Politička situacija koja je u Dalmaciji, ponavljam, rezultat one krupnim greškama popraćene ekonomike, može se normalizirati jedino ako se izvrši čistka među kadrovima koji obavljaju dominantne funkcije.

Nesreća je što su zajedno sa vrijednim ljudima u Dalmaciju upu- ćeni i avanturisti koji su željeli da se u Dalmaciji obogate, zanemarujući svaku odgovornost i osjetljiv zadatak koji im je povjeren. Slučajevi korupcije sve više su se širili. Da bi naveo jedan primjer o razmjerama nekih zahtjeva od strane funkcionera Guvernatorata, iznosim slučaj trgovca Capurso iz Kotora kojemu se htjelo iznuditi 40.000 lira da bi mu se skinula zabrana na izvjesnu količinu vina koje je namjenio izvozu. Pukovnik Inglese i major Villacci, i jedan i drugi vojni službenici, nudili su oslobađanje zatvorenika uz odvratne zahtjeve od njihovih su- pruga a, osim toga, i jedan i drugi imaju nastrano ponašanje, što je bio razlog nezgodnih incidenata. Kada se o tome saznalo i kada je predsto- jala opasnost da budu primjerno kažnjeni, u blagonaklonoj ekscelenciji Bozzi i »in extremis« našli su pobornika koji se nije ustručavao da ustane protiv cijelog Specijalnog suda kojemu su ova dvojica bila pre- data, zahtijevajući masovno otpuštanje članova suda. Na ovo vam uka- zujem po dužnosti i zbog pravde, naročito zbog toga što nije pravo da među krivcima budu svrstani i čestiti funkcioneri koji su mnogo zadu- žili Domovinu. Udariti po svima bez razlike jedino bi značilo čuvanje ugleda, čime se nastoji prikriti izvjesne nepravilnosti iz straha da se ne podcijeni vlast, ali udariti po krivcima može jedino izdignuti ugled Vlasti.

Dalmatinci su osjetljivi, gordi kao što su uopće svi primitivci, pre- ziru polovične mjere i vole snagu i pravdu, bez obzira koliko ona bila stroga.

Tako ih je preodgojila »Prejasna« i od njih napravila vjerne poda- nike, spremne da za nju poginu.

Treba Zadranima priznati njihov patriotizam pa će oni izaći iz svoje izoliranosti, a anektiranim Dalmatincima treba priznati dokaze njihove lojalnosti udjeljujući im s vremena na vrijeme pohvale (zava- ravanje odlikovanjima ima posebnu vrijednost) i izjednačiti primanja inorodaca na pravednim temeljima i ne mnogo daleko od primanja na- cionalnih podanika (inoroci primaju plaće koje, načelno, ne prelaze 700

lira mjesečno), imajući u vidu da oskudica najprije stvara nezadovoljstvo a kasnije neprijateljstvo.

Na odgovorne položaje treba postaviti ljude dokazanog povjerenja, ekonomski neovisne ili bar odabrane među onim siromašnijima koji takvi ostaju iz apostolske vjernosti. U sadašnjem trenutku najpogodniji su talijanski starosjedioci Dalmatinci, Istrani, Mlečani ili pak Poluostrvljani koji su dugo boravili u Dalmaciji i da su, kao npr. potpukovnik Moroni, svijesni zadataka koje im Domovina povjerava.

Molim federala da ukaže ekscelenciji guverneru na cjelishodnost da odredi jedan tajni savjet u koji treba pozvati političare bivše Jugoslavije, isključivo sa savjetodavnim glasom, a koji mogu da osvijetle rad guvernera u svim problemima Dalmacije. Po mom mišljenju, u savjet bi mogli ući:

— dr Niko Novaković, bivši ministar u Kabinetu Stojadinovića, pravoslavac, sada u Zadru;

— dr Đorđe Drašković, bivši poslanik, sada u Kotoru, nedavno odlikovan Viteškim križom Talijanske Krune;

— dr Subotić, bivši poslanik, sa boravištem u Splitu, pravoslavac;

— pop Sergije Urukalo, pravoslavni prota u Splitu, proglašen za zamjenika pok. Trifunovića;

— dr Jablanović, ranije Cortelazzo, Hrvat, bivši ban Dalmacije, solidne kulture i inteligentan pa mu se stoga treba oprezno približiti bez ignoriranja. Blizu je i lako ga se može kontrolirati.

Ovima treba dodati sunarodnike: nacionalnog cons. Niku Luxarda, prof. Giuseppea Praga, nadbiskupa Munzanija, federala, prefekta Zadra i dva prefekta provincije Split i Kotor.

(M. P.)

Vicesekretar:
potpis nečitljiv

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE GRUPE U ZADRU OD 2. OŽUJKA 1943. O BJEGSTVU ZATVORENIKA IZ ZATVORA U PREKU¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

XXII mob. bataljon — grupa u Zadru

Br. 359/2/III

Zadar, 2. ožujka 1943-XXI

Predmet: Partizani omogućili bjekstvo
zatvorenicima iz zatvora u Preku.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Z a d a r

KR. PREFEKTURI — KABINET

Z a d a r

KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »ZARA«

VP 141

KOMANDI KR. KARABINJERA DALMACIJE

Z a d a r

[Ostale adrese izostavljene]

U nastavku i kao dopuna jutarnjeg izvještaja od danas, a u vezi sa bjekstvom 17 zatvorenika iz zatvora u Preku, izvještavam slijedeće:

Protekle noći, malo prije 24 sata, tri naoružana partizana² koristeći pomrčinu došla su preko polja direktno na nasip zatvora u Preko, postavila jednu dasku, koju su našli na licu mjesta, između zida koji omeđuje zatvor i prozora — na udaljenju oko dva metra — i tako improvizirala mostić iznad ulice Cale.

Kada su na taj način stigli do zatvorskog prozora (neosiguranog rešetkom), razbili su staklo upotrijebivši maramicu natopljenu pastom od brašna da bi izbjegli buku, kroz razbijeno staklo otvorili prozor, ušli unutra i uputili se pravo ka vratima koja vode u zatvorsko pret-soblje.

Vrata su bila zatvorena lokotom ali su ga oni s jedne strane oslobodili skinuvši zavrtnje.

Tako su stigli do zatvorskog predsoblja čija veza nije bila osigurana lokotom pa su se vrata sa vanjske strane mogla otvoriti.

Tada je jedan od naoružanih partizana, koji je imao džepnu baterijsku lampu, uspostavio vezu sa zatvorenicima — ukupno njih 24, razmještena u tri zatvorske prostorije — i upitao ih da li hoće samovoljno krenuti u šumu. Druga dvojica su ostala na balkonu spomenutog pret-soblja.

Pristalo je 17 zatvorenika, i to:

1. Lovrić Josipa Frane, star 30 godina iz Preka, koji je očekivao suđenje zbog prekršaja propisa o propusnicama.

U očekivanju suđenja zbog pružanja pomoći ustanicima:

2. Grzunov Božidara Bianco, star 21 godinu iz Kala;

3. Lukin Šimuna Pavle, star 29 godina, iz Kala;

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka CK SKH — Zagreb, film 49A/904—906.

² Akciju je izvela grupa ilegalaca u suradnji s partijskom organizacijom Preka.

4. Sarin pok. Mate Blaženko, star 30 godina, iz Kale;
5. Vidov Šimuna Emil, star 19 godina, iz Kale;
6. Rakvin pok. Mate Marija, stara 19 godina, iz Kale;
7. Jurin Antuna Blaženka, stara 25 godina, iz Kale;
- U očekivanju interniranja kao članovi rodbine odmetnika:
8. Šakota pok. Luke Grisogono Mesa, stara 65 godina, iz Ždrelca;
9. Šakota Grisogono Mesa Beatrice, stara 29 godina, iz Ždrelca;
10. Čosić pok. Božidara Lucija, stara 55 godina iz Ždrelca;
11. Blagadan Petra Oliva, stara 18 godina iz Kukljice;
12. Martinović Mira Marija, stara 20 godina, iz Kukljice;
13. Lisica pok. Jadre Ivanka, stara 16 godina, iz Kukljice;
14. Bačić Biadija Ivanka, stara 47 godina, iz Kukljice;
15. Lonić pok. Bože Toma, star 59 godina, iz Kukljice;
16. Mavra pok. Mate Ana, stara 59 godina, iz Kukljice;
17. Lonić Ante Berislav, star 21 godinu, iz Kukljice.

Preostala sedmorica, također zatvoreni kao članovi rodbine odmetnika, odbili su da prihvate prijedlog. Na jednog od njih, koji je prilikom dosta glasnog izražavanja svog protivljenja uz opasnost da skrene pažnju jednoj mješovitoj vojnoj karabinjerskoj patroli, koja je upravo tog trenutka prolazila putem vraćajući se iz izviđanja obližnjeg zaseoka, nepoznati partizan je uperio pušku da bi ga ušutkao.

Nakon izvršenja ovog posla, koji je trajao ukupno petnaestak minuta, tri partizana i 17 zatvorenika krenuli su istim putem u suprotnom pravcu, uputili se van sela i nestali preko polja.

Tamničar Rusev Nikole Toma, star 47 godina, iz Preka, stanovnik anektirane teritorije, dao je svoju izjavu prema kojoj se u 22 sata povukao u svoj stan, koji se nalazi u istoj zgradi iznad zatvorskih prostorija, i legao da spava. Izjavio je da u toku noći nije čuo nikakvu buku već da je izvršeno bjekstvo primjetio tek jutros i odmah izvjestio karabinjere.

U očekivanju da se bolje razjasni njegov položaj s obzirom da u svakom slučaju mora odgovarati za bjekstvo, bez obzira da li je izvršeno njegovom nepažnjom ili u dogovoru, prema naređenju ekselencije prefekta imenovani je zajedno sa svojom suprugom stavljen u pritvor.

Zatvor privremeno osiguravaju dijelovi mjesnog bataljona »Vespri« dok ne bude određen novi tamničar. Sedmorica zatvorenika koji nisu prihvatili prijedlog za bjekstvo, po naređenju ekselencije prefekta pušteni su na slobodu kao nagrada za njihovo držanje u navedenom slučaju.

Za službeno odsutnog komandanta,
majora:

Efisio Ligasa
poručnik, *Salatiello*

(M. P.)

GUVERNATORAT DALMACIJE Glavna uprava policije 3. 3. 1943-XXI

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE GRUPE U ZADRU OD 3. OŽUJKA 1943. O NAPADU PARTIZANA NA GRUPU KARABINJERA I CRNIH KOŠULJA KOD DRAGE¹

03707

3. ožujka 1943-XXI

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

XXII mob. bataljon — grupa u Zadru

Br. 36/1/III

Zadar, 3. ožujka 1943-XXI

Predmet: Vatrene sukob karabinjera i crnokošuljaša
sa ustaničkim dijelovima u rajonu Draga.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

KR. PREFEKTURI — KABINET

Z a d a r

KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »ZARA«

VP 141

[Ostale adrese izostavljene]

Dostavljam priјepis izvјeštaja koji je ovog trenutka primljen od
Kr. karabinjera u Biogradu:

»U 16.35 sati, 2. ovog mjeseca, 5 karabinjera iz stanice Draga, zajedno sa 7 crnokošuljaša iz 112. bataljona »Tevere«, za vrijeme izviđanja na granici Draga—Murter, napadnuto je iz zasjede od preko 50 ustanika² rafalima iz mitraljeza i puškomitraljeza, i sa tri granate i minobacača.

Poginuli su:

— karabinjeri: Guariniello Silvio i Santosuosso Pastore, i jedan i drugi aktivni pripadnici 3. čete XV karabinjerskog mobiliziranog bataljona;

— crnokošuljaši: Zaccarelli Francesco, Finangeli Oscar i Bassetti Enrico — svi iz 112. crnokošuljaškog bataljona »Tevere«.

Preostali vojnici, u nemogućnosti da reaguju zbog neprekidne neprijateljske vatre, uputili su se prema sjeveru i susreli komandanta spomenutog crnokošuljaškog bataljona, consola Troatta Alfonsa, koji se tamo nalazio u akciji pročešljanja. Svi zajedno vratili su se na mjesto sukoba, ukrcali poginule na kamion i prebacili u Pirovac, gdje je i sje-dište bataljona.

Ustanici su od žrtava uzeli oružje i municiju, kao i odjeću sa karabinjera Guariniella.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 22/5, k. 579.

² Akciju je izvršila Primorska partizanska četa. Vidi još dok. br. 228.

Po potrebi dostavit će se naknadni podaci.«

Za službeno odsutnog komandanta grupe
majora *Efisia Ligasa*
(M. P.) potpis: nečitljiv

BROJ 227

**OBAVJEŠTENJE GUVERNERA DALMACIJE OD 3. OŽUJKA 1943.
VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
O SUGLASNOSTI ZA EVAKUIRANJE STANOVNIKA SRIME
I ZABLAČA¹**

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
Odjeljenje civilnih poslova
Br. 2762/Civ. posl./O/R
Primljeno: 8. ožujka 1943-XXI

GUVERNER DALMACIJE

Br. 2010/Voj. kab.

Zadar, 3. ožujka 1943-XXI

Predmet: Vojne zone.

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. ARMIJA)

VP 10

U načelu ne bih bio protivnik da se evakuira stanovništvo malih poluotoka Srima i Zablaće,² kako je svojim dopisom br. 2263/C. Posl. od 24. veljače predložila ta komanda.

Ovaj postupak spada među one koje je na anektiranoj teritoriji potrebno najbrže primijeniti radi suprotstavljanja sadašnjoj situaciji, kao i situaciji koja može postati još kritičnija.

Nakon mog povratka iz Rima kuda sutra putujem radi referiranja Duce-u, velika mi je želja da se sretnem sa ekscelencijom Višim komandantom radi razmjene mišljenja.

Tom prilikom, između ostalog, mogli bi se razmatrati izvršni modaliteti za ostvarivanja spomenutog prijedloga.

Giunta v. r.

¹ Snimak originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—T—821, film 403/805.

² Vidi dok. br. 137, 146, 244, 245, 246, 249, 262 i 264.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 4. OŽUJKA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹**

BRZOJAV

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 3674
Stiglo 5. ožujka 1943/XXI

Datum prijema 5/3/1943

8.15

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE

i na znanje:

KOMANDI V I VI ARM. KORPUSA
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

Br. 3569/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI NA DAN 4. OŽUJKA 1943.

Aktivnost ustanika:

Zapaženo tisuću partizana u Tomislavgradu² (Livno RP-OP). 300 u Imotskom (Makarska MP-BH), 200 naoružanih sa 12 puškomitraljeza u Ogorju (Split UH-OF-CK) i 2 čete sa 2 puškomitraljeza u Blatu (Makarska VU-BL).

Izgleda da je u zoni Ruda (Split VQ-OB) do Udovičić (Split VO-CD) i Otok (Split Vo-VQ-CD) koncentrirano oko 500 ustanika naoružanih puškama i sa ponekim puškomitraljezom.

Noću uoči 28. veljače remorker »Poderoso« (Silni) je bio gađan artiljerijskom vatrom iz zone Igrane (Makarska XL-AN) bez posljedica; remorker je odgovorio gađajući topovskom vatrom naselje.

Operacija 2 faze Weiss:

Izviđački prepadi u zone Staje (Split US-CK) i Čitluk (Split VH-CK). Nema novosti.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 4/3a—1, k. 344.

² Duvno.

U prvim satima jučer 3. ožujka ustanici su ispalili nekoliko rafala iz mitraljeza sa padina Vedrine (Split VO-BU) na otpornu točku Trilj (Split VM-BU). Brzo protivdejstvo učutkalo je vatru ustanika. Naši gubici: nema, protivnički dva mrtva.

Druge aktivnosti:

SEKTOR »ZARA«: — jedinica crnih košulja pojačana Kr. karabinerima sukobila se u zoni Prosika (Žirje QI-CO) sa ustaničkom grupom kojoj je sigurno nanijela gubitke koji nisu ustanovljeni. Naši gubici: 5 mrtvih.³

SEKTOR »BERGAMO«: — poslije sukoba između ustaša i M.V.A.C. u Vrlici, o čemu javlja saopćenje od 2. t. m. umješale su se naše snage, koje su prekinule sukob i razdvojili zavađene strane uputivši ustaše u Sinj a M.V.A.C. u Kosovo (Šibenik SP-CZ).⁴ Za vrijeme sukoba ustaše su pretrpjele gubitke od dva mrtva i dva ranjena i mjesno stanovništvo dva mrtva.

Kolona Hercegovaca⁵ otišavši jutros 4. t. m. iz Zagvozda (Makarska ZT-BD) stigla je bez novosti u zonu Posušje (Makarska XV-BL).

SEKTOR »SASSARI«: — Jutros 4. ožujka u 6 sati evakuiran Gračac. Kolona »Sassari« pošla je jutros iz Gračaca i u redu stigla u Malovan (Knin RK-DX) u 11 sati.

Dijelovi za zaštitu pruge priključili se začelju kolone.

SEKTOR »CELERE«: — Nema šta da se javi.

ZRAČNA AKTIVNOST: — Potpomaganje i izviđanje duž pravca kretanja kolone Hercegovaca.

Jak vjetar omeo je potpomaganje kolone »Sassari«.

Vedro.

Puše bura.

General Spigo

³ Vidi dok. br. 226.

⁴ Vidi dok. br. 319.

⁵ Hercegovачki četnici, pod komandom majora Petra Bačovića, upućeni su iz Kninske krajine u Hercegovinu radi sudjelovanja u drugoj fazi četvrtе neprijateljske ofenzive »Weiss«.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 5. OŽUJKA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹**

BRZOJAV

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 3744
Stiglo 6. ožujka 1943/XXI

Datum i sat: slanja 5/3/43/XXI u 20.30
prijema 6/3/43/XXI u 0,25

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP. SUPERSLODI — OPERATIVNO

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORP.
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

Br. 3626/Op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI NA DAN 5. OŽUJKA 1943/XII

Aktivnost ustanika:

Grupacija 2. faze Weiss: izviđački upadi u zonama Damjanović (Split UQ-CM), Pećina Kulica (Split VK-VO-CF) i Jerković (Split VN-BU). Nema šta da se javi.

SEKTOR »ZARA«: kao odgovor za odvođenje i ubojstvo sunarodnika u Petrčane (Zadar XL—DT) o čemu je javljeno izvještajem od 1 t. m. Za napad na Kr. karab. i crne koš. u Prosiki² (Žirje OI-CQ) o čemu izvještaj od 4. o. g. tekućeg i za ubojstvo našeg špijuna u Zečevu (Šibenik QK-QM-DE), Ekselencija Guverner je naredio da se strijelja 14 političkih uhapšenika iz zatvora u Zadru. Strijeljanje izvršeno jutros u 5 sati.

Jedinice u izviđanju zone Pirovac (Žirje ON-CO) ubile su pri pokušaju bjekstva uhapšene pomagače ustanika koje su vodili sa sobom radi uzimanja podataka od istih.

SEKTOR »BERGAMO«: kolona Hercegovaca koja je pošla jutros 5. t. m. iz Posušja (Makarska ZT-BD) sukobila se je sa ustanicima za

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 5/3a—1, k. 344.

² Vidi dok. br. 226 i 228.

vrijeme kretanja prema Kočerinu (Mostar MK—BD). Ustanici su nagnani u bjekstvo i progonjeni su od strane Hercegovaca.

Noću uoči 1. t. m. osmatračnice 357. baterije na rtu Sv. Ante (Šibenik RH-BN) otvorile su vatru na svjetlosne signale u zoni Ražanj (Šibenik RK-BN) izazvavši protivdejstvo puščane vatre i vatre iz automatskog oružja. Vatra baterije učutkala je protivdejstvo. Mi nismo imali gubitaka, neprijateljski gubici neutvrđeni.

SEKTOR »SASSARI«: Kolona »Sassari«, poslije prenoćenja u Zrmanji, stigla je u 11 sati u Pribudić (Knin RQ-DR). Pokret je nastavljen uredno kako bi u toku dana stigla u Pađane (Knin RQ-Si-DN).

Dijelovi za zaštitu pruge ušli su u kolonu na začelju.

SEKTOR »CELERE«: nekoliko puščanih metaka na otpornu točku kod Skradina (Šibenik QO-CO) učutkano brzim protivdejstvom.

ZRAČNA AKTIVNOST: potpomaganje i borbeno izviđanje duž pravca kretanja kolone »Sassari« i Hercegovaca. Vedro.

General Spigo

BROJ 230

PISMO PREFEKTA U ZADRU OD 6. OŽUJKA 1943. KVESTORU U ZADRU U POVODU UMIRANJA INTERNIRACA OD GLADI U LOGORU NA MOLATU¹

Pov. br. 1073/Pers.

Zadar, 6. ožujka 1943-XXI

Gosp. KVESTORU

Z a d a r

Iz pouzdanog ali neprovjerenog izvora se saznaje da više interniraca u logoru na Molatu, većinom žene i djeca, često umire zbog slabe ishrane.

Strah koji ova vijest unosi u stanovništvo bivše Jugoslavije navodi mnoge kolebljive osobe koje se plaše internacije da se pridruže partizanskim bandama, jer će tamo uživati veću sigurnost i izbjeći interniranje.

Prefekt:

gen. Gaspero Barbera

¹ Prijepis originala (upkanog na pisaćem stroju) u Gradskom muzeju Šibenik.

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMANESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 7. OŽUJKA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹**

BRZOJAV

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 3854
Stiglo 8. 3. 43.

Datum i sat: slanja 7/3/43. u 20.25
prijema 8/3/43. u 0.40

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.
SUPERSLODI — OPERATIVNO

i na znanje:

KOMANDI V ARM. KORPUSA
KOMANDI VI ARM. KORPUSA
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 7. OŽUJKA 1943.

Aktivnost ustanika:

- Zapažen je pokret mnogih partizanskih nenaoružanih grupica iz Livna kako izgleda upravljenih prema Mosoru.
- Partizanske raštrkane mase dolazeći sa sjevera stigle su u Rodić (Makarska XP-AR).

Operacija faze 2 Weiss:

- Izviđački upadi u zone Kovačevina (Split VH-CM) Šimleša (Split VA-CM), Čaporice (Split VM-BS) i Lučane (Split UQ-US-CF).
- Nema nikakvih novosti. Ostale djelatnosti.

SEKTOR »ZARA«:

- Jedinice M.V.A.C. u izviđanju zone Jankolovica (Žirje MK-CZ) sukobivši se s ustanicima² nanijela im je gubitke nagnavši ih u bjegstvo prema Kakma (Žirje MK-DE).
- Nacionalne jedinice koje su intervenirale izvršile su represalije prema naseljima Kakma i Staban (Žirje MH-DE) odakle je otvorena puščana vatra na M.V.A.C.
- Mi nismo imali gubitaka: M.V.A.C. 3 mrtva, protivnički gubici neutvrđeni ali teški, kako svjedoče mnogobrojni tragovi krvi.³

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 7/3a—1, k. 344.

² i ³ Biogradski partizanski vod, nazivan i odredom.

— Jučer u zoru 7. tek. m. započela je akcija na smirenju zone Vo-
dice (Žirje PN-CK) uz sadejstvo divizije »Celere« i M.V.A.C.⁴

SEKTORI »BERGAMO«, »SASSARI« i »CELERE«:

— Obična djelatnost pretraživanja i vršenja zasjeda.

ZRAČNA AKTIVNOST:

— Bombardiranje, mitraljiranje i tučenje malim bombama šume
Gudače (Šibenik QK-CK).

Poluoblačno. Vjetar bura.

General Spigo

BROJ 232

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ISPOSTAVE U KORČULI OD 7. OŽUJKA 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O SUKOBU S PARTIZANIMA U REJONU HOTINJA¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Ispostava u Korčuli — 2. četa IX mob. bataljona

Br. 184/I/III

Korčula, 7. ožujka 1943-XXI

Predmet: Akcija pročešljavanja
u rejonu Hotinja.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

KR. PREFEKTURI

KOMANDI VI ARMIJSKOG KORPUSA

Obavještajnom odjeljenju

[Ostale adrese izostavljene]

Z a d a r

S p l i t

VP 39

Oko 6.45 sati, 4. ovog mjeseca, 70 karabinjera, 5 pripadnika lučke
milicije i 20 pješaka pod komandom potpisanog prilikom akcije pročeš-

⁴ Snage divizije »Zara«, u sadejstvu sa dijelovima divizije »Cellere« i antikomuni-
stičkom milicijom, otpočeli su »čišćenje« između Biograda, Stankovaca, Prokljanskog
jezera, rijeke Krke i mora. Duž rijeke Krke ovim snagama sadejstvovala su mornari-
čke jedinice sa 6 naoružanih brodova. Na tom području djelovali su jedino Primor-
ska partizanska četa i Biogradski odred. Četa je pružala samo mjestimičan otpor, jer
se pred nadmoćnijim neprijateljskim snagama podijelila po grupama i tako izbjegla
uništenje. U ovoj akciji, koja je trajala do 17. ožujka 1943. neprijatelj je pobio 119
lica, među kojima veći broj simpatizera NOP-a, političkih radnika i članova Partije
koji su ilegalno živjeli na tom području. Nalazeći se na putu radi prisustvovanja
okružnoj partijskoj konferenciji za sjevernu Dalmaciju tada su kod Modrava hrabro
pali, boreći se do posljednjeg metka, devet drugova i drugarica, od kojih četiri člana
Kotarskog komiteta KPH za Biograd. Među njima je poginuo i Danilo Stampalija, sekre-
tar Komiteta, član OK sjeverne Dalmacije i NOO Dalmacije. Vidi dok. br. 233, 236, 238,
243, 244, 245, 246, 249, 253, 255 i 257.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br.
14/11—1, k. 571.

Nakon kratke borbe tri partizana su ubijena, među kojima i izvjesni Bačić Bufala Primo, vođa ustanika na otoku, koji je iz zatvora u Korčuli pobjegao 17. siječnja 1943. godine, o čemu je ova komanda izvijestila dopisom br. 41/I od 17. spomenutog mjeseca.

Ostali partizani su uspjeli pobjeći u obližnju šumu.

Na temelju primljenih ali još neprovjerenih podataka, izgleda da je ubijen još jedan ustanik.

Zaplijenjeno je: dvije puške bivše Jugoslavije, 4 pištolja, nekoliko ručnih bombi tipa »Biokovo« i oko 30 pušcanih okvira.

Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka.

Komandir Ispostave, poručnik:

Alfredo Roncoroni

(M. P.)

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije

11. ožujka 1943-XXI

GUVERNATORAT DALMACIJE

Primlieno:

12. ožujka 1943-XXI

Br. 12864

BROJ 233

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 8. OŽUJKA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹**

Brzojav

Datum i sat slanja
prijema 9/3/43-XXI u 0.30

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 3914

Stiglo 9. ožujka 1943.-XXI

OD KOMANDE XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
SUPERSLODI — OPERATIVNO

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORPUSA

TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORPUSA

IZVJEŠTAJ U 18 SATI NA DAN 8. OŽUJKA 1943.

Djelatnost ustanika:

— zapaženo koncentriranje ustanika u zoni Imotski (Makarska MP-BH).

Operacija 2 faze Weiss:

— jedinice koje su se uredno sakupile u zoni Trilj (Split WM-BU) započele su danas 8. t. m. poznati ofenzivni pokret. Prethodna izviđanja u zonama Otok (Split VM-VO-CD), Kovačevići (Split VH-CM) i Čaporice (Split VM-BU) dala su negativne rezultate.

Hrvatska jedinica, koja je došla iz Šestanovca, u toku izviđačkog upada u zone Prpusa (Makarska ZN-BL) i Provo (Livno ZN-BN), prenašla je 15 napuštenih ustaničkih pušaka.

Druga djelatnost

SEKTOR »ZARA«:

— Nastavlja se akcija normaliziranja zone Vodice (Žirje PN-CK);² artiljerija je djelovala na šumu Gudača (Šibenik QK-CO).

Po naređenju političkih vlasti kao odgovor na ubojstvo našeg simpatizera, strijeljana su u Kali (Zadar XP-DL) dva politička zatvorenika.

SEKTOR »BERGAMO«:

— Mala patrola Kr. karabinjera sukobila se sa grupom partizana u zoni Marina (Šibenik SI-BN). Zarobljen jedan ranjeni ustanik, zaplijenjena jedna puška, jedna ručna bomba i municija. Nismo imali nikakve gubitke.

Parobrod »Moschiera« koji je napadnut u Starigradu na Hvaru djelovao je vatrom na ustaničke grupe u zoni Glavica (Omiš UQ-AN). Vrše se izviđanja u zoni.

SEKTOR »SASSARI«:

Nema šta da se javi.

SEKTOR »CELERE«:

— Slaba puščana vatra na blokadno mjesto pojasa Šibenik, odmah je ućutkana brzim protivdjelstvom.

Vedro.

General Spigo

² Vidi dok. br. 231, napomenu 4.

NAREĐENJE KOMANDANTA OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 8. OŽUJKA 1943. KOMANDI DIVIZIJE »BERGAMO« ZA SPALJIVANJE SELA IGRANE I DRAŠNICE¹

Koncept

OPERATIVNO ODJELJENJE

Op. br. 350

T A J N O

8. žujka 1943-XXI

Predmet: Suzbijanje partizanskog gusarstva.

KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »BERGAMO« VP 73
i na znanje:
KOMANDI MORNARICE DALMACIJE Split

Viša komanda je ukazala na cjelishodnost da se što prije poduzme akcija odmazde protiv sela Igrane i Drašnice.

Stoga će ta komanda, čim joj situacija bude dozvoljavala, narediti izvršenje desanta pod zaštitom zrakoplovstva i pomorskih snaga sa ciljem da se navedena sela spale.

Neposredno se dogovorite sa Komandom mornarice Dalmacije.

Bit ću zahvalan ako me izvijestite o konkretiziranju spomenute akcije.

Komandant,
general armijskog korpusa
Umberto Spigo

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—T—821, film 298/7.

**IZVJEŠTAJ AGENTA JAVNE SIGURNOSTI OD 8. OŽUJKA 1943.
KVESTORU U ZADRU O DOLASKU ČETNIČKIH OFICIRA U ZADAR¹**

Zadar, 8. ožujka 1943-XXI

GOSP. KVESTORE!

Sjedište

Po službenoj dužnosti vas izvještavam da se u gradu kreće jedna grupa bradatih ljudi, odjeveni u uniformi četničkih vojnika i oficira, naoružani puškom i pištoljem.² Oni su danas iz Knina stigli luksuznim automobilom u pratnji jednog našeg oficira.

Ovi ljudi koji su, navodno, došli da razgovaraju sa generalom Viale, predmet su radoznalosti građana koji ih gledaju sa nepovjerenjem i osjećajem straha.

Automobil još ima oznaku bivše Jugoslavije (Y); na desnom blatobranu nalazi se zastavica u obliku trokuta, a na crnoj tkanini u sredini je mrtvačka glava i sa strane napis ćirilicom koji, prema prevodu jednog građanina, znači: »Spasioci domovine«!

Građani koji su razumjeli napis govorili su gundajući: »Koju domovinu hoće spasiti ovi razbojnici?«

Agent javne sigurnosti:
potpisani: *Scarantino*

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/6—1, k. 578.

² Odnosi se na posjetu generalu Viale grupe četnika s vojvodom Đujićem na čelu. Vidi dok. br. 100 i 318.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
9. OŽUJKA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹**

Brzobjav

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE
Br. 3967
Stiglo 10. ožujka 1943/XXI

slanja 9. 3. 43-XII
20.00
Datum i sat: prijema 9. 3. 43-XII
0.30

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.
SUPERSLODI — OPERATIVNO
i na znanje:
KOMANDI V i VI ARM. KORP.
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

Br. 3865/op.

- 8 kopija
- 1 Ekselenciji
 - 1 Načelniku štaba
 - 1 Pom. načel. štaba
 - 1 Odjeljenju »I« (obavješt.)
 - 2 Načel. operat. odjelj.
 - 1 Komandi Kr. karab.
 - 1 Odjeljenju telekomunik.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI NA DAN 9. OŽUJKA 1943-XXI

Aktivnost ustanika:

- U Lici trebalo bi da se sada nalazi 6 partizanskih brigada.
- U zoni Bilušića Staje, Marendića Staje (Split VM-CM) zapaženo oko tisuću ustanika koji dolaze od Tomislavgrada.

Operacija 2. faze Weiss:

- Naša kolona koja dolazi od Trilja, pošto je bez sukoba rasčistila zonu Vedrine (Split VO-BU) gdje je naišla na jako razrušen put koji se sada popravlja.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 9/3a—1, k. 344.

— Artiljerijska vatra na koncentracije ustanika u Ruda (VQ-CD), Udovičić (Split VO-CD) i Čačin Dolac (VK-CK).

Ostale djelatnosti:

SEKTOR »ZARA«:

— Nastavlja se akcija na normaliziranju zone Vodice (Žirje PN-CK).²

— Zarobljeno i strijeljano 8 ustanika koji su došli iz šume Gudača (Šibenik QK-OU).

SEKTOR »BERGAMO«:

— Do 6. tek. m. zaključno stiglo u Sinj 145 domobrana koji su ili pušteni ili pobjegli iz zarobljeništva. Utvrđeno je da su pripadali 1, 4. i 15. pješ. puku i 6. pješadijskoj diviziji.

SEKTOR »SASSARI« i »CELERE«:

— Uobičajena djelatnost pretraživanja i zasjeda.

ZRAČNA AKTIVNOST:

— Bombardiranje i mitraljiranje zone Kraj (Makarska XI-AP), Dejanovice (Žirje OB-CQ) i Sv. Gospa (Žirje PN-CM). Oružano izviđanje zone Pirovac (Žirje ON-CO), Vodice, Zaton (Žirje QH-CM). Oblačno.

General Spigo

BROJ 237

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA VOJNOPOMORSKE KOMANDE DALMACIJE
OD 10. OŽUJKA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O NAPADIMA PARTIZANSKIH JEDINICA NA
TALIJANSKE PLOVNE OBJEKTE I UREĐAJE U TOKU MJESECA
VELJAČE¹**

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4286

Prispjelo 15. ožujka 1943.

15. III 1943.

VOJNOPOMORSKA KOMANDA
DALMACIJE

Operativno odjeljenje

Split, 10. ožujka 1943. XXI
Br. prot. 6700

Predmet: Pomorski nadzor u veljači XXI.

POVJERLJIVO

² Vidi dok. br. 231, napomenu 4.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 19/2, k. 213.

SUPERSLODI (2. ARMIJA)

V. P. 10

1. Podaci koji se odnose na zračno-pomorski nadzor za mjesec veljaču u vodama Vojnopomorske komande Dalmacije su slijedeći:

Broj angažiranih jedinica	81
pređeno milja	40087
sati vožnje	6924
pregledano brodova na moru	1251
predato brodova	66
ispaljeno topovskih hitaca	367
ispaljeno mitraljeskih hitaca	2616

LETAČKA DJELATNOST 183. ESKADRILE R.M.L.²

Divulje	protivpodmorničkih pratnji	32 sati 57.40'
	protivpodmornički lov	21 „ 64.00'
	Bacanje letaka i fotografsko snimanje u zonama	5 „ 5.50'

UKUPNO: 58 „ 127.30'

Kumbor	protivpodmornička pratnja	9 sati 30.50'
	protivpodmornički lov	6 „ 10.35'
	protivpodmornički nadzor	1 „ 2.30'

UKUPNO: 16 sati 43.55'

Ukupno 74 zadatka za svega 171.25 sati letenja.

2. Broj brodova koncentriranih u pojedinim mjestima iznosi:

Otok Hvar	457
Omiš	87
Ploče	219
Korčula	948
Šibenik	1612
Gruž	71
Trogir	343
Vis	605
Obrovac	193
Brač	331
Makarska	22

4888

Ukupno koncentriranih brodova 4888

„ pregledanih „ 1251

Ukupno: 6139

3. U toku mjeseca veljače neprijateljska djelatnost na moru u hrvatskim vodama može se okarakterisati kao normalna. Pripreme za naoružanje brodova sposobnih za gerilu osujećene su akcijom bombardiranja

² Nepoznata skraćenica.

luke Podgora, koje je izvršila Zrakoplovna grupacija XVIII. armijskog korpusa 24. o. m.

4. Po prvi put ispoljila su se gerilska dejstva u vodama anektirane Dalmacije (Brbinj, Settebocche)³ gdje još nisu bile proširene mjere koje su usvojene i već su dale dobre rezultate u hrvatskim vodama, tj. zabrana pristajanja u lukama koje nemaju posade i koncentriranje plovniha objekata samo u mjestima sa posadom. Za prvu mjeru ova komanda je neposredno izdala naređenja. Za drugu mjeru treba se sporazumjeti sa Guverneratom Dalmacije, uz pomoć XVIII armijskog korpusa, pod čijom je nadležnošću obala anektirane Dalmacije.

5. Odluke koje je Kr. mornarica primijenila za nadzor na moru pokazale su se efikasnim. Što se tiče nadzora s mora, on će biti mnogo efikasniji kad se bude moglo djelovati uporedo sa istim takvim nadzorom koji će se vršiti sa kopna a koji toliko tražimo.⁴

6. U toku ovog mjeseca dogodili su se slijedeći važniji događaji:

3. veljače — Linijski parobrod »Ulbo«, za vrijeme pristajanja u Brbinju (Dugi otok), gdje nema posade K. vojske, napala je formacija ustanika. Uspijeva da se izvuče vještom intervencijom jednog mornara iz posade topa.⁵ Poginula su dva putnika, od kojih jedan vojnik, a ranjena su dva vojnika iz pratnje.

5. veljače — Talijanski lučki ured Sućuraj na Hvaru vrši operaciju čišćenja plovniha objekata duž obale otoka, u toku koje je u Sućuraj dovedeno 10 plovniha objekata a isto toliko u luku Jelsa.

6. veljače — Naoružana motorna barka N.D. 185 u službi nadzora u prolazu Settebocche⁶ napala dvije grupe ustaničkih čamaca koji su nestali koristeći mrak.

7. veljače — Iz samostana Zaostrog ispaljeni su hici iz automatskog oružja na N.A.P. 2 koji vrši službu nadzora. Smrtno je pogođen lučki kapetan Bruno Gregoretti⁷ iz talijanskog lučkog ureda Metković.

11. veljače — U toku noći, jedna barka sa osam ustanika pristaje kod svjetionika na otoku Murvica (Trogir) koga čuvaju dva bivša jugoslavenska svjetioničara. Udaljili su se nakon što su tražili obavještenje vojnog karaktera, odnijevši službeniku korespondenciju i potrošni materijal.

14. veljače — U Makarskoj se ponovo uspostavlja talijanski lučki ured.

17. veljače — U 13 sati na motorni brod »M. 21« Stanice financijske straže Split, na kome je oficir iz Pomorskog okruga Trogir, otvorena je paljba sa kopna, dok je kontrolirao brodove između Segeta i Marine.

19. veljače — Naoružani remorker »Lilibeo« blizu Franičevića (Igrane) uništeno je topom tri broda sakrivena na kopnu.

³ I Settebocche nije pronađen na karti 1:100.000. Prema dnevnom izvještaju Vojnomorske komande Dalmacije od 13. veljače 1943. prolaz Sette Bocche se nalazi u rejonu između Dugog otoka, o. Žverinac, o. Molat, o. Tun Mali i Tun Veli (Arhiv VII, reg. br. 39/1-1, k. 365A). Vjerojatno je riječ o promjenjenom nazivu za Prolaz Velo Zaplo ili Prolaz Malo Zaplo koji se nalaze u pomenutom rejonu.

⁴ Na margini dokumenta dopisano olovkom: »Mornarička mistika«.

⁵ Na margini dokumenta dopisano olovkom: »Da li je bio nagrađen?«

⁷ O pogibiji kapetana Gregorettia vidi dok. br. 67, 222 i 223.

20. veljače — Hidroavion Cang Z 501/183/4 nakon službe praćenja petrolejskog broda pogođen je, bez posljedica, iz neprijateljskog oružja postavljenog u Podgori, kuda je otišao radi fotografskog snimanja.

22. veljače — U toku noći, minopolagač »Ugliano« u službi nadzora između Povelja i Pučišća (Brač) potopio je motorni jedrenjak »Felice padre« koji su ustanici zaplijenili u luci Povelje, gdje je vršio službu za račun Kr. vojske. Motorni jedrenjak je u trenutku potapanja pokušavao da se prebaci na kopno. Kad je bio pogođen iz topa, najprije se upalio a zatim eksplodirao.⁸

25. veljače — U 10.45 sati, pored Igrana jedan top postavljen 200 metara sjeverno od seoskog zvonika pucao je na parobrod »Šipan«, i na pet remorkera koji su se u tom trenutku nalazili u tim vodama.

28. veljače — Iz Igrana su ispaljena četiri hica iz topa na Kr. remorker »Poderoso«, bez ikakvog rezultata. »Poderoso« je reagirao ispalivši na seoske kuće osam topovskih hitaca.

7. Navodi se sve veća djelatnost sadejstva sa Kop. vojskom:

13. veljače — Minopolagač »Uljano« prati i štiti s mora iskrcavanje jedinica Kop. vojske u Makarskoj.

16. veljače — N.A.P. 5. naoružani remorker »R. 13«, N.P.R. »Sauro« i Diesel »N. D. 183« iz Mornaričke komande Šibenik sadejstvuju u operaciji Kop. vojske prilikom sukoba s partizanima do kojega je istog dana došlo na cesti Vodice—Mala Čista.⁹

18. veljače — Minopolagač »Uljano« na kome su ukrncani minobacači Kop. vojske, vrši akciju bombardiranja mjesta i luke Podgora.

23. veljače — Minopolagač »Uljano« sa svojim topovima i minobacačima Kopnene vojske otvara vatru na hridine sjeveroistočno od Makarske, protiv grupe ustanika koja je odmah iščezla.

17. III M. R.¹⁰

POMORSKI SAOBRAĆAJ

[...]

Opći zbir brodova	2029 tona	636675
„ „ motornih jedrenjaka	3656 „	125886

Ukupno	762561
--------	--------

2. Gubici su bili:

Parobrod »Margottini«, uslijed neprijateljskog torpedovanja 10. II	854 tone
--	----------

Parobrod »Totonno«, od mine sa naše prepreke 15. 2.	664 tone
---	----------

Ukupni gubici	1518 tona
---------------	-----------

⁸ Vidi dok. br. 220.

⁹ Riječ je o napadu Primorske i Prominsko-bukovičke partizanske čete na auto-kolonu talijanske vojske. Opširnije o tome vidi dok. br. 74, 77 i 209.

¹⁰, ¹¹ i ¹² Paraf generala Maria Robotti.

3. Napadi koje su neprijateljske podmornice izvršile na saobraćaj u toku mjeseca i u vodama pod našom nadležnošću slijedeći su:

10. veljače: Rt Planka — dva torpeda na parobrod »Totonno« koji je pratila torpiljarka »Giovannini«. Rezultat negativan.

Rt Menders — četiri torpeda na parobrod »Margottini« — jedan torpedo je pogodio nakon čega se parobrod nasukao u Radanoče (Ulcinj). Parobrod treba smatrati izgubljenim. Nije bilo žrtava.

12. veljače: Rt Planka — šest torpeda na parobrode »Diana«, »Eneo«, »Spalato« i na parobrod »Gerda Toft«, koje je pratila torpiljarka T. 5. Rezultat je bio negativan.

4. S obzirom da su više puta bile zapažene podmornice, obustavljanje saobraćaja, kako obalskog tako i prekomorskog, bilo je često. On je, međutim, održavan u strogo neophodnim granicama.

5. Uslijed predostrožnosti obustavljena je putnička linija Zadar—Ancona parobrodom »Stamira«.

6. Parobrod »Skarpanto« naoružan je topom.

PODMORNICE

1. Otkrivanje podmornica u Jadranu dostiglo je u mjesecu veljači broj kakvog do sada nije bilo. Vidi se iz priložene karte.¹¹

2. Djelatnost podmornica u vodama Vojnopomorske komande Dalmacije bila je slijedeća:

694510 **Rt Planka** — neuspjeli napad na parobrod »Toronno«.

141510 **Rt Menders** — napad na parobrod »Margottini« koji je veoma teško oštećen.

093512 **Rt Planka** — neuspjelo napad na parobrod »Diana«, »Eneo«, »Spalato«, i na njemački parobrod »Gerda Toft«.

091513 **Prolaz Settebocche** — Napad topom sa izronjavanjem na M.P.R. »Mafalda« F. 112 iz 30. flotile za čišćenje mina iz Zadra, koji je vršio čišćenje mina i službu nadzora. Motorni ribarski brod je potopljen — tri mrtva.

164515 **Otok Ilovik** — jednu milju jugoistočno.

075021 **Otok Mljet** — 4 milje, 235 stepeni od rta Banastra.

104524 **Šćedro** — 2 milje sjeveroistočno od škoja Bacili.

105524 **Otok Mljet** — 3 milju zapadno od rta Banastra.

100027

Rt Planka

170027

3. Kako se vidi, 10. i 24. o. m. u ovim vodama bile su istodobno dvije podmornice.

4. Iz gornjeg pregleda vidi se također da, iako lov nije bio krunisan uspjehom, kretanja podmornica bila su podvrgnuta budnoj pažnji i uslijed toga njihov utjecaj na saobraćaj može se smatrati minimalnim.¹²

¹¹ Vidi Arhiv VII, arhiva talijanska, reg. br. 10/2—11, k. 213.

¹² Na margini dokumenta dopisano olovkom: »Dobro«.

5. Ali, nije poznato kakva je bila djelatnost između podmornica i obale. Komanda XVIII armijskog korpusa javila je za njihovo prisustvo blizu zapadne obale Dugog otoka.

Značajno je prisustvo podmornica blizu Šćedra.

6. Ova komanda smatra da će djelatnost između podmornica i kopna biti znatno suzbijena i smanjena kad, pored sredstava i postojećih službi Kr. mornarice stupe na snagu naređenja koja se odnose na nadzor obale od strane Kop. vojske, kao što je to predviđeno okružnicom 23300 Superslode od 3. prosinca, i kad bude efikasnije organizirana služba radio-veze osmatranja od strane obalskih baterija i stanica za osmatranje obale Kop. vojske.

SEMAFORSKA MREŽA

1. U toku mjeseca bilo je ukupno osmatranja sa:

kr. brodova	416
parobroda	2601
remorkera	425
motornih jedrenjaka	3338
motornih ribar. brodova	773
plovećih dokova	1
aviona	810

8364

2. Zapaženo je osam pojavljivanja neprijateljskih podmornica.

3. 24. o. m. ustanici su na Dugom otoku zarobili narednika — signalistu Cacovich Guerrino i tobdžiju O. Mimo Ermido, sa semafora osmatračnice na brdu Groppa,¹³ koji su se vraćali iz Salija kuda su išli da nabave namirnice.

Komandant Vojnopomorskih snaga
Dalmacije,
kontraadmiral
Antonio Bobiese

— Pogledati da li se može doznati njihova sudbina, a ako su ih ubili, pomoći njihovim porodicama.¹⁴

17. III
M. R.¹⁵

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
2. armija
OPERATIVNO ODJELJENJE

¹³ Riječ je o brdu Grpašćak, k. 166.

¹⁴ Ovaj tekst je dopisao olovkom general Robotti.

Interesantno.

— Zapaziti:

— efikasnost mjera prihvaćenih za ugušivanje gerile na moru i cjelishodnost da se pomenute mjere prošire na vode anektirane Dalmacije (bit će dobro urgirati kod XVIII-og i Guvernerata Dalmacije);

— »Preklinjanje« Vojnopomorske komande Dalmacije da se prihvate najavljene mjere za obalsku zaštitu u nadležnosti Kop. vojske (pisati Vojnopomorskoj komandi Dalmacije da to i nama predstavlja sličan i velik interes i da očevidno zakašnjenje u ostvarenju zavisi od viših razloga ili neophodnog prioriteta, koje očevidno, ne može da procjeni onaj tko posmatra ili vidi jedan poseban ili ograničen sektor);

— Efikasnost akcije neprijateljskih podmornica minimalna u strogo pomorskom pogledu (zahvaljujući mjerama Vojnopomorske komande Dalmacije, stvarno je potopljen samo jedan parobrod i ne znači ništa ako je plovidba zastajala!) ali je treba smatrati uspješnom u pogledu veza sa obalom;

— Cjelishodno je usavršavanje radio-veza za osmatranje od strane obalskih baterija i stanica za obalsko osmatranje (pisati armijskim korpusima).

16. III. potpuk. [...] ¹⁶

— U radu. (Pogledati moje pribilješke.)

17. III

M. R. ¹⁷

[...] ¹⁸

¹⁶ i ¹⁸ Nečitak paraf.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
10. OŽUJKA 1943. O DEJSTVU POTČINJENIH JEDINICA NA
PODRUČJU DALMACIJE¹**

BRZOJAV

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4024

Stiglo 11. ožujka 1943-XXI

otpreme 10/3/43. — 20.50

Datum i sat

prijema 11/3/43. — 2.00

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI — OPERATIVNO ODJELJENJE

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORP.

TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

Br. 3921/op. prot.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI NA DAN 10. OŽUJKA

Djelatnost ustanika:

Nema šta da se javi.

Operacija 2. faze Weiss:

Operišuća kolona,² pošto je prenoćila u Vrpolju (Split VS-BU), produžila je jutros 10. t. m. pokret i stigla u toku jutra u Vukine Staje (Livno ZI-BU) čisteći zonu s obje strane pravca kretanja.

Popravljeno je 9 prekida puta i uklonjene prepreke i neeksplodirano artiljerijsko zrno.

Ostale aktivnosti:

SEKTOR »ZARA«: Nastavlja se akcija na normaliziranju Vodica (Žirje PN-CK).³ U pećini pronađena dva pištolja, slagalište hrane, odjeća i propagandni materijal.

Uništena su na rijeci Krka 3 ustanička čamca.

SEKTOR »BERGAMO«: Jutros 10. tek. m. oko osam sati vod 229. bataljona t. m.⁴ za zaštitu cestovnih radova napadnut je od jake grupe

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 10/3a-1, k. 344.

² Talijanska kolona iz sastava divizije »Bergamo«. Vidi dok. br. 242 i 243.

³ Vidi dok. br. 231, napomenu 4.

⁴ Teritorijalno-mobilnog. Vidi dok. br. 242 i 243.

ustanika⁵ kod Čarije (Šibenik SP-BQ). Iz Trogira su odmah upućeni blindirani auto i ojačani auto na koje je otvorena vatra iz automatskog oružja iz šume Vlačka (Šibenik SP-BN) a zatim četa, koja je očistila zonu, sakupila 19 mrtvih i 12 ranjenih iz voda T. M.

Nestalo je, kako proizilazi, 6 vojnika.

Na ustaničkoj strani sada je ustanovljen 1 mrtav.

Dalje pojedinosti dat ćemo naknadno.

HRVATSKE JEDINICE sukobile su se blizu Sv. Andrije (Makarska ZT-AT) sa ustaničkom grupom:⁶ potpomognute vatrom naših minobacača iz Makarske rastjerale su partizane nanijevši im gubitke od 5 mrtvih. Na hrvatskoj strani 1 mrtav i 3 ranjena.

SEKTOR »SASSARI«: Na dan 6. tek. m. četa motociklista iz 11. bersaljerskog bataljona uhvatila je vezu sa njemačkim jedinicama u blizini Pečenica (Drvar TN-DT).

SEKTOR »CELERE«: Artiljerija iz Šibenika dejstvovala je kratko vrijeme na čamce u zoni Čalete (Šibenik QM-CM). Jedinice Kr. mornarice zaustavile su sumnjiv čamac kod Krke u visini Podlanove (Šibenik QK-CK).

ZRAČNA AKTIVNOST: Potpomaganje i oružano izviđanje duž pravca kretanja kolone koja operira u Weiss. 2. Zona Kraj (Makarska XI-AP). -AP).

Oblačno.

General Spigo

8 kopija:

- 1 Ekselenciji
- 1 Nač. štaba
- 1 Pomoć. nač. štaba
- 1 Odjeljenju »I« (obavještajno)
- 1 Operativnom odjeljenju
- 1 Komandi Kr. karab.
- 1 Odjelj. telekomunikacija.

⁶ Odnosi se na dijelove Biokovskog NOP odreda. Vidi dok. br. 231, napomenu 4.

⁵ Napad je izvela Šibensko-drniška partizanska četa i Trogirski vod. Vidi dok. br. 102, 114, 239, 242 i 243.

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ČETE U TROGIRU OD 10. OŽUJKA 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O NAPADU PARTIZANA NA GRUPU VOJNIKA KOD TROGIRA¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

IX samost. mob. bataljon — četa u Trogiru

Pov. br. 23/5

Trogir, 10. ožujka 1943-XXI

Predmet: Zasjeda ustanika ta-

lijanskim vojnicima.

GUVERNATORATU DALMACIJE — VOJNI KABINET Zadar

GUVERNATORATU DALMACIJE — GLAVNA UPRAVA

POLICIJE Zadar

KR. PREFEKTURI

Split

RATNOM VOJNOM SUDU — ODSJEK

Šibenik

[Ostale adrese izostavljene]

Oko 8 sati, 10. ovog mjeseca, na putu Kraj—Čarija kod Trogira (Šibenik: BN-SP), jedinica 229. teritorijalnog mob. bataljona, jačine 43 pješaka pod komandom jednog nižeg oficira, krenula je pješke putem Trogir—Šibenik, radi osiguranja izvođenja radova na putu. Kada je stigla u visini orkve na k. 302, jedinicu su iz zasjede jakom vatrom ručnih bombi i mitraljeskim rafalima napale ustaničke snage² neutvrđene jačine, koje su zauzele busiju na uzvišenjima i sa jedne i sa druge strane puta.

Usprkos trenutnom otporu, jedinica je pretrpila slijedeće gubitke: 19 vojnika je poginulo a 13 ranjeno (među kojima i oficir) — svi su pokupljeni, dok je 8 nestalo — vjerojatno su zarobljeni.

Na zemljištu nisu dosad ustanovljeni neprijateljski gubici, osim jednog ustanika koji je nađen, još neidentificiran.

Na nekoliko oklopnih kola, koja su zatim upućena u izviđanje puta, također je otvorena vatra iz mitraljeza pa je, stoga, mjesni komandant područja smatrao cjelishodnim da autobusu ne dozvoli nasaviti put za Zadar.

Jedinice, koje su odmah upućene na mjesto događaja nisu uspjele uspostaviti dodir sa ustanicima koji su se, prema prikupljenim podacima, uputili u pravcu zapada.

Komandir čete, kapetan:

Ferdinando Malafarina

(M. P.)

RATNI SUD U ŠIBENIKU

Primljeno: 18. 3. 1943.

Br. 2335

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva NDH, reg. br. 27/7—1., k. 954.

² Napad je izvršila Šibensko-drniška partizanska četa. Vidi dok. br. 102, 114, 238, 242 i 243.

**IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKE ORGANIZACIJE U VODICAMA OD 10.
OŽUJKA 1943. FEDERALNOM SEKRETARU U ZADRU
O BOMBARDIRANJU SELA SRIME¹**

**NACIONALNA FAŠISTIČKA STRANKA
FEDERACIJA ZADAR**

Boračka organizacija Vodice

Br. prot. 312 Pov.

dana 10. ožujka 1943-XXI

Predmet: Bombardiranje Srime.

FAŠISTIČKA FEDERACIJA ZADAR Br. prot. 430/Pov. 26. Dan dolaska 11. ožujka 1943-XXI Odgovor...
--

FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

Izveštavam da je jučer oko 10 sati jedan naš transportni avion u više navrata puštao bombe za rušenje iznad zaseoka Srime (prijašnja Srime) koji je udaljen oko četiri kilometra od Vodica a ima oko dvjesto stanovnika.

Kada mu je nestalo bombi avion je mitraljirao bježeće stanovništvo. Poslije podne oko 16 sati je ponovljena akcija bombardiranja iz zraka, dok je u noći od 9. na 10. isti cilj stavljen pod vatru garnizona na otoku Prvić Luka koji leži ispred tog mjesta.

Od zaseoka Srime mora da je ostala tek poneka usamljena kuća. Prestravljeno stanovništvo se sklonilo u Vodice i smješteno je kako tako, u napuštenim kućicama. Malobrojnim ranjenicima koji su preveženi u Vodice — od kojih dva teško ranjena — ukazana je pomoć od vojnih liječnika. Izgleda da gubici među stanovništvom nisu veliki, ali se oni do sada nisu mogli točno utvrditi.

Naša drakonska akcija protiv Srime ne izgleda opravdana nikakvim skorašnjim krvavim neprijateljskim dejstvom protiv naših trupa. Srime, koja nikad nije imala posadu naših trupa, silom prilika je postala središte skupljanja i snabdijevanja ustanika, kojima je stanovništvo htjelo ili ne htjelo, moralo davati pomoć. Kako je nemoguće postaviti garnizon u pomenutom malom mjestu, već je bilo predviđeno da se poruši. Ali upravna vlast bi se morala pobrinuti da se stanovništvo evakuira zajedno sa stokom i pokuštvom. Nisu mi poznati razlozi zbog kojih nije izvršena evakuacija, ali mislim da je došlo do tragičnog nesporazuma jer nije bilo povezivanja između civilne vlasti, koja bi morala sprovesti evakuaciju stanovništva, i vojne vlasti, koja je izvršila djelo rušenja.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 12/2a, k. 576.

Sada se preostalo stanovništvo iz Srime nalazi ovdje u Vodicama još prestravljeno i bez igdje ičega dok bi moglo biti pristojno smješteno u slučaju uredne evakuacije koja, sem što bi spasila živote i movinu, bi ostavljala manje neugodan dojam kod stanovništva.

P. T.

Sekretar fašističke organizacije
Mario Mogni

BROJ 241

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE ZRAKOPLOVSTVA ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OD 10. OŽUJKA 1943. O DEJ-
STVU AVIJACIJE TOGA DANA¹**

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« OBAVJEŠTAJNO ODJELJENJE Br. 6726-7 Primljeno 10. ožujka 1943-XXI

**KOMANDA ZRAKOPLOVSTVA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
TAKTIČKO ZRAKOPLOVSTVO**

Brzjav (hitno)

GENERALŠTABU ZRAKOPLOVSTVA — RIM (brzjavom)
VIŠOJ KOMANDI ORUŽ. SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« —
OP. ODJELJENJU — SJEDIŠTE — (telefonom)

VIŠOJ KOMANDI ORUŽ. SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« —
OB. ODJELJENJU — SJEDIŠTE — (telefonom)

ZRAKOPLOVSTVU KOV — RIM — (brzjavom)

Br. 05024/Op. — Taktičko zrakoplovstvo Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« — Sušak. Aktivnost potčinjenih aviogrupa na dan 9. ožujka.

Pula

Negativna zbog nepovoljnih atmosferskih uvjeta.

Zadar

Bombarderske jedinice — 51. eskadrila: jedan BR. 20 od 09.20 do 10.30 s. bombardirao je mjesto Srma² (Žirje QH-CK) i mitraljirao nje-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—
—T—821, film 435—436.

² i ³ Vidi dok. br. 240.

govu okolinu; bačeno 12 bombi od 50 kg i ispaljeno 400 mitraljeskih metaka; izviđao je rejon Zaton (QH-CM).

Jedan BR. 20 od 15.00 do 16.30 s. bombardirao je mjesto Srma³ i izviđao rejon sjeverozapadno od mjesta Pirovca (ON-CO); bačeno 12 bombi od 50 kg.

Jedan BR. 20 od 15.20 do 17.30 s. bombardirao je i mitraljirao rejon Crna Vlast (Gospić MH-GO) i kuće u Perušiću (MK-GO); bačeno 12 bombi od 50 kg i ispaljeno 600 mitraljeskih metaka.

Jedan BR. 20 od 16.30 do 17.30 s. bombardirao je mjesta Bogdanović i Pupovac (MK-GM); bačeno 12 bombi od 50 kg jakim protivavionskim dejstvom avion je pogođen i oštećen.

Jedan S. 81 od 08.40 do 10.00 s. transportirao je 40 sanduka municije iz Zemunika u Mostar.

Jedan G. 12 od 13.15 do 14.50 s. transportirao je ljudstvo i 50 avio-rezervoara iz Zemunika u Mostar.

Izviđačke jedinice — 121. eskadrila: jedan CA 311 od 08.50 do 10.30 s. izviđao je, bombardirao i mitraljirao rejon južno od Zatona (QH-CM); bačeno 32 bombe od 12 kg i ispaljeno 400 mitraljeskih metaka.

Jedan CA. 311 od 15.20 do 17.50 s. bombardirao je mjesto Babin Potok (Gospić MH-GO); bačeno 32 bombe od 12 kg.

128. eskadrila: jedan CA. 311 od 09.30 do 12.00 s. podržavao je kolonu divizije »Bergamo« na putu Trilj (Split VM-BU) — Aržano (Livno ZP-BS), izviđao rejone Ruda (Split VQ-CD), Udovičić (VO-CD) i Kacinj Dolac (VK-CK), bombardirao i mitraljirao Kacinj Dolac; bačeno 20 bombi od 12 kg i ispaljeno 200 mitraljerskih metaka. Aparat CA. 311 koji je od 13.50 do 14.50 s. podržavao kolonu divizije »Bergamo« prekinuo je akciju zbog kvara na desnom motoru.

Mostar

Bombarderske jedinice — 69. eskadrila: jedan BR. 20 od 07.10 do 08.10 s. bombardirao je Kraj (Makarska XI-AP); bačeno 2 bombe od 100 kg i 10 do 50 kg.

Jedan BR. 20 od 07.15 do 08.25 s. bombardirao je mjesto Prozor; bačeno 2 bombe od 100 kg i 10 do 50 kg.

[...]

VP 10. 10. ožujak 1943-XXI

General Piccini

Točnost prijepisa ovjerava:

načelnik štaba

(p. puk. pilot — M. Rovida)

Pino Nanti v. r.

(M. P.)

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
11. OŽUJKA 1943. O DEJSTVU POTČINJENIH JEDINICA NA
PODRUČJU DALMACIJE¹**

Brzojav

otpreme

Datum i sat

prijema 12/3/1943

2.00

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNO ODJELJENJE

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORP.

TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4084

Stiglo 12. ožujka 1943/XXI

Br. 3970/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI NA DAN 11. OŽUJKA 1943.

Aktivnost ustanika:

Izviđanje iz zraka javlja o koncentraciji oko 500 partizana² u zoni Podgora (Makarska ZV-AR) — Gornje Igrane (Makarska XL-AR) — Tučepi (Makarska ZT-AT).

Operacija 2. faze Weiss:

Operirajuća kolona³ stigla je danas 11. t. m. u 12 sati u Aržano (Livno ZP-BS) gdje je uhvatila vezu sa brzom njemačkom jedinicom⁴ koja je došla iz Prisoja (Livno ZV-CD).

Ostale djelatnosti:**SEKTOR »BERGAMO«:**

Naši gubici u sukobu kod Čarije (Šibenik XP-BQ), o čemu je javljeno komuniqueom jučer 10. tek. m.,⁵ iznose: 19 mrtvih, 13 ranjenih, između kojih poručnik D'Amico Antinio iz 229. bataljona T. M., vodnik napadnutog voda i 6 nestalih. — Izgubljena tri puškomitraljeza, 37 pušaka i 1 karabin.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 11/3a—1, k. 344.

² Dijelovi Biokovskog NOP odreda.

³ Vidi dok. 238 i 243.

⁴ Dijelovi njemačke SS divizije »Prinz Eugen«.

⁵ Vidi dok. br. 102, 114, 238, 239 i 243.

SEKTOR »SASSARI«:

Nema šta da se javi.

SEKTOR »CELERE«:

Dejstvo artiljerije na Štriku (Šibenik OK-CF) i Rodin Stan (Žirje QH-CK).

ZRAČNA DJELATNOST:

Potpomaganje i borbeno izviđanje duž pravca kretanja kolone koja vodi operacije Weiss 2. Bombardiranje, tučenje malim bombama i mitraljiranje zone Strižirep (Livno VU-BS), Marendića Staje (Split VM-CM), Vlake (Split CO-OM), Muć (Split UK-CD), Makirisa⁶ (Žirje ON-CO) i Šimići (Makarska ZV-AR).

Oblačno.

General Spigo

Kopija 9

1 Pomoć. nač. štaba

2 Nač. operat. odjelj.

1 Odjeljenju »I« (obavještajnom)

1 Komandi Kr. karab.

1 Odjeljenju telekomunikacija

BROJ 243

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
12. OŽUJKA 1943. O BORBAMA NA PODRUČJU DALMACIJE¹**

KOPIJA BRZOJAVA

Datum prijema 12. III 1943. sati 23.45
 otpreme 12. III 1943. „ 20.30

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI — OPERATIVNO ODJELJENJE

i na znanje:

KOMANDI V ARM. KORPUSA

TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4134

Stiglo 13. ožujka 1943/XXI

⁶ Vjerojatno Makirina.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 12/3a-1, k. 344.

Djelatnost ustanika:

— Izgleda da se ustaničke grupe koje dolaze iz Like² nalaze na Bobiji i da su zauzele prolaz na Mali Halan (Novi Grad OL-EH) i Golu glavu (Novi Grad PI-DX) kontrolišući na taj način putove koji vode prema Obrovcu (Novi Grad ON-DV).

SEKTOR »ZARA«:

— Jedinice koje operiraju u zoni Vodice sukobile su se sa ustanicima³ u blizini Kamena (Žirje ON-PI-CM). Naši gubici: ranjen poručnik⁴ Antonelli Davide iz VII batalj. skvadrasta »Milano«. Protivnički gubici: 12 mrtvih; zaplijenjeno municije, mnogo ručnih bombi, eksploziva, odjeće, dokumenata i stoke. Acija se nastavlja.

Započelo je čišćenje na poluotoku Srima (Žirje QH-CK).

SEKTOR »BERGAMO«:

— Kolona Aržano čistila je zonu sa obje strane pravca kretanja Vukine Staje (Livno ZI-BU) — Aržano (Livno ZP-BS).

Nema nikakvih novosti.

Kolona za pojačanje VI-og arm. korpusa stigla u Studence (Livno ZR-ZT-BN) savladavši prekide na putu.

Jedinice M.V.A.C. sukobile se u 2. zoni istočno od Zrmanje (Knin RQ-DX) sa ustaničkim grupama.

Gubici M.V.A.C.: 4 mrtva i 10 ranjenih;

protivnički: 48 mrtvih i 50 ranjenih.

Zaplijenjene puške.

Kao represalija za zasjedu ustanika kod Čarije (Šibenik SP-BQ),⁵ o čemu je javljeno u saopćenju od 10. i 11. t. m., strijeljano je u Trogiru, u suglasnosti sa političkim vlastima, 19 talaca.

Opreznošću zaštite autokolone Split—Šibenik otkrivene su i uništene dvije mine na putu za Prapatnicu (Šibenik S-N-BU-BS) te je izbjegnuta zasjeda.

SEKTORI »SASSARI« I »CELERE«:

Nema šta da se javi.

ZRAČNA DJELATNOST:

Oružano izviđanje i potpomaganje kolone divizije »Bergamo«.

Bombardiranje zone Bitelić (Split US-VH-CM).

— Vedro.

General Spigo

Kopija kom. 1: Ekselenciji

- ” ” 1: Načelniku štaba
- ” ” 1: Pomoćniku nač. štaba
- ” ” 2: Načelniku Operativ. odjelj.
- ” ” 1: Odjeljenju »I« (informativnom)
- ” ” 1: Komandi Kr. karabinjera
- ” ” 1: Odjeljenju telekomunikacija

² Odnosi se na dijelove Seste ličke divizije.

³ Odnosi se na Primorsku partizansku četu. Vidi dok. br. 231, napomenu 4, 233, 236, 238, 243, 244, 245, 246 i 249.

⁴ U originalu stoji: »capo manipolo« — fašistički čin u rangu poručnika.

⁵ Vidi dok. br. 102, 114, 238, 239 i 242.

IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 13. OŽUJKA 1943. O BORBAMA U DALMACIJI¹

BRZOJAV

Datum i sat slanja
 prijema 13. III 1943.
 23.45

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNO ODJELJENJE
i na znanje:
KOMANDI V I VI ARM. KORPUSA
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORPUSA

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4194
Stiglo 14. III 1943.

Br. 4093/op.

SAOPĆENJE U 18 SATI NA DAN 13. OŽUJKA

Aktivnost ustanika:

— Izgleda da se u zoni G. Tiškovac (Knin SN-DX) koncentriše 1000 ustanika.² Zapaženo je prisustvo ustaničkih grupa u zoni južno od s. Bisko (Split VK-BS).

SEKTOR »ZARA«:

Poluotok Srma (Žirje QH-CK) je evakuiran i stanovništvo je upućeno u Vodice: požari izvjesnih kuća i malih šumaraka izazivaju očigledne eksplozije.³

Akcija se nastavlja.⁴

Po naređenju političkih vlasti, kao odgovor na ubojstvo oca jednog milicionara M.V.A.C. strijeljana su u Stankovcima (Žirje ON-CU) dva politička zatvorenika.

SEKTOR »BERGAMO«:

U toku je čišćenje zone Kamensko (Livno ZP-BU) i Vinica (Livno ZT-BS) od strane kolone Aržano. Kolona za pojačanje 6. arm. korpusa, stigavši 13. tek. m. u 11 sati u Imotski (Makarska XV-BH), nastavila je u 16 sati prema Posušju (Makarska XV-BL).

Kr. Mornarica je svojim sredstvima uništila u Postirama (Omiš US-BD) 4 ustanička čamca.

SEKTORI »SASSARI« I »CELERE«:

Uobičajena djelatnost pretraživanja i zasjeda.

ZRAČNA DJELATNOST:

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/3a—1, k. 344.

² Odnosi se na snage Seste ličke divizije.

³ Vidi dok. br. 137, 146, 227, 240, 245, 246, 249, 262 i 264.

⁴ Vidi dok. br. 231, napomenu 4.

Oružana izviđanja i zaštita kolone »Bergamo«. Bombardiranje i mitraljiranje zone Brine (Žirje QH-CQ), Glavica (Šibenik QK-CM) i Prapatnica (Šibenik SN-BS-BU).

Bombardirani i mitraljirani sa značajnim efektom Igrane (Makarska XL-AN) i Vrulja (Makarska ZV-AP).

Vedro.

General *Spigo*

8 k o p i j a

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku štaba
- 1 Pomoćniku nač. štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Odjeljenju »I« (obavještajnom)
- 1 Komandi Kr. karabinjera
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

**IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ISPOSTAVE U VODICAMA
OD 14. OŽUJKA 1943. O ZAROBLJAVANJU I STRIJELJANJU GRUPE
PARTIZANA U SRIMI¹**

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Ispostava u Vodicama

Pov. br. 7/42.

Vodice, 14. ožujka 1943-XXI

Predmet: Izvještaj o zarobljavanju ustanika.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

KR. PREFEKTURI

Z a d a r

KOMANDI ARMIJSKOG KORPUSA

— Obavještajno odjeljenje —

VP 118

KOMANDI BRZE DIVIZIJE »EUGENIO DI SAVOIA« Šibenik

[Ostale adrese izostavljene]

Na temelju točnih podataka koje su prikupili karabinjeri u Vodicama i uz njihovo sudjelovanje, jedinice 292. pješadijskog puka su u jednoj pećini blizu Srime otkrili jedanaest naoružanih ustanika. Podigavši crvenu zastavu, oni su iz pećine ispalili nekoliko metaka iz vatrenog oružja.

Istjerani vatrom ručnih bombi, ustanici su zarobljeni i odmah strijeljani od jedinica koje su sudjelovale u akciji pročešljanja.²

Komandir ispostave, poručnik:

Francesco Ruiiu

(M. P.)

GUVERNATORAT DALMACIJE

Vojni kabinet

Primljeno: 15. 3. 1943-XXI

Br. 2450/E/6-h

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 18/8—1, k. 575.

² Odnosi se na ilegalne političke radnike. Vidi dok. br. 231, napomenu 4, i dok. br. 244, 246 i 249.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
14. OŽUJKA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹**

BRZOJAV

Datum i sat: slanja
prijema 14/3/1943-XXI
23.30

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI OPERATIVNO

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORP.
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.
Br. 4135/op.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br.
Br. 2456/E/6-4
Stiglo 15. ožujka 1943-XXI

IZVJEŠTAJ U 18 SATI NA DAN 14. OŽUJKA 1943. GOD.

Djelatnost ustanika:

— nema što da se javi.

SEKTOR »ZARA«:

— Nastavlja se akcija na smirivanju zone Vodice (Žirje PN-CK). U sukobima u zonama Srima (Žirje QH-CK) i Kosa (Žirje QH-CO) ubijeno je 25 ustanika.²

Naši gubici: 1 ranjen.

Uništeno je sjedište štaba partizanskog obalskog bataljona,³ zaplijenjeno 7 pištolja, mnogo ručnih bombi, municije, odjeće, stoke i propagandnog materijala, zapaljene su kuće i razrušene pećine koje sigurno služe kao zaklon ustanicima. U zoni Spadine (Žirje PL-CO) pronađeno 29 leševa jake grupe koja je pokušala da prođe kroz našu zaprijeku kao što je objavljeno u biltenu od 11. tek. m. Od početka operacije do 13-og tekućeg gubici ustanika popeli su se na 109 mrtvih.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 14/3a—1, k. 344.

² Vidi dok. br. 231, napomenu 4.

³ Misli se na Sjevernodalmatinski partizanski bataljon.

SEKTOR »BERGAMO«:

Kolona Aržano započela je jutros 14. tek. m. pokret u cilju povratka vršeći čišćenje zone Aržano (Livno ZP-BS), Vrpolje (Split VS-BU).

Kolona za pojačanje VI arm. korpusa produžila je jučer 13. t. m. iz Imotskog ka Ljubuškom (Mostar NK-AP) kamionima prešavši u nadležnost VI arm. korpusa. Sukob između ustaša i partizana u zoni Graca (Knin QK-EH). Zarobljeno 4 ustanika i jedna puška.

SEKTORI »SASSARI« i »CELERE«:

— Nema što da se javi.

ZRAČNA DJELATNOST:

Oružano izviđanje i potpomaganje kolone divizije »Bergamo«.

General Spigo

K o p i j e:

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku štaba
- 1 pom. načelniku štaba
- 1 odjeljenju »I« (obavešt.)
- 2 načelniku operativnog
- 1 Odjeljenju telekomunikacija
- 1 Komandi Kr. karabinjera

BROJ 247

IZVJEŠTAJ PREFEKTURE U SPLITU OD 14. OŽUJKA 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O ODLASKU MLADIĆA S KORČULE U PARTIZANE NA BIOKOVO¹

KR. PREFEKTURA — SPLIT

Br. 104327/Jav. sig.

Split, 14. ožujka 1943-XXI

Predmet: Aktivnost partizana.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

i na znanje:

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava javne sigurnosti

R i m

U nastavku prethodnih izvještaja, i zadnjeg od 26. veljače, dostavlja se prijepis slijedećeg izvještaja mjesne komande Kr. karabinjerske grupe u vezi sa aktivnošću partizana na otoku Šolta:²

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 22/5-1, k. 572.

² Omaška: radi se o Korčuli.

»Zadnjih dana iz Vela Luke, Blata, Čare, Smokvice, Podstrane, Lumbarde i Žrnova udaljilo se ukupno 50 osoba kojima su partizani uručili poziv za mobilizaciju.

Prema raspoloživim podacima, ima još mladića koji se spremaju da se odmetnu.

Svi navedeni upućuju se na Biokovo radi formiranja partizanske brigade. Njihovo prebacivanje vrši se noću pomoću brodova, koji iz okoline Makarske kreću na otok Korčulu i u osamljenim uvalama ukrcavaju bjegunce.

Također i veći dio partizana sa otoka prebacio se na Biokovo. Govori se da je riječ o općem bjekstvu svih onih koji nemaju čistu savjest jer predviđaju akciju pročešljavanja, koja bi trebala biti poduzeta na otoku. Međutim, na temelju glasina koje kruže, nije isključeno da je riječ o stvarnoj mobilizaciji komunista u cilju stvaranja jedne velike crvene armije koja bi, čim prije, trebala započeti operacije većih razmjera kako bi nas istjerala iz ove zemlje.

Smatra se da je na otoku ostalo oko 80 partizana.«

Prefekt:
Dr. V. P. Zerbino

GUVERNATORAT DALMACIJE
Glavna uprava policije
24. ožujka 1943-XXI

GUVERNATORAT DALMACIJE
Primljeno:
24. ožujka 1943-XXI
Br. 15717

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 15. OŽUJKA 1943. O DOGAĐAJIMA NA KORČULI I PELJEŠCU¹**

KOMANDA VI ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — obavještajno odjeljenje

Br. 3570/pješ. prot.

POVJERLJIVO

V. P. 39, 15. ožujka 1943.

BILTEN NOVOSTI BR. 678.

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«

(2. ARMIJA)

[...]

TREĆI DIO

AKTIVNOST USTANIKA

1. ZONA

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4664

Primljeno 22. III 1943.

**SEKTOR PJEŠ. DIV. »MESSINA«
KORČULA**

Dana 6. tekućeg u zoni Lumbarda (Korčula XN-GS) nepoznati su ispalili nekoliko pušanih hitaca na jednu našu patrolu na službi izviđanja.

Patrola, poslije nego je na vatru odgovorila, uputila se na mjesto odakle su hici ispaljeni i primijetila je 9 osoba koje bježe od kojih su dvojica bila naoružana puškom.

Smatra se da se radi o bjeguncima koji su se nedavno udaljili iz Lumbarde.

(Od pješ. div. »Messina«)

2. ZONA

**SEKTOR PJEŠ. DIV. »MARCHE«
TREBINJE**

Noću uoči 9. tekućeg jedna veća partizanska »trojka« opljačkala je stoku u selu Domasevo (Dubrovnik TI-GO).

Slijeđena od lokalnih V.A.C. spomenuta se »trojka« izgleda sklonila u zoni Suma (isto SP-SR-FV-FT).

(Od pješ. div. »Marche«)

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 16/2a—1, k. 323.

SEKTOR PJEŠ. DIV. »MESSINA«
PELJEŠAC

Javlja se o vrlo čestom dolasku naoružanih partizana motornim lađama u uvalu Duba (Makarska XN-AB) u cilju nabavljanja hrane u toj zoni.

Izdana su naređenja u cilju pojačanja nadzora obale.

(od pješ. div. »Messina«)

[...]

2. ZONA

SEKTOR PJEŠ. DIV. »MESSINA«
PELJEŠAC

Dana 15. tekućeg jedna naša jedinica crnih košulja koja je vršila čišćenje u zoni Dingač (o. Mljet IH-CS)—Skaramuce (isto KI...) sukobila se sa grupom partizana koja se je nakon žive borbe udaljila.

Neprijateljski gubici: jedan poginuo; naših gubitaka nema. Porušeno je nekoliko baraka koje su partizani bježeći napustili.

(od pješ. div. »Messina«)

VRGORAC

Dana 15. tekućeg jedna naša jedinica izviđajući zonu Umčane (Mostar KI-AN) uhapsila je 50 osoba pod sumnjom da surađuju sa partizanima.

(od pješ. div. »Messina«)

[...]

Komandant:

general *Sandro Piazzoni*

Za točnost prijepisa
Načelnik štaba, pukovnik

Carlo Cigliana
(M. P.)

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
15. OŽUJKA 1943. O AKCIJI U ZONI VODICE¹**

Predmet: rzb.
BRZOJAV

Datum i sat slanja
prijema 16. III. 43.
0.15

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI — OPERATIVNO ODJELJENJE

i na znanje:

KOMANDI V ARM. KORP.

KOMANDI VI ARM. KORP.

TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4304
Stiglo 16. III. 43.

Br. 4178/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI NA DAN 15. OŽUJKA 1943/XXI

Djelatnost ustanika:

Zapažena sve jača djelatnost ustanika² duž gornje doline Zrmanje: jake grupe dolazeći od Srba (Knin SI-EO) uzaludno su pokušale proteklih dana da zauzmu Zrmanju (Knin RO-RQ-DT-DR), jer su odbijene od strane formacija M.V.A.C. koje su im nanijele gubitke, i to 8 mrtvih, što je ustanovljeno, pored 50 ranjenih i zaplijenile im 20 pušaka. Gubici M.V.A.C.: 4 mrtva i 10 ranjenih.

Od 15. tek. m. u noći zona sjeverno od s. Plavno (Knin SL-SN-DR) izložena je osjetnom pritisku partizana³ koji, kako izgleda, imaju namjeru da izbiju na Pađane (Knin RQ-SI).

Zapaženo stotinjak ustanika⁴ u zoni Prgomet (Šibenik SP-SR-BU) koji su došli iz s. Trolokve (Šibenik SP-SR-BN-BZ).

SEKTOR »ZARA«:

Nastavlja se akcija u zoni Vodice (Žirje PN-CK).

Sjeverno od Zatona (Žirje QH-CM) sukob sa malom grupom ustanika⁵ koja je raspršena: ubijeno 3; plijen: 2 puške, 50 ručnih bombi, 5 bajoneta, eksplozivni materijal, hrana i odjeća.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 15/3a—1, k. 344.

² i ³ Odnosi se na dijelove Šeste ličke divizije.

⁴ Odnosi se na Trogirsku partizansku čet.

⁵ Odnosi se na Primorsku partizansku čet. Vidi dok. br. 231, napomenu 4.

Od početka operacija nanijeti gubici: 112 mrtvih, pretrpljeni gubici: 4 ranjena, od kojih 1 oficir. Njegovo ime objavljeno je u saopćenju od 12. tek. m. Akcija se nastavlja.

SEKTOR »BERGAMO«:

Kolona koja operira, čisti sada zonu sa obje strane pravca kretanja Vrpolje (Split VS-BU) — Trilj (Split VM-BU). Do sada sakupljeno 66 sposobnih muškaraca.

Kr. mornarica je svojim sredstvima zaplijenila na otoku Čiovo 16 čamaca.

SEKTOR »SASSARI«:

Ispravlja se ono što je objavljeno u jučerašnjem komunikeu od 14. tek. m. time što se je sukob između ustaša i partizana desio u zoni Gradan (Šibenik TI-CQ). Četiri zarobljena ustanika bila su strijeljana.

SEKTOR »CELERE«:

Na zahtjev odreda koji operira u zoni Vodice tučene su artiljerijom zone Strika (Šibenik QK-CF) i Sv. Ante (Žirje QH-CK).

Vedro.

General *Spigo*

- 8 k o p i j a
- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku štaba
- 1 Pomoć. nač. štaba
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Odjeljenju »I« (obavještajnom)
- 1 Komandi Kr. karabinjera
- 1 Odjeljenju telekomunikacija

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 16. OŽUJKA 1943. O BORBAMA NA KNINSKOM
SEKTORU¹**

Predmet
Brzjav

slanja 16/3/43
Datum i sat 19.22
prijema 16/3/43
23.25

OD KOMANDE XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNO

i na znanje:
KOMANDI V i VI ARM. KORPUSA
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

Br. 4221/op. prot.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4354
Stiglo 17-3

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 16. OŽUJKA 1943/XXI

Djelatnost ustanika: Ustaničke snage² koje dolaze sa sjevera, savladavši otpor formacija M.V.A.C. zauzele su u noći 15. t.m. Bender (Knin SL-DP) i Plavno (Knin SL-SN) oštetiivši željeznički most sjeverozapadno od Bendera i zapalivši stanicu i barake u Plavnu.³

Jučer 15. tek. m. M.V.A.C. su ponovo zauzele Plavno.

Pretrpljeni gubici: jedan ranjen i 14 M.V.A.C. nestalo. Nanijeti gubici nisu utvrđeni.

[...]

General Spigo

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 16/3a—1, k. 344.

² i ³ Vidi dok. br. 104 i 107.

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ISPOSTAVE U BIOGRADU OD 16. OŽUJKA 1943. GUVERNATORATU DALMACIJE O UBOJSTVU GRUPE ZATVORENIKA KOJE SU PARTIZANI POKUŠALI SPASITI¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

XXII mob. bataljon — Ispostava u Biogradu

Br. 107/7-1/III

Biograd, 16. ožujka 1943-XXI

Predmet: Izvještaj.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

GUVERNATORATU DALMACIJE

Vojni kabinet

Z a d a r

KR. PREFEKTURI

Z a d a r

KOMANDI DIVIZIJE »ZARA«

VP 141

[Ostale adrese izostavljene]

Jučer 15. ovog mjeseca, u 18 sati, kada su četiri karabinjera iz Filipjakova sprovodili u ovdašnji zatvor, šest zatvorenih odgovornih za pružanje pomoći partizanima, napadnuti su iz zasjede mitraljeskom i pušćanom vatrom od jednog odjeljenja jačine oko 30 ustanika² u blizini civilne bolnice u Biogradu.

Karabinjeri, nepovrijeđeni, odmah su se rasporedili za obranu i odgovorili jakom vatrom.

Iskoristivši trenutak smanjene pozornosti, zatvorenici su pokušali pobjeći prema ustanicima ali su ih karabinjeri na tridesetak metara udaljenosti ubili.

Cim je ova komanda čula puškaranje odmah je, s obzirom na blizinu sukoba, intervenirala upućivanjem na lice mjesta dva odjeljenja karabinjera sa puškomitraljezom. Oni su odmah uhvatili dodir sa ustanicima koji su već bili opkolili karabinjere sprovodnike i, nakon oko jednog sata jake vatre, uspjeli osloboditi naše vojnike i natjerati ustanike u bijeg. Naknadno je intervenirala jedna pješadijska jedinica ispalivši oko 20 granata iz minobacača u vjerojatnom pravcu ustanika koji su se razbježali prema obližnjoj šumi.

Sukob je prošao bez naših gubitaka, a pretpostavlja se da su ustanici imali nekoliko mrtvih i ranjenih.³

Komandir ispostave, poručnika:

Roberto Cantarella

(M. P.)

GUVERNATORAT DALMACIJE

Vojni kabinet

Primljeno: 17. 3. 1943-XXI

Br. 2456/E/6-4

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 47/1, k. 575.

² Vjerojatno se odnosi na Biogradski odred.

³ Vidí dok. br. 257.

**ZABILJEŠKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—
—DALMACIJA« OD 17. OŽUJKA 1943. O PITANJIMA RAZMATRANIM
PRILIKOM RAZGOVORA IZMEĐU GENERALA ROBOTTTIA I GUVER-
NERA DALMACIJE U ZADRU 15. OŽUJKA 1943. GODINE¹**

Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« (2. armija)

Odjeljenje civilnih poslova

VP 10, 17. ožujka 1943-XXI

**PITANJA RAZMATRANJA PRILIKOM RAZGOVORA IZMEĐU
EKSELENCIJE GIUNTE I EKSELENCIJE ROBOTTTIA
U ZADRU 15. OŽUJKA 1943-XXI**

1) Jačina jedinica dislociranih u Zadru.

Ekselencija Giunta² izjavljuje da podržava prijedloge koje je u vezi sa ovim podnio ekselencija Spigo.³

2) Plan »15. siječanj«.

3) Premještanje Komande XVIII armijskog korpusa.

Ekselencija Giunta izražava želju da se zbog raznih razloga pomenuta komanda ne premjesti u Zadar.

General Primieri iznosi razna zapažanja u vezi sa cjelishodnošću ovog premještanja.

Ekselencija Robotti odlučuje da ekselencija Spigo ponovo razmotri pitanje u vezi sa materijalnom sistematizacijom ne samo komande već i sveg osoblja koje njoj pripada.

4) Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« traži proširenje ovlaštenja u vezi s upotrebom policijskih snaga također i na teritoriju Dalmacije (naredba Ducea od 19. siječnja 1942. godine).

5) Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« traži praktičnu primjenu naredbe guvernera od 7. lipnja 1942-XX u vezi s mjerama koje treba primijeniti u odnosu na pomagače diverzanata (interesira Komandu XVIII armijskog korpusa i Vojnopomorsku komandu Dalmacije).

6) Iznose se kriterijumi Više komande oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« u vezi s interniranjima, protjerivanjima i upotrebom radne snage.

7) Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« traži da se ukine Specijalni sud za Dalmaciju, formiran naredbom Ducea od 24. listopada 1941-XIX. Predata je promemorija u kojoj su izložena razmatranja pravnog karaktera i cjelishodnosti.

8) Evakuacija civilnog stanovništva sa malih poluotoka Srima i Zablache: već je u toku.

9) Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« potvrđuje potrebu da se saobraćaj plovnih sredstava i ribarenje, zbog jedinstvenosti

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—T—821, film 405/1310—1313.

² Francesco Giunta, guverner Dalmacije.

³ Umberto Spigo, komandant Osamnaestog armijskog korpusa.

kriterijuma za cijelu istočnu obalu Jadrana, usaglasa sa principima koje je odredila Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« za djelove hrvatske obale.

Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« zahvaljuje za načelan pristanak Guvernerata i suglasna je sa prijedlozima Guvernerata da se sastane posebna komisija.

Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« odredit će imena oficira koji će sudjelovati, kao i približan datum održavanja sastanka.

10) Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« potvrđuje cjelishodnost da se ustupanje soli hrvatskim građanima potčini specijalnim garancijama.

O ovom pitanju pobrinut će se komisija pomenuta u toč. 9).

11) Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« predlaže, mada se neće posebno uplitati, da se o koncentriranju snabdijevanja Židova na otoku Korčuli brinu civilne vlasti Guvernerata.

12) Na zahtjev Riječkog udruženja za plovidbu, Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« traži da se parobrod »Viotti«, koji Guvernerat Dalmacije ne koristi stalno, stavi na raspolaganje potčinjenoj komandi pozadine pod uvjetom da će Riječko udruženje za plovidbu udovoljavati potrebama Guvernerata drugim plovnim sredstvima uvijek kada se to bude tražilo.

13) Vojni kabinet Guvernerata.

Ekselencija Giunta je mišljenja da vojni kabinet nema nikakvih razloga da nastavi svoju djelatnost i zato Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« stavlja na raspolaganje pukovnika Morra.⁴

14) Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« traži suglasnost Guvernerata da na anektiranu teritoriju Dalmacije mogu ulaziti i zadržavati se hrvatski vojnici koji treba da provedu odsustvo kod svoje rodbine.

Ove vojnike će talijanska Misija u Zagrebu snabdjeti posebnim propusnicama, i ona bi za svaki pojedini slučaj morala da o tome telegrafski izvijesti Guvernerat.

15) Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« traži da se porodicama pripadnika Dobrovoljačke milicije za borbu protiv komunista koji se bore u Dalmaciji omogući da žive koncentrirane na nekom otoku zadarskog područja.

Ujutro, 16. ožujka, ekselencija Dompieri, načelnik Kabineta Guvernerata, izvjestio je da guverner, mada u načelu prihvata podnesene prijedloge (toč. 4, 5, 6, 7, 11, 12, 14 i 15), ipak zadržava pravo da razmotri pitanja i da će izvjestiti o svojim odlukama.

18. III *Robotti*

Prijepis dostavljen Odjeljenju za vezu s inozemstvom.

Prijepis dostavljen Obavještajnom i Operativnom odjeljenju Više k-de oruž. snaga »Slovenija—Dalmacija«.

VP 10, 19. ožujka 1943-XXI

⁴ Eugenio Mora. Mora se nalazio na dužnosti u Odjeljenju za vezu Komande Druge armije sa guverneratom Dalmacije.

IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 17. OŽUJKA 1943. O ZAVRŠETKU OPERACIJE U ZONI VODICE¹

Brzopjav

Datum i sat: slanja
prijema 17. III 1943.
23.30

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
KOMANDI SUPERSLODE — OPERATIVNO ODJELJENJE

i na znanje:
KOMANDI V i VI ARM. KORPUSA
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

Br. 4271/op.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4404
Stiglo 18. III 1943-XXI

SAOPĆENJE U 18 SATI NA DAN 17. OŽUJKA 1943.

Djelatnost ustanika:

Nikakva.

SEKTOR »ZARA«:

Operacija Vodice (Žirje PN-CK) završena sa potpunim postignućem predviđenih ciljeva.²

Ustanici nisu prihvatili borbu već su se naprotiv rascijepali na male grupe u namjeri da se izvuku pred našom akcijom pomažući se terenom i pećinama.³

Potraga za ustaničkim grupama koje su rastjerane kao i za onim po pećinama bila je vrlo teška i trajala je deset dana.

U sukobima sa raznim grupama koje su pritiješnjene pri pokušaju bjekstva ili koje su bile sakrivene po pećinama, nanijeti su ukupno slijedeći gubici, pored onih koje je avijacija tukla i koje nije moguće identificirati: mrtvih ustanovljeno 119, ranjenih nije utvrđeno. Pretrpljeni gubici: 4 ranjena. — Plije: 17 pušaka, 9 pištolja, 9 sablji, 130 ručnih bombi, mnogobrojna municija za puškomitraljez, pušku i pištolj, 40 detonatora i nekoliko metara štapina, 100 kg. eksploziva, kutija za nošenje municije, jedan mornarički durbin i 4 obična durbina kao i mnogo drugog raznog materijala.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 17/3a—1, k. 344.

² Vidi dok. br. 231, napomenu 4, 233, 236, 238, 243, 244, 245, 246 i 249.

³ Odnosi se na Primorsku partizansku čet. Vidi dok. br. 246, napomenu 2.

SEKTOR »BERGAMO«:

Kolona koja operiše vratila se u redu u Sinj.

SEKTOR »SASSARI« i »CELERE«:

Obična djelatnost pretraživanja i zasjeda.

Vedro.

General *Spigo*

K o p i j e:

- 1 — Ekselenciji komandantu
- 1 — Načelniku štaba
- 1 — Pomoćniku nač. štaba
- 3 — Operativnom odjeljenju
- 1 — Odjeljenju »I« (obavještajnom)
- 1 — Komandi Kr. karab.

BROJ 254

**IZVJEŠTAJ VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD 17. OŽUJKA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—
—DALMACIJA« O NAPADU NA BROD »CURZOLA«¹**

rzb.

Brzobjav

otpreme

Datum i sat: prijema 17-III-43

11.30 s.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4374

Primljeno 17. ožujka 1943-XXI

OD MARIDALMACIJE — SPLIT

KOMANDI SUPERSLODE

i na znanje:

KOMANDI XVIII ARM. KORPUSA

KOMANDI DIVIZIJE »BERGAMO«

Br. 7536

15-og tek. u 16 sati na brod »Curzola«, u službi nadzora sjevernog dijela otoka Korčule, otvorena je mitraljeska paljba iz naselja Babina (Korčula CZ-ZL).² Brod »Curzola« izvršio je paljbu na naselje. Uslijed partizanskog protivdejstva lakše je ranjen jedan mornar.

Na dan 16-og N.A.P-6³ i motorni čamac M.B. 23 izvršili su akciju odmazde protiv naselja Babina sa jednim minobacačem i mitraljezom.

Admiral *Bobbiese*

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 36/2. k. 365A.

² Vidi dok. br. 261.

³ N.A.P. (Natante antipartigiano) — protivpartizanski brod.

**ZAPOVIJEST KOMANDE DIVIZIJE »ZARA« OD 17. OŽUJKA 1943.
KOJOM POHVALJUJE POTČINJENE JEDINICE KOJE SU
SUDJELOVALE U AKCIJI ČIŠĆENJA¹**

KOMANDA PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »ZARA« (158.)

VP 141, 17. ožujka 1943.

DNEVNA ZAPOVIJED BR. 4

Operacije pročešljavanja započete, 7. ovog mjeseca, blokiranjem rejon na Vodice, koje se od Pirovca proteglo na Putičanje, M. Čistu, šumu Gudača, r. Krka pa do mora, zaključene su 15. ovog mjeseca potpunim izvršenjem predviđenih zadataka.²

Stoga, najsrdačnije pohvaljujem 291. pješadijski puk »Zara«, bataljone »Rismondo« i »Cadorna« 292. pješadijskog puka »Zara« bataljone skvadrista »Tevere« i »Milano«, baterije artiljerijskog puka pješadijske divizije »Zara«, vod tenkova, 1, 2, 3, 6. i 7. četu antikomunističke milicije, — koji su u toku 10 dana teških napora i ljutih okršaja dali novi sjajam dokaz čelične čvrstine i veoma visokog morala talijanskog vojnika.

Teški gubici zadati neprijatelju i značajne količine zaplijenjenog materijala dokazuju kakvom je čvrstom voljom pretraženo zemljište zaraženo ustaničkim bandama koje su raspršene, razbijene i uništene većom borbenom agresivnošću, inteligencijom i fizičkom izdržljivošću našeg vojnika.

Posebno pohvaljujem pukovnika Lucchettija koji je komandirao operacijama, i krajnjom energijom i mudrim taktičkim kriterijima vodio jedinice pod svojom komandom.

Komandant, general:
Carlo Viale

(M. P.)

Točnost prijepisa ovjerava:

Načelnik 2. odsjeka, potpukovnik

M. Morvidi v. r.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 6/1, k. 694.

² O ovoj akciji čišćenja vidi dok. br. 231, napomenu 4, 233, 236, 238, 243, 244, 245, 246, 249, 253 i 257.

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE DIVIZIJE »ZARA« OD 17. OŽUJKA 1943.
KOMANDI OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA O FORMIRANJU
XXI BATALJONA ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE¹**

KOMANDA PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »ZARA« (158.)

Odjeljenje antikomunističke milicije

Br. 03/1500/Ant. kom.

VP 141, 17. ožujka 1943-XXI

Predmet: Formiranje XXI bataljona
antikomunističke milicije
»Kistanje«.

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Obavještajno odjeljenje

VP 118

i na znanje:

GUVERNATORATU DALMACIJE

Vojni kabinet

KR. PREFEKTURI

Z a d a r

Z a d a r

1. — Dana 15. ovog mjeseca formiran je XXI bataljon antikomunističke milicije »Kistanje«.² Njegov sastav je sljedeći:

- 4. četa pravoslavne antikomunističke milicije;
- 5. četa pravoslavne antikomunističke milicije;
- vod katolika iz Rupe, koji pod istim datumom postaje samostalan.

2. — Dislokacija jedinica:

- 4. četa antikomunističke milicije: Kistanje;
- 5. četa antikomunističke milicije: komanda čete i 2. vod u selu Vačanju; 1. vod u Đevrske;
- samostalni vod iz Rupe: u selu Rupe.

Komandant, general:
Carlo Viale

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 5/5, k. 578.

² O formiranju antikomunističke milicije vidi knj. 2, dok. br. 337, 355, 377, 383, 416, 418 i 422; knj. 4, dok. br. 191 i knj. 6, dok. br. 123.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
18. OŽUJKA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹**

Brzobjav

V.P. 10, 18. ožujka 1943/XXI
sati 0.30

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.
KOMANDI SUPERSLODA — OPERATIVNO

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARMIJSKOG KORPUSA
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORPUSA

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4469
Stiglo 19. 3. 1943.

Br. 4321/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 18. OŽUJKA 1943. XXI

Djelatnost ustanika:

Nikakva.

SEKTOR »ZARA«:

Razni materijal zaplijenjen u operacijama Vodice² o čemu je javljeno saopćenjem od 17. tekućeg mj. je slijedeći: konja 31, mazgi i magaraca 19, volova 14, ovaca 236, mesa 400 kg; žitarica 430 kg, kutija sardini 300, vreća razne odjeće 5, vunenih pokrivača 14, kaputa 11.

Partizani su napali grupu Kr. karabinjera koja je predvodila uhapšeničke iz Filip-Jakova (Žirje MH-CZ) u zatvor u Biograd. Napad odbijen, uhapšenički ubijeni pri pokušaju bjekstva.³

SEKTOR »BERGAMO«:

Umro je vice-federal Savo koji je teško ranjen u atentatu o kome je javljeno saopćenjem od 11. veljače.⁴

Četnička patrola prodrijevši u Gračac (Knin Q-EK) zarobila je komandanta partizanskog bataljona.

SEKTOR »SASSARI« I »CELERE«:

Obična djelatnost pretraživanja i zasjeda.

Noću uoči 18. avion nepoznate narodnosti nadletio je garnizon Marina (Šibenik SI-BN).

Vedro.

General Spigo

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 18/3a—1, k. 344.

² O operacijama Vodice vidi dok. br. 231, napomenu 4, 233, 236, 238, 243, 244, 245, 246, 249, 253 i 255.

³ Vidi dok. br. 251.

⁴ Vidi dok. br. 117, 200 i 202.

- 8 k o p i j a
1 Ekselenciji
1 Načelniku štaba
1 Pom. načel. štaba
2 Operativnom odjeljenju
1 Odjeljenju »I« (obavještajnom)
1 Kr. karabinjerima

BROJ 258

**PLAN KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 18.
OŽUJKA 1943. ZA IZVOĐENJE OPERACIJA ČIŠĆENJA SJEVERNO-
DALMATINSKIH OTOKA¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Operativno odjeljenje

KURIROM

Odgovor na dopis od 1. o. m.
br. 3451/op.

V.P. 118, 18. ožujka 1943-XXI

Br. prot. 3712/op. Prilog 1

**VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE**

Predmet: Normaliziranje otoka.²

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4624

Prispjelo 21. ožujka 1943-XXI

Dostavljam u prilogu načelni program u vezi operacija koje imaju za cilj normaliziranje otoka i obale kod rta Planka.

Operacije su razmatrane s obzirom na vjerojatnu raspoloživost snaga, na postojeću situaciju i onu koja se može predvidjeti, u cilju postizanja radikalnih rezultata.

Pomenute operacije imat će stoga uzastopni i postepeni karakter, tj. otok za otokom i po grupama otoka.

Trajanje operativnog ciklusa: 1. travnja — 20. svibnja o. g.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 16/1a—I, k. 211.

² Vidi dok. br. 190 i 213.

U cilju izoliranja — u toku akcije — otoka koje treba čistiti, predviđena je suradnja Kr. mornarice i Kr. zrakoplovstva, na osnovu pojedinosti koje treba prethodno utvrditi svaki pojedini put.

U toku je sprovođenje logističkih mjera za prihvatanje, život, evakuaciju mase sposobnih muškaraca (od 15 godina pa naviše) koji ne pružaju apsolutnu sigurnost da su nam skloni, a treba predvidjeti da će ta masa biti znatna.

Što se tiče anektirane teritorije Guvernerat Dalmacije, kod kojeg smo se zauzeli u tom pogledu, još nije dao svoje odobrenje.

General armijskog korpusa, komandant

[Dopisano rukom]:³

Umberto Spigo v. r.

= Ovaj dopis ne govori mnogo:

- operacije od 1. travnja do 20. svibnja,
- pojedinosti, snage, suradnja koju treba odrediti
- još uvijek nema odobrenja od Guvernerata Dalmacije.

23. III. p. puk. *Michelotti*. =

= Reći zato Spigu da nabavi ili ćemo ga tražiti mi. Sada treba raditi brzo, inače nećemo početi ni u travnju.

24. III. — *Robotti*.⁴

(Prilog br. 1 dopisu br. 3712/Op. od 18. 3. 1943-XXI)

OPERATIVNI PROGRAM

1) Operacija u području rta Planka

- početak (vjerojatni) : 1. travnja
- trajanje (vjerojatno) : 5 dana

2) Operacija u šibenskim otocima

- početak (vjerojatni) : 9. travnja
- trajanje (vjerojatno) : 3 dana

3) Operacija na otocima Premuda, Skarda, Molatska grupa, Dugi otok, Kornati

- početak (vjerojatni) : 16. travnja
- trajanje (vjerojatno) : 6 dana

4. Operacija na otocima Iž, Žut, Ugljan, Pašman

- početak (vjerojatni) : 28. travnja
- trajanje (vjerojatno) : 8 dana
- početak (vjerojatni)
- početak (vjerojatni)
- trajanje (vjerojatno)
- trajanje (vjerojatno)

5) Operacija na otocima Drvenik, Šolta, Brač

vrijeme i trajanje treba odrediti na osnovu situacije koja će biti na kraju travnja.

6) Operacija na otocima Vis i Hvar

(M. P.)

³ Ovu napomenu je dopisao potpukovnik *Michelotti*, oficir u Komandi Druge armije.

⁴ Napomena komandanta Druge armije, generala *María Robotti*.

IZVJEŠTAJ PREFEKTA U ZADRU OD 18. OŽUJKA 1943. MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O UNIŠTENJU OPĆINSKE ZGRADE U SMILČIĆU OD STRANE PARTIZANA¹

Dešifrirao: ručno	TELEGRAM iz Zadra Br. 1114	Načelnik šifrantskog odjeljenja Prizia
----------------------	----------------------------------	--

PREFEKT — ZADAR
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

18. ožujka 1943. u 11 s.

Glavna uprava policije

i na znanje:

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Zadar, 18. ožujka 1943. u 12 s.

Predmet: Ustanici vatrom uništili
zgradu općine u Smilčiću.

Noću 9/10. ovog mjeseca, oko 2 sata, veliki broj naoružanih partizana zapalio je i potpuno uništio zgradu općine u Smilčiću.²

Karabinjeri u patroli, koja se nalazila u službi na udaljenju više od 500 m, nakon što je primijetila prve plamenove i u kasarni dala uzbunu potrcala je na mjesto požara ali, dočekana jakom pušćanom vatrom, morala se zaustaviti da bi odgovorila efikasnom vatrom. Zatim se patrola našla u okruženju sve do dolaska ostalih karabinjera iz stanice, koji su ustanike natjerali u bijeg.

Nitko od karabinjera nije ozlijeđen.

Nije poznato da li su partizani imali gubitaka.

Prefekt:
gen. *Gaspero Barbera*

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 22/8—1, k. 571.

² Ovu akciju je izvršio Biogradski partizanski odred (Snimak u Arhivu VII, mikroteka CK SKH — Zagreb, film 7/511).

otpore i popravivši mnogobrojne prekide, na raskrnci Gizdovac kod Splita (UK-BZ) na Šegovići (Split UK-CD) i na uzvisini iznad Muća (Split UK-CD).

Pretrpljeni gubici: 1 oficir i jedna crna košulja ranjeni.

U blizini Grla, uslijed eksplozije mine uništen je djelomično tenk »L«.⁴

Vozač je poginuo, potporučnik Vitele Alfredo teško ranjen.

Zona Mihović (Šibenik SR-OS) bivši četnički starješina Beljak koji je ranije prišao partizanima ubio se da bi izbjegao zarobljavanje.

SEKTOR »ZARA«:

Napad ustanika na naselje Lepuri (Žirje PI-DE) odbili su naoružani seljaci i Kr. karabinjeri svojom brзом intervencijom.

SEKTOR »CELERE«:

U selu Gube (Šibenik RK-CM) zarobljen partizanski kurir sa dokumentima.

SEKTOR »SASSARI«:

Obična djelatnost pretraživanja i zasjeda.

ZRAČNA AKTIVNOST:

Borbeno izviđanje i zaštita kolona »Bergamo« koje operišu u zoni Muć.

Vedro. Vjetar bura.

General *Spigo*

1 kopija Ekselenciji

1 „ načel. štaba

1 „ pom. načel. štaba

2 „ načel. operat. odjelj.

1 „ odjelj. »I« (obavještajnom)

1 „ Komandi Kr. karabinjera

1 „ Odjelj. telekomunikacija

³ Odnosi se na dijelove Splitskog NOP odreda.

⁴ Minu su postavili borci Splitskog NOP odreda. Vidi dok. br. 114.

**IZVJEŠTAJ PEFKTURE U SPLITU OD 20. OŽUJKA 1943. GUVER-
NATORATU DALMACIJE O NAPADU PARTIZANA NA BROD S
VOJNICIMA KOD UVALE BABINA NA KORČULI¹**

KR. PREFEKTURA — SPLIT

Br. 105114/Jav. sig.

Split, 20. ožujka 1943 XXI

Predmet: — Ustanici ranili
jdnog mornara.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavna uprava policije

Z a d a r

i na znanje:

MINISTARSTU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava javne sigurnosti

R i m

Izvještavam da je, 15. ovog mjeseca, oko 16 sati, na Kr. brod »Corzola«, koji se na putu za Korčulu udaljavao iz uvale Babina (otok Korčula) nakon ukrcavanja ostatka vojnika koji su sudjelovali u akciji pročešljavanja na spomenutom otoku otvorena vatra iz puškomitraljeza i pušaka sa položaja u blizini Babina i iz samog sela. Jedan metak ranio je vojnika Nancini Francesca, člana brodske posade.²

Sa palube broda »Corzola« otvorena je vatra iz mitraljeza i topa.

Neprijateljski gubici nisu poznati.

Slijedećeg dana u 5.45 sati, protupartizansko plovilo 6 i motorni brod 23 iz Korčule, izvršili su akciju odmazde protiv spomenutog sela. Ispaljeno je 75 granata iz minobacača 81 mm i 200 metaka iz mitraljeza.

Učinak ove akcije nije poznat.

Za prefekta
potpis nečitljiv

GUVERNATORAT DALMACIJE

Primljeno:

23. ožujka 1943-XXI

Br. 16575

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 26/8—1. k. 571.

² Vidi dok. br. 254.

**NAREDBA PREFEKTA U ZADRU OD 20. OŽUJKA 1943. O ZABRANI
NASELJAVANJA POLUOTOKA SRIME S KOJEG JE STANOVNI-
ŠTVO EVAKUIRANO¹**

PRIJEPIS

P R E F E K T

PROVINCIIJE — ZADAR

Smatrajući potrebnim da se zbog izvođenja vojnih operacija na poluotoku Srime ovo područje isprazni i civilno stanovništvo evakuira.² Imajući u vidu čl. 19. Zakona o općinama i provincijama,

N A R E Đ U J E:

1. Poluotok Srime, sa kojeg je po naređenju vojnih vlasti već evakuirano civilno stanovništvo, mora ostati ispražnjeno do daljnjeg naređenja.

2. Oni koji namjeravaju poći na spomenuto područje moraju imati odobrenje od nadležne komande vojno-pomorskog područja u Šibeniku i nadležne komande vojno-pomorskog područja u Šibeniku i nadležne komande divizije »Zara«.

Protiv prekršilaca ovog naređenja primijenit će se kazne predviđene čl. 17. Zakona o javnoj sigurnosti, osim u slučaju eventualnih mjera koje protiv njih može primijeniti nadležna vojna komanda.

Komanda grupe Kr. karabinjera u Šibeniku zadužena je za izvršenje ove Naredbe, koja stupa na snagu pod današnjim datumom.

Zadar, 20. ožujka 1943 XXI

Prefekt:

potpisan (gen. *Gaspero Barbera*)

(M. P.)

Točnost prijepisa ovjerava:

Načelnik operativnog odjeljenja

Antonio Carlucci

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, mikroteka NAV—I—
—T—821. film 403/804.

² Vidi dok. br. 137, 146, 227, 244, 245, 246, 249, 252 i 264.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
21. OŽUJKA 1943. O ZAUZIMANJU MUČA¹**

Predmet: rzb.

Brzjav

slanja

Datum i sat

prijema 22. III 43.

1.00

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.

KOMANDI SUPERSLODE

i na znanje:

KOMANDI V I VI ARM. KORP.

TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. PORP.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4639

Stiglo 22. ožujka 1943/XXI

Br. 4436/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 21. OŽUJKA 1943. XXI

Aktivnost ustanika:

Nema što da se javi.

SEKTOR »BERGAMO«:

Naše su trupe jučer, 20. tk. m., zauzele Muć (Split UK-CD). Partizanski štab² i oko 300 ljudi povuklo se u pravcu Drniša. Uništena župnikova kuća u Prugovu (Split UK-BU) koja je bila sjedište partizanskog štaba. Pretrpljeni gubici pored onih već javljenih saopćenjem od 20. t. m.: 4 ranjena. Protivnički: neutvrđeni. Zarobljeno 57 sposobnih ljudi.

Danas 21. tek. m., nastavljeno je čišćenje zone Muć i Postinje (Split TR-CE). Uništeno je sjedište partizanskog štaba gdje je bilo dinamita i nagaznih mina. Ustanici su se povukli u pravcu Milešina (Split UH-CK) — Svilaja (Split UK-CM).

SEKTOR »ZARA«:

Uslijed ubojstva dvojice naših simpatizera politička vlast je naredila da se u s. Brgulje (Zadar VU-DV), za odmazdu strijelja 6 političkih zatvorenika.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 21/3a—1, k. 344.

² Odnosi se na Splitski NOP odred.

SEKTOR »CELERE« i »SASSARI«:

Obična djelatnost pretraživanja i zasjeda.

ZRACNA DJELATNOST:

Zaštita operišućih trupa u zoni Muć. Bombardiranje naselja Um-ljanović (Šibenik TR-CM), Grbeše (Šibenik TI-CH), Visoka (Šibenik SP-CD), Kladnjice (Šibenik TI-TL-CD) sa znatnim uspjehom i mitralji-ranje položaja u zoni Prnjak (Split TN-CK).

Vedro.

General *Spigo*

- 8 k o p i j a
- 1 Ekselenciji
- 1 Nač. štaba
- 1 Pomoć. nač. štaba
- 2 Nač. Operat. odjelj.
- 1 Odjelj. »I« (obavještajnom)
- 1 Komandi Kr. karabinjera
- 1. Odjelj. telekomunikacija

BROJ 264

IZVJEŠTAJ PREFEKTURE U ZADRU OD 21. OŽUJKA 1943. MINI-STARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O ZLOČINU TALIJANSKIH VOJNIKA U ZABLAČU¹

KR. PREFEKTURA — Zadar

Zadar, 21. ožujka 1943-XXI

Br. 04437

Predmet: Telegram — dopis.

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava javne sigurnosti

R i m

Odsjek općih i povjerljivih poslova

i na znanje:

GUVERNATORATU DALMACIJE — Kabinet

Z a d a r

Br. 20/39. — Ujutro 1. ovog mjeseca, konjički puk »Saluzzo«, zajed-no sa karabinjerima, poduzeo je akciju pročešljanja u rajonu Zablaće.

Ubijeno je sedam muškaraca i jedna žena, koji su na poziv da stanu pokušali pobjeći. Privedeno je 144 muškarca i dvije žene, od kojih je radi provjeravanja zadržano 10 muškaraca i dvije žene.

Prefekt: *Barbera*

GUVERNATORAT DALMACIJE

Primljeno:

24. ožujka 1943-XXI

Br. 15588

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/10, k. 572.

IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 22. OŽUJKA 1943. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹

Brzovjav

V. P. 10, 23/3/1943 XXI sati 0.10

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4704
Stiglo 23. ožujka 1943/XXI

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.
SUPERSLODI — OPERATIVNO

i na znanje:

KOMANDI V I VI ARM. KORPUSA
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.
Br. 4483/op.

IZJEŠTAJ U 18 SATI 22. OŽUJKA

Djelatnost ustanika:

Zapaženo je prisustvo od oko 800 partizana u zoni Brštanovo (Split TR-BZ).² Druge grupe u zoni Visoka³ (Šibenik SP-CD), Jukić (Split VH-CO) i Kučiće (Omiš VS-BH).

SEKTOR »BERGAMO«:

Jučer 21. tek. m. u zoni Postinja (Split TR-CF) i Vrbe (Split TR-CF) pokupljeno 170 sposobnih ljudi.⁴

Dva naoružana partizana su se prijavila garnizonu Sinj.

SEKTOR »ZARA«

Prilikom čišćenja zone Raštane (Novigrad KI-LI-BH), Jagodnje (Novigrad NH,NK-DH), Lištane (Novigrad KN-ND), Tini (MH-KN-DH) strijeljana su četiri pomagača ustanika i brat komunističkog vođe.⁵

Sekvestrirano je mnogo stoke i hrane namijenjene partizanima.

U zoni Drage (Žirje NK-CS), Kr. karab. smrtno su ranili u pokušaju bjekstva, osobu zatečenu sa ručnom bombom.

Zona Briseva (Zadar XV-DR), naoružani partizan ubijen u pokušaju bjekstva.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 22/3a—1, k. 344.

² Odnosi se na Splitski NOP odred.

³ Odnosi se na Šibensko-drnišku i Trogirsku partizansku četu.

⁴ Vidi dok. br. 260 i 263.

⁵ Vidi dok. br. 266.

Političke vlasti su zaplijenile 100 grla stoke i rodbinu osoba prišlih partizanima.

SEKTOR »SASSARI« i »CELERE«:

Obična djelatnost pretraživanja i zasjeda.

ZRAČNA AKTIVNOST:

Oružano izviđanje i zaštita operišućih kolona u zoni Postinje i Vrba. Bombardirano je sa dobrim rezultatima naselje Vrdoljaci (Split TN-CD) i mitraljirane su grupe partizana u istoj zoni.

General Spigo

8 k o p i j a:

1 Ekselenciji

1 Načelniku štaba

1 Pomoćniku nač. štaba

1 Odjeljenju »I« (obavještajnom)

2 načel. operativnog odjeljenja

1 komandi Kr. karabinjera

1 odjeljenj. telekomunikac.

BROJ 266

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
23. OŽUJKA 1943. O PONOVOJ AKCIJI U ZONI VODICE¹**

slanja

Brzovjav

Datum i sat prijema 24. III 1943.
2,30

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.
SUPERSLODI — OPERATIVNO ODJELJ.

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORP.
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4764

Stiglo 24. ožujka 1943/XXI

Br. 4510/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 23. OŽUJKA 1943-XXI

Aktivnost ustanika:

Nema što da se javi.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 23/3a—I, k. 344.

SEKTOR »BERGAMO«:

Jučer 22. t. m., očišćena je zona Pod Glavicom (Split UK-CD).² Konfiskovano 4 vola i 10 ovaca. — Pronađeni su upola uništeni: 1 kamion, 4 kola i 2 autobusa.

Pokupljen još 21 sposoban čovjek.

Nanijeti gubici: 4 mrtva, 6 ranjenih, 1 strijeljan.

Motociklistu autokolone Zadar—Split teško je ranila grupa partizana u blizini s. Bilice (Šibenik RO-BZ).

U zoni Farska (Omiš UO-AT) naša patrola je otvorila vatru na lice koje je ostavilo lovačku pušku.

SEKTOR »ZARA«:

Nastavlja se akcija o kojoj je javljeno u saopćenju od 22. tek. m.³

Konfiskovano 160 ovaca, 6 konja, 18 goveda i zapaljene su neke partizanske kuće.

21. tek. m. započeta je nova akcija u zoni Vodica (Žirje PN-CK), Zaton (Žirje OH-CM), Srma (Žirje OH-OK): pronađena tri leša partizana, propagandni materijal, fotografije, lijekovi, fotoaparat.

U zoni Turanj (Žirje PN-CO) naša patrola protjerala partizansku grupu. — Pronađeni su tragovi krvi, tri noža, razni materijal.

SEKTOR »CELERE«:

Baterija Lusa (Šibenik OO-CD) je otvorila vatru na dvadeset čamacu prispjelih na otok Krbela (Šibenik OOBZ).

Remorker koji je zatim upućen na lice mjesta, zarobio je 25 civila, među kojima i jednog ranjenika.

U zoni Beljne Junaković (Šibenik RK-CF) zarobljena su 2 partizana kod kojih su pronađeni okviri za municiju i razna dokumenta.

Kr. karab. su u zoni Pekas (Šibenik RK-CK) našli municiju i razni materijal.

Vedro.

General Spigo

Broj kopija:

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku štaba
- 1 Pomoć. nač. štaba
- 1 Odjeljenju »I« (obavještajnom)
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Komandi Kr. karab.
- 1 Odjelj. telekomunikacija

² Vidi dok. br. 260, 263, 265 i 268.

³ Vidi dok. br. 265.

**IZVJEŠTAJ OPĆINSKOG KOMESARA U PREKOM OD 25. OŽUJKA
1943. PREFEKTURI U ZADRU O IZVRŠENOM ZLOČINU I HAPŠENJU
U SELU KALI¹**

OPĆINA PREKO (ZADAR)

Br. 246/Kab.

Preko, 25. ožujka 1943 XXI

Predmet: — Događaji u Kale
25. ožujka tek. god.

04902

26/3

KR. PREFEKTURI

Z a d a r

i na znanje:

KR. KVESTORU

Z a d a r

IZVJEŠTAVAM O SLIJEDEĆEM

Danas (25. ožujka tek. godine) oko 2 sata ujutro, jedna pješadijska četa iz Biograda, pod komandom poručnika i tri oficira sa 82 vojnika, iskrcala se iz borbenih čamaca na dva mjesta u Kali i opkolila cijelo selo. Zatim je pokupljeno stanovništvo a svi muškarci skoncentrirani su na obalu sela Kali.

Oko 5.10 sati vojnici su zapalili 4 kuće slijedećih osoba jer su neki od njihove rodbine prišli partizanima:

— kuću Longin Mate, kuću Grzunov Božidara i dvije kuće Longin Ivana.

Nakon akcije pročešljavanja četa je pristupila bombardiranju sela, pa su tom prilikom 4 osobe ranjene i to:

— Kolega Ivana i udove Lovrinov Santo Albina, ranjena gelerom u desno rame i desnu nogu. Ona je po nalogu liječnika upućena u bolnicu u Zadar. Imenovana je stara 50 godina;

— Bezina pok. Šimuna i Katarine Skoljarev Anđela, stara 15 godina, ranjena gelerom u želudac i desnu ruku. I ona je po nalogu liječnika smještena u zadarsku bolnicu;

— Mislov pok. Josipa i Lovrinov Marije Jugoslav, star 18 godina, ranjen gelerom u desni obraz. Zadržali su ga Kr. karabinjeri;

— Kolega Marka i Lovrinov Jakomine Milutin, star 22 godine. Lakše ranjen gelerom u desnu stranu grudi.

Sva četiri ranjenika pretrpjela su lakše povrede.

Dvije žene prebačene su u Zadar radi liječenja.

Najprije je privedeno preko 350 osoba. Međutim, nakon brižljive istrage koju su sproveli Kr. karabinjeri u suradnji sa potpisanim i glavnom sela, kao i u dogovoru sa komandrom crnokošuljaške jedinice

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 23/7—1, k. 578.

iz bataljona »Vespri«, jedan dio je pušten, tako da je oko 200—250 osoba sprovedeno u Preko radi naknadne istrage ali se već pretpostavlja da će još pedesetak biti pušteno.

Sumnjive kao i označene osobe sutra ujutro, u 6 sati, po naređenju komande divizije »Zara« posebnim prevoznim sredstvom bit će prebačene u koncentracioni logor na Molatu.

Predočavam da je cijela akcija u selu Kali izvršena po naređenju komande divizije »Zara«.

Moram istaći da je ženska čeljad u Kaliju veoma zabrinuta, ali je data lekcija bila veoma korisna, jer ako naše riječi i naša velikodušnost do danas nisu koristile i ukazale na pravi put, današnji događaji su pokazali da Italija, u odgovarajućem trenutku, može da se i odrekne velikodušnosti i da svakog primora na poslušnost.

Moram također ukazati i na neprijatne činjenice izvršene od naših vojnika, koji su iz kuće mještana odnijeli i prisvojili novac i druge predmete. Hitra intervencija oficira donekle je zadovoljila stanovnike, koji su u tome vidjeli akt pravičnosti prema njima i vraćanje onoga što im je nezakonito bilo oduzeto.

Konačno, moram izvijestiti da sam naredio, a odmah je i izvršio prebacivanje svih životnih namirnica koje za mjesec ožujak još nisu podijeljene stanovništvu. Namirnice su deponirane u skladište Centra za podjelu racioniranih proizvoda kod trgovca Mate Masina iz Preka.

Kr. karabinjeri nastavljaju istragu o ovom slučaju.

Naknadna objašnjenja u vezi sa svim i preciznije informacije iznijet ću osobno sutra ujutro.

Općinski komesar

potpis nečitljiv

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 26. OŽUJKA 1943. O IZVRŠENOM ČIŠĆENJU ZONE
MUĆ¹**

PREDMET: wt

Brzojav

Slanja 26. III 43.

Datum i sat 20,30

prijema 27. III. 43

0.1

OD KOMANDE XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
KOMANDI SUPERSLOBODE — OPERATIVNO ODJELJ.

i na znanje:

KOMANDI V i VI ARM. KORPUSA

TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

Br. 4660/op.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4935

Stiglo 27. ožujka 1943-XXI

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 26. OŽUJKA 1943.

[...]

SEKTOR »BERGAMO«:

Završivši metodično čišćenje zone Muć,² naše jedinice su započele operacije na teritoriju zapadno od pomenutog mjesta.

Kolone su stigle do Mutvice (Split TP-CF), Brštanova (Split TR-BZ) Pometanog Br. (Split UH-DZ) savladavši neprijateljske otpore.³

Pretrpljeni gubici: jedan mrtav, dva ranjena; nanijeti gubici: 20 mrtvih, jedan strijeljan, zaplijenjene 2 puške.

U sukobu između Dicma (Split UO-BU) i Dugopolja (Split US-BS), o čemu je javljeno izvještajem od 25. tek. m. partizani su pretrpjeli 2 mrtva.

[...]

General Spigo

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 26/3a—1, k. 344.

² U ovoj akciji Talijana na Muć u izvještaju velikog župana Velike župe Cetina u Omišu upućenom 5. travnja 1943. godine Ministarstvu unutrašnjih poslova NDH, pored ostalog, stoji: »... Talijani su jedino dne 20. ožujka 1943. g. vodili akciju čišćenja na području občine Muć, koja nije imala nikakav vojnički uspjeh, jer Talijani uopće nisu došli u dodir sa partizanima, ali su zato do temelja opljačkali sela mućke občine, naročito stoku, odjevne predmete, hranu, predmete od vrijednosti, alat i slično, iako da je većina obitelji ostala bez igdje ičega. Osim toga Talijani su sobom poveli oko tri stotine talaca i žena...« (Arhiv VII, arhiva NDH, reg. br. 16/4—2, k. 79, i dok. br. 260, 263, 265 i 266).

³ Otpor su pružali dijelovi Splitskog NOP odreda.

IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 27. OŽUJKA 1943. O BORBAMA U DALMACIJI¹

PREDMET: rzb

Brzjav

Datum i sat

slanja
prijema 28. III. 43
1.

OD KOMANDE XVIII ARM. KORPUSA
SUPERSLODI — Operativno odjelj.

i na znanje:

KOMANDI V I VI ARM. KORP.
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 4974

Stiglo 28. ožujka 1943/XXI

Br. 4708/op.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 27. OŽUJKA 1943-XXI

Djelatnost ustanika:

Izgleda da su partizani² koncentrirali dvije brigade u zoni Zrmanja (Knin RO-DT) i Plavno (Knin SL-SN-DR), jednu brigadu sjeverno od Gračaca i jednu u zoni Borovačko polje (Knin RM-DX-DV).

M.V.A.C. izgleda da je zametnula borbu sa ovom posljednjom.³

SEKTOR »BERGAMO«:

Naše trupe nastavivši akciju u zoni Muć⁴ stigle su u Kladnjice (Šibenik TL-DC), Lečevica (Šibenik TI-TL-TN-BZ).

U zoni (Krilo) Jesenice (Omiš US-VH) pronađene dvije lovačke puške i dinamit.

SEKTOR »ZARA«:

U zoni Rasline (Šibenik OK-CO) ubijeno je 10 ljudi pri pokušaju bjegstva. Pokupljeno 20 sposobnih ljudi i zapaljeno nekoliko čamaca.

SEKTOR »CELERE«

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 27/3a—1, k. 344.

² Odnosi se na Prvu i Drugu NOU brigadu Seste ličke divizije.

³ Druga NOU brigada sa tri bataljona čistila je okolicu Gračaca (padine Velebita) od manjih četničkih grupa.

⁴ Vidi dok. br. 260, 265, 266 i 268.

Za odmazdu zbog ranjavanja motocikliste autokolone Split—Zadar, o čemu je javljeno saopćenjem od 23. tek. m., strijeljani su u zoni Bilice (Šibenik RO-BZ) 2 taoca iz tog mjesta.

SEKTOR »SASSARI«:

Normalna djelatnost pretraživanja i zasjeda.

ZRAČNE DJELATNOSTI:

Oružano izviđanje u zoni Bilice (Šibenik RO-BZ).

Oblačno — jak vjetar — more uzburkano.

General *Spigo*

8 k o p i j a

1 Ekselenciji

1 Načelniku štaba

1 Pomoćniku nač. štaba

2 Operativnom odjeljenju

1 Odjeljenju »I« (obavještajnom)

1 Komandi Kr. karab.

1 Odjeljenju telekomunikacija

BROJ 270

IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKE ORGANIZACIJE U ŠIBENIKU OD 27. OŽUJKA 1943. FEDERALNOM SEKRETARU U ZADRU O NAILASKU NA MINU OKLOPNIH KOLA U SELU LJUBITOVICI¹

NACIONALNA FAŠISTIČKA STRANKA

Borbena fašistička federacija — Zadar

Borbena fašistička organizacija — Šibenik

Br. 3583/1

T A J N O

Šibenik, 27. 3. 1943 XXI

Predmet: Subverzivna aktivnost.

FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

Jutros oko 11 sati, drugo oklopno vozilo iz autokolone koja je dolazila iz Splita naišlo je na minu postavljenu na putu i izazvalo eksploziju. Incident se dogodio u mjestu Ljubitovica.²

Poginuo je jedan bersaljer koji se nalazio u vozilu, dok su trojica ranjena, među kojima i oficir koji se nalazio naprijed pored vozača.

U znak odmazde spomenuto selo je bombardirano iz aviona, a desetak osoba pronađenih u poljima uhapšeno je i sprovedeno u Šibenik.

Fašistički sekretar

skvadrista *Giuseppe Alacevich*

FEDERACIJA — ZADAR

Pov. br. 537

Primljeno: 31. 3. XXI

¹ Original (tupkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 20/2, k. 576.

² Vidi dok. br. 272.

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA VOJNO-POMORSKE KOMANDE ZA DALMACIJU OD 28. OŽUJKA 1943. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA« O ZAROBLJAVANJU RATNIH BRODOVA U BRAČKOM KANALU¹

51 B/4

isto

Br. 5007

stiglo 28. ožujka 1943.

XXI

Datum i sat

otpreme...

prijema 28-III-43.

15.55

PREDMET: rzb.

Pisani brzojav

OD MARIDALMACIJE

SUPERSLODI OPERATIVNO

i na znanje:

**SUPERSLODI — ODJELJENJE ZA VEZU SA KR. MORNARICOM
KOMANDI VI ARM. KORPUSA**

MORNARICI RIJEKA

XVIII ARM. KORPUSU

Br. 8422.-

AKTIVNOST ZA POSLJEDNJA 24 SATA

— [...]

— Motorni jedrenjak »Antonietta B.« matične luke Chioggia, koji je otputovao 25. veljače iz Splita za Korčulu i trebao da se zaustavi u Sumartinu na Braču da utovari raznu robu, bio je zaplijenjen od strane ustanika u visini Baške Vode (Makarska AX-ZN).² Vršiti se provjeravanje.

— Motorni jedrenjak »Maria Luisa« i »Renato« matične luke Trst, natovareni raznom robom, otplovili su sa konvojem iz Splita za Korčulu i 22. tekućeg, mjesto da pristanu u Sumartinu na Braču kao što je bio naredio vođa konvoja, produžili su plovidbu usamljeni. U visini Zaoštoga (Makarska AL-XT) zaplijenili su ih ustanici čiji su plijen još i danas.³

— Dana 24. tekućeg u 16.30 sati motorni jedrenjak »S. Nikola«, zaobilazeći Rt Kabal (Omiš AP-UM), dobio je naređenje od strane 3

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 8/3a—1, k. 365A.

² i ³ Ove brodove zaplijenili su borci Mornaričkog voda koji je po rasformiranju Prvog mornaričkog odreda ostao na obali radi dejstva na neprijateljski saobraćaj i održavanje veze. Vidi dok. br. 119.

naoružana čovjeka da pristane uz obalu, koji su istovarili 7 vreća pšenice i 2 vreće pasulja. Zatim je motorni jedrenjak pušten.⁴

Normalna aktivnost patroliranja.

Admiral Bobbiese

BROJ 272

IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 28. OŽUJKA 1943. O BORBAMA U DALMACIJI¹

KOPIJA BRZOJAVA

Datum prijema: 28/3/43, sat 24.

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.
SUPERSLODI

i na znanje:

KOMANDI VI ARM. KORP.
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 5034
Stiglo 29. ožujka 1943/XXI

Br. 4736/op.

IZJEŠTAJ U 18 SATI 28. OŽUJKA 1943.

Djelatnost ustanika:

Izgleda da su partizani zauzeli Loticé (Novi Grad OL-EK).

⁴ U vezi s ovim napadima Viša komanda oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« naredila je da se poduzmu represivne akcije svojim slijedećim telegramom: »Predmet bg. Od Superslode — Operat. odjelj. Maridalmacija. V. P. 10, 28. ožujka 1943-XXI Pis. telegram, [...]

Br. 5007 prot.

Veza teleg. 124 i fonogram 3325 ove Komande od 3. siječnja odnosno 25. veljače — Incidenti prilikom plovidbe javljeni vašim biltenom 8422 od 28. o. m. vrlo su teški. Smatram da je apsolutno potrebno poduzeti efikasne protivmjere i hitne represivne akcije prema odnosnom telegramu i fonogramu.

Molim da mi se hitno dadu dalja obavještenja o pomenutim incidentima i da mi se saopći što je povodom toga poduzeto u suglasnosti sa zainteresiranim armij. korpusima i koji su rezultati postignuti. 28. ožujka 1943-XXI. General Robotti. — Original telegrama nalazi se u arhivu VII. reg. br. 15/9, k. 385A.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII. arhiva talijanska, reg. br. 28/3a—i, k. 344.

SEKTOR »BERGAMO«

Zapadno od Muća raščišćena naselja Lećevica (Šibenik TI-TL-TN-BZ) i Kladnjice (Šibenik TL-CD).² Pretrpljeni gubici: nema; nanijeti gubici: 16 mrtvih ustanovljeno, zaplijenjene 2 puške, konfiskovano 50 goveda; istodobno je započelo čišćenje zone sjeverno od Kozjaka (Split TR-BS).

Jučer, 27. tekućeg m., u zoni Ljubitovici (Šibenik SI-BU-BU) partizani su doveli do eksplozije mine³ koja je oštetila oklopni auto motorne kolone Split—Zadar ranivši tri osobe, od kojih jednog oficira; jedan od ranjenih vojnika umro je zatim. Naša pojačanja koja su odmah upućena u pomoć autokoloni čistila su zonu i ubila 7 partizana a 4 zarobljenika su strijeljala.

Danas u blizini kote 430 (Split UM-BQ) napadnut je vlak Split—Sinj.⁴ Brzo protivdejstvo pratnje i hitna intervencija naših trupa otjerali su neprijatelja koji je imao jednog poginulog i jednog ranjenog. Pretrpljeni gubici: umro je ložič Hrvat i ranjen je mašinovođa Talijan, lako je oštećena lokomotiva uslijed eksplozije mine.

Sukob između hrvatske patrole i partizana⁵ u zoni Trilj (Split VM-BU). Nanijeti gubici: jedan mrtav.

SEKTOR »ZARA«

U zoni Brgud (Novi Grad PL-DH) ubijena je jedna sumnjiva osoba pri pokušaju bjegstva.

U zoni V. Glava (Šibenik OO—CO) ubijen partizan, pronađena lovačka puška.

U zoni Preko (Zadar XN-DN) ubijeni su desetar Kr. mornarice i jedan crnokošuljaš; izviđači su u toku.

SEKTORI »SASSARI« I »CELERE«:

Obična djelatnost pretraživanja i zasjede.

Poluoblačno.

General Spigo 18002803

8 k o p i j a

- 1 kopija Ekselenciji
- 1 kopija Načelniku štaba
- 1 kopija Pomoćniku nač. štaba
- 2 kopije Operativnom odjeljenju
- 1 kopije Odjeljenju »I« (obavještajnom)
- 1 kopija Odjeljenju telekomunikacija

² Vidi dok. br. 260, 263, 265, 266, 268, 269 i 270.

³ Vidi dok. br. 270.

⁴ i ⁵ Odnosi se na dijelove Mosorskog partizanskog bataljona.

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE ISPOSTAVE U VODICAMA OD 28. OŽUJKA 1943. O SPALJIVANJU CRKVE NA OKITU KOD VODICA OD STRANE TALIJANSKIH VOJNIKA¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Ispostava u Vodicama

Pov. br. 7/59.

Vodice, 28. ožujka 1943-XXI

Predmet: Izvještaj.

KR. PREFEKTURI

Z a d a r

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Obavještajno odjeljenje

VP 118

KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »ZARA«

VP 118

KOTARSKOM POVJERENIKU

Š i b e n i k

Jučer 27. ovog mjeseca, oko 16 sati, dvije čete bataljona skvadrasta »Milano«, pod komandom consola Gelormini Cav. Uff. Giuseppe-a, komandanta grupe bataljona skvadrasta, sa sjedištem u Vodicama, a po naređenju komandanta divizije »Zara«, generala Viale Grand. Uff. Carla (koji je 26. ovog mjeseca došao u Vodice u inspekciju), pristupile su seljenju crkve na brdu Okit, nazvane »Gospa od Karmena«, koju vjernici smatraju zaštitnicom njihovog mjesta. Kada su sklonili svete predmete (koje su preuzeli svećenici župe u Vodicama), građevina je zapaljena i potpuno uništena.

Smatra se da je crkvice, s obzirom na svoj dominantan položaj, služila partizanima kao zaklon i osmatračnica.

Uništenje spomenutog svetišta izazvalo je dubok utisak i nepovoljne komentare među građanima, koji takav čin smatraju kao oskvrnjivanje svetog mesta. Kip gospe od Karmena smatran je veoma čudotvornim također i zbog toga što se pored crkvice nalazilo jedno stoljetno stablo, koje je svake treće godine u božjoj noći cvjetalo, a cvjetove su vjernici skupljali i čuvali.

Komandir ispostave, poručnik

Francesco Ruii

(M. P.)

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 5/2, k. 575.

IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 29. OŽUJKA 1943. O BORBAMA U DALMACIJI¹

Predmet: bg

OD KOMANDE XVIII ARM. KORP.
SUPERSLODI — OPERATIVNO ODJELJ.

i na znanje:

KOMANDI V I VI ARM. KORP.
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP.

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 5084

Stiglo 30. ožujka 1943/XXI

Br. 4764/op

slanja 29. III 1943/XXI
Datum i sat 20,30
prijema 29. III 1943/XXI
23.30

8 k o p i j a
1 Ekselenciji
1 Pomoć. nač. štaba
3 Operativnom odjclj.
1 Odjeljenju »I« (obavještajnom)
1 Komandi Kr. karabinjera
1 Odjeljenju telekomunikacija

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 29. OŽUJKA

Djelatnost ustanika:

Izgleda da su partizani,² poslije borbi o kojima je javljeno saopćenjima od 24. i 25. t. m. zauzeli Zrmanju (Knin RO-DT) i Plavno (Knin SL-SN-DR), dok M.V.A.C. izgleda drže još neke visove. Gubici nisu utvrđeni.

Borbe između M.V.A.C. i partizana u zoni Borovačko polje (Knin RM-DX-DV) izgleda da se još nastavljaju.

Partizanske formacije su koncentrirane u Guduri (Novigrad PL-EK), kako izgleda, sa namjerom da napadnu Obrovac (Novigrad ON-DV).

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 29/3a—1, k. 344.

² Odnosi se na Lički NOP odred i dvije čete bataljona »Marko Orešković«. Vidi dok. br. 113 i 269.

Sukobi između M.V.A.C. i partizana³ u zoni G. Maovice (Split TN-TP-CU-CS) — Štikovo (Šibenik TL-CU) — Koljani (Split UK-CS).

SEKTOR »BERGAMO«:

Nastavljaju se operacije u zoni jugozapadno od Muća.⁴

Čišćenje u naseljima Radošić (Šibenik TI-TL-BU), Crni Krug (Šibenik TI-BS), Biranj (Split TN-BS), Ljubeć (Split TP-BU).⁵ 59 sposobnih ljudi pokupljeno i konfiskovano još goveda.

U zoni sjeverno od Kozjaka (Split TR-BS), račišćena su naselja Boban (Split UK-BS), Vučevica (Split TR-BS), Bročanac (Split UH-BU).

Odvedeno 6 sposobnih ljudi. U zoni Bitelić (Split US-VH-CM) hrvatske trupe su nanijele partizanima 6 mrtvih.

Automobili o kojima je javljeno u saopćenju od 23. t. m. koji su nađeni upola uništeni u zoni Pod Glavicom (Split UK-CD), pripadali su partizanskom štabu Muć.

SEKTOR »ZARA«:

Zbog ubojstva desetara Kr. mornarice i jednog crnokošuljaša, o čemu je javljeno saopćenjem od 28. t. mj., po naređenju političke vlasti strijeljana su 4 politička uhapšenika.

Druga četvorica strijeljana su u Poduštu (Novigrad KI-BH) zbog ubojstva članova porodice dvojice dobrovoljaca A.C.

U zoni Preko (Zadar XN-DN) 1 sumnjiva osoba, koja je uhapšena, ubijena je pri pokušaju bjekstva.

SEKTORI »SASSARI« I »CELERE«:

Obična djelatnost pretraživanja i zasjeda.

Oblačno, kiša, vjetar snažan sa naletima.

General Spigo

³ Odnosi se na dva bataljona Splitskog NOP odreda.

⁴ Ove operacije su vođene protiv jednog bataljona Splitskog NOP odreda. Vidi dok. br. 260, 263, 265, 266, 268, 269, 270. i 272.

⁵ Na tom terenu je dejstvovala Šibensko-drnjska partizanska četa.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
30. OŽUJKA 1943. O BORBAMA U DALMACIJI¹**

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
OPERATIVNO ODJELJENJE

Br. 5149
Stiglo 31. ožujka 1943-XXI

slanja 30. III. 1943.
20,30
Datum i sat prijema 31. III. 1943.
24.30

OD XVIII ARM. KORP.
SUPERSLODI — Operativno odjelj.
i na znanje:
KOMANDI V ARM. KORP.
KOMANDI VI ARM. KORP.
TAKTIČKOJ KOMANDI VI ARM. KORP:

- 1 Ekselenciji
- 1 Načelniku štaba
- 1 Pomoć. nač. štaba
- 1 Odjeljenju »I« (obavješt.)
- 2 Operativnom odjeljenju
- 1 Komandi Kr. karab.

IZVJEŠTAJ U 18 SATI 30. OŽUJKA 1943.

Djelatnost ustanika: Izgleda da su partizani² zauzeli Vrbicu (Knin RK-DT), Vučjak (Knin QD-RH) i Krupu (Knin QM-DT). Borba između M.V.A.C. i partizana nastavlja se. Pretrpljeni gubici kod M.V.A.C.: 22 mrtva i 34 ranjena. Nanijeti gubici: oko šezdeset mrtvih; strijeljana su 42 partizana, između kojih i vođa Krajnović; zaplijenjeno 60 pušaka. Zapažene su partizanske formacije³ u zoni Jerkovići (Knin SN-DN) i Veljiv (Split SP-DN).

SEKTOR »BERGAMO«: Partizani⁴ su zauzeli Strmicu i zonu Cetina (Split TR-UH-DE-CZ). U toku je utvrđivanje pretrpljenih gubitaka kod

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 30/3a—1, k. 344.

² Dijelovi Šeste ličke divizije.

³ Odnosi se na dva bataljona Splitskog NOP odreda.

⁴ Odnosi se na Desetu krajišku brigadu.

M.V.A.C. kao i nanijetih gubitaka. Patrole M.V.A.C. koje su iznenada došle u Suvaju (Knin SI-EU) i Srb (Knin SI-EO) ubile su 20 partizana i pokupile oko 40 ljudi koji su radili po naređenjima partizana.

U zonama jugozapadno od Muća završeno je čišćenje⁵ naselja Radošić (Šibenik TI-TL-BU), Crni Krug (Šibenik TI-BS), Biranj (Split TN-BS), Ljubeć (Split TP-BU). Čišćenje se nastavlja u pravcu jugozapada. Naše jedinice su završile čišćenje u zoni sjeverno od Kozjaka (Split TR-DS).

Na Rrtu Kabal (Omiš AP-UM), partizani su primorali motorni jedrenjak »Sv. Nikola« da priđe obali, oteli su 7 vreća žita i 2 vreće pasulja namijenjenih civilom stanovništvu. Naše jedinice, koje su brzo intervenirale, pregledale su zonu sa negativnim rezultatom.

SEKTOR »ZARA«: Čistili su zonu Budak (Žirje OK-CU) i Kašić (Žirje ON-OS); ubijeno 7 partizana i 1 strijeljan. Zaplijenjeno je nekoliko goveda i 150 ovaca. Zapaljeno je sklonište partizana i skladište municije. U Žegaru (Knin QK-DR) ubijen partizan pri pokušaju bjekstva.

U zoni Bribirske Mostine (Žirje QH-CU) uhapšen i strijeljan partizanski kurir.

SEKTOR »CELERE«: Garnizonu Rogoznica (Šibenik AK-BN) prijavio se naoružan partizan.

SEKTOR »SASSARI«: Obična aktivnost pretraživanja i zasjeda. Oblačno, pljuskovi.

General Spigo

⁵ Vidi dok. br. 260, 263, 265, 266, 268, 269, 270, 272 i 274.

**OBAVJEŠTENJE GUVERNATORATA DALMACIJE OD 30. OŽUJKA
1943. PREFEKTU U ZADRU O OSNIVANJU KONCENTRACIONOG
LOGORA NA UGLJANU¹**

• GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije

Br. 002001/16004/Kab. Jav. sig.

Zadar, 30. ožujka 1943-XXI

Odgovor na dopis bez broja
od 16. 1. 1943.

Predmet Koncentracioni logor
na Ugljanu.

P R E F E K T U

Z a d a r

Na temelju navedenog zahtjeva, a u vezi sa dopisom Guvernatora br. 001510/Kab. Jav. sig. od 21. siječnja ove godine, dostavljam prijepis Ministarstva unutrašnjih poslova br. 451/1766 od 12. ovog mjeseca.

»Koncentracioni logor na Ugljanu utemeljen je u cilju interniranja politički sumnjivih elemenata iz Dalmacije.

U očekivanju da bude određen upravnik logora, primopredaju i inventarisanje opreme, koja će u međuvremenu biti upućena, mora izvršiti jedan funkcioner iz zadarske kvesture.

Što se tiče postupaka i restriktivnih mjera koji se odnose na internirce i pravdanja troškova, načelno se mogu primijeniti odredbe ovog br. 442/14778 od 25. 6. 1940. br. 442/30468 od 26. 10. 1941, br. 442/9290 od 29. 6. 1942. i br. 451/304019 od 29. 11. 1942. godine.«.

Prednje se dostavlja s molbom na postupak s tim što će, eventualno, Ministarstva dostavljene posebnim raspisima br. 442/12267 od 8. 6. 1942, uslijediti naknadne instrukcije.

Za guvernera:

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu VII, mikroteka SUP Split, film 2/232.